

Σημειώσεις Πολιτικής Δικονομίας

Βαρέσης Φαίδων

©2015

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΤΟΧΥΡΩΜΕΝΕΣ ΑΡΧΕΣ.....	3
ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΞΙΩΜΑΤΑ	4
ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	7
ΚΑΘ' ΥΛΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	8
ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ - ΔΩΣΙΔΙΚΙΑ - FORUM	12
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	17
ΔΙΑΔΙΚΟΙ	17
ΟΜΟΔΙΚΙΑ	21
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΡΙΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΚΗ	25
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	27
ΑΓΩΓΗ	29
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	31
ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑ.....	33
ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ	34
ΠΡΟΘΕΣΜΙΕΣ	37
ΆΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.....	41
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΑΓΩΓΩΝ	45
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ	47
Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ	48
Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ	51
ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ.....	52
ΑΝΤΑΓΩΓΗ	57
ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ	59
ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ	60
ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	64
ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟ	67
ΜΕΣΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ	70
ΒΑΡΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ	73

ΚΑΤ' ΙΔΙΑΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ	74
ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	79
NUMEROUS CLAUSUS ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ	81
ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΤΟΥ	82
ΑΝΑΚΟΠΗ ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑΣ	90
ΈΦΕΣΗ	95
ΑΝΑΨΗΛΑΦΙΣΗ	107
ΑΝΑΙΡΕΣΗ	116
ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ	129
ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ	131
ΕΚΤΕΛΕΣΤΟΣ ΤΙΤΛΟΣ	133
ΎΠΑΡΞΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΩΣΗΣ	135
ΕΚΤΕΛΕΣΤΟ ΑΠΟΓΡΑΦΟ	136
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ	137
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ	139
ΑΝΑΚΟΠΗ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ	141
ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ 938 ΚΠολΔ	149

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΤΟΧΥΡΩΜΕΝΕΣ ΑΡΧΕΣ

Αρχή της ισότητας

Εμφανίζεται ως αρχή της ισότητας των διαδικών ή της ισότητας των δικονομικών όπλων. Σημαίνει ότι οι δικονομικοί νόμοι πρέπει να παρέχουν σε όλους τους διαδίκους σε όμοιες περιπτώσεις τα ίδια ή αντίστοιχα δικονομικά δικαιώματα ή δικονομικές δυνατότητες ή ευχέρειες για να μπορούν να επιτύχουν αποτελεσματικά τη δικαστική επιδίωξη των δικαιωμάτων τους.

Από πλευράς δικαστηρίων σημαίνει ότι τα δικαστήρια θα πρέπει να αντιμετωπίζουν και να μεταχειρίζονται τους διαδίκους ίσα, παρέχοντάς τους τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες δυνατότητες.

Θεσπίζεται με ρητή διάταξη στον ΚΠολΔ, την διάταξη του άρθρου 110 παρ. 1, η οποία έχει και ευρύτερη διατύπωση από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς αναφέρεται σε όλους τους διαδίκους ανεξαρτήτως από το αν είναι Έλληνες ή όχι.

Αρχή του φυσικού δικαστή

Κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο κανείς δεν στερείται τον δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος. Πρόκειται για μια από τις αυτονόητες δικονομικές εγγυήσεις παροχής δικαστικής προστασίας. Το άρθρο 109 παρ. 1 ΚΠολΔ ορίζει ότι δεν επιτρέπεται να αφαιρεθεί από κανέναν, χωρίς τη θέλησή του, ο δικαστής που ορίζει ο νόμος γι αυτόν.

Αρχή της Δημοσιότητας

Σύμφωνα με το άρθρο 93 παρ. 2 του Συντάγματος καθιερώνεται η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων κάθε δικαστηρίου η οποία κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 113 παρ. 1 ΚΠολΔ. Σε περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις και για την προστασία των προσώπων που μετέχουν στη δίκη επιτρέπεται η συζήτηση άνευ δημοσιότητας, ήτοι κεκλεισμένων των θυρών (άρθρα 113 παρ. 2 και 114 ΚΠολΔ). Η κατ' εξαίρεση αυτή μυστικότητα αφορά μόνο την διεξαγωγή της διαδικασίας και όχι την απαγγελία της δικαστικής απόφασης, η οποία παραμένει δημόσια.

Αρχή του αιτιολογημένου των δικαστικών αποφάσεων

Κατά το άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος κάθε δικαστική απόφαση οφείλει να είναι ειδικώς και εμπεριστατωμένως αιτιολογημένη και να δημοσιεύεται και η γνώμη της μειοψηφίας. Προκύπτει εξ αυτών η βασική αρχή ότι τα δικαστήρια πρέπει να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους. Επιπλέον, βάσει της διάταξης του άρθρου 340 ΚΠολΔ πρέπει στην απόφαση να αναφέρονται οι λόγοι που οδήγησαν τον δικαστή να σχηματίσει την πεποίθησή του καθώς και βάσει της διάταξης 559 αρ. 19 ΚΠολΔ ιδρύεται αναιρετικός λόγος για έλλειψη αιτιολογιών.

Απαγόρευση της καταχρηστικής συμπεριφοράς

Σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 25 παρ. 3 του Συντάγματος η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται. Απαγορεύεται, επομένως, στους διαδίκους η επίδειξη καταχρηστικής δικονομικής συμπεριφοράς.

Αποτελεί γενική διάταξη το άρθρο 281 ΑΚ όπως έχει ερμηνευτεί από τη νομολογία και τη θεωρία και θεωρείται άκρως πρωτοποριακή διάταξη. Ωστόσο η νομολογία αμύνεται της εφαρμογής του 281 ΑΚ τόσο στις φυσικές ευχέρειες όσο και στο πεδίο του δικονομικού δικαίου και στην ενάσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων. Στο δικονομικό πεδίο υπάρχει πλέον ρητή διάταξη του άρθρου 116 ΚΠολΔ σύμφωνα με την οποία υποχρεούνται σε τήρηση των κανόνων των χρηστών ηθών και της καλής πίστης.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΞΙΩΜΑΤΑ

Αρχή της συζητήσεως

Το δικαστήριο ενεργεί και αποφαινεται μόνο με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που εισέφεραν στη δίκη οι διάδικοι καθώς και με βάση τις αιτήσεις που υπέβαλαν.

Βάσει του συζητητικού συστήματος ο διάδικος έχει:

- την πρωτοβουλία για να αρχίσει, να εξελιχθεί και να περαιωθεί μια δίκη,
- την εξουσία να διαμορφώσει και να προσδιορίσει το πραγματικό και νομικό αντικείμενο της δίκης και το αποδεικτικό υλικό
- την εξουσία να ερευνήσει και να επικαλεστεί τα αποδεικτικά μέσα.
- την πρωτοβουλία και εξουσία για τη διενέργεια διαδικαστικών πράξεων.

Εν τη στενή εννοία το αξίωμα της συζητήσεως αναφέρεται στο ποιος έχει την εξουσία και την ευθύνη για την επίκληση των πραγματικών περιστατικών που θα αποτελέσουν την βάση της δίκης και του ιστορικού της απόφασης. Οι διάδικοι βάσει του άρθρου 106 ΚΠολΔ οφείλουν να επικαλεστούν και να αποδείξουν στους πραγματικούς ισχυρισμούς που προβάλλουν εκείνα τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία απορρέουν οι ευνοϊκές γι αυτούς συνέπειες. Επιπλέον το 216 ΚΠολΔ ορίζει ότι η αγωγή πρέπει να περιέχει σαφή έκθεση των γεγονότων που θεμελιώνουν την αγωγή και δικαιολογούν την άσκησή της από τον ενάγοντα.

Το δικαστήριο δεν επιτρέπεται να λάβει υπ' όψιν του γεγονότα που δεν προβλήθηκαν από τους διαδίκους.

Αντίθετη αρχή είναι αυτή (ή σύστημα) της ανακρίσεως σύμφωνα με την οποία την πρωτοβουλία και την εξουσία για τις παραπάνω ενέργειες δεν την έχουν οι διάδικοι αλλά το ίδιο το δικαστήριο, όπως κατά κανόνα ισχύει στην ποινική δίκη.

Αξίωμα της διαθέσεως

Αναφέρεται στο ερώτημα ποιος έχει την εξουσία για να αρχίσει, να εξελιχθεί και να περαιωθεί μια δίκη και για τον καθορισμό του νομικού και υλικού αντικειμένου της δίκης.

Κατά κανόνα ο ΚΠολΔ καθιερώνει με τα άρθρα 106, 216 και 559 αρ. 9 ΚΠολΔ το σύστημα της διαθέσεως ωστόσο υπάρχουν και διατάξεις που εισάγουν εξαιρέσεις.

Διάσπαση της αρχής της διαθέσεως και της αρχής της συζητήσεως στον ΚΠολΔ εισάγουν οι εξής διατάξεις:

Οι διατάξεις περί εκουσίου δικαιοδοσίας (739-866 ΚΠολΔ) σύμφωνα με τις οποίες (744 ΚΠολΔ) το δικαστήριο μπορεί και αυτεπαγγέλτως να διατάζει κάθε μέτρο για την εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών.

Στην διεξαγωγή αποδείξεων (107 ΚΠολΔ) όπου ορίζεται ότι το δικαστήριο διατάζει και αυτεπαγγέλτως τη διεξαγωγή απόδειξης με οποιαδήποτε κατάλληλα αποδεικτικά μέσα που επιτρέπει ο νόμος έστω και αν δεν τα επικαλέστηκαν οι διάδικοι. Η πρόβλεψη αυτή ισχύει κυρίως για τις διαφορές που αναφέρονται στις σχέσεις γονέων και τέκνων ή στις γαμικές διαφορές. Έτσι λοιπόν, ο δικαστής μπορεί να διατάζει αποδείξεις ακόμη κι αν οι διάδικοι ομολογούν ορισμένα πραγματικά περιστατικά.

Αρχή της απαγορεύσεως των αιφνιδιασμών

Η πολιτική δίκη δεν αποβλέπει αποκλειστικά στην καταδίκη ενός από τους διαδίκους αλλά και στην ουσιαστική ανεύρεση της αλήθειας. Οι διάδικοι μεταξύ τους αλλά και τα δικαιοδοτικά όργανα και οι λειτουργοί θα πρέπει να λειτουργούν με βάση την αρχή του μη αιφνιδιασμού των άλλων συμμετεχόντων στη δίκη και με βάση την κατά το δυνατόν ανακάλυψη της ουσιαστικής αλήθειας.

Η αρχή αυτή καθιερώνεται άμεσα και με σαφήνεια αν και όχι ρητά από τις δικονομικές διατάξεις, οι οποίες θεσπίζουν προθεσμίας για την επιχείρηση μιας διαδικαστικής ενέργειας ή επιβάλλουν σε εκείνον που τις διενεργεί να προειδοποιήσει τον αντίδικο του ότι πρόκειται να γίνει μια διαδικαστική πράξη σε βάρος του.

Αρχή της προδικασίας

Προβλέπεται στον ΚΠολΔ στο άρθρο 111, σύμφωνα με το οποίο, η διαδικασία στο ακροατήριο στηρίζεται στην έγγραφη προδικασία.

Ratio της αρχής αυτής είναι η πρόληψη των αιφνιδιασμών και η συγκεκριμενοποίηση του αντικειμένου της δίκης. Ωστόσο, διαφέρει από την προηγούμενη αρχή γιατί είναι ηθικά ουδέτερη και έχει περισσότερο γραφειοκρατικό ή οργανωτικό ρόλο σε σχέση με την κύρια διαδικασία στο ακροατήριο.

Η δίκη δεν διεξάγεται αμέσως μόλις το ζητήσει αυτός που αιτείται δικαστικής προστασίας αλλά αφού πρώτα προηγηθεί η κατάθεση κάποιου δικογράφου, προσδιορισθεί η ημέρα που θα διεξαχθεί η δίκη, διαβιβαστούν στον δικαστή τα σχετικά δικόγραφα και διενεργηθεί η επίδοση του δικογράφου στον αντίδικο.

Το συγκεντρωτικό σύστημα (ή άνευ επικουρίας δικάζεσθαι)

Οι διάδικοι πρέπει να προβάλλουν τους ισχυρισμούς τους και τα επιχειρήματά τους όσο το δυνατόν πιο γρήγορα και συγκεντρωμένα όλα μαζί με τις προτάσεις τους. Σύμφωνα με το κρίσιμο άρθρο 269 ΚΠολΔ τα μέσα επίθεσης ή αμύνης πρέπει να προβάλλονται με τις προτάσεις αλλιώς είναι απαράδεκτα.

Ως μέσα επίθεσης και άμυνας νοούνται όλοι οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, οι οποίοι μπορούν να προταθούν είτε από τον ενάγοντα είτε από τον εναγόμενο σε αντίκρουση των ισχυρισμών που αποτελούν την βάση της αγωγής (ενστάσεις). Δεν εμπίπτουν οι μη αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, οι αρνήσεις δηλαδή των αυτοτελών και οι νομικοί ισχυρισμοί.

Το ίδιο το άρθρο 269 περιέχει μια σειρά εξαιρέσεων.

Στην παράγραφο 1 αναφέρονται οι δικονομικά προνομιακοί ισχυρισμοί, οι οποίοι μπορούν κατ' εξαίρεση να προταθούν σε κάθε στάση της δίκης (ένσταση συμψηφισμού εφόσον αποδεικνύεται αμέσως η ανταπαίτηση). Σ' αυτή τη κατηγορία ανήκουν οι ισχυρισμοί που μπορούν να προταθούν σε κάθε στάση της δίκης ή λαμβάνονται υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.

Η παρ. 2 αναφέρει ότι «Μέσα επίθεσης και άμυνας μπορεί να προβληθούν παραδεκτά έως και τη συζήτηση με προτάσεις ή και προφορικά: α) αν το δικαστήριο κρίνει ότι δεν προβλήθηκαν εγκαίρως με τις προτάσεις από δικαιολογημένη αιτία αυτό ισχύει και για την ένσταση κατάχρησης δικαιώματος, β) αν προέκυψαν για πρώτη φορά μεταγενέστερα και γ) αν αποδεικνύονται εγγράφως¹ ή με δικαστική ομολογία του αντιδίκου²». Μέσα που οδηγούν σε άμεση απόδειξη (παραχρήμα) αποτελούν η δικαστική ομολογία, τα δημόσια έγγραφα και τα ιδιωτικά έγγραφα διαθέσεως και όχι τα απλά έγγραφα μαρτυρίας.

Πέρα από τις εξαιρέσεις του ίδιου του άρθρου 269 ΚΠολΔ περιέχονται στον κώδικα και άλλες εξαιρέσεις που επιτρέπουν την καθυστερημένη υποβολή των ισχυρισμών.

¹ Πρέπει να αποδεικνύονται με δημόσιο έγγραφο ή με ιδιωτικό έγγραφο διαθέσεως και όχι μαρτυρίας.

² Η δικαστική ομολογία μάρτυρα δεν οδηγεί σε παραχρήμα απόδειξη.

ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

Δικαιοδοσία

Είναι η εξουσία των δικαστηρίων να παρέχουν βάση της συνταγματικώς κατοχυρωμένης ιδιότητάς τους ως δικαιοδοτικά όργανα, δικαστική προστασία σε εκείνες τις υποθέσεις ή διαφορές που σύμφωνα με το σύνταγμα και τους νόμους υπάγονται στα δικαστήρια.

Δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων είναι η ανωτέρω εξουσία για επίλυση ιδιωτικής φύσης διαφορών και υποθέσεων (93 Συντ.). Η πολιτική δικαιοδοσία είναι απόλυτη καθώς η εξουσία για την επίλυση των ιδιωτικών διαφορών ανήκει κατ' αρχήν αποκλειστικά στα πολιτικά δικαστήρια και νόμος δεν μπορεί να απομακρύνει την εξουσία αυτή. Επίσης, τα πολιτικά δικαστήρια όπως και οι υπόλοιπες κατηγορίες δικαστηρίων περιορίζονται στα του οίκου τους και δεν ασχολούνται παρά μόνο υπό την έννοια του παρεμπόπτοντος με διοικητικής ή ποινικής φύσεως ζητήματα. Στην τελευταία αυτή περίπτωση το δικαστήριο μπορεί είτε να κρίνει παρεμπιπτόντως το ζήτημα αυτό είτε να αναστείλει κατ' άρθρον 249 ΚΠολΔ την ενώπιόν του δίκη μέχρι να εκδοθεί απόφαση από το διοικητικό δικαστήριο.

Οι διάδικοι έχουν στα πλαίσια του νόμου το δικαίωμα να απομακρύνουν από τα πολιτικά δικαστήρια την επίλυση της διαφοράς τους και να την επιλύσουν στο πλαίσιο Εναλλακτικών Μορφών Επίλυσης της διαφοράς όπως είναι η διαιτησία ή η διαμεσολάβηση.

Αντικείμενο της πολιτικής δίκης είναι η επίλυση μιας διαφοράς ιδιωτικού δικαίου, η άρση δηλαδή της αμφισβήτησης ως προς την ύπαρξη, την έκταση, το περιεχόμενο και τα υποκείμενα των ιδιωτικών δικαιωμάτων. Είναι το σύνολο των εννόμως ρυθμισμένων ενεργειών δικαστικών οργάνων και ιδιωτών, οι οποίες κατατείνουν στην αυθεντική διάγνωση της αληθινής νομικής κατάστασης και στην αναγκαστική προσαρμογή της πραγματικής κατάστασης στη νομική.

Μεταξύ των προσώπων που συμμετέχουν στην πολιτική δίκη δημιουργείται η δημοσίου δικαίου έννομη σχέση της δίκης. Η σχέση αυτή είναι τριμερής και αναπαριστάται ως ένα τρίγωνο στην κορυφή του οποίου είναι το δικαστήριο και στις βάσεις του οι διάδικοι, ο ενάγων και ο εναγόμενος. Τις δικονομικού δικαίου σχέσεις των διαδίκων διέπουν τα δικονομικά βάρη και οι δικονομικές υποχρεώσεις που καθορίζουν την θέση του καθενός εντός της έννομης σχέσης της δίκης.

Παρεμπόπτουσα κρίση από πολιτικά δικαστήρια διοικητικής φύσεως ζητημάτων δεν παράγει δεδικασμένο.

Εκούσια δικαιοδοσία υπάρχει στην περίπτωση που τα δικαστήρια χωρίς να υπάρχει διαφορά παρέχουν με καθοριστική λειτουργία δικαίου, δικαστική προστασία υπό τη μορφή διενέργειας διαπλαστικών, ρυθμιστικών πράξεων και μέτρων με σκοπό τη διασφάλιση ή την προστασία ιδιωτικών δικαιωμάτων ή τη διάπλαση εννόμων καταστάσεων.

Αρμοδιότητα

Είναι το ποσοστό δικαιοδοσίας κάθε δικαστηρίου, η ειδικότερη εξουσία κάθε πολιτικού δικαστηρίου να εκδικάζει μια υπόθεση να παρέχει δικαστική προστασία στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Τοπική αρμοδιότητα είναι η έννοια που σηματοδοτεί τη σχέση του διαδικού με ένα συγκεκριμένο από πλευράς του τόπου της έδρας του, δικαστήριο. Καθορίζει δηλαδή ποιο από τα δικαστήρια που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια είναι αρμόδιο από γεωγραφικής απόψεως να εκδικάσει την συγκεκριμένη υπόθεση.

Η καθ' ύλην αρμοδιότητα καθορίζει ποιο από τα δικαστήρια που βρίσκονται στην ίδια περιφέρεια είναι αρμόδιο να εκδικάσει για πρώτη φορά, σε πρώτο βαθμό, την υπόθεση.

Η λειτουργική αρμοδιότητα καθορίζει ποια είναι η ειδικότερη δικαιοδοτική εξουσία ενός δικαστηρίου ή ενός δικαστικού υπαλλήλου σε μια και την αυτή υπόθεση/διαφορά. Η λειτουργική αρμοδιότητα διακρίνεται περαιτέρω σε κατά λειτουργία αρμοδιότητα δικαστικών λειτουργών και δικαστικών υπάλληλων και σε κατά λειτουργία αρμοδιότητα δικαστηρίων. Ο τελευταίος καταμερισμός μεταξύ δικαστηρίων ονομάζεται κάθετος καθορισμός και εδράζεται στον κανόνα της υπάρξεως δύο βαθμών δικαιοδοσίας (12 παρ. 1 ΚΠολΔ).

Το δικαστήριο ερευνά την αρμοδιότητά του στηριζόμενο στα πραγματικά περιστατικά που συνέτρεχαν κατά την άσκηση της αγωγής. Το δικαστήριο που είναι αρμόδιο κατά τον χρόνο που κατατίθεται η αγωγή αποτελεί τον φυσικό δικαστή και δεν μεταβάλλεται η αρμοδιότητά του ακόμη και αν μεταβληθούν τα πραγματικά περιστατικά που την προσδιόρισαν (45 ΚΠολΔ).

Η καθ' ύλην αρμοδιότητα εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο ενώ η κατά τόπον καθ' αρχήν μόνο κατόπιν σχετικής ενστάσεως εκτός αν ερημοδικεί ή αν δεν επιτρέπεται σιωπηρή παρέκταση. Επί ελλείψεως αρμοδιότητας προσδιορίζει το αρμόδιο δικαστήριο και παραπέμπει, διατηρούνται όμως οι συνέπειες ασκήσεως της αγωγής.

ΚΑΘ' ΥΛΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

Συνήθης και εξαιρετική αρμοδιότητα

Το Πολυμελές Πρωτοδικείο έχει την γενική καθ' ύλην αρμοδιότητα. Υπάρχει δηλαδή υπέρ αυτού τεκμήριο αρμοδιότητας ώστε να υπάγονται σ' αυτό όλες οι διαφορές, οι οποίες ρητώς δεν έχουν ανατεθεί από τον νομοθέτη στα άλλα δικαστήρια (εξαιρετική αρμοδιότητα).

Όσον αφορά την ρητώς ανατεθείσα αρμοδιότητα, η κατανομή γίνεται βάσει 2 κριτηρίων, της αξίας και της φύσεως ή του είδους της διαφοράς. Η συνήθης καθ' ύλην αρμοδιότητα

συναρτάται προς το ύψος της διαφοράς ενώ η εξαιρετική συνδέεται περισσότερο με την φύση ή το είδος της.

Οι κανόνες υπολογισμού του ύψους της διαφοράς αναφέρονται τόσο στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμηθεί το αντικείμενο της δίκης όσο και στην αξία, την οποία παρουσιάζουν συγκεκριμένα δικαιώματα κατά τον χρόνο που ασκείται η αγωγή.

Το άρθρο 9 ΚΠολΔ περιλαμβάνει σειρά ρυθμίσεων για τον υπολογισμό του ύψους της διαφοράς:

- για την εκτίμηση του αντικειμένου της δίκης λαμβάνεται υπ' όψιν το αίτημα της αγωγής χωρίς να συνυπολογίζονται οι παρεπόμενες αιτήσεις.
- Αντικειμενική σώρευση:
 - ο Συνυπολογίζονται οι περισσότερες συνασκούμενες απαιτήσεις εφόσον είναι δυνατόν.
 - ο Δεν χωρεί συνυπολογισμός αν οι σωρευόμενες απαιτήσεις δεν είναι αποτιμητές σε χρήμα ή εμπίπτουν στην εξαιρετική αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου.
- Σε περίπτωση ομοδικίας,
 - ο Αν πρόκειται για διαιρετά δικαιώματα, λαμβάνεται υπόψη το αίτημα κάθε ενάγοντος ή το αιτούμενο από κάθε εναγόμενο, και αν οι απαιτήσεις υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα διαφόρων δικαστηρίων, αρμόδιο είναι το ανώτερο από αυτά.
 - ο Αν πρόκειται για αδιαίρετο δικαίωμα (αν πχ ενάγουν περισσότεροι για την απόδοση ενός πράγματος) κρίσιμη είναι η αξία του πράγματος που αποτελεί αντικείμενο της αδιαίρετης παροχής.
- Όταν σωρεύονται στην αγωγή κύριο και επικουρικό αίτημα, η υλική αρμοδιότητα του δικαστηρίου προσδιορίζεται από το κατ' αξίαν ανώτερο αίτημα της αγωγής, είτε είναι το κύριο αίτημα είτε είναι το επικουρικό.

Όσον αφορά το είδος του δικαιώματος το άρθρο 11 ΚΠολΔ περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες ρυθμίσεων, σχετικά με εμπράγματα δικαιώματα, σχετικά με τις μικτές αγωγές και σχετικά με τις διαρκείς έννομες σχέσεις.

- Όσον αφορά τα εμπράγματα δικαιώματα προβλέπεται ότι η αξία προσδιορίζεται:
 - ο για τη **νομή και την κυριότητα**, από την **αξία του πράγματος**
 - ο για την **ψιλή κυριότητα** από το **μισό της αξίας** του πράγματος,
 - ο για το **ενέχυρο, την υποθήκη, την εγγύηση και κάθε άλλη ασφάλεια**, από την **αξία που έχει η ασφαλιζόμενη απαίτηση**, αν όμως το πράγμα που δόθηκε για ασφάλεια έχει μικρότερη αξία, λαμβάνεται υπόψη αυτή,
 - ο για την **πραγματική δουλεία**, από την **αξία που έχει η δουλεία για το δεσπόζον κτήμα**, εκτός αν το ποσό, κατά το οποίο η δουλεία ελαττώνει την αξία του δουλεύοντος κτήματος, είναι μεγαλύτερο, οπότε λαμβάνεται υπόψη αυτό,

- ο για την **προσωπική δουλεία**, από το **μισό της αξίας** του κτήματος
- Όσον αφορά την κατεχοχήν μεικτή αγωγή, την αγωγή διανομής προβλέπεται ότι λαμβάνεται υπ' όψιν η αξία του διανεμητέου αντικειμένου καθώς αντικείμενο της αγωγής είναι η κοινωνία της οποίας ζητείται λύση.
- Όσον αφορά τις διαρκείς μισθωτικές σχέσεις:
 - ο για τις διαφορές που αφορούν την ύπαρξη, τη διάρκεια, την εκτέλεση ή την ακυρότητα μισθωτικής σύμβασης, από το **μίσθωμα ενός έτους** αν όμως η διάρκεια της μίσθωσης είναι μικρότερη, λαμβάνεται υπόψη το ποσό του μισθώματος για το χρονικό αυτό διάστημα.
 - ο Για τις περιοδικές παροχές, από την αξία της ετήσιας παροχής, και ειδικότερα από το δεκαπλάσιο της ετήσιας παροχής, αν η επέλευση του γεγονότος από το οποίο εξαρτάται η παύση της παροχής είναι βέβαιη, αβέβαιος όμως ο χρόνος της, και αν οι παροχές διαρκούν απεριόριστα, από το εικοσαπλάσιο της ετήσιας παροχής.

Αρμοδιότητα Ειρηνοδικείου

Η συνήθης αρμοδιότητα του ειρηνοδικείου αφορά:

- όλες τις διαφορές (εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετική εξαιρετική αρμοδιότητα), το χρηματικό ύψος των οποίων δεν υπερβαίνει τα 20.000 Ευρώ.
- όλες οι διαφορές, κύριες ή παρεπόμενες, από σύμβαση μίσθωσης, καθώς και οι διαφορές του άρθρου 601 του Αστικού Κώδικα, εφόσον σε όλες τις περιπτώσεις αυτές το συμφωνημένο μηνιαίο μίσθωμα δεν υπερβαίνει τα εξακόσια (600) ευρώ έστω και αν το συνολικό ζητούμενο ποσό υπερβαίνει τα 20.000 Ευρώ.

Η εξαιρετική αρμοδιότητα του ειρηνοδικείου αφορά:

- Διαφορές από το γειτονικό δίκαιο κατά τα άρθρα 1003-1009, 1020 και 1023-1031 ΑΚ
- Απαιτήσεις των πελατών κατά του ξενοδόχου για βλάβη των πραγμάτων.
- Ενδοσωματειακές διαφορές (κατά των μελών τους για οφειλόμενες εισφορές καθώς και απαιτήσεις που έχουν τα μέλη κατά των σωματείων).
- Απαιτήσεις δικηγόρων αναφορικά με το ειρηνοδικείο ή το πταισματοδικείο.

Αρμοδιότητα Μονομελούς Πρωτοδικείου

Η συνήθης αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου (14 παρ. 2 ΚΠολΔ) αφορά:

- όλες οι διαφορές που μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήματα και που η αξία του αντικειμένου τους είναι πάνω από είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ και μέχρι 250.000 ευρώ.

- όλες οι διαφορές, κύριες ή παρεπόμενες, από σύμβαση μίσθωσης, εφόσον σε όλες τις περιπτώσεις αυτές το συμφωνημένο μηνιαίο μίσθωμα **υπερβαίνει τα εξακόσια (600) ευρώ.**

Η εξαιρετική αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου σε βάρος του Πολυμελούς Πρωτοδικείου³ (16 ΚΠολΔ) αφορά:

- Εργατικές διαφορές (αρ. 1 - 5)
- Ασφαλιστικές διαφορές τόσο μεταξύ ασφαλισμένων και οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης (αρ. 6) όσο και οι διαφορές που αφορούν το ποσοστό ή την πληρωμή του ασφαλίστρου (αρ. 9).
- Απαιτήσεις ελευθέρων επαγγελματιών (αρ. 7, 8, 11)
- Απαιτήσεις αποζημίωσης οποιασδήποτε μορφής για ζημίες από αυτοκίνητο όπως και οι απαιτήσεις από σύμβαση ασφάλισης αυτοκινήτου, ανάμεσα στις ασφαλιστικές εταιρίες και τους ασφαλισμένους ή τους διαδόχους τους.
- Από προσβολή νομής και κατοχής (αρ. 13)

Η εξαιρετική αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου ανεξαρτήτως ποσού (17 ΚΠολΔ) αφορά:

- διαφορές που αφορούν το διαζύγιο, την ακύρωση του γάμου, την αναγνώριση της ύπαρξης ή της ανυπαρξίας του γάμου, τις σχέσεις των συζύγων κατά τη διάρκεια του γάμου.
- διαφορές που αναφέρονται στο άρθρο 614 ΚΠολΔ.
- διαφορές που αναφέρονται στο άρθρο 681 Β για διατροφή και επιμέλεια τέκνων, καθώς και εκείνες που αφορούν τη ρύθμιση της οικογενειακής στέγης και την κατανομή των κινητών μεταξύ των συζύγων σε περίπτωση διακοπής της συμβίωσης
- διαφορές από τη σχέση της οροφοκτησίας ανάμεσα στους ιδιοκτήτες και ανάμεσα στους διαχειριστές ιδιοκτησίας κατ' ορόφους και στους ιδιοκτήτες ορόφων και διαμερισμάτων
- διαφορές που αφορούν την ακύρωση αποφάσεων της γενικής συνέλευσης σωματείων ή συνεταιρισμών.

Ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο το Μονομελές Πρωτοδικείο εξετάζει κατ' άρθρον 17^Α ΚΠολΔ τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικείων της περιφέρειάς του.

³ Δηλαδή ακόμη και αν το ύψος της διαφοράς υπερβαίνει τα 250.000 ευρώ και θα έπρεπε να πάει στο Πολυμελές Πρωτοδικείο η διαφορά παραμένει στο Μονομελές. Δεν ισχύει το ίδιο και αν το ύψος της διαφοράς είναι μικρότερο των 20.000 ευρώ οπότε και η διαφορά υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου.

Αρμοδιότητα Πολυμελούς Πρωτοδικείου

Στα Πολυμελή Πρωτοδικεία έχει αναγνωρισθεί κατ' άρθρον 18 ΚΠολΔ η γενική καθ' ύλην αρμοδιότητα και έτσι υπάγονται σ' αυτά όλες οι διαφορές, για τις οποίες δεν είναι αρμόδια τα ειρηνοδικεία ή τα μονομελή πρωτοδικεία.

ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ – ΔΩΣΙΔΙΚΙΑ - FORUM

Διακρίσεις

Νόμιμη είναι η κατά τόπον αρμοδιότητα (δωσιδικία) η οποία καθορίζεται στον νόμο (22-40 ΚΠολΔ).

Αιρετή ή κατά παρέκταση όταν προκύπτει από ρητή ή σιωπηρή συμφωνία των διαδίκων (42-44 ΚΠολΔ).

Γενική είναι η δωσιδικία όταν σε αυτή υπάγονται κατ' αρχήν όλες οι αγωγές που στρέφονται εναντίον του προσώπου.

Ειδική είναι η δωσιδικία όταν υπάγονται μόνο ορισμένες αγωγές με κριτήριο το αντικείμενό τους. Οι ειδικές δωσιδικίες διακρίνονται σε αποκλειστικές όταν κατά την εφαρμογή τους παραμερίζουν την γενική καθώς και τυχόν άλλες ειδικές και συντρέχουσες όταν μπορούν να εφαρμοστούν μαζί με την γενική ή άλλες ειδικές συντρέχουσες δωσιδικίες.

Γενική

Στον ΚΠολΔ ισχύει βάσει του άρθρου 22 η γενική δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου (*actor sequitur forum rei*). Το προνόμιο που εισάγεται υπέρ του εναγομένου δικαιολογείται από την ανάγκη να έχει ο εναγόμενος την δυνατότητα να προετοιμάσει καλύτερα την άμυνά του καθώς και από το γεγονός ότι συνήθως στην κατοικία του εναγομένου βρίσκονται τα περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία και άρα καθίσταται το ποιο κατάλληλο Forum.

Τα μη φυσικά πρόσωπα που έχουν ικανότητα να είναι διάδικοι, υπάγονται στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα ή υποκατάστημά τους, εφόσον πρόκειται για διαφορές που αφορούν την εκμετάλλευσή του. Ως έδρα στο Ελληνικό δίκαιο νοείται η πραγματική έδρα του, ο τόπος δηλαδή όπου λειτουργεί η διοίκησή του.

Για την έννοια της κατοικίας ισχύει το ΑΚ 51 σύμφωνα με το οποίο κατοικία είναι ο τόπος, στον οποίο έχει κανείς την κύρια και μόνιμη εγκατάστασή του και αποτελεί το κέντρο των βιοτικών, επαγγελματικών και κοινωνικών του δραστηριοτήτων.

Αποκλειστικές Ειδικές Δωσιδικίες

1. Δωσιδικία των εταιρικών διαφορών (27 ΚΠολΔ):

Διαφορές από την εταιρική σχέση **ανάμεσα σε μια εταιρία και τους εταίρους της ή ανάμεσα στους εταίρους μεταξύ τους** υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστηρίου, στην περιφέρεια του οποίου η **εταιρία έχει την έδρα** της.

Δεν υπάγονται στην δωσιδικία αυτή αγωγές τρίτων κατά της εταιρίας ή αγωγές της εταιρίας κατά τρίτων.

Οι διαφορές που δημιουργούνται **μετά τη διάλυση και την εκκαθάριση** της εταιρίας και αφορούν τη **διανομή της εταιρικής περιουσίας**, εφόσον η αγωγή ασκηθεί μέσα σε **δύο χρόνια** από την περάτωση της διανομής υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστηρίου, στην περιφέρεια του οποίου η εταιρία έχει την έδρα της.

Υπερισχύει: έναντι της γενικής, των ειδικών συντρεχουσών και της δωσιδικίας δικηγόρων και συμβολαιογράφων.

Υποχωρεί: έναντι των άλλων ειδικών αποκλειστικών δωσιδικιών.

2. Δωσιδικία διαχειρίσεως ύστερα από δικαστική εντολή (28 ΚΠολΔ):

Διαφορές που αφορούν τη **διαχείριση, η οποία διεξάγεται ύστερα από εντολή δικαστηρίου**, υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του **δικαστηρίου που έδωσε την εντολή** και αν την εντολή την έδωσε άλλη δικαστική αρχή, στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου, στην περιφέρεια του οποίου έχει την **έδρα της η αρχή αυτή**.

Υπερισχύει: έναντι της γενικής, των ειδικών συντρεχουσών και κάθε άλλης αποκλειστικής δωσιδικίας.

3. Δωσιδικία της τοποθεσίας του ακινήτου (29 ΚΠολΔ):

Διαφορές που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επάνω σε ακίνητα, τη νομή ή την κατοχή τους, διαίρεση κοινού, κανονισμό ορίων, απαιτήσεις κατά οποιουδήποτε διακατόχου, αποζημίωση για αναγκαστική απαλλοτρίωση, καθώς και διαφορές από μίσθωση ακινήτου ή δικαιώματος που συνδέεται με την εκμετάλλευσή του ή από επίμορτη αγροληψία, υπάγονται στην **αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστηρίου, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο**.

Υπερισχύει της δωσιδικίας κληρονομιάς στην περίπτωση που η κληρονομιά αποτελείται από **περισσότερα ακίνητα και ζητείται η διανομή του ενός. Αν όμως η κληρονομία αποτελείται από ένα μόνο ακίνητο, το οποίο την εξαντλεί ή από περισσότερα ακίνητα και ζητείται η διανομή όλων, τότε υπερισχύει η δωσιδικία της κληρονομιάς.**

Υποχωρεί: έναντι της δωσιδικίας της διαχειρίσεως, της συνάφειας και κατ' αποκλίνουσα άποψη όλων των ειδικών αποκλειστικών.

4. Δωσιδικία της κληρονομίας (30 ΚΠολΔ):

Διαφορές που αφορούν την αναγνώριση κληρονομικού δικαιώματος ή διανομή κληρονομίας, απαιτήσεις του κληρονόμου εναντίον του νομέα ή του κατόχου της κληρονομίας, απαιτήσεις από κληροδοτήματα ή απαιτήσεις από άλλες διατάξεις αιτία θανάτου ή απαιτήσεις από νόμιμη μοίρα ή απαιτήσεις εναντίον εκτελεστών διαθήκης για την εκτέλεση των διατάξεών της, υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστηρίου, στην περιφέρεια του οποίου ο κληρονομούμενος, **όταν πέθανε, είχε την κατοικία του και, αν δεν είχε κατοικία, τη διαμονή του.**

Για 2 χρόνια από τον θάνατο υπάγονται στην ίδια δωσιδικία οι απαιτήσεις μεταξύ των κληρονόμων έως τη διανομή της κληρονομίας, απαιτήσεις τρίτων εξαιτίας χρεών του κληρονομούμενου ή της κληρονομίας, καθώς και εμπράγματα απαιτήσεις για κινητά που δεν περιλαμβάνονται ανωτέρω.

Υπερισχύει: της γενικής, των συντρεχουσών, της αποκλειστικής των εταιρικών διαφορών και της τοποθεσίας του ακινήτου.

Υποχωρεί: έναντι της αποκλειστικής της συνάφειας και της διαχείρισης.

5. Δωσιδικία της συνάφειας (31 ΚΠολΔ):

Δίκες που έχουν μεταξύ τους **σχέση κυρίου και παρεπομένου**, ιδίως οι παρεμπόμπουσες αγωγές, οι αγωγές για εγγύηση, οι παρεμβάσεις, και άλλες όμοιες υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστηρίου της **κύριας δίκης.**

Αν πρόκειται για **κύριες δίκες που είναι συναφείς** μεταξύ τους, έχει αποκλειστική αρμοδιότητα **το δικαστήριο που είχε επιληφθεί πρώτο.**

Στην αρμοδιότητα του πολυμελούς πρωτοδικείου που δικάζει την κύρια δίκη υπάγονται οι παρεπόμενες υποθέσεις της αρμοδιότητας του μονομελούς και του ειρηνοδικείου, και στην αρμοδιότητα του μονομελούς πρωτοδικείου που δικάζει την κύρια δίκη υπάγονται οι παρεπόμενες υποθέσεις της αρμοδιότητας του ειρηνοδικείου

Η δωσιδικία της συνάφειας δεν ισχύει όταν το αντικείμενο της συναφούς αγωγής υπάγεται σε διαφορετική δικαιοδοσία ή διαδικασία.

Υπερισχύει: έναντι όλων των άλλων αποκλειστικών δωσιδικιών με επιφυλάξεις για την δωσιδικία της διαχείρισης έπειτα από δικαστική εντολή.

Ειδικές Συντρέχουσες Δωσιδικίες

1. Δωσιδικία της δικαιοπραξίας (33 ΚΠολΔ):

Διαφορές που αφορούν την ύπαρξη ή το κύρος δικαιοπραξίας εν ζωή, και όλα τα δικαιώματα που πηγάζουν από αυτήν, μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται **ο τόπος όπου καταρτίστηκε η δικαιοπραξία** ή όπου **πρέπει να εκπληρωθεί η παροχή**.

Ο τόπος εκπλήρωσης καθορίζεται από τις οικείες διατάξεις και αν δεν προκύπτει η ρητή ή σιωπηρή βούληση των μερών τότε εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις των άρθρων 320-322 ΑΚ.

2. Δωσιδικία της αδικοπραξίας (35 ΚΠολΔ):

Διαφορές από αδικοπραξία μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός ή επίκειται η επέλευσή του.

Αφορά κάθε είδους αδικοπραξία.

3. Δωσιδικία της ανταγωγής (34 ΚΠολΔ):

Οι ανταγωγές μπορούν να εισαχθούν στο δικαστήριο όπου εκκρεμεί η αγωγή, **εφόσον υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του ίδιου ή κατώτερου δικαστηρίου**.

Η δωσιδικία αυτή προϋποθέτει την εκκρεμοδικία της αγωγής, να έχει το δικαστήριο που έχει εισαχθεί η αγωγή δικαιοδοσία και καθ' ύλην αρμοδιότητα και η ανταγωγή να έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως.

4. Δωσιδικία της διαχείρισης χωρίς δικαστική εντολή (36 ΚΠολΔ):

Διαφορές από διαχείριση που έγινε χωρίς δικαστική εντολή μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο **στην περιφέρεια του οποίου έγινε η διαχείριση**.

5. Δωσιδικία της ταυτότητας του δικαίου (37 ΚΠολΔ):

Όταν **ενάγονται περισσότερα πρόσωπα** που συνδέονται με το δεσμό της ομοδικίας, αρμόδιο είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου έχει την **κατοικία του, και αν δεν έχει κατοικία, τη διαμονή του, οποιοσδήποτε από τους ομοδίκους**.

Η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί διασταλτικά ενόψει του σκοπού της ώστε να εφαρμόζεται όταν ο ομόδικος ενάγεται τόσο σε οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο της γενικής νόμιμης δωσιδικίας του όσο και σε δικαστήριο που προκύπτει από ειδική συντρέχουσα δωσιδικία.

Αν ένας από τους εναγόμενους καλύπτεται από αποκλειστική δωσιδικία εκεί πρέπει να εναχθούν και οι υπόλοιποι. Αν όμως ο καθένας καλύπτεται από διαφορετική αποκλειστική πρέπει να εναχθούν χωριστά.

Διαφορές ανάμεσα στα ίδια πρόσωπα, οι οποίες έχουν την ίδια βάση και αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επάνω σε ακίνητα που βρίσκονται στις περιφέρειες διαφορετικών δικαστηρίων, μπορούν να εισαχθούν σε ένα από τα δικαστήρια αυτά.

6. Δωσιδικία μακρότερης διαμονής (38 ΚΠολΔ):

Απαιτήσεις εναντίον προσώπων που έχουν ικανότητα δικαστικής παράστασης και, εξαιτίας ειδικών συνθηκών, έχουν σε **ορισμένο τόπο διαμονή με μακρότερη διάρκεια**, όπως είναι ιδίως οι υπάλληλοι, οι υπηρέτες, οι σπουδαστές, οι μαθητές, **εφόσον το αντικείμενό τους είναι περιουσιακό**, μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο, **στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο τόπος διαμονής τους**.

7. Δωσιδικία γαμικών διαφορών (39 ΚΠολΔ):

Γαμικές διαφορές μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο τόπος της τελευταίας κοινής διαμονής των συζύγων.

8. Δωσιδικία διατροφών (39^A ΚΠολΔ):

Διαφορές που αφορούν αξιώσεις διατροφής μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο του τόπου όπου έχει την κατοικία του ή τη διαμονή του ο δικαιούχος της διατροφής.

9. Δωσιδικία της περιουσίας (40 ΚΠολΔ):

Δίκες εναντίον προσώπων που δεν έχουν κατοικία στην Ελλάδα, εφόσον το αντικείμενό τους είναι περιουσιακό, μπορούν να εισαχθούν και στο δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου υπάρχει περιουσία του εναγομένου ή βρίσκεται το επίδικο αντικείμενο.

Παρέκταση αρμοδιότητας (42 ΚΠολΔ)

Πρωτοβάθμιο τακτικό δικαστήριο που δεν είναι κατά τόπον αρμόδιο μπορεί, με **ρητή ή σιωπηρή συμφωνία των διαδίκων**, να γίνει αρμόδιο, **εκτός αν** πρόκειται για διαφορές που **δεν έχουν περιουσιακό αντικείμενο**. Η συμφωνία πρέπει να **είναι ρητή**, όταν πρόκειται για διαφορές για τις οποίες **ισχύει αποκλειστική αρμοδιότητα**.

Θεωρείται πως υπάρχει σιωπηρή συμφωνία, αν ο εναγόμενος παρίσταται στο ακροατήριο στην συζήτηση και δεν προτείνει έγκαιρα την ένσταση αναρμοδιότητας.

Αποτέλεσμα της παρέκτασης είναι η δημιουργία αποκλειστικής δωσιδικίας υπέρ του παρεκτεινόμενου δικαστηρίου.

Αν η συμφωνία παρέκτασης αφορά μελλοντικές διαφορές απαιτείται να είναι έγγραφη και να αναφέρεται σε ορισμένη έννομη σχέση από την οποία θα προέλθουν οι διαφορές.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Μπορεί το δικαίωμα δικαστικής προστασίας όπως προβλέπεται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος να εξειδικευθεί αφενός κάθετα – ποσοτικά, αφετέρου οριζόντια – ποιοτικά.

Ποσοτικά συγκεκριμένο το δικαίωμα δικαστικής προστασίας αναλύεται

- α) στο δικαίωμα για έκδοση αποφάσεως στην ουσία της υποθέσεως
- β) στο δικαίωμα για λήψη ασφαλιστικών μέτρων
- γ) στο δικαίωμα για αναγκαστική εκτέλεση, ώστε να υλοποιηθεί το περιεχόμενο της απόφασης.

Ποιοτικώς εξειδικευόμενο αναλύεται ως εξής:

- α) στο δικαίωμα αποδείξεως με όλα τα πρόσφορα αποδεικτικά μέσα.
- β) στο δικαίωμα ενδίκων μέσων ώστε να κριθεί η υπόθεση σε τουλάχιστον δύο βαθμούς.

Σύμφωνα με το άρθρο 109 παρ. 1 ΚΠολΔ, στο οποίο κατοχυρώνεται η αρχή του φυσικού δικαστή δεν επιτρέπεται να αφαιρεθεί από κανέναν χωρίς τη θέλησή του ο δικαστής που έχει οριστεί από τον νόμο γι αυτόν. Πρόκειται για τον εκ των προτέρων και με βάση αφηρημένα κριτήρια, μη εξαρτώμενα από τους διαδίκους ή τη διαφορά, καθορισμό του δικαστηρίου που έχει αρμοδιότητα να δικάσει κάθε κατηγορία υποθέσεων.

Το άρθρο 110 παρ. 1 ΚΠολΔ ρυθμίζει την ειδικότερη έκφραση του 4 παρ. 1 Συντ. σχετικά με την ισότητα των διαδίκων ως προς τα δικονομικά δικαιώματα και υποχρεώσεις τους. Η θέση του διαδίκου ως ενάγοντος ή εναγομένου δεν είναι δυνατόν να του προσπορίζει ευμενέστερη ή δυσμενέστερη θέση εκτός κι αν κάτι τέτοιο επιβάλλεται από τη φύση του πράγματος ή εξιδιασμένες περιπτώσεις.

ΔΙΑΔΙΚΟΙ

Έννοια του διαδίκου

Ως διάδικος νοείται το πρόσωπο, το οποίο είναι υποκείμενο της έννομης σχέσης της δίκης και είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που εκπηγάζουν από αυτή.

Στο σύστημα του ΚΠολΔ η έννοια του διαδίκου είναι τυπική, διάδικος θεωρείται δηλαδή το πρόσωπο που ζητεί ή κατά του οποίου ζητείται δικαστική προστασία ανεξαρτήτως του αν όντως είναι φορέας της ουσιαστικής έννομης σχέσης, η οποία κατάγεται στη δίκη.

Ικανότητα διαδίκου

Αναφέρεται στην ικανότητα του είναι υποκείμενο της έννομης σχέσης της δίκης. Ικανότητα να είναι διάδικος έχει όποιος έχει κατά το ουσιαστικό δίκαιο ικανότητα δικαίου. Μπορεί λοιπόν να είναι κάθε άνθρωπος, το κυοφορούμενο καθώς και νομικά πρόσωπα.

Στο δικονομικό δίκαιο και κυρίως για λόγους διαδικαστικής ευχέρειας αναγνωρίζεται (62 ΚΠολΔ) η ικανότητα διαδίκου και σε ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα έστω κι αν κατά το ουσιαστικό δίκαιο δεν έχουν ικανότητα δικαίου. Πρόκειται κυρίως για τις εταιρίες χωρίς νομική προσωπικότητα και μη αναγνωρισμένα σωματεία. Κατά το άρθρο 64 ΚΠολΔ οι ενώσεις αυτές έχουν και ικανότητα δικαστικής παράστασης. Με τις ρυθμίσεις αυτές επιτυγχάνεται η απλή δικονομική εξομοίωση των ενώσεων αυτών με νομικά πρόσωπα.

Ικανότητα δικαστικής παράστασης

Η δικονομική αντανάκλαση της ικανότητας προς δικαιοπραξία είναι η ικανότητα δικαστικής παράστασης.

Αναφέρεται στην ικανότητα να επιχειρεί κανείς τις διαδικαστικές πράξεις για την έναρξη, διάπλαση και ολοκλήρωση της δίκης.

Έχει όποιος είναι ικανός για οποιαδήποτε δικαιοπραξία, όποιος δηλαδή έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του και δεν έχει έλλειψη συνειδήσεως.

Πρόσωπα με περιορισμένη ικανότητα έχουν χωρίς όρους ικανότητα δικαστικής παράστασης για τις υποθέσεις που δεν αναφέρονται στην περιορισμένη ικανότητά τους αυτή.

Στις περιπτώσεις που κάποιος στερείται πλήρως ή μερικώς την ικανότητα δικαστικής παράστασης, εκπροσωπείται στην δίκη από τον νόμιμο εκπρόσωπό του, το πρόσωπο δηλαδή στο οποίο ο νόμος αναθέτει την εκπροσώπησή τους κατά την τέλεση των δικαιοπραξιών.

Τα νομικά πρόσωπα εκπροσωπούνται από τον κατά το νόμο ή το καταστατικό τους νόμιμο εκπρόσωπό τους και επικουρικά από αυτόν που τα αντιπροσωπεύει στις συναλλακτικές τους σχέσεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 73 ΚΠολΔ η ικανότητα δικαστικής παραστάσεως ελέγχεται αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάση της δίκης ενώ αποδοχή της ανυπαρξίας της οδηγεί σε απαράδεκτο της αγωγής ή ακυρότητα της διαδικαστικής πράξεως.

Ικανότητα προς το δικολογείν

Αναφέρεται στην ικανότητα αυτοπρόσωπης παράστασης και επικοινωνίας με το δικαστήριο η οποία επιφυλάσσεται μόνο σε δικηγόρους εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων όπου μπορούν οι διάδικοι να παρίστανται μόνοι τους, χωρίς τη συνδρομή πληρεξουσίου.

Αν διαδικαστική πράξη επιχειρηθεί από μη δικηγόρο είναι κατ' άρθρον 159 περ. 2 ΚΠολΔ άκυρη. Η δικαστική πληρεξουσιότητα αποτελεί όρο του ενεργού των επιχειρούμενων διαδικαστικών πράξεων.

Δικαστική πληρεξουσιότητα

Η πληρεξουσιότητα κατά κανόνα δίδεται συμβολαιογραφικώς ή με προφορική δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά είτε με ιδιωτικό έγγραφο εφόσον βεβαιώνεται το γνήσιο της υπογραφής του παρέχοντος.

Στην διαδικασία των εργατικών διαφορών καθώς και στην εκούσια δικαιοδοσία μπορεί να δοθεί και με απλό ιδιωτικό έγγραφο.

Γενικό πληρεξούσιο είναι αυτό που δίνει εξουσία στον δικηγόρο να παρίσταται για όλες τις δίκες αυτού που το χορήγησε για μέγιστο χρονικό διάστημα 5 ετών. Μερικό ονομάζεται το πληρεξούσιο το οποίο δίνει μεν την δυνατότητα άσκησης όλων των διαδικαστικών πράξεων αλλά για ορισμένη ή ορισμένες δίκες του παρέχοντος.

Για την επιχείρηση ορισμένων διαδικαστικών πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 98 ΚΠολΔ (διάθεση επίδικου αντικειμένου, προσωπικός χαρακτήρας, προσβολή εγγράφου ως πλαστού) απαιτείται η χορήγηση ειδικής πληρεξουσιότητας, η οποία να αναφέρει ρητώς ότι δίδεται για την εκτέλεση των πράξεων αυτών.

Η δικαστική πληρεξουσιότητα παύει κατά το άρθρο **100 ΚΠολΔ** όταν:

- Πεθάνει ο πληρεξουσιοδότης ή μεταβληθεί η ικανότητα του για **δικαστική παράσταση** οπότε και επέρχεται βίαιη διακοπή της δίκης.
- Ο θάνατος του χορηγήσαντος τη δικαστική πληρεξουσιότητα συνεπάγεται και διακοπή της δίκης για τον λόγο αυτό. Θα πρέπει δηλαδή ο πληρεξούσιος δικηγόρος να ανακοινώσει τον θάνατο του διαδίκου ώστε να επέλθει η βίαιη διακοπή της δίκης, διαφορετικά ο πληρεξούσιος συνεχίζει τη δίκη ως μη δικαιούχος διάδικος και η απόφαση θα εκδοθεί μεν στο όνομα του θανόντος διαδίκου, θα αναφέρεται όμως στους κληρονόμους του.
- Ο πληρεξούσιος δικηγόρος απωλέσει τη δικηγορική του ιδιότητα.
- Παύσει να υπάρχει η συμβατική σχέση της δικαστικής πληρεξουσιότητας.
- Μετά την πάροδο 5 ετών για το γενικό πληρεξούσιο και μετά τη διενέργεια των πράξεων για το ειδικό.

Η ύπαρξη της δικαστικής πληρεξουσιότητας ελέγχεται και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο σε κάθε στάση της δίκης και συνιστά καταλυτική δικονομική ένσταση, η οποία οδηγεί στην απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης.

Κατά το άρθρο 143 ο πληρεξούσιος είναι εκ του νόμου και αντίκλητος του διαδίκου με αποτέλεσμα ο αντίδικος να έχει την ευχέρεια επιλογής κατά την κοινοποίηση είτε στον διάδικο είτε στον αντίκλητό του. Υποχρεωτικά επιδίδονται στον διάδικο έγγραφα που αφορούν την αυτοπρόσωπη ενέργειά του.

Νομιμοποίηση

Είναι η εξουσία διεξαγωγής της δίκης και προκύπτει από τον ισχυρισμό του ενάγοντος ότι είναι φορέας του επίδικου δικαιώματος και ο εναγόμενος φορέας της επίδικης υποχρεώσεως.

Είναι αδιάφορο αν πράγματι ο ενάγων είναι ο δικαιούχος του επιδίκου δικαιώματος και ο εναγόμενος φορέας της επιδίκου υποχρεώσεως καθώς το ζήτημα αυτό ανήκει στην ουσία της αγωγής. Στο στάδιο της νομιμοποίησης ελέγχεται αν ο ενάγων ισχυρίζεται ότι υφίσταται μεταξύ αυτού και του εναγομένου ο ανωτέρω αφηρημένος δεσμός προς το επίδικο δικαίωμα και αρκεί πιθανολόγηση. Πρέπει λοιπόν προκειμένου να είναι παραδεκτή η αγωγή να υφίσταται ο ισχυρισμός αυτός.

Σε περίπτωση που αμφισβητείται η συνδρομή της νομιμοποίησης μπορεί το δικαστήριο να εξετάσει σε ένα πρώιμο στάδιο το αν ο ενάγων είναι πράγματι δικαιούχος.

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο νόμος απονέμει την εξουσία διεξαγωγής της δίκης σε ορισμένα πρόσωπα αποκλειστικά λόγω ορισμένης ιδιότητάς τους ή σχέσεως με το επίδικο αντικείμενο. Στις περιπτώσεις αυτές έχουμε κατ' εξαίρεση νομιμοποίηση και τα πρόσωπα ενεργούν ως μη δικαιούχοι ή μη υπόχρεοι διάδικοι. Για την θεμελίωση της εξαιρετικής νομιμοποίησεως αρκεί η επίκληση της συγκεκριμένης ιδιότητας των μη δικαιούχων ή μη υποχρέων διαδίκων.

Αποκλειστική κατ' εξαίρεση νομιμοποίηση έχουμε στις περιπτώσεις όπου το κατ' εξαίρεση νομιμοποιούμενο πρόσωπο μπορεί μόνο αυτό να νομιμοποιηθεί κατ' αποκλεισμό του κανονικώς νομιμοποιούμενου προσώπου. Περιπτώσεις αποκλειστικής νομιμοποίησης συνιστούν ο σύνδικος πτώχευσης κατ' αποκλεισμό του πτωχού, ο εκτελεστής διαθήκης κατ' αποκλεισμό του κληρονόμου και ο εκκαθαριστής κληρονομίας για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ανήκουν στην κληρονομία.

Σωρευτική κατ' εξαίρεση νομιμοποίηση έχουμε στις περιπτώσεις του συγκυρίου ιγία τα δικαιώματα και των άλλων συγκυρίων, της μητέρας για την αναγνώριση της πατρότητας του τέκνου της, των επαγγελματικών σωματίων για τα δικαιώματα των μελών τους από συλλογική σύμβαση.

Η πλαγιαστική άσκηση της αγωγής αποτελεί ειδική περίπτωση κατ' εξαίρεση νομιμοποίησης.

Έννομο συμφέρον

Ταυτίζεται με την ανάγκη παροχής εννόμου προστασίας. Απαιτείται να έχει άμεσο και προσωπικό έννομο συμφέρον και να υφίσταται τις δυσμενείς συνέπειες απευθείας χωρίς να παρεμβάλλεται κάποιος άλλος.

Ορισμένες φορές το έννομο συμφέρον ανάγεται και σε όρο του πραγματικού επιμέρους διαδικαστικών πράξεων για των οποίων τη νομιμοποίηση απαιτείται η ύπαρξή του.

ΟΜΟΔΙΚΙΑ

Έννοια

Πρόκειται για την σύνθετη κατά τα υποκείμενά της δίκη, όταν δηλαδή μετέχουν περισσότερα πρόσωπα είτε από την πλευρά του ενάγοντος είτε από την πλευρά του εναγομένου.

Βασική αρχή που ρυθμίζει τις σχέσεις αυτές είναι η αποτελεσματική επίλυση όλων των διαφορών και η οικονομία της δίκης, οικονομία δηλαδή, χρόνου και διαδικαστικών πράξεων.

Με βάση τον χρόνο η ομοδικία διακρίνεται σε αρχική και επιγενόμενη, όταν δηλαδή εκ των υστέρων, μετά την έναρξη της δίκης μετέχουν περισσότερα πρόσωπα λόγω πχ υπεισέλευσης περισσότερων καθολικών διαδόχων ή μετά την άσκηση αυτοτελούς πρόσθετης παρέμβασης (οπότε και επέχει θέση αναγκαίου ομοδίκου ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβάς).

Ανάλογα με την ένταση του δεσμού και τα αποτελέσματα των ενεργειών του ενός έναντι των άλλων διακρίνεται σε απλή και αναγκαία ομοδικία, όπου προβλέπεται σε περιοριστικώς αναφερόμενες περιπτώσεις του άρθρου 76 ΚΠολΔ.

Απλή ομοδικία

Χαρακτηριστικό της είναι η ύπαρξη περισσότερων δικών, τόσων όσοι είναι οι ενάγοντες ή οι εναγόμενοι, οι οποίες συνεκδικάζονται καθώς βρίσκονται σε ουσιαστικό δεσμό που δικαιολογεί την υποβολή τους σε κοινή διαδικασία.

Η δημιουργία απλής ομοδικίας αποτελεί δυνατότητα της ενάγουσας πλευράς και έχει τις προϋποθέσεις της στο ουσιαστικό δίκαιο και συγκεκριμένα στη σχέση που συνδέει τους ομοδίκους μεταξύ τους.

Περιπτώσεις απλής ομοδικίας είναι:

- Η ύπαρξη κοινού δικαιώματος ή κοινής υποχρέωσης:

Πρόκειται για τις περιπτώσεις κοινωνίας δικαιώματος, συγκυριότητας, συγκληρονομίας καθώς και τις πολύ συνηθισμένες περιπτώσεις της παθητικής ή ενεργητικής ενοχής εις ολόκληρον.

- Όταν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις είναι μεν διάφορα μεταξύ τους στηρίζονται όμως στην ίδια πραγματική και νομική αιτία:

Όταν πχ ασκεί αγωγή ο αληθινός κύριος του ακινήτου κατά αυτού που επώλησε το ακίνητο και κατά του αγοραστή με αίτημα την αναγνώριση της κυριότητάς του.

- Όταν οι απαιτήσεις ή οι υποχρεώσεις είναι ομοειδείς, στηρίζονται σε όμοια κατά τα ουσιώδη στοιχεία της νομική και πραγματική βάση και το δικαστήριο έχει καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα για όλους τους εναγομένους:

Ομοειδείς είναι οι απαιτήσεις όταν κατευθύνονται στο ίδιο είδος παροχής.

Αρκεί να ομοιάζει η πραγματική και νομική τους βάση κατά τα ουσιώδη στοιχεία.

Υπάρχει η περίπτωση αυτή όταν πχ περισσότεροι ασφαλισμένοι ενάγουν την ασφαλιστική εταιρία ή όταν ο δανειστής ενάγει και τον πρωτοφειλέτη και τον δανειστή⁴.

Η κατάφαση απλής ομοδικίας έχει ως βασική συνέπεια την από κοινού διεξαγωγή των περισσότερων δικών. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η πρόοδος της μιας δίκης επηρεάζει την πρόοδο των άλλων δικών καθώς κάθε μια είναι ανεξάρτητη από την άλλη και η διαδικαστική θέση του ομοδίκου κρίνεται **αυτοτελώς και ανεξάρτητα** από την θέση των άλλων.

Οι πράξεις ή οι παραλείψεις που διενεργεί ο καθένας δεν επηρεάζουν τους άλλους καθώς ισχύει η αρχή της υποκειμενικής ενέργειας. Ο κάθε ομόδικος δικαιούται να επισπεύσει τη δίκη χωρίς να πρέπει να καλέσει και τους άλλους ομοδίκους.

Ωστόσο, ο κανόνας της υποκειμενικής ενέργειας διασπάται σε ορισμένες περιπτώσεις καθώς προβλέπεται ότι το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για τον έναν ομόδικο καθίσταται αρμόδιο και για τους άλλους ενώ οι λοιποί ομόδικοι μπορούν να επικαλεστούν τα αποδεικτικά μέσα που επικαλέσθηκε ο ένας ομόδικος.

Η πιο σημαντική διάσπαση ωστόσο αναφέρεται στο άρθρο **537 ΚΠολΔ** και αφορά την **επέκταση των αποτελεσμάτων της απόφασης που δέχεται την έφεση και στους ομοδίκους οι οποίοι δεν άσκησαν το ένδικο μέσο.**

⁴ Ωστόσο ορισμένοι θεωρούν ότι η περίπτωση αυτή συνιστά περίπτωση αναγκαίας ομοδικίας καθώς αρκεί και η μονομερής μόνο επέκταση του δεδικασμένου, αρκεί δηλαδή ότι ο εγγυητής δεσμεύεται από τα ευνοϊκά αποτελέσματα της δίκης μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη.

Αναγκαία ομοδικία

Και στην περίπτωση αυτή βασικό χαρακτηριστικό είναι η ύπαρξη περισσότερων δικών, τόσων όσοι είναι οι ενάγοντες ή οι εναγόμενοι, οι οποίες συνεκδικάζονται στο πλαίσιο κοινής διαδικασίας.

Στην Ελλάδα απεφεύχθη η καθιέρωση του συστήματος του ενιαίου διαδίκου, της κατασκευής δηλαδή σύμφωνα με την οποία οι περισσότεροι αναγκαίοι ομόδικοι συγκροτούν μια δικονομική κοινωνία και αντιμετωπίζονται κατά πλάσμα δικαίου ως ενιαίος διάδικος.

Σκοπός της αναγκαίας ομοδικίας είναι η ανάγκη εκδόσεως ενιαίας απόφασης με ενιαία κρίση της διαφοράς, συνδεόμενης με την ανάγκη συνεργασίας περισσότερων για την ουσιαστική κρίση επί της διαφοράς.

Περιπτώσεις αναγκαίας ομοδικίας (76 ΚΠολΔ) είναι:

- Όταν η διαφορά επιδέχεται μόνο ενιαία ρύθμιση:

Πρόκειται για τις περιπτώσεις όπου λόγω **του αδιαιρέτου αντικειμένου** επιβάλλεται η ενιαία ρύθμισή του ως προς όλα τα υποκείμενα της έννομης σχέσεως. Αφορά κυρίως τα αδιαίρετα δικαιώματα (πχ το δικαίωμα της πραγματικής ή προσωπικής δουλείας), αυτά δηλαδή η άσκηση, η κτήση και η απώλεια των οποίων δεν επιδέχονται διαίρεση σε ιδανικά μέρη.

Άλλη χαρακτηριστική περίπτωση είναι η συνεναγωγή από περισσότερους συνεκμισθωτές του κοινού μισθωτή για απόδοση του μισθίου.

- Όταν η ισχύς της απόφαση που θα εκδοθεί εκτείνεται σε όλους τους ομοδίκους:

Αναφέρεται η περίπτωση αυτή στην επέκταση των υποκειμενικών ορίων του δεδικασμένου. Σκοπός είναι η αποφυγή εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων μεταξύ των ομοδίκων. Απαιτείται να υφίσταται **ταυτότητα αντικειμένου στις δίκες των περισσότερων ομοδίκων**.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι αυτές της εναγωγής της εταιρίας (**τόσο στην περίπτωση της ομόρρυθμης εταιρίας όσο και της ετερόρρυθμης εταιρίας**) οπότε και τα αποτελέσματα εκτείνονται και στους εταίρους της (329 ΚΠολΔ) και της εναγωγής του πρωτοφειλέτη και του εγγυητή.

- Όταν οι ομόδικοι μόνο από κοινού μπορούν να ασκήσουν αγωγή ή να εναχθούν:

Υπάρχει η περίπτωση αυτή όταν κατά τις διατάξεις του ουσιαστικού ή του δικονομικού δικαίου (πχ αγωγή διανομής του 478 ΚΠολΔ) καθιερώνεται υποχρεωτική κοινή ενεργητική ή παθητική νομιμοποίηση. Στις περιπτώσεις αυτές αν δεν υπάρχει η κοινή εναγωγή είναι απαράδεκτη η αγωγή εκτός αν προσεπικληθεί ο ομόδικος.

- Όταν εξαιτίας των περιστάσεων που συνοδεύουν την υπόθεση, δεν μπορούν να υπάρξουν αντίθετες αποφάσεις απέναντι στους ομοδίκους:

Εκφράζει τον βασικό δικαιολογητικό λόγο της αναγκαίας ομοδικίας και αναφέρεται στις περιπτώσεις όπου είναι αναγκαίο να αποτραπεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων.

Συνέπεια της αναγκαίας ομοδικίας είναι η αντικειμενική ενέργεια των πράξεων που επιχειρεί ο κάθε αναγκαίος ομόδικος. Επομένως οι πράξεις που ενεργεί ο καθένας ωφελούν ή βλάπτουν και τους άλλους, δεν ισχύει όμως το ίδιο και για τις πράξεις που κατευθύνονται προς έναν αναγκαίο ομόδικο. Συνεπώς, θα πρέπει η αγωγή και κάθε άλλο επιδοτέο διαδικαστικό έγγραφο να κοινοποιείται σε όλους τους αναγκαίους ομοδίκους επι ποινή ακυρότητας για όλους.

Εξαίρεση από τον κανόνα αυτό υπάρχει στις περιπτώσεις του συμβιβασμού, στην αναγνώριση, στην παραίτηση από τη δίκη και στη συμφωνία για διαιτησία.

Εφόσον έχουν κληθεί νομίμως και εμπροθέσμως όλοι οι ομόδικοι ισχύει η πλασματική αντιπροσώπευση των απόντων ομοδίκων από τους παρόντες.

Επιπλέον ο κάθε αναγκαίος ομόδικος, όπως και ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβάς, μπορεί κατ' άρθρον 77 να προβάλει αντιφατικούς ισχυρισμούς, οι οποίοι λαμβάνονται ελεύθερα υπ' όψιν από το δικαστήριο.

Η άσκηση των ενδίκων μέσων από κάποιον από τους ομοδίκους έχει αποτελέσματα και για τους άλλους ομοδίκους, οι οποίοι **και πρέπει να καλούνται στη συζήτηση αλλιώς αυτή κηρύσσεται απαράδεκτη ως προς όλους.**

Σύγκριση απλής και αναγκαίας ομοδικίας

<u>Απλή ομοδικία</u>	<u>Αναγκαία Ομοδικία</u>
Κάθε δίκη εξελίσσεται χωριστά από τις άλλες.	Υπάρχουν μεν περισσότερες δίκες αλλά εξελίσσονται μαζί.
Πρωτοβουλία του ενάγοντος	Ανάγκη ενιαίας κρίσης και αποφυγής εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων
Υποκειμενική ενέργεια των διαδικαστικών πράξεων που διενεργούνται από τους ομοδίκους	Αντικειμενική ενέργεια των διαδικαστικών πράξεων που διενεργούνται από τους ομοδίκους
Η μη νομότυπη κλήση ενός από τους ομοδίκους επιφέρει αναβολή της δίκης μόνο ως προς αυτόν και όχι ως προς όλους.	Η μη νομότυπη κλήση ενός από τους αναγκαίους ομοδίκους οδηγεί σε αναβολή της δίκης ως προς όλους (απαράδεκτη η συζήτηση)
Η μη παράσταση ενός από τους ομοδίκους επιφέρει ως προς αυτόν τις συνέπειες της ερημοδικίας του ενάγοντος ή του εναγομένου αντιστοίχως	Σε περίπτωση μη παράστασης ενός από τους αναγκαίους ομοδίκους αυτός θεωρείται ότι αντιπροσωπεύεται από τους λοιπούς εφόσον όμως έχει κλητευθεί νομίμως.
Οι προθεσμίες τρέχουν χωριστά για κάθε ομόδικο	Τα έγγραφα επι ποινή ακυρότητας πρέπει να επιδίδονται σε όλους τους αναγκαίους

	ομοδίκους
Ο κάθε απλός ομόδικος θεωρείται τρίτος ως προς τις δίκες των άλλων απλών ομοδίκων και μπορεί συνεπώς να ασκήσει πρόσθετη ή κύρια παρέμβαση στην δίκη άλλου ομοδίκου.	ο κάθε αναγκαίος ομόδικος, μπορεί κατ' άρθρον 77 να προβάλει αντιφατικούς ισχυρισμούς, οι οποίοι λαμβάνονται ελεύθερα υπ' όψιν από το δικαστήριο.
Κατ' άρθρο 537 ΚΠολΔ η απόφαση που δέχεται την έφεση που ασκήθηκε από έναν από τους ομοδίκους επεκτείνεται και στους ομοδίκους οι οποίοι δεν άσκησαν το ένδικο μέσο	Η άσκηση των ενδίκων μέσων από κάποιον από τους ομοδίκους έχει αποτελέσματα και για τους άλλους ομοδίκους, οι οποίοι και πρέπει να καλούνται στη συζήτηση

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΡΙΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΚΗ

Κύρια παρέμβαση

Πρόκειται για την διαδικαστική πράξη με την οποία τρίτος συμμετέχει σε εκκρεμή δίκη μεταξύ άλλων και αντιποιείται ολικά ή μερικά το επίδικο δικαίωμα ή αντικείμενο. Ο τρίτος δηλαδή προβάλλει δικά του δικαιώματα επί του εκκρεμούς αντικειμένου ή δικαιώματος με σκοπό να το διεκδικήσει από τους αρχικούς διαδίκους.

Κρίσιμο στοιχείο είναι η ιδιοποίηση του επίδικου αντικειμένου με προβολή αιτήματος δικαστικής προστασίας κατά και των δύο αρχικών διαδίκων. Έτσι λοιπόν ακόμη κι αν ο τρίτος επικαλείται δικό του δικαίωμα μεν αλλά για να στηρίξει το αίτημα ενός διαδίκου, δεν ασκεί κύρια αλλά πρόσθετη παρέμβαση.

Η κύρια παρέμβαση αποτελεί γνήσια μορφή συμμετοχής τρίτου σε εκκρεμή δίκη, η οποία διευρύνεται ως προς τα υποκείμενά της με την προσθήκη ενός ακόμη κυρίου διαδίκου.

Μπορεί να ασκηθεί σε κάθε στάση της δίκης, είτε στον πρώτο είτε στον δεύτερο βαθμό. Στην τελευταία βέβαια περίπτωση μπορεί να αναφέρεται μόνο στα κεφάλαια που μεταβιβάστηκαν στον δεύτερο βαθμό.

Προϋποθέσεις της κύριας παρεμβάσεως:

- Εκκρεμής δίκη⁵ (από το χρονικό σημείο της κατάθεσης της αγωγής μέχρι την κατάργηση της δίκης).
- Ιδιότητα του παρεμβαίνοντος ως τρίτου
- Έννομο συμφέρον (όταν η διεξαγωγή της δίκης μεταξύ των αρχικών διαδίκων θέτει σε διακινδύνευση τα συμφέροντά του, όταν δηλαδή η δίκη και το αποτέλεσμα της μπορούν να βλάψουν *de facto* ή *de jure* τα δικαιώματά του).

Η κύρια παρέμβαση μπορεί να αφορά όλο ή μέρος του επίδικου αντικειμένου, όχι περισσότερο ή άλλο από αυτό.

⁵ Από την έκδοση πρωτοβάθμιας απόφασης μέχρι την άσκηση του ενδίκου μέσου δεν ασκείται παραδεκτώς κύρια παρέμβαση.

Ασκείται με κατάθεση δικογράφου και επίδοση σε όλους τους διαδίκους. Το δικόγραφο πρέπει να περιέχει τον προσδιορισμό του δικαιώματος βάσει του οποίου ο παρεμβαίνων αντιποιείται το επίδικο δικαίωμα. Η άσκηση της κύριας παρεμβάσεως επιφέρει τις συνέπειες της ασκήσεως της αγωγής και ο κυρίως παρεμβαίνων αποκτά θέση κυρίου διαδίκου.

Πρόσθετη παρέμβαση

Πρόκειται για την διαδικαστική πράξη με την οποία τρίτος συμμετέχει σε εκκρεμή δίκη μεταξύ άλλων προς υποστήριξη ενός εκ των διαδίκων του οποίου τα αιτήματα και υιοθετεί. Σκοπός του παρεμβαίνοντος είναι η νίκη του διαδίκου υπέρ του οποίου παρενέβη προκειμένου να διαφυλάξει με την εκδοθησομένη απόφαση τα δικαιώματά του ή να αποτρέψει τη δημιουργία υποχρεώσεώς του.

Απλή πρόσθετη παρέμβαση υπάρχει όταν ο παρεμβαίνων **επιχειρεί να διαμορφώσει υπέρ αυτού το περιεχόμενο των αντανακλαστικών κατά κύριο λόγο συνεπειών της αποφάσεως.**

Αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση ασκείται όταν ο τρίτος με τη συμμετοχή του επιχειρεί να διαμορφώσει υπέρ του το περιεχόμενο των κύριων συνεπειών της απόφασης, ήτοι του δεδικασμένου και της εκτελεστότητας, οι οποίες βέβαια επέρχονται ούτως ή άλλως.

Οι προϋποθέσεις είναι οι ίδιες με την κύρια παρέμβαση ήτοι η εκκρεμής δίκη, η ιδιότητα ως τρίτου και το έννομο συμφέρον. Δεν αρκεί απλά η επίκληση ηθικών ή κοινωνικών συμφερόντων ούτε απλώς οικονομικών αλλά επιπλέον απαιτείται το συμφέρον να είναι έννομο, να υπάρχει δηλαδή επηρεασμός, άμεσα ή αντανακλαστικά της θέσης του παρεμβαίνοντος.

Ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων δεν καθίσταται διάδικος αλλά απλός βοηθός διαδίκου, ο οποίος καλείται σε όλες τις επόμενες διαδικαστικές πράξεις. Μπορεί να επιχειρεί κάθε διαδικαστική πράξη προς το συμφέρον του διαδίκου υπέρ ου άσκησε την παρέμβαση εφόσον δεν είναι αντίθετη με πράξεις του τελευταίου. Αν οι πράξεις είναι αντίθετες προς τις πράξεις του κυρίως διαδίκου τότε είναι ανίσχυρες.

Ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβάς επέχει θέση αναγκαίου ομοδίκου καθώς ούτως ή άλλως δεσμεύεται από τις κύριες συνέπειες της αποφάσεως. Κατά το άρθρο 83 ΚΠολΔ έχει διαδικαστικές εξουσίες παρόμοιες με αυτές του αναγκαίου ομοδίκου. Μπορεί να διενεργεί ακόμη και αντιφατικές πράξεις με του κυρίως διαδίκου αλλά δεν μπορεί να προβαίνει σε πράξεις διάθεσης του επιδίκου αντικειμένου.

Προσεπίκληση

Είναι η ρητή πρόσκληση προς τρίτο πρόσωπο να συμμετάσχει σε εκκρεμή δίκη.

Η άσκηση της προσεπικλήσεως γίνεται με κατάθεση στο δικαστήριο όπου εκκρεμεί η υπόθεση και επίδοση στον προσεπικαλούμενο. Την προσεπίκληση μπορεί να τη διατάξει και αυτεπαγγέλτως το δικαστήριο.

Δεν είναι δυνατή η άσκηση προσεπίκλησης στον Β' Βαθμό⁶.

Το έννομο συμφέρον για την προσεπίκληση βρίσκεται σύμφωνα με τη ρύθμιση του ΚΠολδ σε 3 περιοριστικώς προβλεπόμενες περιπτώσεις

i. Των αναγκαίων ομοδίκων (86 ΚΠολΔ)

Το δικαίωμα το έχει τόσο ο ενάγων όσο και ο εναγόμενος για όλους τους αναγκαίους ομοδίκους που δεν συμπεριελήφθησαν στην αγωγή.

Η προσεπίκληση αυτή αποδεικνύει τη χρησιμότητά της στην περίπτωση της υποχρεωτικής κοινής ενεργητικής ή παθητικής νομιμοποίησης υπό και αποφεύγεται το απαράδεκτο της αγωγής που δεν ασκήθηκε από ή προς όλους.

Ο αναγκαίος ομόδικος που προσεπικαλέσθηκε καθίσταται διάδικος στην δίκη χωρίς να απαιτείται κάποια άλλη ενέργεια συμμετοχής του.

ii. Του αληθούς κυρίου ή νομέα (87 ΚΠολΔ)

Σκοπός είναι η διεξαγωγή της δίκης μεταξύ των προσώπων στα οποία πράγματι ανήκει το δικαίωμα.

Δικαιούται ο προσεπικληθείς να παρέμβει είτε αμφισβητώντας την βάση της αγωγής είτε αναγνωρίζοντας τους ισχυρισμούς του εναγομένου.

iii. Του δικονομικού εγγυητή (88 ΚΠολΔ)

Δικονομικός εγγυητής είναι το πρόσωπο που σε περίπτωση ήττας του διαδίκου υποχρεούται βάσει συμβάσεως ή διατάξεως νόμου να αποζημιώσει τον διάδικο που ηττήθηκε.

Στην πραγματικότητα πρόκειται για **παρεμπόμπουσα υπό αίρεση αγωγή, την οποία ασκεί ο προσεπικαλών κατά του δικονομικού εγγυητή**. Υποκρύπτεται αίτημα αναγνωριστικό ή καταψηφιστικό αποζημιώσεως έναντι του δικονομικού εγγυητή.

Ιδρύεται με την προσεπίκληση αυτή μια νέα έννομη σχέση δίκης μεταξύ του προσεπικαλούντος και του δικονομικού εγγυητή η οποία συνεκδικάζεται μαζί με τη κύρια αγωγή.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Διακρίσεις

Αναφέρονται οι διαδικαστικές προϋποθέσεις

- Είτε στο δικαστήριο

⁶ Θα επρόκειτο για αποστέρηση του προσεπικαλούντος από τον πρώτο βαθμό αν γινόταν δεκτή.

- Είτε στους διαδίκους
- Είτε στο ίδιο το αντικείμενο της δίκης, ήτοι στο ορισμένο της αγωγής, στο δεδικασμένο και την εκκρεμοδικία.

Διακρίνονται σε θετικές, οι οποίες πρέπει να υφίστανται και σε αρνητικές (δεδικασμένο και εκκρεμοδικία), οι οποίες πρέπει να ελλείπουν για να εισέλθει στην ουσία. Ο ενάγων φέρει το βάρος απόδειξης των θετικών προϋποθέσεων ενώ ο εναγόμενος βαρύνεται με την απόδειξη των αρνητικών προϋποθέσεων.

Αντικείμενο της δίκης

Οι διαδικαστικές προϋποθέσεις και τα διαδικαστικά κωλύματα συνθέτουν το δικονομικό αντικείμενο της δίκης. Στην περίπτωση λοιπόν που ελλείπει κάποια θετική προϋπόθεση ή υπάρχει κάποια αρνητική προϋπόθεση ή κώλυμα θα εκδοθεί δικαστική απόφαση μόνο για το κρίσιμο δικονομικό ζήτημα, το οποίο συνιστά κατ' αυτόν τον τρόπο και δικονομικό αντικείμενο της δίκης.

Η συζήτηση για το αντικείμενο της δίκης έχει ενδιαφέρον σε 4 σημεία:

- Στο στάδιο ελέγχου της εκκρεμοδικίας καθώς δεν είναι δυνατόν να διανοιχθεί δεύτερη δίκη για το ίδιο αντικείμενο και αν γίνει κάτι τέτοιο προσκρούει στο *ne bis in idem*.
- Στο στάδιο ελέγχου περί τυχόν μεταβολής της βάσης της αγωγής (224 ΚΠολΔ). Πχ αποτελούν μεταβολή της βάσης της αγωγής, συνεπώς και του αντικειμένου της δίκης η μετάβαση από τον παράγωγο στον πρωτότυπο τρόπο κτήσης της κυριότητας καθώς και η μετάβαση από την συμβατική στην αδικοπρακτική βάση ευθύνης.
- Στην αντικειμενική σώρευση αγωγών, η οποία αποκλείεται επί περιπτώσει ενός αντικειμένου.
- Στο δεδικασμένο.

Αντικείμενο δεν είναι οι αξιώσεις του ουσιαστικού δικαίου αλλά η ύπαρξη ενός δικαιώματος.

Σύμφωνα με το περιεχόμενο του αντικειμένου της δίκης έχουν υποστηριχθεί 3 θεωρίες, οι οποίες περιλαμβάνουν λιγότερα ή περισσότερα στοιχεία από το τριπλό δυνητικό υλικό, ήτοι την ιστορική αιτία, την νομική αιτία και το αίτημα.

Η πρώτη θεωρία θεωρεί ότι το αντικείμενο της δίκης προσδιορίζεται μόνο από το αίτημα, με αποτέλεσμα να καθίστανται αρκετά ευρύ και να κλείνει το σύνολο της υπόθεσης σε μια δίκη.

Η δεύτερη θεωρία πρεσβεύει τον καθορισμό του αντικειμένου από το αίτημα και την ιστορική αιτία ενώ η τρίτη άποψη θεωρεί ότι πρέπει να προσδιορίζεται από το σύνολο των τριών αυτών στοιχείων με αποτέλεσμα να μεταβάλλεται το αντικείμενο και να μην έχουμε ζήτημα με την εκκρεμοδικία αν μεταβάλλεται σε ενδεχόμενη δεύτερη δίκη η νομική βάση στην οποία στηρίχθηκε η αγωγή.

Κρατούσα στην Ελλάδα είναι η δεύτερη θεωρία και άρα το αντικείμενο της δίκης συγκαθορίζεται από το αίτημα και την ιστορική αιτία. Ο καθορισμός της ιστορικής αιτίας γίνεται με ευρύ ή στενό τρόπο ανάλογα με την περίπτωση με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι είναι διαφορετική αιτία:

- Η αδικοπραξία και η σύμβαση
- Πλείονες τρόποι κτήσεως κυριότητας
- Πλείονες λόγοι ακυρώσεως
- Συρροή αξιώσεως⁷

Το αντικείμενο του δεδικασμένου προσδιορίζεται και από την νομική αιτία όπως αυτή εξετάσθηκε από το δικαστήριο.

Σε περίπτωση που σε πρώτο βαθμό ο ενάγων στήριξε την αγωγή του κυρίως στην ενδοσυμβατική ευθύνη και επικουρικός στον αδικαιολόγητο πλουτισμό και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο κάνει δεκτή την κύρια βάση, τότε σε περίπτωση έφεσης με βάση το 522 ΚΠολΔ και το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα έλκεται και η επικουρική βάση στην επανεξέταση της ουσίας εν περιπτώσει εξαφάνισης της εκκλητής αποφάσεως. Αν ο εφεσιβάλλων ζητήσει στον δεύτερο βαθμό χωρίς να υπάρχει επικουρικό αίτημα στην αγωγή και την καταδίκη λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού πρόκειται για απαράδεκτο νέο αίτημα κατ' άρθρον 525 ΚΠολΔ. Αν όμως το δικαστήριο εξέτασε και την επικουρική βάση, τότε θα πρέπει να προσβληθεί και αυτή για να μεταβιβαστεί στον 2^ο βαθμό.

ΑΓΩΓΗ

Αναγνωριστική Αγωγή

Το αίτημα δικαστικής προστασίας στην περίπτωση αυτή συνίσταται στην αναγνώριση της υπάρξεως ή της ανυπαρξίας εννόμων σχέσεων. Με την άσκηση της αναγνωριστικής αγωγής μπορεί να ζητείται η αναγνώριση οποιασδήποτε έννομης σχέσεως αλλά και των ειδικότερων δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων που πηγάζουν από αυτή.

Η προς αναγνώριση έννομη σχέση θα πρέπει να είναι ενεστώσα ή παρελθούσα. Μπορεί κατ' εξαίρεση να ζητηθεί η αναγνώριση έννομης σχέσης που θα αναγνωρισθεί στο μέλλον, εκτός αν πρόκειται για μελλοντικά δικαιώματα ή υποχρεώσεις που προέρχονται από υφιστάμενη έννομη σχέση.

Το έννομο συμφέρον του ενάγοντος νοείται γενικώς η αβεβαιότητα, η οποία προκαλείται ως προς την έννομη θέση του ενάγοντος ή από την αμφισβήτηση εκ μέρους του εναγομένου υπάρχουσας έννομης σχέσεως.

⁷ Διαφορετική είναι η συρροή νομίμων βάσεων όπου έχουμε ένα πραγματικό, βιοτικό γεγονός και περισσότερες βάσεις, στις οποίες μπορούμε να θεμελιώσουμε την ευθύνη.

Η αναγνωριστική αγωγή είναι θετική όταν ζητείται η αναγνώριση ορισμένης έννομης σχέσεως ή αρνητική όταν ζητείται η ανυπαρξία ορισμένης σχέσεως. Με την αρνητική αναγνωριστική αγωγή μπορεί να ζητείται η αναγνώριση είτε ότι δεν καταρτίσθηκε ποτέ ορισμένη σύμβαση (αρνητικοί ισχυρισμοί στην ιστορική βάση) είτε ότι ορισμένη έννομη σχέση δεν παρήγαγε ποτέ τις έννομες συνέπειές της ή δεν τις παράγει πλέον (δικαιοκωλυτικοί ή δικαιοφθόροι ισχυρισμοί).

Η επίδοση αναγνωριστικής αγωγής δεν συνιστά όχληση ούτε γεννά τόκους υπερημερίας ή επιδικίας. Όμως θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι λόγω της ΑΕΔ 11/2011 σχετικά με την τοκοφορία της αναγνωριστικής αγωγής για αστική ευθύνη του δημοσίου και της συλλογιστικής ότι η αναγνωριστική αγωγή δεν είναι επικουρική της καταψηφιστικής και παρέχει ισοδύναμη με αυτή προστασία στο επίπεδο του δεδικασμένου, επέρχεται τοκοφορία από την επίδοση και της αναγνωριστικής αγωγής.

Δεν δημιουργεί εκτελεστό τίτλο κατ' άρθρον 904 ΚΠολΔ.

Καταψηφιστική αγωγή

Με την καταψηφιστική αγωγή ασκείται ακριβώς το δικαίωμα του δανειστή με αίτημα και σκοπό την ικανοποίησή του.

Η καταψηφιστική απόφαση υποχρεώνει τον εναγόμενο οφειλέτη να προβεί στην οφειλόμενη πράξη ή παράλειψη εν ανάγκη και με τη συνδρομή μέσων αναγκαστικής εκτελέσεως καθώς η τελεσίδικη καταψηφιστική απόφαση συνιστά κατά το 904 εκτελεστό τίτλο.

Για την άσκηση της καταψηφιστικής αγωγής επί χρηματικής αξιώσεως είναι απαραίτητη η καταβολή ενός τέλους επί ποινή πλασματικής ερημοδικίας αν δεν κατατεθεί.

Η καταψηφιστική αγωγή περιέχει τόσο αναγνωριστικό όσο και καταψηφιστικό αίτημα και γι αυτό θεωρείται ευρύτερη από την αναγνωριστική.

Με την άσκηση της καταψηφιστικής αγωγής (κατάθεση και επίδοση) επέρχονται οι ουσιαστικού δικαίου συνέπειες και κυρίως το ότι η επίδοσή της συνιστά δικαστική όχληση με αποτέλεσμα την υπερημερία του οφειλέτη και την γέννηση σε βάρος του τόκων υπερημερίας και επιδικίας.

Η αξίωση η οποία ασκείται με την καταψηφιστική αγωγή θα πρέπει να έχει γεννηθεί και να είναι απαιτητή, να μην τελεί δηλαδή υπό αίρεση ή προθεσμία. **Κρίσιμος χρόνος όμως για το απαιτητό της αξίωσης είναι αυτός της καταδίκης του εναγομένου. Μπορεί λοιπόν η αξίωση να μην είναι γεννημένη ή απαιτητή κατά την άσκηση της αγωγής (άρθρο 69 ΚΠολΔ):**

- Κατά το άρθρο 69 παρ. 1 α' όταν η παροχή εξαρτάται από προθεσμία. Πρόκειται ουσιαστικά για μια μη απαιτητή αξίωση προς παροχή **μη εξαρτώμενη προς**

αντιπαροχή. Μπορεί λοιπόν να ζητηθεί η παράδοση του μισθίου λόγω λήξεως της μισθώσεως χωρίς να έχει περατωθεί ακόμη ο συμβατικός χρόνος της.

- Ένσταση μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος όπου καταδικάζεται στην παροχή με τον όρο της ταυτόχρονης εκπλήρωσης της αντιπαροχής.
- Όταν ζητεί να του παραδοθεί ορισμένο πράγμα και επικουρικά το διαφέρον λόγω αδυναμίας παραδόσεώς του.
- Όταν η γένεση ή η άσκηση του δικαιώματος εξαρτάται από την έκδοση της απόφασης.
- Όταν το δικαίωμα εξαρτάται από την πλήρωση αιρέσεως ή την επέλευση γεγονότος.

Διαπλαστική αγωγή

Ορισμένα διαπλαστικά δικαιώματα ασκούνται μονομερώς από τον δικαιούχο τους και επιφέρουν όμοιο αποτέλεσμα με την συμβατική αλλοίωση των εννόμων σχέσεων του ιδιωτικού δικαίου. Μπορεί δηλαδή ο δικαιούχος να ασκήσει μονομερώς μεταβολή στις έννομες σχέσεις και υπάρχει υποχρέωση του φορέα να αποδεχθεί την μεταβολή αυτή.

Σε ορισμένες περιπτώσεις προβλέπεται ότι η διάπλαση του δικαιώματος μπορεί να επέλθει μόνο με τη δικαστική άσκηση του διαπλαστικού δικαιώματος και την έκδοση διαπλαστικής δικαστικής απόφασης.

Με την διαπλαστική αγωγή ο ενάγων ζητεί αφενός την αναγνώριση του διαπλαστικού του δικαιώματος προς αλλοίωση της έννομης σχέσης, αφετέρου την επιφορά της διαπλάσεως αυτής.

Χαρακτηριστικό του εξαιρετικού χαρακτήρα της μονομερούς διαπλάσεως είναι ότι μπορούν να την ασκήσουν πάντα ορισμένα μόνο πρόσωπα που ορίζονται στον νόμο όπως πχ αυτός που εξαπατήθηκε, πλανήθηκε ή απειλήθηκε ή τα πρόσωπα που αναφέρονται στο 1469 ΑΚ. Επίσης συνήθως η άσκηση του διαπλαστικού δικαιώματος υπόκειται σε αποσβεστική προθεσμία.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Έννοια και σημασία

Διαδικαστική πράξη ονομάζεται η πράξη, η οποία ρυθμίζεται κατά τις προϋποθέσεις και τις έννομες συνέπειές της από το δικονομικό δίκαιο και έχει ως κύριο σκοπό της τη δημιουργία, εξέλιξη ή περάτωση συγκεκριμένης διαδικασίας για παροχή έννομης προστασίας. Σκοπός είναι η διάπλαση ορισμένης διαδικασίας.

Κριτήριο για το αν μια πράξη είναι διαδικαστική ή ουσιαστική είναι το αν οι κύριες έννομες συνέπειές της βρίσκονται στο δικονομικό ή στο ουσιαστικό πεδίο.

Διαμορφωτικές είναι οι διαδικαστικές πράξεις που παράγουν άμεσα δικονομικές έννομες συνέπειες χωρίς να είναι απαραίτητη η αντίστοιχη δραστηριότητα των δικαστικών οργάνων.

Όταν μια πράξη συνεπιφέρει αυτοτελή και ανεξάρτητα μεταξύ τους αποτελέσματα στο ουσιαστικό και στο δικονομικό δίκαιο χαρακτηρίζεται ως δισυπόστατη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δήλωση του συμψηφισμού. Διφυής αντιθέτως είναι η διαδικαστική πράξη για την ενεργό επιχείρηση της οποίας είναι εννοιολογικώς αναγκαία η ταυτόχρονη επέλευση των ουσιαστικών και δικονομικών συνεπειών της.

Ρυθμίσεις σχετικά με τις διαδικαστικές πράξεις

Η ικανότητα προς επιχείρηση μιας διαδικαστικής πράξης εξαρτάται από την ικανότητα της δικαστικής παράστασης και όσον αφορά τις πράξεις αποδέκτης των οποίων είναι το δικαστήριο απαιτείται η ικανότητα προς το δικολογείν.

Δεν είναι αποδεκτή η προσθήκη αιρέσεων στις διαδικαστικές πράξεις.

Επιτρέπεται η ανατροπή των δικονομικών αποτελεσμάτων της διαδικαστικής πράξης εφόσον ο ασκήσας διάδικος αποστεί από αυτή και δεν θίγεται η ευνοϊκή κατάσταση που δημιουργήθηκε υπέρ του αντιδίκου οπότε και απαιτείται και η δική του συναίνεση.

Η ανατροπή αυτή γίνεται με δύο τρόπους, είτε με ανάκληση είτε με παραίτηση. Στην ανάκληση ο διάδικος εκφράζει τη βούλησή του η διαδικαστική πράξη να **παύσει να ισχύει και να παράγει τα δικονομικά της αποτελέσματα**. Το αποτέλεσμα της ανάκλησης (παραίτηση από το δικόγραφο) της αγωγής είναι ότι αυτή θεωρείται **ως μηδέποτε ασκηθείσα** και ο ίδιος ο διάδικος μπορεί να ασκήσει εκ νέου την αγωγή. Με την παραίτηση αντιθέτως, ο διάδικος παραιτείται από **το ίδιο το δικαίωμα που ασκήθηκε με την αγωγή**.

Λόγω της ανάγκης για ασφάλεια και βεβαιότητα της διαδικασίας δεν έχουν κατ' αρχήν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις του ΑΚ περί ελαττωμάτων της βουλήσεως. Τυχόν υπάρχοντα ελαττώματα συνήθως αντιμετωπίζονται μέσω της δυνατότητας είτε προς ανάκληση είτε παραιτήσεως. Όταν η διαδικαστική πράξη δεν υπόκειται σε ανάκληση (πχ η αποδοχή της αγωγής) οι γνώμες δίστανται. Η θεωρία συνηγορεί υπέρ της αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων περί ελαττωμάτων της βούλησης ενώ η νομολογία εμμένει στον κανόνα της απαγόρευσης τέτοιας αναλογικής εφαρμογής.

Λόγοι ασφάλειας της διαδικασίας επιβάλλουν οι διαδικαστικές πράξεις του δικαστηρίου και των διαδίκων να αποτυπώνονται εγγράφως. Τα δικόγραφα εν ευρεία εννοία διακρίνονται ανάλογα προς το αν συντάσσονται από δημόσια όργανα για να καταγράψουν διαδικαστικές πράξεις τελούμενες ενώπιόν τους ή αν συντάσσονται από διαδίκους στο πλαίσιο των αιτήσεών τους προς απονομή δικαιοσύνης. Στην πρώτη περίπτωση τα σχετικά έγγραφα καλούνται πρακτικά ή εκθέσεις. Τα **πρακτικά** καταγράφουν όσα γίνονται **ενώπιον του ακροατηρίου** (256 ΚΠολΔ), ενώ για όσες πράξεις επιχειρούνται **εκτός του**

ακροατηρίου συντάσσεται έκθεση (117 ΚΠολΔ). Τα έγγραφα που υπογράφονται από τους διαδίκους καλούνται δικόγραφα (118-121 ΚΠολΔ). Τα πρακτικά αποτελούν δημόσιο έγγραφο και αποτελούν **πλήρη απόδειξη ως προς τη συζήτηση και το περιεχόμενό** της (259 § 1 ΚΠολΔ). Η έκθεση ως δημόσιο έγγραφο έχει πλήρη αποδεικτική δύναμη ως προς την επιχείρηση των διαδικαστικών πράξεων που καταχωρίζονται σε αυτήν.

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑ

Έννοια

Καλούνται οι ακυρότητες οι οποίες επέρχονται και απαγγέλλονται για παράβαση ή για μη τήρηση δικονομικής διατάξεως, η οποία ρυθμίζει τη διαδικασία και ιδίως τον τύπο κάποιας διαδικαστικής πράξης.

Περιπτώσεις

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 159 ΚΠολΔ η *«παράβαση διάταξης που ρυθμίζει τη διαδικασία και ιδίως τον τύπο κάποιας διαδικαστικής πράξης συνεπάγεται ακυρότητα, την οποία απαγγέλλει το δικαστήριο 1) αν την τήρηση της διάταξης **απαιτεί ρητά ο νόμος με την ποινή της ακυρότητας**, 2) αν για την παράβαση αυτή **επιτρέπεται αναίρεση ή αναψηλάφηση**, 3) σε κάθε άλλη περίπτωση, αν ο δικαστής κρίνει ότι η παράβαση προκάλεσε στο διάδικο που την προτείνει βλάβη η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί διαφορετικά παρά μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας»*.

Η ακυρότητα δεν επέρχεται αυτομάτως ή αυτοδικαίως –δηλαδή χωρίς να χρειάζεται να απαγγελθεί από το δικαστήριο– αλλά για να επέλθει αυτή απαιτείται να **απαγγελθεί προηγουμένως από το δικαστήριο**.

Για να απαγγελθεί η ακυρότητα θα πρέπει να συντρέχει κάποια από τις προϋποθέσεις που ορίζονται στις ανωτέρω 1 έως 3 περιπτώσεις του άρθρου 159 ΚΠολΔ.

Στην κατηγορία των διατάξεων των οποίων την τήρηση απαιτεί ρητά ο νόμος με την ποινή ακυρότητας εντάσσονται λ.χ. οι διατάξεις των άρθρων 926, 960 παρ. 3 και 963 ΚΠολΔ.

Αν μια παράβαση δεν συνιστά παραδεκτό λόγο αναίρεσεως ή αναψηλαφήσεως, αλλά λ.χ. μόνο λόγο εφέσεως, τότε η συγκεκριμένη παράβαση αυτής της διατάξεως δεν συνεπάγεται δικονομική ακυρότητα, που θα μπορούσε να απαγγελθεί από το δικαστήριο.

Ως βλάβη κατά την έννοια της τρίτης περιπτώσεως του άρθρου 159 ΚΠολΔ νοείται η δικονομική βλάβη *«δηλαδή η αναγομένη εις την άσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων, εξουσιών ή ευχερειών υπερασπίσεως, προσαγωγής αποδείξεων, τηρήσεως δικονομικών προθεσμιών κλπ.»* και πάντως *«αποκλείεται η εις το ουσιαστικόν δίκαιον αναγομένη βλάβη»*.

Απαγγελία

Το άρθρο 160 ΚΠολΔ προβλέπει ότι η ακυρότητα δεν μπορεί να απαγγελθεί χωρίς πρόταση του διαδίκου, εκτός αν ο νόμος παρέχει στο δικαστήριο την εξουσία να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν τηρήθηκε η διάταξη. Η ρύθμιση αυτή αποτελεί έκφραση της αρχής διαθέσεως.

Επιπλέον, δεν έχει δικαίωμα να προτείνει την ακυρότητα εκείνος που έχει ενεργήσει την προσβαλλόμενη σαν άκυρη πράξη ή εκείνος του οποίου η συμπεριφορά προκάλεσε την ακυρότητα ή εκείνος που, αφού έχει γίνει η άκυρη πράξη, παραιτήθηκε ρητώς ή σιωπηρώς από την πρόταση ακυρότητας. Με τη ρύθμιση αυτή, που θεσπίζεται από τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 160 ΚΠολΔ εκφράζονται οι ακόλουθες αρχές:

- Πρώτον, η απαγόρευση αντιφατικής (δικονομικής) συμπεριφοράς·
- Δεύτερον, ότι δεν μπορεί να επικαλείται επιχειρήματα οποιοσδήποτε – προκειμένου να αντλήσει οφέλη – από την ίδια μη νόμιμη συμπεριφορά.
- τρίτον, η παραίτηση από την πρόταση ακυρότητας μιας διαδικαστικής πράξεως είναι επιτρεπτή από εκείνον που επιχείρησε την πράξη μόνο μετά την επιχείρηση της συγκεκριμένης πράξεως.

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ

Ως έκφανση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως και προϋπόθεση για την ύπαρξή της είναι η έγκαιρη πληροφόρηση του κάθε διαδίκου για τη συζήτηση και κάθε διαδικαστική πράξη που πρόκειται να λάβει χώρα.

Επίδοση ή κοινοποίηση καλείται η με το αρμόδιο όργανο **με εγχείριση** ή με άλλη ισοδύναμη, σύμφωνα με το νόμο, πράξη **παράδοση κάποιου διαδικαστικού ή άλλου εγγράφου στον παραλήπτη ή αποδέκτη** –δηλαδή στο πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) στο οποίο απευθύνεται το έγγραφο– ή η πράξη του αρμοδίου οργάνου, με την οποία ο παραλήπτης **τίθεται σε θέση να λάβει γνώση για την ενέργεια κάποιας διαδικαστικής πράξεως** ή για το **περιεχόμενο κάποιου άλλου διαδικαστικού εγγράφου**.

Κατά το άρθρο 127 § 1 ΚΠολΔ «η επίδοση συνίσταται στην παράδοση του εγγράφου στα χέρια του προσώπου προς το οποίο γίνεται».

Μέσω της εκθέσεως επιδόσεως που συντάσσεται για την επίδοση πέραν της ενημέρωσης των διαδίκων δημιουργείται ταυτόχρονα αξιόπιστη απόδειξη (καθώς η έκθεση επίδοσης είναι δημόσιο έγγραφο και αποτελεί πλήρη απόδειξη για τις διενεργηθείσες διαδικαστικές πράξεις), ότι το επιδοτέο έγγραφο περιήλθε σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο σε γνώση του αποδέκτη.

Η νόμιμη επίδοση, εξ άλλου, είναι σημαντική για την έναρξη προθεσμιών για την ενέργεια μιας διαδικαστικής πράξεως.

Τα ελαττώματα της επιδόσεως επιφέρουν δικονομική ακυρότητα με τη συνδρομή δικονομικής βλάβης καθώς μπορεί σε κάθε περίπτωση να υπάρξει ad hoc παραίτηση από το δικαίωμα ακροάσεως εφόσον ο διάδικος δεν επικαλεστεί κατ' άρθρον 160 ΚΠολΔ την δικονομική βλάβη.

Ισχύει ο θεμελιώδης κανόνας που χαρακτηρίζει τη διαδικασία ενώπιον των ελληνικών πολιτικών δικαστηρίων, δηλαδή του συστήματος συζητήσεως και ειδικότερα με τη μορφή της πρωτοβουλίας των διαδίκων, που σημαίνει, ότι η επίδοση κατά κανόνα δεν γίνεται αυτεπαγγέλτως με πρωτοβουλία του δικαστηρίου ή του ίδιου του δικαστικού επιμελητή.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να διενεργήσει ο δικαστικός επιμελητής την επίδοση είναι η εντολή ή παραγγελία που δίδεται από τον διάδικο ή πληρεξούσιο δικηγόρο του. Η παραγγελία της επιδόσεως γίνεται **εγγράφως κάτω από το έγγραφο που επιδίδεται** (άρθρο 123 παρ. 2 ΚΠολΔ). Ο τύπος αυτός είναι **συστατικός**, επομένως, δεν αναπληρώνεται με άλλον τρόπο, τυχόν δε προφορική παραγγελία είναι ανυπόστατη. Η κρατούσα, όμως, γνώμη στη θεωρία και νομολογία δέχεται ότι **η μη τήρηση του τύπου αυτού συνεπάγεται ακυρότητα με τη συνδρομή δικονομικής βλάβης** (άρθρο 159 αρ. 3).

Η εγχείρηση του εγγράφου στο πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται είναι ο κανόνας, ενώ η εξαίρεση είναι η επίδοσή του σε άλλα πρόσωπα. Αν ο αποδέκτης του εγγράφου προθυμοποιείται να παραλάβει το έγγραφο, η επίδοσή του μπορεί να γίνει οπουδήποτε και οποτεδήποτε (άρθρα 124 παρ. 1, 125 παρ. 1 ΚΠολΔ). Αν όμως αυτός αρνείται την παραλαβή, τότε η επίδοση πρέπει να γίνει εκεί όπου ο ίδιος έχει την κατοικία του, το κατάστημα, το γραφείο του ή το εργαστήριό του (άρθρο 124 παρ. 2 ΚΠολΔ), και όχι στην εκκλησία την ώρα της ιεροτελεστίας ή άλλης θρησκευτικής τελετής ή προσευχής, ούτε στην αίθουσα του δικαστηρίου, όταν αυτό συνεδριάζει.

Θα πρέπει η ημέρα της επιδόσεως να μην είναι Κυριακή ή άλλη εξαιρετέα ημέρα ή εορταστική αργία ή νύχτα (19.00 μμ-07.00 π.μ.), ανεξάρτητα από την εποχή του έτους. Οι ημέρες αργίας είναι:

- Η 25η Μαρτίου
- Η 28η Οκτωβρίου
- Η πρώτη ημέρα των Χριστουγέννων
- Η δεύτερη ημέρα των Χριστουγέννων
- Η 1η Ιανουαρίου
- Τα Θεοφάνεια (6η Ιανουαρίου)
- Η Μ. Παρασκευή
- Το Μ. Σάββατο
- Η Δευτέρα του Πάσχα
- Η 1η Μαΐου
- Η Καθαρή Δευτέρα
- Η του Αγίου Πνεύματος (Δευτέρα της Πεντηκοστής)

- Η της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (15 Αυγούστου)

Ειδικά στα νομικά πρόσωπα και στις ενώσεις προσώπων του άρθρου 62 παρ. 2 ΚΠολΔ, το προς επίδοση έγγραφο απευθύνεται τυπικά μεν στο ίδιο το νομικό πρόσωπο, η επίδοση όμως γίνεται προσωπικά στο φυσικό πρόσωπο που τα εκπροσωπεί κατά το νόμο ή το καταστατικό (άρθρο 126 παρ. 1 δ ΚΠολΔ), εκτός και αν αυτό αρνείται να το παραλάβει, οπότε η επίδοση γίνεται στην κατοικία του ή στο κατάστημα, το γραφείο ή το εργαστήριο όπου εργάζεται. Για την έγκυρη επίδοση δεν έχει σημασία ο τόπος της έδρας της εταιρείας, αλλά ο τόπος της κατοικίας ή εργασίας του φυσικού προσώπου-εκπροσώπου του νομικού προσώπου, εφόσον οι τόποι αυτοί μπορεί να μην συμπίπτουν.

Το άρθρο 128 ρυθμίζει την περίπτωση κατά την οποία εκείνος προς τον οποίο απευθύνεται το έγγραφο –δηλαδή ο λεγόμενος παραλήπτης του εγγράφου– δεν βρίσκεται στην κατοικία του, οπότε το προς επίδοση έγγραφο παραδίδεται σε εκείνα τα πρόσωπα που συνοικούν μαζί του στην ίδια κατοικία. Σύνοικοι κατά το νόμο (άρθρο 128 παρ. 3 ΚΠολΔ) είναι εκείνοι, **οι οποίοι διαμένουν στο ίδιο διαμέρισμα**, οι θυρωροί πολυκατοικιών και τα μέλη της οικογένειάς τους που συνοικούν μαζί τους, οι διευθυντές ξενοδοχείων και οικοτροφείων καθώς και το υπηρετικό και υπαλληλικό προσωπικό τους, όχι όμως οι ένοικοι άλλου διαμερίσματος ή δωματίου της ίδιας κατοικίας.

Η επίδοση στα πρόσωπα των οποίων είναι άγνωστος ο τόπος ή η ακριβής διεύθυνση διαμονής ή ο τόπος τη επαγγελματικής τους εγκαταστάσεως, γίνεται στον αρμόδιο εισαγγελέα και συγχρόνως απαιτείται η δημοσίευση περιλήψεως του επιδοτέου εγγράφου σε δύο ημερήσιες εφημερίδες από τις οποίες η μία πρέπει να εκδίδεται στην Αθήνα και η άλλη στην έδρα του δικαστηρίου, διαφορετικά και η άλλη πρέπει να εκδίδεται στην Αθήνα, ύστερα από υπόδειξη του εισαγγελέα στον οποίον γίνεται η επίδοση.

Σκοπός του τρόπου αυτού επιδόσεως είναι η παροχή δυνατότητας στο άγνωστης διαμονής πρόσωπο να λάβει το έγγραφο από τον εισαγγελέα για να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του.

Άγνωστος είναι ο τόπος διαμονής ή η ακριβής διεύθυνση της διαμονής στην ημεδαπή και στην αλλοδαπή του παραλήπτη της επιδόσεως, **όταν δεν είναι κοινώς γνωστή η μόνιμη κατοικία του ή διαμονή του και η άγνοια αυτή είναι γενική και αντικειμενική**. Η επίδοση ως άγνωστης διαμονής εφαρμόζεται και για τα νομικά πρόσωπα, όταν ο τόπος διαμονής του εκπροσώπου τους είναι άγνωστος. Η επίδοση σε πρόσωπο άγνωστης διαμονής δεν είναι νόμιμη, εάν ο ίδιος έχει διορίσει αντίκλητο (άρθρο 134 παρ. 4 ΚΠολΔ) ή εάν είναι δυνατή η επίδοση σ' έναν από τους εκπροσώπους γνωστής διαμονής ή τον τόπο εργασίας του παραλήπτη.

Κατά το άρθρο 554 αρ. 9 ΚΠολΔ ρητά ορίζεται ότι «*αν ο διάδικος κλήτευσε στη δίκη τον αντίδικό του ως άγνωστης διαμονής, αν και γνώριζε τη διαμονή του*».

Η επίδοση στον πληρεξούσιο δικηγόρο είναι κατ' αρχήν δυνατή (άρθρο 143 παρ. 2 ΚΠολΔ), εκτός και εάν πρόκειται για αποφάσεις ή πράξεις που επιβάλλουν την

αυτοπρόσωπη ενέργεια του ενδιαφερόμενου, οι οποίες πρέπει να γίνονται στον ίδιο, κάτι που ισχύει και για το Δημόσιο ως διάδικο.

Υποχρεωτική είναι η επίδοση στον αντίκλητο, ακόμη και όταν πρόκειται για αποφάσεις ή πράξεις που επιβάλλουν αυτοπρόσωπη ενέργεια, **αν ο παραλήπτης του εγγράφου διαμένει ή έχει την έδρα του στο εξωτερικό ή είναι άγνωστης διαμονής** και εφόσον αναφέρεται (η επίδοση) στον κύκλο των υποθέσεων για τις οποίες έχει γίνει ο διορισμός του (άρθρο 143 παρ. 4 ΚΠολΔ) **ή όταν έχει συμφωνηθεί ρητώς στη σύμβαση διορισμού του** (άρθρο 142 παρ. 4 ΚΠολΔ).

Στοιχείο για τη νομιμότητα της διενεργούμενης επιδόσεως είναι η εκ μέρους του προσώπου που τη διενεργεί σύνταξη εκθέσεως επιδόσεως. Η έκθεση, επομένως, αποτελεί συστατικό τύπο κάθε επιδόσεως, έτσι ώστε να μην υπάρχει επίδοση, αν δεν συνταχθεί έκθεση.

Η έκθεση επιδόσεως είναι δημόσιο έγγραφο και έχει την αποδεικτική δύναμη δημόσιου εγγράφου (άρθρα 438 επ. ΚΠολΔ). Για τα γεγονότα, συνεπώς, που **υπέπεσαν στην αντίληψη του δικαστικού επιμελητή που τη συνέταξε** (π.χ. χρόνος, τόπος επιδόσεως, παραλαβή, άρνηση παραλαβής κ.λπ) **δεν επιτρέπεται ανταπόδειξη** παρά μόνον με την προσβολή της εκθέσεως ως πλαστής (άρθρο 438 εδ β' ΚΠολΔ). Για τα υπόλοιπα γεγονότα που **δεν υπέπεσαν στην αντίληψη του δικαστικού επιμελητή και την αλήθεια των οποίων όφειλε να διαπιστώσει αυτός** (π.χ. σύννομος, υπάλληλος κ.λπ), δημιουργείται πλήρης απόδειξη, **επιτρέπεται όμως ανταπόδειξη** (άρθρο 440 ΚΠολΔ) σε βάρος εκείνου που αμφισβητεί τα βεβαιωθέντα.

ΠΡΟΘΕΣΜΙΕΣ

Δικονομικές προθεσμίες καλούνται τα χρονικά διαστήματα ή σημεία που τίθενται από τον νόμο ή τον δικαστή για τη διενέργεια των διάφορων διαδικαστικών πράξεων.

Διακρίσεις

Ανάλογα με την **πηγή** που τις ορίζει:

- σε **νόμιμες** (π.χ. προθεσμίες ενδίκων μέσων, άρθρα 518, 545, 564 ΚΠολΔ, άρθρα 632, 633 ΚΠολΔ άσκηση ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής),
- σε **δικαστικές** με την προϋπόθεση βέβαια ότι ο νόμος επιτρέπει στο δικαστή τον εγγύτερο προσδιορισμό μιας προθεσμίας (λ.χ. άρθρο 67 παρ. 1 εδ α ΚΠολΔ για τη συμπλήρωση των δικονομικών ελλείψεων) και
- σε **οριζόμενες με συμφωνία** των διαδίκων.

Ανάλογα με τον **σκοπό και τη λειτουργία**⁸ που επιτελούν:

- σε **προθεσμίες ενέργειας** (ορισμένη πράξη πρέπει να λάβει χώρα εντός της προθεσμίας που τάσσει ο νόμος ή οι διάδικοι - π.χ. οι πιο πάνω προθεσμίες ασκήσεως των ενδίκων μέσων και ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής) και
- σε **προπαρασκευαστικές** ή προεισγωγικές προθεσμίες (πρέπει να παρέλθουν πριν από τη διεξαγωγή της συζητήσεως ή πριν από την επιχείρηση κάποιας άλλης διαδικαστικής πράξεως - π.χ. η προθεσμία κλητεύσεως των διαδίκων κατ' άρθρο 228 ΚΠολΔ, η προθεσμία καταθέσεως των προτάσεων κατ' άρθρο 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, ή τριήμερη προθεσμία που πρέπει να παρέλθει για να αρχίσει η αναγκαστική εκτέλεση κατ' άρθρο 926 παρ. 1 ΚΠολΔ).

Ανάλογα με το εάν εξυπηρετούν συμφέροντα των διαδίκων ή γενικότερα συμφέροντα:

- σε γνήσιες (π.χ. η προθεσμία ασκήσεως των ενδίκων μέσων που αρχίζει από την επίδοση της αποφάσεως) και
- καταχρηστικές (π.χ. η προθεσμία ασκήσεως των ενδίκων μέσων από τη δημοσίευση της αποφάσεως).

Έναρξη και υπολογισμός

Οι δικονομικές προθεσμίες αρχίζουν να τρέχουν την επομένη του γεγονότος. Οι προθεσμίες που ορίζονται από το νόμο ή τα δικαστήρια υπολογίζονται από την επομένη ημέρα από την επίδοση ή μετά τη συντέλεση του γεγονότος που αποτελεί την αφετηρία της προθεσμίας (άρθρο 144 παρ. 1 ΚΠολΔ), **έστω και αν η επομένη είναι αργία**, εκτός και εάν ο νόμος αναφέρεται σε προθεσμία εργασίμων ημερών.

Ισχύει ο πολιτικός υπολογισμός του χρόνου με την εξαίρεση της προθεσμίας σε ώρες όπου ισχύει ο φυσικός υπολογισμός.

Οι προθεσμίες λήγουν την 7η μ.μ. ώρα της τελευταίας ημέρας και, εάν αυτή είναι κατά νόμον εξαιρετέα ή Σάββατο, την ίδια ώρα της επομένης μη εξαιρετέας ημέρας (άρθρο 144 παρ. 1 ΚΠολΔ). Όταν όμως πρόκειται να κατατεθεί κάποιο δικόγραφο ή να διενεργηθεί κάποια διαδικαστική πράξη στα δικαστήρια, η προθεσμία λήγει με το πέρας του χρόνου ωραρίου της γραμματείας τους. Η ρύθμιση αυτή αφορά κατά τη νομολογία όχι μόνον τις προθεσμίες ενέργειας, αλλά και τις προπαρασκευαστικές προθεσμίες⁹.

Η προθεσμία που προσδιορίζεται σε μήνες λήγει μόλις περάσει η ημέρα του τελευταίου μήνα, που αντιστοιχεί αριθμητικά στην ημέρα ενάρξεως, και εάν δεν υπάρχει τέτοια αντιστοιχία (π.χ. τους μήνες που έχουν 31 ημέρες σε σχέση με τους μήνες που έχουν 30

⁸ Η διάκριση αυτή έχει σημασία όχι μόνο για τον υπολογισμό και τη λήξη της προθεσμίας, αλλά και ως προς τη συνέπεια που επέρχεται μετά την λήξη τους, δηλ. **οι προθεσμίες ενέργειας επιφέρουν έκπτωση από το δικαίωμα** επιχειρήσεως της πράξεως (άρθρο 151 ΚΠολΔ), ενώ η απώλεια των προπαρασκευαστικών προθεσμιών συνεπάγεται απaráδεκτο ή ακυρότητα της πράξεως,

⁹ Ο Ράμμος είχε υποστηρίξει ότι δεν εφαρμόζεται στις προπαρασκευαστικές προθεσμίες, στις οποίες μπορεί να συνυπολογίζεται και η τελευταία ημέρα έστω και αν αυτή είναι εξαιρετέα.

ημέρες ή όταν το έτος είναι δίσεκτο και ο μήνας Φεβρουάριος έχει 29 ημέρες), τότε υπολογίζεται η τελευταία ημέρα του μήνα (άρθρο 145 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Σύμφωνα με το άρθρο 144 παρ. 2 ΚΠολΔ, οι προθεσμίες που αρχίζουν με την επίδοση του εγγράφου, τρέχουν εναντίον και εκείνου με παραγγελία του οποίου έγινε η επίδοση. Επομένως, εάν ο εν μέρει ηττηθείς και εν μέρει νικήσας εναγόμενος επέδωσε την απόφαση στον ενάγοντα, ο οποίος άσκησε έφεση κατά της οριστικής αποφάσεως ζητώντας να εξαφανιστεί αυτή και να γίνει εξ ολοκλήρου δεκτή η αγωγή του, ο εναγόμενος, αν θέλει, είναι υποχρεωμένος να ασκήσει έφεση μέσα στην ίδια τριακονθήμερη προθεσμία, ζητώντας εν τέλει να απορριφθεί εν όλω η αγωγή του αντιδίκου του.

Σύμφωνα με το άρθρο 151 ΚΠολΔ, η παρέλευση της νόμιμης ή δικαστικής προθεσμίας συνεπάγεται την έκπτωση από το δικαίωμα να επιχειρηθεί η πράξη για την οποία είχε οριστεί προθεσμία, εκτός και εάν ο νόμος ορίζει διαφορετικά.

Διακοπή και αναστολή

Η διακοπή των γνήσιων μόνον προθεσμιών επέρχεται :

- είτε με το **θάνατο του διαδίκου**, έστω και εάν δεν μεσολάβησε διακοπή της δίκης (άρθρο 287 παρ. 1 ΚΠολΔ), επειδή δεν γνωστοποιήθηκε αυτός νομίμως ή καθόλου,
- με τη διακοπή της δίκης (άρθρο 146 παρ. 3 ΚΠολΔ) που ορίζεται για συγκεκριμένους λόγους (άρθρο 286 ΚΠολΔ) και προϋποθέτει τη γνωστοποίησή της στον αντίδικο (άρθρο 287 ΚΠολΔ). Η ρύθμιση δεν εφαρμόζεται για την προθεσμία των ενδίκων μέσων, εφόσον προϋποθέτει εκκρεμή δίκη, και η νέα προθεσμία αρχίζει με την επανάληψη της δίκης (άρθρα 290-291 ΚΠολΔ).

Αναστολή των προθεσμιών επέρχεται κατά την διάρκεια των δικαστικών διακοπών ήτοι από 1 Ιουλίου μέχρι 15 Σεπτεμβρίου¹⁰.

Οι δικονομικές γνήσιες προθεσμίες που ορίζει ο νόμος ή το δικαστήριο μπορούν να παραταθούν με κοινή συμφωνία των διαδίκων, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ότι συναινεί το αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο θα σταθμίζει κάθε φορά τις ειδικές περιστάσεις (άρθρο 148 παρ. 1 ΚΠολΔ).

Οι διάδικοι μπορούν με συμφωνία τους (έγγραφη ή προφορική) να συντάμουν οποιαδήποτε νόμιμη ή δικαστική προθεσμία (άρθρο 150 παρ. 2 ΚΠολΔ). Αν δεν υπάρχει

¹⁰ Με βάση το άρθρο 11 του Κανονιστικού Διατάγματος της 26.6/10.7.1944 «περί κώδικος των νόμων περί δικών του Δημοσίου» κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών δεν τρέχει καμία προθεσμία σε βάρος του Δημοσίου. Η προνομιακή αυτή μεταχείριση του Δημοσίου κρίθηκε από το Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και από τον Άρειο Πάγο¹⁴ ότι προσβάλλει την αρχή της ισότητας και γι' αυτό έγινε δεκτό ότι η αναστολή αυτή ισχύει και για τους ιδιώτες αντιδίκους του Δημοσίου. Ήδη με το άρθρο 12 ν. 3514/2006 αντικαταστάθηκε η ως άνω ρύθμιση και έτσι ορίζεται ότι σε όλες τις δίκες του Δημοσίου, κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, ουδεμία απολύτως τρέχει προθεσμία είτε σε βάρος του Δημοσίου είτε σε βάρος των άλλων διαδίκων, ούτε για την υπό τούτων ως τρίτων άσκηση δηλώσεων, ούτε για την έγερση αγωγών, παρεμβάσεων ή προσεπικλήσεων ούτε τέλος για την άσκηση οποιουδήποτε ενδίκου μέσου ή εξέταση μαρτύρων.

συμφωνία, τότε καθένας διάδικος μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο (πρόεδρος του δικαστηρίου, δικαστής του μονομελούς πρωτοδικείου, ειρηνοδίκης) τη σύντμηση νόμιμης προθεσμίας (π.χ. σύντμηση της προθεσμίας κλητεύσεως του αντιδίκου, άρθρο 228 ΚΠολΔ), με εξαίρεση τις γνήσιες προθεσμίες των ενδίκων μέσων (άρθρο 150 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση

Λόγω της συνέπειας της άπρακτης παρέλευσης μιας προθεσμίας κατά ο άρθρο 151 ΚΠολΔ, δηλαδή της απώλειας του αντιστοίχου δικαιώματος, το οποίο δεν ασκήθηκε εμπρόθεσμα, προβλέπεται η δυνατότητα της επαναφοράς των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση, με σκοπό να μην χάνονται δικαιώματα και αξιώσεις σε κάποιες ακραίες περιπτώσεις.

Προκειμένου να ισχύσει η ευνοϊκή αυτή ρύθμιση θα πρέπει η μη τήρηση της προθεσμίας να οφείλεται σε ανωτέρα βία στο πρόσωπο του διαδίκου που δεν τήρησε την προθεσμία ή σε δόλο του αντιδίκου του.

Το πταίσμα του δικαστικού πληρεξουσίου ή του νομίμου αντιπροσώπου του αντιστοίχου διαδίκου δεν αποτελεί λόγο για να ζητηθεί η επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση.

Προβλέπεται προθεσμία ενεργείας 30 ημερών για να υποβληθεί το αίτημα για την επαναφορά. Η προθεσμία αρχίζει **από την ημέρα που θα αρθεί το εμπόδιο** που συνιστούσε την ανώτερη βία ή από την ημέρα που ο διάδικος που δεν τήρησε την προθεσμία **πληροφορήθηκε το δόλο** του αντιδίκου του.

Η εκπροθέσμως ασκηθείσα διαδικαστική πράξη να θεωρείται ότι έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και δεν σημαίνει ότι με την ρύθμιση αυτή εισάγεται νέα προθεσμία.

Ανωτέρα βία υπάρχει, όταν η απώλεια της προθεσμίας οφείλεται σε τυχαία περιστατικά που δεν θα μπορούσαν στη συγκεκριμένη περίπτωση να προβλεφθούν και να αποτραπούν ούτε με μέτρα άκρας επιμέλειας και συνέσεως. Ωστόσο, θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι ειδικές συνθήκες και περιστάσεις στις οποίες βρέθηκε ο διάδικος που παραμέλησε την προθεσμία, οι ιδιότητες και οι ικανότητές του, ακόμα δε και η έλλειψη υπαιτιότητας ως παράγοντες για την κρίση περί υπάρξεως ανώτερης βίας.

Ως δόλος του διαδίκου χαρακτηρίζεται κατά παγία νομολογία κάθε συμπεριφορά που γίνεται με πρόθεση **να προκαλέσει, ενισχύσει ή διατηρήσει μια πλανημένη αντίληψη ή εντύπωση** με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών ή την αποσιώπηση των αληθών, με συνέπεια να παραμελείται η εμπρόθεσμη άσκηση μιας διαδικαστικής πράξεως.

ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Τρόπος ασκήσεως της αγωγής

Η άσκηση της αγωγής αποτελεί **σύνθετη διαδικαστική ενέργεια** αποτελούμενη από δύο πράξεις, την κατάθεση δικογράφου στη γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο απευθύνεται και την επίδοση αντιγράφου της στον εναγόμενο (215 Ι εδ. α' ΚΠολΔ).

Με την κατάθεση του δικογράφου **εξωτερικεύεται και ενεργοποιείται η πρόθεση του ενάγοντα να ασκήσει το δικαίωμα δικαστικής** προστασίας και να προσφύγει στα δικαστήρια και οριοθετείται, κατά το αντικείμενο και τα υποκείμενά της, η δίκη.

Όμως, με μόνη την κατάθεση δεν αρχίζουν ούτε επέρχονται οι δικονομικές συνέπειες της αγωγής (αν δηλαδή δεν επακολουθήσει η επίδοση). Η επίδοση του αντιγράφου (229 ΚΠολΔ) σκοπό έχει **να γνωστοποιηθεί στον εναγόμενο η ύπαρξη και το περιεχόμενο της αγωγής**.

Σύμφωνα με το άρθρο 221 ΚΠολΔ η αγωγή δεν ασκείται νομίμως και άρα είναι ανυπόστατη αν μετά την κατάθεση του δικογράφου δεν επακολουθήσει επίδοση αυτού. Η άσκηση της αγωγής ολοκληρώνεται, αφού και όταν επιχειρηθούν και οι δύο επί μέρους πράξεις που απαιτούνται για την άσκηση αυτής (δηλαδή η κατάθεση και η επίδοση). Η επίδοση έχει σκοπό να λάβει γνώση ο εναγόμενος της αγωγής και του περιεχομένου της για να ετοιμάσει την υπεράσπισή του.

Περιεχόμενο της αγωγής

Υποχρεωτικά το δικόγραφο της αγωγής πρέπει να περιέχει «σαφή έκθεση των γεγονότων» που την θεμελιώνουν σύμφωνα με το νόμο (παρ. Ι στοιχ. α'). Στο δικόγραφο πρέπει να παρατίθενται **αποκλειστικώς τα πραγματικά περιστατικά, που απαιτούνται κατά τον εφαρμοστέο κανόνα δικαίου**.

Πρέπει τα πραγματικά περιστατικά να εκτίθενται ως χωροχρονικώς ορισμένες οντότητες μη πληρότητα και σαφήνεια ώστε να μη καταλείπονται κενά ενόψει του κανόνα δικαίου καθώς στην περίπτωση αυτή η αγωγή είναι απορριπτέα λόγω πραγματικής αοριστίας αφού είναι ανεπίδεκτη δικαστικής εκτιμήσεως από τον δικαστή¹¹. Αν όμως ο ενάγων δεν αναφέρει καθόλου κάποιον όρο που κατά τον εφαρμοστέο κανόνα δικαίου απαιτείται για την εφαρμογή του, τότε η αγωγή θεωρείται και πάλι απορριπτέα ως νόμω αβάσιμη αφού και αληθών υποτιθεμένων των πραγματικών περιστατικών δεν πληρούνται το πραγματικό του κανόνα δικαίου.

¹¹ Πχ είναι αόριστη η αγωγή αν ενάγων αναφέρει απλώς, ότι η σύμβαση μετεγράφη, αλλά χωρίς να μνημονεύει πού και πότε. Στην περίπτωση αυτή, ο ενάγων μπορεί πάντως να διευκρινίσει με τις προτάσεις του τα ελλείποντα αυτά στοιχεία (224 εδ. β' ΚΠολΔ).

Απαιτείται επίσης να εκτίθενται και τα γεγονότα, που θεμελιώνουν την ενεργητική και την παθητική νομιμοποίηση για την παραδεκτή εκδίκαση της αγωγής. Στη συνήθη νομιμοποίηση τα στοιχεία αυτά αντλούνται κατά κανόνα από το περιεχόμενο της ιστορικής βάσεως της αγωγής. Στην κατ' εξαίρεση νομιμοποίηση όμως απαιτείται η αγωγή να περιέχει ειδική μνεία των νομιμοποιητικών γεγονότων.

Αναγκαίο περιεχόμενο της αγωγής είναι επίσης η ακριβής περιγραφή του αντικειμένου της διαφοράς και **ορισμένο αίτημα** (216 παρ. Ι στοιχ. β' και γ' ΚΠολΔ). Πρέπει δηλαδή να **εξειδικεύεται ποιοτικώς και ποσοτικώς το περιεχόμενο της ζητούμενης έννομης προστασίας**. Διαφορετικά το δικαστήριο δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει την αίτηση του ενάγοντος ούτε ο εναγόμενος μπορεί να την αποκρούσει. Αόριστο αίτημα υπάρχει, αν από το σύνολο του δικογράφου δεν συνάγεται το είδος της ζητούμενης δικαστικής προστασίας.

Δεν απαιτείται να αναφέρεται η χρηματική αξία του αντικειμένου ώστε να προσδιορισθεί η καθ' ύλην αρμοδιότητα αλλά σε περίπτωση που αμφισβητηθεί η καθ' ύλην ή η κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου, ο ενάγων βαρύνεται με την επίκληση και απόδειξη των στοιχείων που τη θεμελιώνουν.

Επίσης δεν είναι υποχρεωτική η αναφορά στο δικόγραφο της αγωγής και νομικής βάσεως, δεδομένου ότι ισχύει ο κανόνας «ο δικαστής γνωρίζει το δίκαιο» («iura novit curia»).

Δικονομικές συνέπειες της άσκησης της αγωγής

Οι δικονομικές συνέπειες της αγωγής συνδέονται με την κατάθεσή της στη γραμματεία του δικαστηρίου προς το οποίο απευθύνεται υπό **την προϋπόθεση ότι θα ασκηθεί η αγωγή, δηλαδή θα επακολουθήσει επίδοση της αγωγής**.

Με βάση τη σαφή ρύθμιση του ΚΠολΔ οι συνέπειες ασκήσεως της αγωγής προϋποθέτουν άσκηση της αγωγής. Εφ' όσον όμως ασκηθεί η αγωγή τότε **οι μεν δικονομικές συνέπειες ανατρέχουν αναδρομικά στο χρόνο καταθέσεως της αγωγής**, ενώ αντιθέτως οι ουσιαστικές συνέπειες ανατρέχουν τότε στο χρόνο της επιδόσεως της αγωγής.

Πρώτη βασική συνέπεια της ασκήσεως της αγωγής είναι το **αμετάβλητο της δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας (perpetuatio fori· 221 παρ. Ι στοιχ. β' ΚΠολΔ)**. Αυτό σημαίνει, ότι οποιαδήποτε μεταβολή επέλθει μετά την άσκηση της αγωγής που θα επηρεάσει το *forum legitimum* παραμένει χωρίς σημασία για τη δικαιοδοσία και την αρμοδιότητα. Εξαίρεση υπάρχει στην περίπτωση που ο αντίδικος καταφέρει να αποδείξει την συνδρομή πραγματικών περιστατικών που πληρούν το πραγματικό του κανόνα του άρθρου 116 ΚΠολΔ και συνιστούν παρέλκυση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου για αντιδικονομική συμπεριφορά. Δεν επηρεάζεται συνεπώς η τοπική αρμοδιότητα του δικαστηρίου από τυχόν συμφωνία παρεκτάσεως που τα μέρη κατήρτισαν μετά την άσκηση της αγωγής.

Επίσης συνέπεια δικονομική είναι η **αποκρυστάλλωση της προτίμησης μεταξύ περισσότερων αρμόδιων δικαστηρίων**. Όταν περισσότερα δικαστήρια είναι κατά τόπο αρμόδια, ο ενάγων έχει το δικαίωμα να επιλέξει ανάμεσα σε αυτά (41 ΚΠολΔ) και το δικαίωμα αυτό ασκείται με την κατάθεση της αγωγής στη γραμματεία του επιλεγέντος δικαστηρίου. Η προτίμηση αυτή μπορεί πάντως να ανατραπεί, αν ο ενάγων παραιτηθεί από το δικόγραφο της αγωγής και την επανασκήσει σε άλλο αρμόδιο δικαστήριο.

Ρητώς ορίζεται στο άρθρο 224 ΚΠολΔ ότι είναι **απαράδεκτο να μεταβληθεί η βάση της αγωγής**, να μεταβληθεί δηλαδή το σύμπλεγμα πραγματικών περιστατικών, που συγκροτούν την ιστορική βάση της αγωγής (και όλων των εισαγωγικών δικογράφων, όπως λ.χ. της κύριας παρεμβάσεως ή της ανταγωγής) και θεμελιώνουν το αίτημά της. Είναι συνεπώς απαράδεκτη η επίκληση νέων γεγονότων, βάσει των οποίων λ.χ. μεταβάλλεται η βάση της έκτακτης χρησικτησίας σε τακτική ή αλλάζει ο λόγος ακυρότητας της συμβάσεως. Απαράδεκτη είναι και η προβολή οψιγενών νέων γεγονότων, δηλαδή γεγονότων που γεννήθηκαν μετά την κατάθεση της αγωγής.

Κατ' εξαίρεση ο ενάγων μπορεί με τις προτάσεις του (όχι όμως και με την προσθήκη), που κατατίθενται ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου ή με προφορική δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά, χωρίς να μεταβάλει τη βάση της αγωγής, να την συμπληρώσει, διευκρινίσει ή διορθώσει. Παραδεκτή διευκρίνιση της αγωγικής βάσεως υφίσταται εξ άλλου, όταν ο ενάγων αποσαφηνίζει, ιδίως κατά τις χωροχρονικές τους διαστάσεις, πραγματικά γεγονότα, που απλώς είχαν εκτεθεί στο δικόγραφο χωρίς περαιτέρω εντοπισμό. Αμφισβητείται πάντως, αν με τις προτάσεις του ο ενάγων μπορεί να επικαλεσθεί νέα γεγονότα, βάσει των οποίων η αγωγή αποζημιώσεως η στηριζόμενη στο άρθρο 914 ΑΚ θεμελιώνεται πλέον και στο άρθρο 919 ΑΚ ή η αξίωση αποζημιώσεως λόγω ενδοσυμβατικής ευθύνης του εναγομένου στηρίζεται και σε αδικοπρακτική του ευθύνη¹².

Απαράδεκτη είναι επίσης κάθε μεταβολή του αιτήματος της αγωγής (223 εδ. α' ΚΠολΔ), η οποία το μεταλλάσσει ποιοτικά ή **το μεγεθύνει ποσοτικά**. Κατ' εξαίρεση, ο ενάγων μπορεί, εωσότου περατωθεί η δίκη στον πρώτο βαθμό (223 εδ. β' ΚΠολΔ), δηλαδή και με την προσθήκη επί των προτάσεών του να περιορίσει το αίτημα της αγωγής, δηλαδή να ζητήσει κάτι ποσοτικά λιγότερο (minus). Ο περιορισμός αυτός μπορεί να είναι είτε ποσοτικός είτε ποιοτικός (λ.χ. να τρέψει την καταψηφιστική αγωγή σε αναγνωριστική, πράγμα που θεωρείται ως επιτρεπτή μερική παραίτηση¹³ από το δικόγραφο, κατ' άρθρο 295 Ι εδ. β' ΚΠολΔ). Μπορεί επίσης να ζητήσει αντί γι' αυτό που ζητήθηκε αρχικά είτε άλλο αντικείμενο (λ.χ. αντί της αρχικής παροχής αυτό που περιήλθε στον οφειλέτη λόγω της ανυπαίτιας αδυναμίας του, 338 ΑΚ) είτε το διαφέρον εξαιτίας της μεταβολής που επήλθε (λ.χ. κατ' άρθρο 382 ΑΚ).

Ειδικώς η εκκρεμοδικία

¹² Ως προς την τελευταία αυτή περίπτωση με δεδομένη την ανάλυση που έγινε ανωτέρω για το αντικείμενο της δίκης, η μεταβολή αυτή οδηγεί και στην επίκληση διαφορετικών πραγματικών περιστατικών, τα οποία οδηγούν σε θεμελίωση διαφορετικής ιστορικής βάσης και συνεπώς πρόκειται για ανεπίτρεπτη μεταβολή.

¹³ Η παραίτηση είναι αποδεκτή και όταν γίνεται με δήλωση ενώπιον της έδρας κατά την ημέρα της δικασίμου

Βασικότατη δικονομική συνέπεια, η οποία επέρχεται με την κατάθεση της αγωγής είναι η επέλευση της εκκρεμοδικίας. Κύρια συνέπεια της εκκρεμοδικίας είναι το *ne bis in idem*, ότι δεν μπορεί δηλαδή, να γίνει σε οποιοδήποτε (πολιτικό) δικαστήριο νέα δίκη για την ίδια επίδικη διαφορά ανάμεσα στους ίδιους διαδίκους (222 I ΚΠολΔ). Με την ενεργοποίησή της εκκρεμοδικίας αναστέλλεται και αυτεπαγγέλτως η εκδίκαση της νέας, παραλλήλως προς την πρώτη, βαίνουσας δίκης έως ότου περατωθεί η πρώτη δίκη (222 II ΚΠολΔ).

Η εκκρεμοδικία ανήκει στις αρνητικές διαδικαστικές προϋποθέσεις, και ο ισχυρισμός περί υπάρξεως της αποτελεί δικονομική ένσταση, το βάρος αποδείξεως της οποίας το φέρει ο διάδικος που την επικαλείται.

Για τη βασιμότητα της ενστάσεως εκκρεμοδικίας και την επέλευση των δικονομικών αποτελεσμάτων της απαιτείται η συνδρομή των εξής προϋποθέσεων:

- Εκκρεμοδικία υφίσταται από την κατάθεση της αγωγής στη γραμματεία του δικαστηρίου προς το οποίο απευθύνεται και διαρκεί «εωσότου περατωθεί η πρώτη δίκη» (222 II i.f. ΚΠολΔ). Κατά την κρατούσα άποψη η εκκρεμοδικία διαρκεί μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης και όχι κατά τη διάρκεια της προθεσμίας ασκήσεως των ενδίκων μέσων και ενεργοποιείται εκ νέου με την άσκηση των τακτικών ενδίκων μέσων. Επομένως κατά το διάστημα αυτό παραδεκτώς συζητείται νέα αγωγή με ίδιο αντικείμενο. **Αν όμως ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της πρωτοβάθμιας αποφάσεως ούτως ή άλλως, αναβιώνει η εκκρεμοδικία της πρώτης αγωγής και μάλιστα αναδρομικά**, από το χρόνο εκδόσεως της οριστικής αποφάσεως
- Απαιτείται η νέα δίκη να γίνεται «για την ίδια επίδικη διαφορά» (222 I ΚΠολΔ). η ταυτότητα της διαφοράς αναλύεται ειδικότερα σε ταυτότητα ιστορικής και νομικής αιτίας¹⁴ και σε ταυτότητα αιτήματος. Ταυτότητα νομικής αιτίας υφίσταται όταν στη νέα δίκη κατάγεται προς διάγνωση δικαίωμα εκπηγάζον βάσει του ίδιου κανόνα δικαίου. Όστε δεν υπάρχει ταυτότητα με την ανωτέρω έννοια και με βάση αυτή την αφετηρία, όταν ο ενάγων επικαλείται στις δύο δίκες διάφορο λόγω ακυρότητας της ίδιας συμβάσεως αίτημα ή στηρίζει το ίδιο διαπλαστικό αίτημα (λ.χ. για λύση του γάμου ή για ακύρωση της συμβάσεως) σε διάφορο κάθε φορά λόγο. Ωστόσο και στις δύο ανωτέρω περιπτώσεις έχουμε ταυτόχρονα και διαφορά της ιστορικής βάσης. Ταυτότητα αιτήματος υπάρχει όταν το αντικείμενο της δεύτερης δίκης ταυτίζεται κατά περιεχόμενο και έκταση με το αντικείμενο της πρώτης. Όταν προηγηθεί καταψηφιστική ή διαπλαστική αγωγή και ακολουθήσει αναγνωριστική αγωγή ανάμεσά τους υφίσταται εκκρεμοδικία, **αφού το αντικείμενο της δεύτερης εμπεριέχεται στο αντικείμενο της πρώτης**. Δεν υπάρχει όμως τέτοια ταύτιση, όταν προηγηθεί η αναγνωριστική αγωγή ως προς ορισμένο δικαίωμα ή αξίωση και ακολουθήσει καταψηφιστική ή διαπλαστική αγωγή, **αφού το καταψηφιστικό ή**

¹⁴ Ασκείται βάσει της ανωτέρω αναλύσεως για το αντικείμενο της δίκης αυστηρή κριτική για την απαίτηση και ταυτότητας της νομικής αιτίας ως όρου της εκκρεμοδικίας.

διαπλαστικό αντικείμενο της δεύτερης δίκης είναι ευρύτερο του απλώς αναγνωριστικού της πρώτης.

- Εκκρεμοδικία δημιουργείται «ανάμεσα στους ίδιους διαδίκους, εφόσον εμφανίζονται με την ίδια ιδιότητα» (222 Ι ΚΠολΔ). Εκκρεμοδικία υφίσταται επομένως και όταν ο ενάγων στην πρώτη δίκη έχει την ιδιότητα του εναγομένου στη δεύτερη· και αντιστοίχως ως προς τον εναγόμενο της πρώτης δίκης.

Ουσιαστικές συνέπειες

Οι ουσιαστικές συνέπειες επέρχονται με την επίδοση της αγωγής. Κατά μία άποψη, που δεν μπορεί όμως να θεωρηθεί ορθή, αν η αγωγή δεν επιδοθεί, χωρίς ο εναγόμενος να αντιλέξει επικαλούμενος δικονομική βλάβη, οι ουσιαστικές συνέπειές της ανατρέχουν στον χρόνο της συζητήσεως. Όμως, βάσει των ανωτέρω, το ορθό είναι, ότι αν η αγωγή δεν επιδοθεί, τότε η αγωγή δεν έχει ασκηθεί σύμφωνα με το νόμο και επομένως δεν τρέχουν ούτε δικονομικές ούτε ουσιαστικές συνέπειες.

Ουσιαστικές συνέπειες είναι η τοκοφορία και η διακοπή της παραγραφής. Σύμφωνα με το άρθρο 263 ΑΚ, αν ο ενάγων παραιτηθεί από το δικόγραφο της αγωγής, δηλαδή ανακαλέσει την αγωγή, τότε η παραγραφή θεωρείται σαν να μη διακόπηκε· το ίδιο ισχύει αν η αγωγή απορρίφθηκε ως απαράδεκτη –άρα και ως αόριστη– από το δικαστήριο. Αν όμως ο ενάγων επανασκήσει την αγωγή μέσα σε έξι μήνες, η παραγραφή θεωρείται ότι έχει διακοπεί με την προηγούμενη –ανακληθείσα από τον ενάγοντα ή απορριφθείσα ως απαράδεκτη από το δικαστήριο– αγωγή.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΑΓΩΓΩΝ

Έννοια

Πρόκειται για την εξ αντικειμένου σύνθετη δίκη. Ο ενάγων έχει τη δυνατότητα να σωρεύσει στο ίδιο δικόγραφο περισσότερες αιτήσεις ανεξάρτητα από τον βαθμό συνάφειάς τους, οι οποίες μπορεί να πηγάζουν από ίδια ή διαφορετική αιτία και αφορούν το ίδιο ή διάφορο αντικείμενο.

Σώρευση αγωγών υφίσταται τόσο όταν ο ενάγων υποβάλλει περισσότερα αιτήματα, ομοειδή ή μη μεταξύ τους, κατά του εναγομένου, όσο και όταν το ίδιο αίτημα στηρίζεται σε περισσότερες νομικές βάσεις, οπότε δημιουργούνται αντιστοίχως πλείονα αντικείμενα δίκης.

Οι μορφές, υπό τις οποίες οι σωρευόμενες αιτήσεις υποβάλλονται στο δικαστήριο είναι οι εξής:

- Συμπλεκτική: όταν ο ενάγων παρατάσσει τα αιτήματά του (ή τις νομικές βάσεις του ίδιου αιτήματος) κατά τρόπο σωρευτικό
- Διαζευκτική: όταν η σώρευση, δηλαδή η εναλλακτική μορφή του αιτήματος, αντιστοιχεί σε διαζευκτική ενοχή κατά το ουσιαστικό δίκαιο (λ.χ. καταδίκη του εναγομένου σε χρηματική αποζημίωση ή σε αποκατάσταση της προηγούμενης καταστάσεως κατ' άρθρο 297 ΑΚ).

Οι περισσότερες αιτήσεις ή οι βάσεις της ίδιας αιτήσεως να μην αντιφάσκουν μεταξύ τους. Δεν είναι δυνατό επομένως να σωρευθούν αιτήματα για αναγνώριση της ίδιας συμβάσεως ως άκυρης λόγω εικονικότητας και για ακύρωσή της λόγω απάτης.

Οι περισσότερες αιτήσεις πρέπει να υπάγονται στο σύνολό τους στην καθ' ύλην και κατά τρόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου. Επιπλέον πρέπει να υπάγονται στο ίδιο είδος διαδικασίας και δεν πρέπει να επιφέρει σύγχυση.

Αν περισσότερες αγωγές σωρεύθηκαν, χωρίς να συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, το δικαστήριο που επιλήφθηκε δεν τις απορρίπτει ως απαράδεκτες, αλλά διατάσσει τον χωρισμό τους (218 ΙΙ ΚΠολΔ).

Επικουρική σώρευση αγωγών

Η εξάρτηση της ενέργειας ορισμένης διαδικαστικής πράξεως από αίρεση δεν είναι επιτρεπτή στο σύστημα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Έκφραση της αρχής αυτής αποτελεί το **απαράδεκτο της επικουρικής εναγωγής**, δηλαδή η άσκηση της αγωγής από ορισμένο πρόσωπο και επικουρικώς από ορισμένο άλλο ή η απεύθυνση της αγωγής κατά ορισμένου εναγομένου και επικουρικώς κατά ορισμένου άλλου. Στην περίπτωση, που δεν είναι εκ των προτέρων σαφή τα πρόσωπα του ενάγοντος ή του εναγόμενου ενδεδειγμένη δικονομική λύση είναι η άσκηση περισσότερων χωριστών αγωγών.

Εξάιρεση από τον κανόνα, ότι δεν επιτρέπεται η εξάρτηση διαδικαστικών πράξεων από αίρεση, προβλέπεται ειδικώς για την επικουρική υποβολή αιτήματος, υπό την αίρεση της απορρίψεως του κυρίως υποβαλλομένου, ή για την επικουρική επίκληση νομικής βάσεως, υπό την αίρεση της απορρίψεως της κυρίας (219 Ι ΚΠολΔ). Το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να εξετάσει την επικουρική βάση ή το επικουρικό αίτημα μόνο αφού απορρίψει τα κυρίως προβαλλόμενα αιτήματα.

Η επικουρική βάση ή το επικουρικό αίτημα δεν αποκλείεται έτσι να τελεί σε αντιφατική σχέση προς την κύρια βάση ή το κύριο αίτημα. Επί επικουρικής σωρεύσεως εξ άλλου δεν ισχύει ο κανόνας του συνυπολογισμού των περισσότερων απαιτήσεων. Το δικαστήριο που είναι καθ' ύλην αρμόδιο για το κύριο αίτημα εκδικάζει το επικουρικό αίτημα βάσει των άρθρων 31 ΙΙ και 47 ΚΠολΔ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Διάθεση του επιδίκου αντικειμένου

Η άσκηση αγωγής και η δημιουργία εκκρεμοδικίας ως προς ορισμένο δικαίωμα δεν το καθιστά εκτός συναλλαγής ούτε επηρεάζει τις κατά το ουσιαστικό δίκαιο δυνατότητες μεταβιβάσεώς του. Ρητώς ορίζεται (225 I ΚΠολΔ), ότι η επέλευση της εκκρεμοδικίας δεν στερεί από τους διαδίκους την εξουσία τους να μεταβιβάσουν το επίδικο πράγμα ή να συστήσουν εμπράγματο δικαίωμα επ' αυτού ή να διαθέσουν το επίδικο δικαίωμα.

Η δυνατότητα διαθέσεως κατά τη διάρκεια της δίκης συνδυάζεται επομένως (και) με τον κανόνα της μη χειροτερεύσεως της δικονομικής θέσεως του αντιδίκου του μεταβιβάζοντος. Προβλέπεται έτσι, ότι η μεταβίβαση ή η επιβάρυνση του επιδίκου δεν επιφέρει καμία μεταβολή στη δίκη (225 II ΚΠολΔ). Ο μεταβιβάσας διάδικος εξακολουθεί να μετέχει στη δίκη ως μη δικαιούχος ή ως μη υπόχρεος διάδικος, χωρίς να του αντιτάσσεται παραδεκτώς η έλλειψη νομιμοποιήσεως (225 III ΚΠολΔ).

Σε κάθε περίπτωση, ο ειδικός διάδοχος δεσμεύεται από το δεδικασμένο και την εκτελεστότητα της αποφάσεως που εκδίδεται μεταξύ των αρχικών διαδίκων (325 αριθ. 2, 919 αριθ. 1 ΚΠολΔ). Το δεδικασμένο δεν ισχύει έναντι του ειδικού διαδόχου, μόνο όταν απέκτησε το επίδικο από μη δικαιούχο, όπως λ.χ. στην καλόπιστη κτήση κινητού από μη δικαιούχο (1036 ΑΚ).

Εισαγωγή προς συζήτηση

Οι προπαρασκευαστικές πράξεις είτε έχουν οργανωτικό χαρακτήρα είτε αποβλέπουν στην αποτελεσματικότερη προπαρασκευή των διαδίκων για συμμετοχή τους σε αυτή.

Οργανωτική αποστολή έχει, κατ' αρχήν, η εγγραφή της αγωγής και κάθε άλλου εισαγωγικού δικογράφου στο πινάκιο.

Για την αποτελεσματική προστασία των διαδίκων προκειμένου να (μπορούν να) συμμετάσχουν στη συζήτηση, ώστε να πραγματώνεται και στην πράξη το δικαίωμα ακροάσεως, προβλέπεται περαιτέρω, ως όρος της προδικασίας της αγωγής, **η κλήτευσή τους από τον διάδικο που επισπεύδει τη δίκη** (230 II ΚΠολΔ). Την επίσπευση της συζητήσεως μπορεί να ενεργήσει οποιοσδήποτε εκ των διαδίκων. Σε περίπτωση που υπάρχει ομοδικία η κλήτευση πρέπει να γίνει σε όλους τους αναγκαίους ομοδίκους.

Η σύμπτωση της επιδόσεως της αγωγής στον εναγόμενο **ως πράξεως ασκήσεως της αγωγής** και της κλητεύσεως του εναγομένου **ως όρου για τη νομιμότητα της συζητήσεως** κατά τη δικάσιμο που αναφέρεται στην πράξη προσδιορισμού της δικασίμου που εμπεριέχεται στο κάτω τμήμα της αγωγής, υπάρχει μόνο όταν πρόκειται για την πρώτη συζήτηση και όχι για τη μετά από ματαίωση ορισθείσα εκ νέου.

Η προθεσμία κλητεύσεως είναι εξήντα ημέρες πριν από τη συζήτηση, εκτός εάν ο καλούμενος ή κάποιος από τους ομοδίκους του διαμένει στο εξωτερικό ή είναι άγνωστης διαμονής, οπότε η προθεσμία αυξάνεται σε ενενήντα ημέρες. Αν δεν τηρηθούν οι προθεσμίες, η συζήτηση είναι, κατ' αρχήν, απαράδεκτη. Ειδικότερα, απαράδεκτη κηρύσσεται η συζήτηση, αν δεν παραστεί ο εκπροθέσμως κληθείς διάδικος. Αν όμως αυτός παραστεί, το απαράδεκτο της συζητήσεως εξαρτάται από την εκ μέρους του επίκληση δικονομικής βλάβης συναρτώμενης προς την αδυναμία του να προπαρασκευασθεί επαρκώς λόγω της εκπρόθεσμης κλητεύσεως.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ

Έννοια

Είναι το διαδικαστικό στάδιο κατά το οποίο το δικαστήριο εκφωνεί την υπόθεση και εισέρχεται στην εκδίκασή της ανεξαρτήτως του αν άρχισε ή όχι να εξετάζει την ουσία. Υπάρχει συζήτηση της υποθέσεως ακόμη κι αν το δικαστήριο απόρριψε την αγωγή ως απαράδεκτη και δεν εισήλθε καθόλου στην ουσία της υποθέσεως.

Δεν υπάρχει συζήτηση όταν εκφωνείται μεν αλλά αναβάλλεται η υπόθεση ή ματαιώνεται η συζήτηση ή όταν κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση επειδή υπάρχει ερημοδικία του εναγομένου, ο οποίος όμως δεν έχει κληθεί νομίμως.

Οι διάδικοι είναι υποχρεωμένοι να παρίστανται κατά τη διεξαγωγή της συζήτησης με πληρεξούσιο δικηγόρο ή δι' αυτού. Η παράσταση των διαδίκων δηλώνει τη νόμιμη συμμετοχή τους στη διαδικαστική πράξη της συζητήσεως. Αυτή ακριβώς η συμμετοχή χωρεί μόνο μέσω **πληρεξούσιου δικηγόρου** και **προϋποθέτει την κατάθεση προτάσεων**, όπου αυτές είναι υποχρεωτικές.

Η συζήτηση γίνεται προφορικά ενώπιον του δικαστηρίου που εκδίδει την απόφαση (243 ΚΠολΔ). Η διεξαγωγή της συζητήσεως πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να πληρούνται στο ακέραιο όλες οι απαιτήσεις της θεμελιώδους δικονομικής αρχής της προφορικότητας της διαδικασίας.

Το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να διατάξει την επανάληψη της συζητήσεως που είχε κηρυχθεί περατωμένη, όταν κατά τη μελέτη της υποθέσεως ή κατά τη διάσκεψη παρουσιάζονται κενά ή αμφίβολα σημεία που χρειάζονται συμπλήρωση ή επεξήγηση (254 Ι ΚΠολΔ).

Προτάσεις των διαδίκων

Οι γραπτές προτάσεις των διαδίκων περιέχουν τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς των αντιστοίχων διαδίκων, τα μέσα επιθέσεως και άμυνας αυτών, καθώς και τις αιτήσεις ή ανταιτήσεις και την υποστήριξη ή απόκρουση αυτών.

Οι προτάσεις του ενάγοντος μπορούν νόμιμα να περιέχουν ανάπτυξη ή συμπλήρωση της αγωγής με τη μορφή παραθέσεως νομικών σκέψεων και επιχειρημάτων – ανάλογα αρχικών ή συμπληρωματικών – χωρίς πάντως να επιφέρουν μεταβολή της ιστορικής βάσεως ή του αιτήματος της αγωγής.

Οι προτάσεις του εναγομένου περιέχουν την απάντηση στην αγωγή, τις ενστάσεις και την ανταγωγή.

Η γραπτή «προσθήκη» των προτάσεων περιλαμβάνει την περαιτέρω ανάπτυξη των αντιστοίχων ιδίων προτάσεων, ενώ η γραπτή «αντίκρουση» των προτάσεων περιλαμβάνει την αντίκρουση από νομικής και πραγματικής πλευράς των προτάσεων του εκάστοτε αντιδίκου.

Ενώπιον του πολυμελούς πρωτοδικείου (άρθρο 237 ΚΠολΔ) οι διάδικοι πρέπει να καταθέσουν τις προτάσεις το αργότερο είκοσι ημέρες – πρόκειται για προπαρασκευαστική προθεσμία – πριν από τη δικάσιμο. Μαζί με τις προτάσεις οι διάδικοι πρέπει να καταθέσουν με ποινή απαραδέκτου όλα τα αποδεικτικά μέσα και διαδικαστικά έγγραφα που επικαλούνται με τις προτάσεις τους. Οι αμοιβαίες αντικρούσεις γίνονται με προσθήκη στις προτάσεις η οποία κατατίθεται με προσθήκη στις προτάσεις η οποία κατατίθεται το αργότερο δεκαπέντε ημέρες – πρόκειται για προπαρασκευαστική προθεσμία – πριν από τη δικάσιμο. Νέοι ισχυρισμοί με την προσθήκη μπορεί να προταθούν και νέα αποδεικτικά μέσα να προσκομισθούν μόνο για την αντίκρουση ισχυρισμών που περιέχονται στις προτάσεις.

Ειδικά η παραίτηση από το δικόγραφο της αγωγής (294 ΚΠολΔ) ή ο περιορισμός του αιτήματος, ο οποίος λογίζεται ως μερική παραίτηση (295 ΚΠολΔ) δεν κατατίθεται με τις προτάσεις αλλά μπορεί κατά το άρθρο 297 ΚΠολΔ να γίνει με δήλωση στην Έδρα την ημέρα της συζήτησης.

Ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου κατά το άρθρο 524 παρ. 2 εδ. Β' ΚΠολΔ αν η δίκη διεξήχθη κατ' αντιμωλίαν των διαδίκων, η κατάθεση των προτάσεων γίνεται έως την έναρξη της συζήτησης.

Σε περίπτωση ερημοδικίας του εκκαλούντος εφαρμόζονται ως προς την έφεση οι διατάξεις για την ερημοδικία του ενάγοντος. Το ίδιο ισχύει σε περίπτωση ερημοδικίας του εφεσιβλήτου ως προς την αντέφεση.

Εμφάνιση και παράσταση των διαδίκων

Οι διάδικοι ή οι νόμιμοι αντιπρόσωποί τους οφείλουν κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο να εμφανισθούν αυτοπροσώπως, ενώ, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, η μη εμφάνιση του

διαδίκου ή του νόμιμου αντιπροσώπου του στο ακροατήριο, αν είναι αδικαιολόγητη, εκτιμάται από το δικαστήριο ελεύθερα.

Το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως, μπορεί να αποφασίσει οι διάδικοι και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους κατά τη διάρκεια της συζήτησης να παρίστανται σε άλλο τόπο και να ενεργούν εκεί διαδικαστικές πράξεις. Η συζήτηση αυτή μεταδίδεται ταυτόχρονα με ήχο και εικόνα στην αίθουσα συνεδρίασης του δικαστηρίου και στον τόπο, όπου παρίστανται οι διάδικοι και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους.

Ερημοδικία

Ερημοδικασθείς θεωρείται ο διάδικος, ο οποίος είτε δεν εμφανίσθηκε καθόλου κατά την συζήτηση είτε εμφανίστηκε μεν αλλά δεν συμμετείχε με τον επιβαλλόμενο τρόπο. Στην τελευταία αυτή περίπτωση έχουμε την λεγόμενη πλασματική ερημοδικία η οποία υπάρχει στις εξής περιπτώσεις:

- Παράλειψη νομότυπης και εμπρόθεσμης κατάθεσης προτάσεων, όπου η κατάθεση είναι υποχρεωτική.
- Παράσταση χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο
- Παράλειψη καταβολής δικαστικού ενσήμου

Ισχύουν οι εξής αρχές:

- Εάν απουσιάζουν και οι δύο ή πάντες οι διάδικοι, η υπόθεση ματαιούται και δύναται να ορισθεί εκ νέου επιμελεία ενός των διαδίκων με κλήση.
- Αν δεν έγινε κλήτευση, τότε η συζήτηση κηρύσσεται απαράδεκτη και το δικαστήριο διατάσσει νέα κλήτευση του διαδίκου, ο οποίος δεν κλητεύθηκε.
- Στην περίπτωση της αναγκαίας ομοδικίας γίνεται δεκτό σε θεωρία και νομολογία ότι αν δεν έχει υπάρξει κατά το άρθρο 76 ΚΠολΔ κλήτευση όλων των αναγκαίων ομοδίκων η συζήτηση κηρύσσεται απαράδεκτη για όλους τους ομοδίκους.

Όσον αφορά τον εναγόμενο το άρθρο 271 ΚΠολΔ ορίζει ότι

- Πρώτα, το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν η αγωγή και η κλήση για συζήτηση επιδόθηκαν σ' αυτόν νομότυπα και εμπρόθεσμα.
- Αν διαπιστωθεί ότι η αγωγή και η κλήση για συζήτηση δεν επιδόθηκαν νομοτύπως, το δικαστήριο **κηρύσσει απαράδεκτη τη συζήτηση.**
- Αν διαπιστωθεί ότι η αγωγή και η κλήση για συζήτηση επιδόθηκαν νομοτύπως **η υπόθεση συζητείται ερήμην του εναγομένου και οι περιεχόμενοι στην αγωγή πραγματικοί ισχυρισμοί του ενάγοντος θεωρούνται ομολογημένοι και η αγωγή γίνεται δεκτή, εφόσον κρίνεται νομικά βάσιμη και δεν υπάρχει ένσταση που εξετάζεται αυτεπαγγέλτως.**

Όσον αφορά τον ενάγοντα το άρθρο 272 ΚΠολΔ ορίζει:

A. Αν η συζήτηση επισπεύδεται από αυτόν:

- Το δικαστήριο **συζητεί την υπόθεση χωρίς αυτόν και απορρίπτει την αγωγή.**

B. Αν η συζήτηση επισπεύδεται από τον εναγόμενο ή τον παρεμβάντα:

- Το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν η αγωγή και η κλήση για συζήτηση επιδόθηκαν σ' αυτόν νομότυπα και εμπρόθεσμα.
- Εφαρμόζει αναλόγως τις διατάξεις του 271 ΚΠολΔ

Όσον αφορά τον προσθέτως παρεμβαίνοντα το άρθρο 274 ΚΠολΔ ορίζει:

- Η διαδικασία προχωρεί σαν να μην είχε ασκηθεί πρόσθετη παρέμβαση.
- Όμως, ο προσθέτως παρεμβαίνων μπορεί να παρίσταται στις επόμενες στάσεις της δίκης και στις επόμενες διαδικαστικές πράξεις και πρέπει να καλείται νόμιμα γι' αυτό.

Αν ο προσθέτως παρεμβαίνων παραστεί τότε:

A. Αν λείπουν **και οι δύο αρχικοί διάδικοι ή ο αντιδίκος του υπέρ ου η παρέμβαση:**

- Το δικαστήριο συζητεί την υπόθεση ερήμην του αντιδίκου εκείνου υπέρ του οποίου ασκήθηκε η παρέμβαση και εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 271 και 272 ΚΠολΔ

B. Αν αν λείπει μόνο εκείνος υπέρ του οποίου ασκήθηκε η παρέμβαση,

- Το δικαστήριο συζητεί την υπόθεση **ερήμην του (υπέρ ου)** μεταξύ εκείνου που άσκησε την παρέμβαση και του αντιδίκου εκείνου υπέρ του οποίου ασκήθηκε η παρέμβαση.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ

Έννοια

Το άρθρο 261 ΚΠολΔ καθιερώνει το δικονομικό βάρος κάθε διαδίκου να απαντά στους πραγματικούς ισχυρισμούς του αντιδίκου του. Ο εναγόμενος φέρει το βάρος να απαντήσει με σαφήνεια, χωρίς ενδοιαστικές φράσεις, στους ισχυρισμούς που ο ενάγων έχει προτείνει με την αγωγή. Αντικείμενο της απαντήσεως είναι ειδικότερα η θέση του διαδίκου ως προς την ιστορική βάση της αγωγής και ειδικότερα ως προς το αν **οι ισχυρισμοί του ενάγοντος**, που περιλαμβάνονται στην **ιστορική βάση της αγωγής, είναι ή δεν είναι αληθείς.**

Αν με την απάντησή του ο εναγόμενος δέχεται, ότι οι αγωγικοί ισχυρισμοί είναι αληθείς, προβαίνει σε ομολογία τους (352 I ΚΠολΔ) με αποτέλεσμα οι ισχυρισμοί αυτοί να ανήκουν εφεξής στο μη αμφισβητούμενο πραγματικό υλικό της δίκης.

Όταν αντιθέτως ο εναγόμενος απορρίπτει την αλήθεια των ισχυρισμών του ενάγοντος, τους αρνείται, εντάσσοντας τους έτσι στην αποδεικτέα ύλη του δικαστικού αγώνα.

Ειδικώς η άρνηση της αγωγής

Είναι η απάντηση του εναγομένου, με την οποία αυτός **αμφισβητεί την αλήθεια** των πραγματικών ισχυρισμών που επικαλείται ο ενάγων.

Οι ισχυρισμοί που θεμελιώνουν την αγωγή είναι αυτοτελείς, προτείνονται δηλαδή για να προκαλέσουν την εφαρμογή ορισμένου κανόνα δικαίου στο πραγματικό του οποίου θα μπορούν να υπαχθούν. Αντιθέτως, οι αρνητικοί ισχυρισμοί δεν είναι αυτοτελείς με την προηγούμενη έννοια, δεν προβάλλονται για να επισύρουν την εφαρμογή κάποιου κανόνα δικαίου· η επίκλησή τους γίνεται απλώς και μόνο για να αποτραπεί η εφαρμογή του κανόνα, στον οποίο αποβλέπουν οι αυτοτελείς ισχυρισμοί.

Χαρακτηριστικό λοιπόν των αρνητικών ισχυρισμών και κριτήριο διάκρισής τους από τις ενστάσεις είναι ότι:

- Πρόκειται για μη αυτοτελείς ισχυρισμούς.
- Δεν επικαλούνται προκειμένου να οδηγήσουν στην εφαρμογή ενός ευνοϊκού για τον εναγόμενο κανόνα αλλά μόνο για να μην εφαρμοστεί ο κανόνας δικαίου που επικαλείται ο ενάγων.
- Με την προβολή τους **αμφισβητούνται οι προϋποθέσεις της εφαρμογής** ορισμένου κανόνα δικαίου.
- Είναι της μορφής «όχι, επειδή...»

Η άρνηση διακρίνεται περαιτέρω σε απλή και αιτιολογημένη. Απλή είναι η άρνηση, όταν περιορίζεται σε γυμνή αμφισβήτηση των πραγματικών ισχυρισμών του αντιδίκου. Αιτιολογημένη είναι η άρνηση, όταν ο ισχυρισμός εμπλουτίζεται και με επί πλέον επιχειρήματα για να δειχθεί είτε ότι τα αμφισβητούμενα γεγονότα δεν έλαβαν χώρα ή δεν γνωρίζουν τη νομική αξιολόγηση που τους αποδίδεται.

ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ

Έννοια

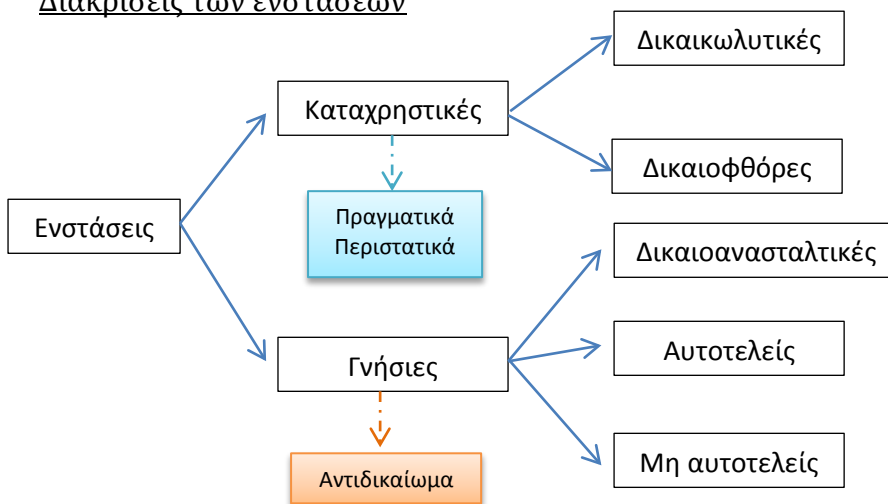
Η ένσταση συνιστά αμυντικό ένδικο βοήθημα, βάσει του οποίου ο εναγόμενος αμύνεται εισάγοντας στη δίκη άλλους νέους αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς διαφορετικούς και αντίθετους (αντίπαλους) αυτών που αποτέλεσαν τη βάση της αγωγής. Με την ένσταση δηλαδή, ο εναγόμενος (όπως και με την αντένσταση ο ενάγων) προκαλεί την εφαρμογή ενός κανόνα δικαίου ευνοϊκού γι' αυτόν και αντίθετο με τον κανόνα δικαίου που επικαλείται ο ενάγων στους αγωγικούς του ισχυρισμούς.

Δικονομική ένσταση έχουμε στην περίπτωση όπου οι συνέπειες του επικαλούμενου κανόνα δικαίου κείνται στο δικονομικό πεδίο (πχ η ένσταση εκκρεμοδικίας οδηγεί, εφόσον γίνει αποδεκτή στην αυτοδίκαιη αναστολή της διαδικασίας της δεύτερης δίκης).

Ουσιαστική ένσταση¹⁵ έχουμε στην περίπτωση όπου οι συνέπειες του επικαλούμενου κανόνα δικαίου κείνται στο ουσιαστικό πεδίο, ότι δηλαδή το επίδικο δικαίωμα είτε δεν υφίσταται (δικαιокωλυτικές) είτε υφίσταται αλλά δεν μπορεί να ασκηθεί (δικαιοανασταλτικές) ή μπορεί να υποστεί άλλου είδους αλλοίωση ή κατάργηση (δικαιοφθόρες).

Αναγκαίο στοιχείο της ενστάσεως είναι η υποβολή αιτήματος (262 Ι ΚΠολΔ) συνιστάμενου στη **βούληση του εναγομένου να εκδοθεί υπέρ αυτού απόφαση ορισμένου περιεχομένου.**

Διακρίσεις των ενστάσεων

Καταχρηστικές ενστάσεις

Οι καταχρηστικές ενστάσεις αποτελούν το δικονομικό μέσο άμυνας με το οποίο προτείνονται για τη θεμελίωση του επικαλούμενου κανόνα δικαίου όχι δικαιώματα αλλά πραγματικά περιστατικά τα οποία είτε εμπόδισαν την γένεση του δικαιώματος του

¹⁵ Ένσταση υπό ουσιαστική έννοια έχουμε στην περίπτωση όπου παρέχεται ιδιωτικό διαπλαστικό δικαίωμα στον οφειλέτη να αρνηθεί την παροχή στον δανειστή. Το δικαίωμα αυτό του οφειλέτη μπορεί να είναι είτε αυτοτελές, δηλαδή να στηρίζεται σε άλλο αυθύπαρκτο δικαίωμά του (πχ άρνηση απόδοσης του ακινήτου επί διεκδικητικής αγωγής κατά το άρθρο 1095 ΑΚ) είτε μη αυτοτελές όταν **συντελείται απλώς κάποιο πραγματικό γεγονός το οποίο δίνει στον οφειλέτη το δικαίωμα άρνησης** (πχ η ένσταση παραγραφής κατ' άρθρον 272 ΑΚ). **Οι ενστάσεις υπό ουσιαστική έννοια μπορεί να είναι μόνο δικαιοανασταλτικές, να παρεμποδίζουν δηλαδή την άσκηση του δικαιώματος του δανειστή και συνεπώς αποτελούν γνήσιες ενστάσεις.**

ενάγοντος (δικαιοκωλυτικές) είτε έχουν επιφέρει κατάργηση του δικαιώματος αυτού (δικαιοφθόρες).

Οι δικαιοκωλυτικές ενστάσεις αποτελούν ισχυρισμούς περί μη γενέσεως του δικαιώματος, οι οποίοι προτείνονται για να προκαλέσουν την εφαρμογή ενός κανόνα δικαίου, έννομη συνέπεια του οποίου (θα) είναι, ότι το επίδικο δικαίωμα, **παρά το ότι συνέτρεξαν οι όροι του πραγματικού του, δεν μπόρεσε τελικώς να επιφέρει τα έννομα αποτελέσματά του**. Ως προς αυτό ακριβώς διαφέρει η ενέργεια αυτής της κατηγορίας των αυτοτελών ισχυρισμών από την προβολή των αρνητικών ισχυρισμών, οι οποίοι βάλλουν απευθείας κατά των όρων του ειδικού πραγματικού του δικαιώματος¹⁶. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ένσταση εικονικότητας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις για λόγους ευκολίας ενώ ο ενάγων θα έπρεπε εφόσον αποτελεί η δικαιοπρακτική ικανότητα όρο της κατάρτισης να αποδεικνύει σχετικά με την κατάρτιση της σύμβασης τα αυτονόητα όπως πχ ότι ήταν ικανός να συνάψει σύμβαση ή ότι η σύμβαση δεν είναι εικονική ή ότι δεν είναι αντίθετη προς τα χρηστά ήθη, θεωρείται ότι το βάρος απόδειξης το έχει ο εναγόμενος, ο οποίος θα πρέπει να αποδείξει τη μη συνδρομή των όρων αυτών. Το κριτήριο της συναλλακτικής κανονικότητας σημαίνει ότι καλείται σε εφαρμογή ένας κανόνας δικαίου, ο οποίος θεμελιώνει ορισμένη εξαίρεση από αυτό, που συνήθως συμβαίνει στη συναλλακτική πρακτική.

Οι δικαιοφθόρες ενστάσεις αποτελούν ισχυρισμούς περί αποσβέσεως του δικαιώματος, οι οποίοι προτείνονται προκειμένου να μπορεί να εφαρμοσθεί κανόνας δικαίου, η έννομη ενέργεια του οποίου συνίσταται στο ότι το δικαίωμα γεννήθηκε και παρήγαγε τις έννομες συνέπειές του, εν συνεχεία όμως αποσβέσθηκε. Εδώ ανήκουν όλες οι περιπτώσεις απόσβεσης των ενοχών καθώς και η πλήρωση διαλυτικής αίρεσης.

Γνήσιες ενστάσεις

Οι γνήσιες ενστάσεις αποτελούν το δικονομικό μέσο άμυνας με το οποίο ο ενιστάμενος επικαλείται ένα δικαίωμά του (αντιδικαίωμα) που αντιτάσσεται έναντι άλλου ενεργού δικαιώματος που έχει ασκηθεί εναντίον του και παραλύει την ενέργεια του τελευταίου, δηλαδή εμποδίζει την άσκηση του.

Οι ισχυρισμοί οι θεμελιωτικοί (γνήσιες) ενστάσεως οδηγούν σε αδυναμία του υφιστάμενου δικαιώματος να παραγάγει τις έννομες συνέπειές του. Η αδυναμία αυτή μπορεί να είναι μόνο **προσωρινή**, οπότε γίνεται λόγος για **ένσταση αναβλητική** (όπως λ.χ.

¹⁶ Παράδειγμα συνιστά ο ισχυρισμός περί ελλείψεως υπαιτιότητας, ο οποίος επί μεν αδικοπρακτικής ευθύνης στρέφεται κατά όρου της γενέσεως αδικοπρακτικής αξιώσεως (914 ΑΚ) και έχει επομένως απλώς αρνητικό χαρακτήρα ενώ προβαλλόμενος ως άμυνα κατά ενδοσυμβατικής αξιώσεως, δεν βάλλει κατά όρου της αξιώσεως αυτής –αφού η υπαιτιότητα δεν αποτελεί όρο του πραγματικού της ευθύνης του οφειλέτη λόγω αδυναμίας παροχής κατ’ άρθρο 335 ΑΚ– αλλά έχει αυτοτελή χαρακτήρα, προτείνεται δηλαδή για να κληθεί σε εφαρμογή λ.χ. το άρθρο 336 ΑΚ, βάσει του οποίου ο οφειλέτης απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση εξαιτίας της αδυναμίας.

είναι η ένσταση μη εκπληρώσεως της συμβάσεως, 374 ΑΚ). Η ίδια αδυναμία μπορεί όμως να **παράλυει οριστικά την έννομη ενέργεια** του δικαιώματος, οπότε πρόκειται για ένσταση **ανατρεπτική** (όπως π.χ. η ένσταση παραγραφής, 272 Ι ΑΚ).

Ανάλογα με το αν το αντιδικαίωμα προκύπτει από άλλο αυθύπαρκτο δικαίωμα, το οποίο μπορεί να ασκηθεί με κύρια αγωγή (ένσταση επισχέσεως ή ένσταση μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος¹⁷) ή από κάποιο πραγματικό περιστατικό (τη διαδρομή του προβλεπόμενου χρόνου παραγραφής ή τη μη επιχείρηση εκτελέσεως εναντίον του πρωτοφειλέτη), οι γνήσιες ενστάσεις ονομάζονται μη αυτοτελείς ή αυτοτελείς.

Αυτοτελείς είναι οι γνήσιες ενστάσεις, στις οποίες το δικαίωμα που επικαλείται ο ενιστάμενος προκύπτει απευθείας από τη συνδρομή ορισμένων πραγματικών περιστατικών και μπορεί να ασκηθεί μόνο με ένσταση. Περιπτώσεις γνησίων αυτοτελών ενστάσεων είναι η ένσταση παραγραφής¹⁸, η ένσταση διζήσεως και η ένσταση συμβιβασμού.

Μη αυτοτελείς είναι οι γνήσιες ενστάσεις, στις οποίες το δικαίωμα που επικαλείται ο ενιστάμενος προκύπτει ως εκδήλωση άλλου δικαιώματος, το οποίο είναι αυτοτελές και μπορεί να ασκηθεί με κύρια αγωγή. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να ασκηθεί είτε αμυντικά με ένσταση είτε επιθετικά με αγωγή. Περιπτώσεις γνησίων μη αυτοτελών ενστάσεων αποτελούν η ένσταση επίσχεσης, υπαναχώρησης από την πώληση του ΑΚ 540 και η ένσταση μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος.

Ισχυρισμοί περί διαπλάσεως του δικαιώματος

Οι αυτοτελείς ισχυρισμοί της κατηγορίας αυτής προτείνονται για την εφαρμογή κανόνα δικαίου θεμελιωτικού διαπλαστικού δικαιώματος που **είτε αλλοιώνουν το ασκούμενο δικαίωμα** (λ.χ. δικαίωμα μειώσεως της ποινικής ρήτηρας· 409 ΑΚ) **είτε το καταργούν** (λ.χ. ακύρωση συμβάσεως λόγω πλάνης· 140 ΑΚ, **πρόταση ανταπαιτήσεως σε συμψηφισμό**¹⁹· 440 ΑΚ).

Η άσκηση του διαπλαστικού δικαιώματος γίνεται στην περίπτωση αυτή κατ' ένσταση και επιφέρει πλήρως τα διαπλαστικά του αποτελέσματα. Αυτό βέβαια **δεν σημαίνει, ότι στην περίπτωση αυτή το αμυντικώς ασκούμενο διαπλαστικό δικαίωμα μεταλλάσσεται και κατατάσσεται πλέον στην κατηγορία της ενστάσεως**. Πρόκειται απλώς για επιτρεπτή **κατ' ένσταση άσκηση** του διαπλαστικού δικαιώματος.

¹⁷ 374 ΑΚ: το δικαίωμα του υποχρέου από αμφοτεροβαρή σύμβαση να αρνηθεί την εκπλήρωση της παροχής αποτελεί αμυντική εκδήλωση της αυτοτελούς αξιώσεώς του για την αντιπαροχή. Ο οφειλέτης έχει δηλαδή αυθύπαρκτο δικαίωμα να ζητήσει την αντιπαροχή, στο οποίο και στηρίζεται το αμυντικό δικαίωμα του άρθρου 374 ΑΚ

¹⁸ Ως προς την ένσταση της παραγραφής ο μ.ν. Γ. Ράμμος την εντάσσει στις καταχρηστικές ενστάσεις, οι δε Γ. Μπαλής και Κ. Κεραμείς στις γνήσιες ενστάσεις.

¹⁹ Κυρίαρχη είναι η άποψη ότι η ένσταση συμψηφισμού είναι δικαιοκαταλυτική ένσταση (αποσβεστικός λόγος ενοχών) αλλά γνήσια μη αυτοτελής και όχι καταχρηστική, όπως οι υπόλοιπες δικαιοκαταλυτικές.

Βάρος απόδειξης

Αυτός, ο οποίος επικαλείται αυτοτελείς ισχυρισμούς, εν αντιθέσει με τους μη αυτοτελείς ισχυρισμούς της άρνησης της αγωγής είτε πρόκειται για καταχρηστική είτε πρόκειται για γνήσια ένσταση έχει και το βάρος απόδειξης του περιεχομένου.

Ο ενάγων φέρει το δικονομικό βάρος να απαντήσει στην ένσταση του εναγομένου είτε με άρνηση της ιστορικής της βάσης οπότε και το βάρος απόδειξης της αλήθειας της ιστορικής βάσης φέρει ο εναγόμενος, είτε με αντένσταση και επίκληση ευνοϊκού γι αυτόν κανόνα δικαίου, οπότε και φέρει ο ίδιος το βάρος απόδειξης της συνδρομής του κανόνος αυτού και του πραγματικού του.

Ο ενιστάμενος φέρει το βάρος απόδειξης της ένστασής του.

Το δικαστήριο **έχει υπηρεσιακό καθήκον να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τα πραγματικά γεγονότα**, τα οποία στηρίζουν καταχρηστική ένσταση ακόμη κι αν δεν τα επικαλεστεί ο εναγόμενος.

Χρόνος και τρόπος προβολής

Στην τακτική διαδικασία οι ενστάσεις βάσει του αξιώματος του άνευ επικουρία δικάζεσθαι πρέπει να προβάλλονται με τις προτάσεις, ήτοι τουλάχιστον 20 μέρες πριν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο και στην έδρα στο Μονομελές.

Κατά τη συζήτηση πρέπει να προτείνονται με ποινή απαραδέκτου:

- η αναρμοδιότητα, εκτός αν δεν επιτρέπεται παρέκταση,
- η υπαγωγή της διαφοράς σε διαιτησία,
- η έλλειψη εγγυοδοσίας,
- η μη καταβολή των εξόδων της προηγούμενης δίκης,
- η ύπαρξη προθεσμίας για την αποποίηση κληρονομίας,
- η προσεπίκληση ομοδίκων ή υπόχρεων για αποζημίωση

Κατά το άρθρο 269 οι δικονομικά προνομιακοί ισχυρισμοί ή αυτοί που επιτρέπεται η προβολή τους σε κάθε στάση της δίκης (όπως πχ η δικαιοδοσία, η αρμοδιότητα, η ικανότητα διαδίκου, η πληρεξουσιότητα, η νομιμοποίηση, η ένσταση συμψηφισμού όταν αποδεικνύεται παραχρήμα) μπορούν να προταθούν οποτεδήποτε ως ενστάσεις.

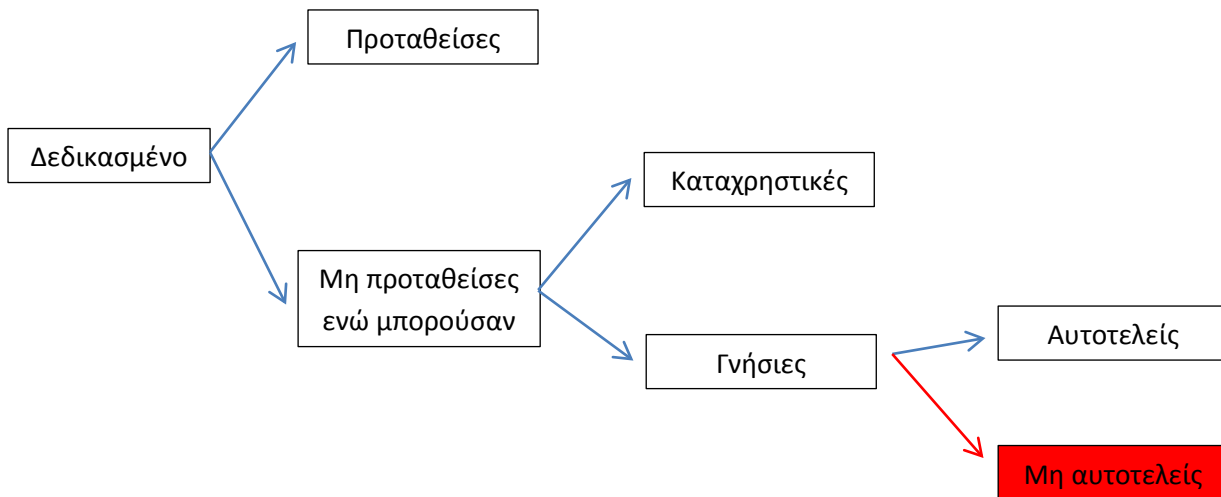
Μέχρι τη συζήτηση μπορούν να προταθούν και οι ισχυρισμοί, οι οποίοι δεν προβλήθηκαν εγκαίρως από δικαιολογημένη αιτία ή οι οψιγενείς ισχυρισμοί. Τέλος, οι ισχυρισμοί που αποδεικνύονται αμέσως, με δικαστική ομολογία του αντιδίκου, μπορούν επίσης να προβληθούν μέχρι τη συζήτηση.

Στην δευτεροβάθμια δίκη είναι κατ' αρχήν απαράδεκτη η προβολή πραγματικών ισχυρισμών που δεν προτάθηκαν στην κύρια δίκη (526 ΚΠολΔ).

Κατ' εξαίρεση μπορούν να προβληθούν ενστάσεις **από τον εφεσίβλητο για υπεράσπιση κατά της έφεσης εφόσον δεν μεταβάλλεται η βάση της αγωγής** (πχ ένσταση απαραδέκτου της αγωγής ή δεδικασμένου). Επίσης μπορούν να προβληθούν οι οψιγενείς ισχυρισμοί, οι οποίοι γεννήθηκαν μετά τη πρωτοβάθμια δίκη. Οι οψιφανείς ισχυρισμοί μπορούν να προταθούν εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 527 ΚΠολΔ.

Τέλος, μπορούν να προταθούν πραγματικοί ισχυρισμοί που δεν προτάθηκαν στην πρωτοβάθμια δίκη εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 269 ΚΠολΔ.

Ενστάσεις και δεδικασμένο – 330 ΚΠολΔ

Ενστάσεις που δεν προτάθηκαν κατά την έννοια του άρθρου 330 ΚΠολΔ είναι εκείνες οι οποίες δεν προτάθηκαν καθόλου, οι εκπρόθεσμες, εκείνες που απορρίφθηκαν για τυπικούς λόγους και οι ενστάσεις που δεν εξετάστηκαν κατά την ουσία τους για οποιονδήποτε λόγο. Επομένως, προταθείσα είναι μια ένσταση, όταν το δικαστήριο έχει κρίνει στην ουσία της.

Οι μη αυτοτελείς γνήσιες ενστάσεις, αυτές δηλαδή, οι οποίες στηρίζονται σε αυτοτελές δικαίωμα, το οποίο μπορεί να ασκηθεί και με κύρια αγωγή δεν καλύπτονται.

ΑΝΤΑΓΩΓΗ

Έννοια

Ανταγωγή είναι η αγωγή, η οποία ασκείται από τον εναγόμενο κατά του ενάγοντος (268 Ι ΚΠολΔ) και εισάγεται προς συνεκδίκαση με την εκκρεμή αγωγή. Ratio είναι η συγκέντρωση περισσότερων δικών υπό κοινή διαδικασία και η εξυπηρέτηση της οικονομίας της δίκης. Η

ανταγωγή συνιστά ένδικο βοήθημα επιθετικού χαρακτήρα καθώς με αυτή ζητείται η αποδοχή του αιτήματος του αντενάγοντος και όχι η απόρριψη του αιτήματος του ενάγοντος.

Προϋποθέσεις και τρόπος άσκησης

Πρέπει να υπάρχει:

- Ταυτότητα προσώπων: ταυτότητα δηλαδή των υποκειμένων της δίκης επί της αγωγής και της ανταγωγής (268 I ΚΠολΔ). Δεν μπορεί να ασκηθεί ανταγωγή όταν διαφοροποιείται η ιδιότητα των διαδίκων.
Υπό τον όρο ότι τρίτο πρόσωπο, που δεν μετέχει στη δίκη επί της αγωγής, δεσμεύεται από το δεδικασμένο της αποφάσεως που θα εκδοθεί, υποστηρίζεται ότι μπορεί να γίνει δεκτή η δυνατότητά του να ασκήσει ανταγωγή.
Όταν υφίσταται ενεργητική ή παθητική αναγκαία ομοδικία, η ανταγωγή ασκείται από όλους ή εναντίον όλων (268 II ΚΠολΔ).
- Ταυτότητα διαδικασίας
- Δεν απαιτείται ουσιαστική συνάφεια των δικαιωμάτων. Επομένως, σε δίκη για αναγνώριση της κυριότητας ακινήτου παραδεκτός ο εναγόμενος ασκεί ανταγωγή με αίτημα την επιστροφή του ληξιπροθέσμου δανείου.
- Καθ' ύλην αρμοδιότητα του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί η αγωγή προς εκδίκαση και της ανταγωγής (34 ΚΠολΔ).

Η ανταγωγή ασκείται είτε με χωριστό δικόγραφο είτε με τις προτάσεις.

Ανταγωγή ασκούμενη με χωριστό δικόγραφο ενώπιον του **πολυμελούς πρωτοδικείου** πρέπει να επιδοθεί τουλάχιστον **τριάντα ημέρες πριν από τη συζήτηση**, ώστε να παρασχεθεί στον αντεναγόμενο ενάγοντα μεγαλύτερη ευχέρεια άμυνας. Ενώπιον όμως του **μονομελούς πρωτοδικείου και του Ειρηνοδικείου** το δικόγραφο της ανταγωγής πρέπει να επιδοθεί τουλάχιστον **οκτώ εργάσιμες ημέρες** πριν από τη συζήτηση. Η ανταγωγή που ασκείται κατ' αυτόν τον τρόπο **αποκτά αυτοτέλεια έναντι της αγωγής και εκδικάζεται περαιτέρω ανεξάρτητα από τη δικονομική της τύχη**.

Ανταγωγή ασκούμενη με τις προτάσεις (όχι όμως και με την προσθήκη), οι οποίες πρέπει να κατατίθενται **τριάντα τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συζήτηση ενώπιον του πολυμελούς πρωτοδικείου και οκτώ εργάσιμες ημέρες πριν από τη συζήτηση ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου**. Όταν μάλιστα η κατάθεση προτάσεων δεν είναι υποχρεωτική, η ανταγωγή ασκείται παραδεκτός και με τις τυχόν υποβαλλόμενες προτάσεις και προφορικά κατά τη συζήτηση και καταχωρίζεται στα πρακτικά (268 IV εδ. β' ΚΠολΔ). Η ανταγωγή που ασκείται με τις προτάσεις έχει **παρεπόμενο χαρακτήρα έναντι της αγωγής**. Σε περίπτωση απουσίας του ενάγοντος ή μη νόμιμης παραστάσεώς του η ανταγωγή απορρίπτεται τότε ως απαράδεκτη.

Είναι επιτρεπτή η άσκηση επικουρικής ανταγωγής με τον σκοπό της εξέτασής της αν η αγωγή γίνει δεκτή.

ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Έννοια

Πρόκειται για περίπτωση δικαστικής αδράνειας, η οποία συναρτάται με αιφνίδια περιστατικά που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη ή και επικίνδυνη την περαιτέρω πρόοδο της διαδικασίας.

Λόγοι Διακοπής

Βασική συνισταμένη των αναφερόμενων στο άρθρο 286 ΚΠολΔ λόγων είναι το αν κατά τη διάρκεια της δίκης εκλείψει ο ένας από τους δύο διαδίκους ή ο νόμιμος αντιπρόσωπός του ή απωλέσει γενικώς την ικανότητα προς παράσταση με αποτέλεσμα την ανάγκη αλλαγών στα πρόσωπα της διαδικασίας και την προσωρινή διακοπή της.

Οι λόγοι διακοπής είναι:

- Θάνατος του διαδίκου ή του νόμιμου αντιπροσώπου του ή άλλη μεταβολή στο πρόσωπό τους που επηρεάζει την ικανότητα δικαστικής παραστάσεως ή την εξουσία του νόμιμου εκπροσώπου προς εκπροσώπηση.
- Αποκατάσταση κληρονομίας (1941 ΑΚ) ή κληροδοσίας (2009 ΑΚ) εφ' όσον το αντικείμενο της δίκης εμπίπτει στην αποκαθιστάμενη περιουσία.
- Κήρυξη διαδίκου σε πτώχευση –εφ' όσον η δίκη αφορά αντικείμενο που εμπίπτει στην πτωχευτική περιουσία– ή άλλη μεταβολή αναφερόμενη στην εκπροσώπηση του πτωχού
- Θάνατος ή άλλο γεγονός που επηρεάζει την ικανότητα προς το δικολογείν του δικαστικού πληρεξούσιου του διαδίκου ή του νομίμου εκπροσώπου του

Επέλευση της διακοπής και συνέπειες

Η δίκη δεν διακόπτεται αυτοδικαίως με την επέλευση του λόγου διακοπής. Εφόσον η ratio είναι η ανάγκη προετοιμασίας του προσώπου που δικαιούται να συνεχίσει τη δίκη μετά την επέλευση του διακοπτικού γεγονότος, η διακοπή της δίκης πρέπει να εξαρτηθεί από τη γνωστοποίηση του λόγου από το πρόσωπο αυτό διαφορετικά υπάρχει ad hoc παραίτηση και δεν διακόπτεται η δίκη.

Σε περίπτωση πάντως αναγκάιας ομοδικίας, λόγος διακοπής που επέρχεται στο πρόσωπο ενός των ομοδίκων **οδηγεί, από τη γνωστοποίησή του, σε διακοπή της δίκης ως προς όλους τους ομοδίκους** (288 ΚΠολΔ).

Η γνωστοποίηση του λόγου της διακοπής (287 I ΚΠολΔ) αποτελεί τυπική διαδικαστική πράξη. Χωρεί με **επίδοση δικογράφου**, με **προφορική δήλωση** στο ακροατήριο ή κατά την **επιχείρηση διαδικαστικής πράξεως εκτός ακροατηρίου** (λ.χ. κατά τη διεξαγωγή αποδείξεως), **όχι όμως με απλή εξώδικη δήλωση**. Παραδεκτώς γνωστοποιεί τον λόγο διακοπής και ο πληρεξούσιος δικηγόρος του διαδίκου ή του νομίμου αντιπροσώπου του, στο όνομα του οποίου επήλθε ο λόγος (287 II ΚΠολΔ).

Από τη γνωστοποίηση του λόγου της διακοπής επέρχονται συνέπειες δικονομικού δικαίου. Η εκκρεμής δίκη διακόπτεται και **κάθε διαδικαστική πράξη** (λ.χ. η άσκηση πρόσθετων λόγων εφέσεως ή η κλήση προς περαιτέρω συζήτηση), **εκτός από την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως, είναι πλέον άκυρη**²⁰ (289, 159 αριθ. 1 ΚΠολΔ).

Ακυρότητα δεν επέρχεται:

- Αν η διαδικαστική πράξη επιχειρήθηκε από τον διάδικο, υπέρ του οποίου επήλθε η διακοπή, ή
- εγκρίθηκε εν συνεχεία από αυτόν, ακριβώς γιατί αυτού η προστασία επιχειρείται με την προκαλούμενη διαδικαστική αδράνεια.

Επανάληψη της δίκης

Η επανάληψη της δίκης είναι είτε εκούσια, όταν γίνεται με δήλωση του διαδίκου υπέρ του οποίου επήλθε η διακοπή ενώ αναγκαστική όταν σ' αυτήν προβαίνει ο αντίδικος του διαδίκου υπέρ ου επήλθε η διακοπή.

Η δήλωση προς επανάληψη της δίκης μπορεί να είναι ρητή (λ.χ. να δηλωθεί ρητά κατά την εκφώνηση της υποθέσεως ή εξωδίκως) ή σιωπηρή (λ.χ. με επίδοση κλήσεως προς συζήτηση). Το πρόσωπο που προβαίνει σε δήλωση επαναλήψεως μπορεί πάντως να κληθεί να αποδείξει, σε περίπτωση που αμφισβητείται από τον αντίδικο του, την ιδιότητα βάσει της οποίας συνεχίζει τη δίκη.

Η αναγκαστική συνέχιση της δίκης γίνεται με κατάθεση δικογράφου στη γραμματεία του δικαστηρίου, ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η διακοπείσα δίκη, και επίδοσή του στο πρόσωπο που νομιμοποιείται να τη συνεχίσει και στους αναγκαίους ομοδίκους του (291 I εδ. α' ΚΠολΔ).

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Έννοια

²⁰ Η δικονομική αυτή ακυρότητα επέρχεται όμως μόνο μετά από ένσταση του διαδίκου (160 I ΚΠολΔ), αφού αυτός θα κρίνει, αν χρειάζεται την προστασία που του παρέχει ο νόμος μέσω της διακοπής. Δεν απαιτείται συνδρομή βλάβης καθώς εμπίπτει στην περ. 1 του άρθρου 151 ΚΠολΔ.

Ενώ επί διακοπής της δίκης αυτή εξακολουθεί να είναι εκκρεμής, επί καταργήσεώς της η εκκρεμοδικία παύει να υφίσταται. Τρόποι καταργήσεως είναι η έκδοση οριστικής δικαστικής απόφασης, ο δικαστικός συμβιβασμός, η παραίτηση από την αγωγή και η αποδοχή της αγωγής.

Ο δικαστικός συμβιβασμός

Δικαστικός συμβιβασμός είναι η συμφωνία των διαδίκων, με την οποία αυτοί με αμοιβαίες υποχωρήσεις λύουν τη διαφορά και καταργούν τη δίκη. Ο συμβιβασμός των διαδίκων κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας συνιστά περίπτωση της συμβάσεως του συμβιβασμού κατά το άρθρο 871 ΑΚ. Για το λόγο αυτό και επιτρέπεται μόνο αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του ουσιαστικού δικαίου για την έγκυρη κατάρτιση της συμβάσεως αυτής (293 Ι εδ. α' ΚΠολΔ), απαιτείται δηλαδή να αναφέρεται σε αντικείμενο δεκτικό διαθέσεως.

Ο συμβιβασμός επενεργεί και στο δικονομικό πεδίο επιφέροντας την κατάργηση της δίκης. Με αυτή την έννοια ανήκει στις δικονομικές συμβάσεις και απαιτείται το πρόσωπο να έχει ικανότητα δικαστικής παράστασης.

Συνολικά ο δικαστικός συμβιβασμός αποτελεί διφυή πράξη, μετέχουσα του ουσιαστικού και του δικονομικού δικαίου.

Ενώ ο συμβιβασμός κατά το ουσιαστικό δίκαιο καταρτίζεται ατύπως, ο δικαστικός συμβιβασμός αποτελεί τυπική δικονομική σύμβαση. Γίνεται με **δήλωση ενώπιον του δικαστηρίου που καταχωρίζεται στα πρακτικά, ενώπιον του εντεταλμένου δικαστή που διεξάγει αποδείξεις ή ενώπιον συμβολαιογράφου** (293 Ι εδ. β' ΚΠολΔ). Συμβιβασμός που γίνεται με άλλο τρόπο (λ.χ. με ιδιωτικό έγγραφο μεταξύ των διαδίκων), **είναι εξώδικος και επιφέρει τα αποτελέσματά του στο ουσιαστικό δίκαιο, όχι όμως και στο δικονομικό.**

Βασικό αποτέλεσμα του δικαστικού συμβιβασμού είναι η αυτοδίκαιη κατάργηση της δίκης χωρίς την έκδοση δικαστικής αποφάσεως. Αν όμως οι διάδικοι προχώρησαν σε δικαστικό συμβιβασμό ενώπιον συμβολαιογράφου μετά τη συζήτηση της υποθέσεως, μετά την οποία αναμένεται η έκδοση της αποφάσεως, η δίκη δεν μπορεί να καταργηθεί. Δεν σημαίνει ότι ο συμβιβασμός είναι άνευ σημασίας καθώς θα καθορίζει εφεξής τα ουσιαστικά δικαιώματα των διαδίκων, ενδεχομένως κατά τρόπο διάφορο από αυτόν τον οποίο προέβλεψε η δικαστική απόφαση. Εφόσον δεν πρόκειται για δικαστική απόφαση, δεν περιβάλλεται με ισχύ δεδικασμένου **πλην όμως επειδή ο συμβιβασμός εμπεριέχει εκ των πραγμάτων παραίτηση -πλήρη ή μερική- από δικαιώματα ή αξιώσεις ουσιαστικού δικαίου** και στην περίπτωση μιας τέτοιας νέας δίκης, εφ' όσον γίνει βέβαια επίκληση του συμβιβασμού, θα απορριφθεί ως αβάσιμη η αγωγή εκείνου που προηγουμένως είχε παραιτηθεί με το συγκεκριμένο δικαστικό συμβιβασμό από τα δικαιώματά του ή από τις αξιώσεις του και παρά ταύτα άσκησε μετά ταύτα και αγωγή επιζητώντας αναγνώριση ή επιδίκαση αυτών σε βάρος του αντιδίκου του.

Από το διφυή χαρακτήρα του δικαστικού συμβιβασμού συνάγεται, ότι ελαττώματα πλήττοντα τη δικονομική ή την ουσιαστική του πλευρά επηρεάζουν το κύρος και τις έννομες συνέπειές του. Ειδικότερα, αν ο δικαστικός συμβιβασμός παρουσιάζει ελάττωμα υπό την ιδιότητά του ως διαδικαστικής πράξεως **είναι άκυρος (159 ΚΠολΔ) και δεν αναπτύσσει τα δικονομικά του αποτελέσματα, αλλά κρίνεται ως εξώδικος συμβιβασμός.**

Αν πάλι ο δικαστικός συμβιβασμός παρουσιάζει ελάττωμα ως σύμβαση ουσιαστικού δικαίου, αν λ.χ. πλήττεται λόγω ελλείψεως συμφωνίας των μερών ως προς τα ουσιώδη σημεία της διαφοράς, λόγω πλάνης ή επειδή συντρέχει περίπτωση διαρρήξεώς του (872 ΑΚ), **αδυνατεί και πάλι να παραγάγει τα δικονομικά του αποτελέσματα.** Και στις δύο περιπτώσεις δεν επέρχεται κατάργηση της εκκρεμοδικίας.

Παραίτηση από την αγωγή

Στο πλαίσιο της εξουσίας διαθέσεως του ενάγοντος η παραίτηση νοείται όχι μόνο από τις διαδικαστικές πράξεις, αλλά και από το δικαίωμα που ασκείται με αυτές. Αναλόγως διακρίνεται η παραίτηση από το **δικόγραφο της αγωγής** ως διαδικαστικής πράξεως – ακριβέστερα γίνεται τότε λόγος **για ανάκληση της αγωγής ή της διαδικαστικής πράξεως- και η παραίτηση από το δικαίωμα της αγωγής** («από το δικαίωμα που ασκήθηκε με την αγωγή», άρθρο 296 ΚΠολΔ).

Ο ενάγων μπορεί να ανακαλέσει την αγωγή ή άλλη διαδικαστική πράξη που έχει ασκήσει οποτεδήποτε κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας ή της δευτεροβάθμιας δίκης χωρίς την συναίνεση του εναγομένου. Η παραίτηση όμως, που επιχειρείται **μετά από το χρονικό σημείο που ο εναγόμενος έχει προχωρήσει στην προφορική συζήτηση στην ουσία της υποθέσεως, είναι απαράδεκτη**, αν ο εναγόμενος προβάλλει αντιρρήσεις, επικαλούμενος ότι έχει **έννομο συμφέρον να περατωθεί η δίκη** με την έκδοση αποφάσεως (294 ΚΠολΔ). Η ανάκληση της διαδικαστικής πράξεως γίνεται από τον ενάγοντα είτε με δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά είτε με δικόγραφο που επιδίδεται στον αντίδικό του (297 ΚΠολΔ). Παραίτηση δεν επιχειρείται εγκύρως, αν γίνει με απλή εξώδικη δήλωση, που δεν αποτελεί δικόγραφο, ή με τις προτάσεις, που δεν επιδίδονται.

Η ανάκληση της διαδικαστικής πράξεως έχει συνέπειες δικονομικού και ουσιαστικού δικαίου. Από πλευράς δικονομικού δικαίου, η εκκρεμοδικία της αγωγής ανατρέπεται αναδρομικά από την άσκησή της χωρίς να χρειάζεται ειδική απόφαση του δικαστηρίου. Ουσιαστικά η αγωγή ή η διαδικαστική πράξη θεωρείται, ότι δεν ασκήθηκε (295 Ι εδ. α' ΚΠολΔ). Ο ενάγων μπορεί επομένως να επανέλθει με νέα αγωγή με το ίδιο περιεχόμενο. Ως μερική ανάκληση της αγωγής θεωρείται επίσης και ο περιορισμός του αιτήματος, όταν λ.χ. από το σύνολο της ασκηθείσας αξιώσεως ο ενάγων δηλώνει, ότι περιορίζει την αγωγή σε μέρος αυτής ή τρέπει την καταψηφιστική αγωγή σε αναγνωριστική. Από πλευράς

ουσιαστικού δικαίου ρητώς ορίζεται (263 II ΑΚ), ότι αν ο ενάγων ανακαλέσει την αγωγή και την επανασκήσει –εννοείται με το ίδιο ακριβώς αντικείμενο– μέσα σε έξι μήνες, η παραγραφή θεωρείται ότι έχει διακοπεί (αναδρομικά) με την άσκηση της πρώτης αγωγής. Αν και η **κρατούσα γνώμη δεν δέχεται επέκταση αυτής της αναδρομικότητας και στις άλλες ουσιαστικές συνέπειες** ασκήσεως της αγωγής, **υποστηρίζεται και η άποψη, ότι αναλόγως η διάταξη αυτή θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και ως προς τις άλλες ουσιαστικού δικαίου συνέπειες** της ασκήσεως της αγωγής.

Ο ενάγων μπορεί επίσης να **παραιτηθεί και από το δικαίωμα** που είχε ασκήσει με την αγωγή, την ανταγωγή ή την κύρια παρέμβασή του. Η παραίτηση αυτή είναι διαδικαστική πράξη επιχειρούμενη από πληρεξούσιο εφοδιασμένο με ειδική πληρεξουσιότητα (98 στοιχ. β' ΚΠολΔ). Συγχρόνως όμως **συνιστά και πράξη διαθέσεως κατά το ουσιαστικό δίκαιο**· για το λόγο αυτό ρητώς απαιτείται, ότι ο ενάγων πρέπει, για να είναι έγκυρη η παραίτηση, να πληροί τις προϋποθέσεις του ουσιαστικού δικαίου, **να έχει δηλαδή την εξουσία διαθέσεως του δικαιώματος** (296 εδ. α' ΚΠολΔ). Αν λοιπόν ο ενάγων ασκήσει εκ νέου αγωγή για το ίδιο δικαίωμα, αυτή είναι απορριπτέα ως ουσία αβάσιμη.

Αποδοχή της αγωγής

Με την αποδοχή της αγωγής ο εναγόμενος αναγνωρίζει, ολικά ή εν μέρει, το δικαίωμα που έχει ασκηθεί με αυτήν (298 εδ. α' ΚΠολΔ). Αναγκαίο είναι ο αποδεχόμενος το δικαίωμα να έχει εξουσία διαθέσεως κατά το ουσιαστικό δίκαιο, αφού στην αποδοχή ενυπάρχει και ουσιαστική πλευρά αφορώσα την ουσία του δικαιώματος.

Η αποδοχή επιχειρείται είτε ρητά –με δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά ή με δικόγραφο που επιδίδεται στον αντίδικο– είτε και σιωπηρά (298 εδ. β' ΚΠολΔ), με πράξεις από τις οποίες συνάγεται σαφώς η σχετική βούληση του εναγομένου.

Η αποδοχή της αγωγής **δεν περατώνει αυτοδικαίως την δίκη αλλά οδηγεί σε έκδοση αποφάσεως σύμφωνης με το περιεχόμενο της αγωγής**. Έτσι είναι δυνατή η δημιουργία εκτελεστού τίτλου υπέρ του ενάγοντος. Με την αποδοχή ο εναγόμενος αποδέχεται την ουσιαστική της βασιμότητα, δεν θεραπεύει όμως και το τυχόν απαράδεκτο ή νόμω αβάσιμο του δικαιώματος. Επί πλέον λοιπόν το δικαστήριο ελέγχει και αν πληρούνται οι προϋποθέσεις της αποδοχής, ιδίως αν ο εναγόμενος έχει την απαιτούμενη εξουσία διαθέσεως, καθώς και αν η αγωγή είναι παραδεκτή και νόμω βάσιμη.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Έννοια και φύση

Η πράξη του δικαστηρίου, με την οποία αυτό αποφαινεται επί της αιτήσεως δικαστικής προστασίας που του είχε υποβληθεί και επέρχονται οι προβλεπόμενες έννομες συνέπειες.

Πρόκειται για τη λογική διαδικασία, στην οποία έγκειται η φύση της διαγνώσεως, που χαρακτηρίζει κάθε γνήσια δικαστική απόφαση και συνίσταται στην υπαγωγή των αποδειχθέντων πραγματικών περιστατικών στον κανόνα δικαίου.

Θα πρέπει συνεπώς η κρίση του δικαστηρίου να συνιστά διάγνωση, αυθεντική δηλαδή κρίση περί εννόμων συνεπειών έπειτα από την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στον ή στους εφαρμοστέους κανόνες δικαίου.

Έκδοση, δημοσίευση και υπόσταση της απόφασης

Το πρώτο στάδιο της δικαστικής απόφασης συνίσταται στην έκδοση της αποφάσεως, δηλαδή στην κατάληξη του δικαστή του μονομελούς δικαστηρίου ή των δικαστών του πολυμελούς δικαστηρίου ως προς το περιεχόμενο της δικαστικής κρίσεως (300 ΚΠολΔ).

Ακολουθεί η δημοσίευση της αποφάσεως, δηλαδή η επίσημη –σε δημόσια συνεδρίαση κατά τη διατύπωση του άρθρου 304 ΙΙ ΚΠολΔ– γνωστοποίηση της δικαστικής κρίσεως. Από τότε **η απόφαση θεωρείται, ότι έχει εκδοθεί και δεν είναι πλέον δυνατή η αλλαγή του περιεχομένου της**. Από τότε είναι δυνατή η άσκηση ενδίκων μέσων κατ' αυτής.

Έπεται, τέλος, η επίδοση της αποφάσεως, η οποία γίνεται με επιμέλεια των διαδίκων (310 Ι ΚΠολΔ) και συνιστά την επίσημη γνωστοποίηση του περιεχομένου της προς τους διαδίκους. Ακόμη όμως και αν η απόφαση δεν επιδοθεί, υφίσταται ήδη ως πράξη δικαίου από την ημέρα κατά την οποία δημοσιεύθηκε.

Ανυπαρξία υφίσταται στις εξής, περιοριστικά προβλεπόμενες, περιπτώσεις (313 Ι ΚΠολΔ):

- Όταν η απόφαση **εξεδόθη από πρόσωπα, που δεν είχαν τη δικαστική ιδιότητα**, λ.χ. από δικαστή που είχε παραιτηθεί ή παυθεί.
- Αν **το πολιτικό δικαστήριο αποφάσισε για αντικείμενο που δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων**, αν δηλαδή έκρινε για διαφορά διοικητικού δικαίου. Είναι κατ' αρχήν αμφίβολο όμως, αν εμπίπτουν εδώ οι περιπτώσεις, που το ελληνικό δικαστήριο αποφάσισε επί διαφοράς, για την εκδίκαση της οποίας στερούνταν διεθνούς δικαιοδοσίας.
- Αν η απόφαση **δεν δημοσιεύθηκε**.
- Αν η απόφαση **εξεδόθη κατά ανυπάρκτου φυσικού ή νομικού προσώπου**, δηλαδή κατά προσώπου, **το οποίο δεν υφίστατο κατά τον χρόνο ενάρξεως της εκκρεμοδικίας** με την άσκηση αγωγής ή ενδίκου μέσου.

- Τέλος, αν η απόφαση εξεδόθη κατά προσώπου, που έχει το προνόμιο της ετεροδικίας.

Είδη δικαστικών αποφάσεων

Με κριτήριο το είδος της έννομης προστασίας που είχε ζητηθεί διακρίνονται σε αναγνωριστικές, καταψηφιστικές και διαπλαστικές.

Οι αναγνωριστικές αναγνωρίζουν ορισμένο δικαίωμα ή έννομη σχέση, μπορούν όμως να περιέχουν και καταψηφιστικό σκέλος, ειδικώς σε σχέση προς την καταδίκη του ηττηθέντος διαδίκου στα δικαστικά έξοδα. Με εξαίρεση την περίπτωση καταδίκης σε δικαστικά έξοδα **οι αναγνωριστικές αποφάσεις δεν αποτελούν εκτελεστό τίτλο.**

Αντίθετα οι καταψηφιστικές αποφάσεις, δηλαδή αυτές που δέχονται ως ουσιαστικά βάσιμη καταψηφιστική αγωγή, αποτελούν εκτελεστό τίτλο, εμπεριέχοντας όμως κατά τη φύση τους και αναγνωριστικό σκέλος, αφού για να υπάρξει καταψηφιστικό (καταδικαστικό) διατακτικό προϋποτίθεται –και λογικά προηγείται– αναγνώριση της αξιώσεως.

Τέλος, οι διαπλαστικές αποφάσεις, δηλαδή αυτές που δέχονται διαπλαστική αγωγή, επιφέρουν διάπλαση της έννομης σχέσεως, **εμπεριέχουν** όμως κατά τη φύση τους και **αναγνωριστικό σκέλος** ως προς το διαπλαστικό δικαίωμα, ως προς το οποίο δημιουργείται δεδικασμένο.

Οριστική είναι η απόφαση, η οποία περατώνει τη δίκη σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας και εξαντλεί τις επιτρεπόμενες βαθμίδες δικονομικής αξιολογήσεως ορισμένης (κύριας ή παρεμπίπτουσας) αιτήσεως για παροχή δικαστικής προστασίας. Όπως χαρακτηριστικά έχει ειπωθεί η οριστική απόφαση είναι αυτή που απεκδύει τον δικαστή από την περαιτέρω δικονομική αξιολόγηση της υπόθεσης. Οριστική είναι λ.χ. η απόφαση, η οποία απορρίπτει την αγωγή ως απαράδεκτη, αφού δεν υπάρχει περαιτέρω στάδιο δικονομικής εκτιμήσεώς της· οριστική είναι και η απόφαση, που απορρίπτει την αγωγή ως νόμω αβάσιμη, αφού δεν είναι δυνατό να εξετασθεί περαιτέρω η ουσιαστική της βασιμότητα. Είναι όμως μη οριστική η απόφαση, η οποία **απορρίπτει ως νόμω αβάσιμη** λ.χ. την ένσταση παραγραφής και **διατάσσει συμπληρωματικές αποδείξεις** για την εκκρεμή αίτηση.

Οι οριστικές αποφάσεις δεν ανακαλούνται μετά την έκδοσή τους και προσβάλλονται μόνο με ένδικα μέσα (309 εδ. α' ΚΠολΔ). Αντιθέτως, οι μη οριστικές αποφάσεις μπορούν, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήσεως, να ανακληθούν σε κάθε στάση της δίκης έως ότου εκδοθεί οριστική απόφαση. Στο πλαίσιο των ενδίκων μέσων η ορθότητα των μη οριστικών αποφάσεων εξετάζεται μαζί με τις οριστικές αποφάσεις, οι οποίες δεν προσβάλλονται με ένδικα μέσα αυτοτελώς, αλλά συμπροσβάλλονται με τις αντίστοιχες οριστικές (513 II ΚΠολΔ).

Συνέπειες των αποφάσεων

Κύριες είναι οι συνέπειες της δικαστικής αποφάσεως, στην επίτευξη των οποίων αποσκοπούν οι διάδικοι. Στα κύρια αυτά αποτελέσματα ανήκουν **το δεδικασμένο, η εκτελεστότητα** και (ειδικά για τις διαπλαστικές αποφάσεις) **η διαπλαστική ενέργεια**.

- Το δεδικασμένο αποτελεί αποτύπωση της αυθεντικότητας της δικαστικής κρίσης και αποτελεί συνέπεια της αναγνωριστικής αποφάσεως αλλά και της καταψηφιστικής – ως προς το σκέλος της που αναγνωρίζει την ύπαρξη της αξιώσεως– και της διαπλαστικής –ως προς το τμήμα της που αφορά την αναγνώριση του διαπλαστικού δικαιώματος.
- Η εκτελεστότητα αποτελεί συνέπεια ειδικώς των καταψηφιστικών αποφάσεων, δηλαδή αυτών που δέχονται καταψηφιστική αγωγή και αποτελούν εκτελεστό τίτλο.
- Η διαπλαστική ενέργεια, τέλος, αποτελεί συνέπεια των διαπλαστικών αποφάσεων, που δέχονται διαπλαστική αγωγή και επιφέρουν αυτομάτως την επιζητούμενη διάπλαση.

Δευτερεύοντα είναι τα αποτελέσματα της δικαστικής αποφάσεως, όταν η επέλευσή τους δεν αποτελεί τη βασική επιδίωξη των διαδίκων, αλλά αποτελεί **το προϊόν ορισμένου κανόνα δικαίου, στο πραγματικό του οποίου αποτελεί όρο η έκδοση της δικαστικής αποφάσεως ως «ιστορικό γεγονός»**. Είναι επομένως συνέπειες ενός άλλου κανόνα δικαίου η εφαρμογή του οποίου εξαρτάται από την έκδοση της αποφάσεως.

Οι δευτερεύουσες αυτές συνέπειες μπορεί να αφορούν είτε τις σχέσεις μεταξύ των διαδίκων, οπότε καλούνται παρεπόμενες, είτε τις σχέσεις μεταξύ διαδίκου και τρίτου, οπότε καλούνται αντανακλαστικές.

Αποδεικτική δύναμη της αποφάσεως

Η δικαστική απόφαση αποτελεί, ως δημόσιο έγγραφο, πλήρη απόδειξη ως προς την εμφάνιση και εκπροσώπηση των διαδίκων, την προφορική προβολή ισχυρισμών και υποβολή αιτήσεων κατά τη συζήτηση και τη γνώμη που εξέφερε το δικαστήριο (312 Ι ΚΠολΔ, σε αντιστοιχία προς την αποδεικτική δύναμη των δημόσιων εγγράφων κατ' άρθρο 438 ΚΠολΔ).

Δεσμευτική αποδεικτική ισχύ δεν έχει όμως η απόφαση ως προς τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά, ως προς τα οποία πάντως μπορεί να αξιολογηθεί ως δικαστικό τεκμήριο.

ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟ

Έννοια και φύση

Ως δεδικασμένο νοείται η αυθεντικότητα του περιεχομένου της δικαστικής αποφάσεως που εξεδόθη από πολιτικό δικαστήριο. Η απόφαση, που περιβάλλεται με την ισχύ δεδικασμένου, ολοκληρώνει την παροχή της δικαστικής προστασίας από τα πολιτικά δικαστήρια και **εκφράζει την αυθεντική λέξη των πολιτειακών δικαιοδοτικών οργάνων** επί του αιτήματος δικαστικής προστασίας που τους είχε υποβληθεί.

Ratio είναι η ασφάλεια δικαίου και η αποφυγή εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων. Για το λόγο αυτό άλλωστε δεδικασμένο δημιουργείται και από εσφαλμένες ή από άδικες δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες –εάν άντεξαν τον έλεγχο των ενδίκων μέσων– πρέπει εφεξής να δεσμεύουν τους διαδίκους, ανεξάρτητα από το κατηγορήμα του αδίκου που ενδεχομένως θα μπορούσε να τους αποδοθεί.

Το δεδικασμένο διακρίνεται συστηματικά σε τυπικό και ουσιαστικό. Τυπικό δεδικασμένο ή τελεσιδικία είναι η ιδιότητα της δικαστικής αποφάσεως να μην προσβάλλεται με τα τακτικά ένδικα μέσα (ανακοπή ερημοδικίας και έφεση). Η ύπαρξη τελεσιδίκης αποφάσεως είναι προϋπόθεση για τη δημιουργία ουσιαστικού δεδικασμένου (321 ΚΠολΔ), το οποίο αναφέρεται ειδικότερα στην αυθεντικότητα του περιεχομένου της και στη δεσμευτικότητα που η τελεσιδική κρίση αποκτά.

Το δεδικασμένο καθορίζει εφεξής τον έννομο βίο των διαδίκων, οι οποίοι πρέπει πλέον να ζουν και να συμπεριφέρονται σύμφωνα με το περιεχόμενο της δικαστικής αποφάσεως. Έτσι λοιπόν το δεδικασμένο δεν έχει ως αποδέκτη μόνο τον δικαστή απαγορεύοντάς του να ξαναασχοληθεί με την υπόθεση.

Αρνητική λειτουργία του δεδικασμένου

Σε περίπτωση ταυτότητας του αντικείμενου της νέας δίκης με το αντικείμενο που κρίθηκε τελεσιδικώς, το δεδικασμένο αποτελεί αρνητική διαδικαστική προϋπόθεση, που οδηγεί σε απόρριψη της νέας αγωγής ως απαράδεκτης (*ne bis in idem*).

Ταυτότητα του αντικείμενου υπάρχει όταν ταυτίζεται η νομική και η πραγματική βάση καθώς και το αίτημα. Απαιτείται ταυτότητα τόσο του δικαιώματος όσο και του συγκεκριμένου αντικείμενου που αποτελεί το επίδικο πράγμα. Υπάρχει ταυτότητα όταν το αντικείμενο της νέας δίκης αντιφάσκει, λογικώς ή νομικώς, με το αντικείμενο της προηγούμενης.

Στην περίπτωση παράβασης της λειτουργία αυτής μπορεί να οδηγηθούμε στη δημιουργία αντιφατικών τελεσιδίκων κρίσεων. Στην περίπτωση αυτή η ελληνική νομολογία δέχεται, ότι υπερισχύει το δεδικασμένο της αποφάσεως, που τελεσιδίκησε μεταγενεστέρως. Συστηματικά συνεπέστερη θα ήταν η λύση της υπερισχύσεως της πρώτης τελεσιδίκης

αποφάσεως, αφού εν πάση περιπτώσει η δεύτερη τελεσίδικη απόφαση εξεδόθη κατά παραβίαση του κανόνα *ne bis in idem*.

Θετική λειτουργία

Θετική λειτουργία υπάρχει στην περίπτωση που το αντικείμενο της δεύτερης δίκης δεν ταυτίζεται με το αντικείμενο της πρώτης αλλά αποτελεί τη νομική του προϋπόθεση. Δεδικασμένο υπάρχει λοιπόν και στην περίπτωση αυτή όπου τίθεται ως προδικαστικό ζήτημα κάτι το οποίο κρίθηκε σε προγενέστερη δίκη και δεσμεύει το δικαστήριο της δεύτερης δίκης. Το δικαστήριο που εκδικάζει τη νέα αγωγή υποχρεούται να θέσει ως βάση της αποφάσεώς του την υπάρχουσα τελεσίδικη απόφαση. Έτσι, λ.χ., η απόφαση που έκρινε τελεσιδικώς την ύπαρξη δανείου, πρέπει να τεθεί ως βάση σε νέα δίκη με αντικείμενο την εντεύθεν αξίωση τόκων

Αντικείμενο του δεδικασμένου

Με δεδικασμένο περιβάλλεται η κρίση του δικαστηρίου ως προς ορισμένη έννομη σχέση, η διάγνωση της οποίας ζητήθηκε με αγωγή, ανταγωγή, κύρια παρέμβαση ή ένσταση συμψηφισμού.

Επομένως, **μόνον η κρίση ως προς έννομες συνέπειες αποκτά –ως το συμπέρασμα του δικανικού συλλογισμού– αυτοτελώς ισχύ δεδικασμένου** και όχι οι κρίσεις ως προς νομικές ιδιότητες (λ.χ. την υπαιτιότητα) ή πραγματικά γεγονότα ή οι ερμηνευτικές διατυπώσεις που περιέχονται στη δικαστική απόφαση.

Δεν δημιουργείται δεδικασμένο ως προς ζητήματα που κρίθηκαν πλεοναστικώς, ως *obiter dicta*, χωρίς η διάγνωσή τους να ήταν νομικώς αναγκαία για την κρίση επί του κυρίως τιθέμενου ζητήματος.

Η κρίση του δικαστηρίου ως προς πραγματικά γεγονότα ή πραγματικές καταστάσεις δημιουργεί πάντως **δεσμευτικότητα εμμέσως, στο πλαίσιο του ίδιου δικανικού συλλογισμού**. Το **απρόσβλητο των προκειμένων** του δικανικού συλλογισμού καθιερώνεται προκειμένου να διασφαλισθεί το πόρισμά του, το οποίο μόνον περιχαράκωνεται με την απόλυτη δεσμευτικότητα του δεδικασμένου. Στη θεωρία γίνεται τότε λόγος για **σχετικό δεδικασμένο**. Αφορά κυρίως την θετική ενέργεια του δεδικασμένου. Η απόφαση, λ.χ., που δέχεται την καθόλου αξίωση αποζημιώσεως του ενάγοντος λόγω αδικοπραξίας και του επιδικάζει ορισμένο ποσό, δημιουργεί με βάση αυτή την αφετηρία δεσμευτικότητα σε νέα δίκη –στην οποία κρίνονται περαιτέρω ζημίες του ενάγοντος από το ίδιο αδικοπρακτικό γεγονός– ως προς τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έλαβε χώρα η αδικοπραξία, την ευθύνη του υποχρέου και την τυχόν συνυπαιτιότητα του παθόντος.

Δεδικασμένο δημιουργείται τόσο για το ουσιαστικό ζήτημα, το οποίο κρίθηκε, δηλαδή για την έννομη σχέση του ουσιαστικού δικαίου που αποτέλεσε το αντικείμενο του δικαστικού αγώνα, όσο και για το δικονομικό ζήτημα που κρίθηκε οριστικά. Ουσιαστικά ζητήματα είναι **τα δικαιώματα ή οι έννομες συνέπειες**, που κατήχθησαν στη δίκη με αγωγή, ανταγωγή ή κύρια παρέμβαση καθώς και η ανταπαίτηση, που εισήχθη στη δίκη με την κατ' ένσταση προβολή του δικαιώματος συμψηφισμού, στην έκταση που αυτή προβλήθηκε (322 II ΚΠολΔ). Το δικονομικό ζήτημα αφορά κυρίως την κρίση του δικαστηρίου περί ανυπαρξίας διαδικαστικής προϋποθέσεως και η εντεύθεν απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης, η οποία δημιουργεί δεδικασμένο, που εμποδίζει την παραδεκτή άσκηση αγωγής φέρουσας το ίδιο δικονομικό ελάττωμα.

Αν η **κρίση επί του δικονομικού ζητήματος εξαρτάται, από την ύπαρξη ουσιαστικής έννομης σχέσεως** (όταν λ.χ. η ενεργητική νομιμοποίηση εξαρτάται, από το αν ο ενάγων είναι πράγματι κληρονόμος), το δημιουργούμενο δεδικασμένο για το δικονομικό ζήτημα **καταλαμβάνει και την κρίση για την προδικαστική ουσιαστική έννομη σχέση**.

Προϋποθέσεις

Πρέπει να πρόκειται για οριστική απόφαση, η οποία περιέχει αυθεντική διάγνωση μιας έννομης σχέσης.

Η οριστική απόφαση δεν παράγει όμως άμεσα (ουσιαστικό) δεδικασμένο, έστω και αν έχει κατ' αρχήν την ικανότητα να παραγάγει αυτή τη συνέπεια, αν δεν συντρέχει επιπροσθέτως και η **προϋπόθεση της τελεσιδικίας ή άλλως του τυπικού δεδικασμένου**.

Απαιτείται να υπάρχει ταυτότητα προσώπων, δηλαδή υποκειμένων μεταξύ των προσώπων που ήταν διάδικοι στην πρώτη δίκη επί της οποίας εξεδόθη η τελεσίδικη απόφαση και σε μια μεταγενέστερη δίκη, **στην οποία προκύπτει ως αρνητική διαδικαστική προϋπόθεση η ύπαρξη ή μη δεδικασμένου από την πρώτη απόφαση**. Κατ' αρχήν το δεδικασμένο λειτουργεί **inter partes**. Προβλέπεται όμως (άρθρα 324-329 ΚΠολΔ) ταυτόχρονα και η επέκταση των υποκειμενικών ορίων του (ουσιαστικού) δεδικασμένου και σε άλλα πρόσωπα: καθολικούς διαδόχους, ειδικούς διαδόχους (μετά την εκκρεμοδικία) κ.ο.κ. Ειδικά όμως οι αποφάσεις που αναφέρονται στα άρθρα 613 και 618 ΚΠολΔ «αποτελούν δεδικασμένο που ισχύει υπέρ και εναντίον όλων, εφόσον δεν μπορούν να προσβληθούν με αναίρεση και αναψηλάφηση».

Πρέπει να υφίσταται ταυτότητα διαφοράς. Ταυτότητα διαφοράς σημαίνει ταυτότητα του **συγκεκριμένου δικαιώματος**, το οποίο επιδιώκεται να διαγνωσθεί και πάλι στη νέα δίκη αλλά και του **αντικειμένου** του²¹.

Ταυτότητα ιστορικής αιτίας συντρέχει, «όταν τα πραγματικά περιστατικά τα συγκροτούντα το πραγματικό της διατάξεως, που εφαρμόσθηκε στην προηγούμενη δίκη, είναι τα ίδια με αυτά που συνθέτουν το πραγματικό της διατάξεως η οποία πρόκειται να εφαρμοσθεί στη νέα δίκη.

Ταυτότητα νομικής αιτίας συντρέχει, όταν υφίσταται «ταυτότητα της διατάξεως, που συγκρότησε τη μείζονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού της τελεσίδικης αποφάσεως προς τον κανόνα δικαίου, τον οποίο ο ενάγων ρητώς ή σιωπηρώς επικαλείται.

ΜΕΣΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ

Έννοια

Μέσα αποδείξεως ή αποδεικτικά μέσα καλούνται τα μέσα, με τα οποία επιδιώκεται ο σχηματισμός δικανικής πεποιθήσεως στο δικαστή. Μέσα αποδείξεως είναι κατά το αρθρ. 339 ΚΠολΔ, τα επόμενα επτά:

- Ομολογία,
- δικαστικά τεκμήρια,
- αυτοψία,
- πραγματογνωμοσύνη,
- μάρτυρες,
- εξέταση των διαδίκων,
- έγγραφα και
- οι ένορκες βεβαιώσεις.

Από τα μέσα αποδείξεως διακρίνονται οι λόγοι αποδείξεως, δηλαδή τα στοιχεία, που πείθουν το δικαστή ή, που αντικαθιστούν την απόδειξη.

Ορισμένα από τα αποδεικτικά μέσα επιτρέπονται ελεύθερα σε κάθε δίκη ενώ άλλα δεν συγχωρούνται σε ορισμένες κατηγορίες δικών λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα αυτών. Τέλος, ορισμένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν με ορισμένους περιορισμούς και προϋποθέσεις, όπως π.χ. οι μάρτυρες (άρθρ. 393 ΚΠολΔ).

Τα αποδεικτικά μέσα από την προσαγωγή τους (π.χ. τα έγγραφα με την κατάθεσή τους στο δικαστήριο, οι μάρτυρες από την εξέτασή τους κλπ.) γίνονται κοινά, δηλαδή μπορεί να

²¹ Με βάση αυτή την αφετηρία δεν συντρέχει η προϋπόθεση της ταυτότητας του ουσιαστικού δικαιώματος, όταν η πρώτη δίκη είχε ως αντικείμενο το καθολικό κληρονομικό δικαίωμα, ενώ αντικείμενο της μεταγενέστερης δίκης είναι το δικαίωμα από κληροδοσία

τα χρησιμοποιήσει όχι μόνο ο διάδικος, που τα προσκόμισε, αλλά και ο αντίδικός του (ΚΠολΔ 346). Ισχύει δηλαδή ο κανόνας της κοινότητας των αποδεικτικών μέσων.

Γενικώς, απαγορεύεται η χρήση των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και ειδικά η διάταξη του άρθρου 19 § 3 του Συντάγματος ρητά προβλέπει, ότι απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση των άρθρων 93 και 9 Α4 του Συντάγματος.

Συστήματα εκτιμήσεως αποδείξεων

Αποδεικτική δύναμη καλείται η βαρύτητα ή η αξία, την οποία έχει κάθε αποδεικτικό μέσο. Η αποδεικτική αυτή δύναμη είναι αφενός τυπική και αφετέρου ουσιαστική και καθορίζεται ή αμέσως από το νόμο ή κάθε φορά ελεύθερα από το δικαστή, με βάση την εξουσία, που του παρέχει ο νόμος.

Σύμφωνα με το **σύστημα των νομικών αποδείξεων ή της θεωρίας των αποδείξεων**, δικαστής **οφείλει να δώσει σε κάθε αποδεικτικό μέσο τη δύναμη, που καθορίζει ο νόμος**, χωρίς να έχει κάποια ελευθερία εκτιμήσεως. Π.χ. η δικαστική ομολογία αποτελεί πλήρη απόδειξη ανεξαρτήτως του αν ο ίδιος ο δικαστής τη θεωρεί αληθή ή όχι.

Σύμφωνα με το **σύστημα της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων από τον δικαστή**, ο τελευταίος είναι ελεύθερος να αποδώσει σε κάθε αποδεικτικό μέσο τη δύναμη, που κρίνει ότι αρμόζει στη – ή σε κάθε – συγκεκριμένη περίπτωση, χωρίς να δεσμεύεται εν προκειμένω από το νόμο. Δηλαδή ο δικαστής στο πλαίσιο ισχύος του συστήματος αυτού «αποφασίζει κατά συνείδηση αν οι ισχυρισμοί είναι αληθινοί». Αυτό, ισχύει π.χ. σήμερα στην απόδειξη με μάρτυρες. Πρέπει όμως να αναφέρονται οι λόγοι που οδήγησαν τον δικαστή να σχηματίσει την πεποίθησή του.

Ο ΚΠολΔ (340) υιοθετεί κατά κανόνα το σύστημα της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων από το δικαστή. Κατ' εξαίρεση για ορισμένα αποδεικτικά μέσα, π.χ. για τη δικαστική ομολογία, τα έγγραφα, όπως αναφέρεται παρακάτω, δέχεται το σύστημα της θεωρίας των αποδείξεων.

Υπάρχει τέλος η θεωρία σχετικά με το **μέτρο αποδείξεως** η οποία εκφράζει και αποτυπώνει την επιστημονική προσπάθεια και κατεύθυνση για αντικειμενικοποίηση, «ποσοστοποίηση» και «τυπικοποίηση» της διαδικασίας για ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας. Εκκινεί από το γεγονός ότι ούτως ή άλλως «ο δικαστής δεν είναι σε θέση να εξακριβώσει την απόλυτη αλήθεια. Επομένως, θα πρέπει ο δικαστής να επαφίεται, προκειμένου να αποκτήσει πλήρη δικανική πεποίθηση, ή ακριβέστερα, να μπορεί λ.χ. να κάνει δεκτή την αγωγή ως ουσιαστική βάσιμη, στη διαπίστωση της πιθανότητας με «μια υπολογιστική μέθοδο που πρέπει να αποδοθεί στη μαθηματική – στατιστική απόδειξη των πιθανοτήτων». Αντικείμενο «της πεποίθησης δεν πρέπει να είναι η αλήθεια, αλλά ένας ορισμένος βαθμός πιθανότητας (αληθοφάνειας)» και ότι πεποίθηση «για την "αλήθεια"

στην έννοια του δικονομικού δικαίου είναι πεποιθήση για την πιθανότητα (αληθοφάνεια) συγκεκριμένου βαθμού.

Ιδιωτικές γνώσης του δικαστή και διδάγματα κοινής πείρας

Κατ' αρχήν, ο δικαστής δεν μπορεί να λαμβάνει υπόψη, όσα γνωρίζει ο ίδιος προσωπικά ως ιδιώτης. Η απαγόρευση αυτή εκπορεύεται από τη σκέψη, ότι διαφορετικά θα κλονιζόταν η εμπιστοσύνη των διαδίκων στην αμεροληψία του δικαστού.

Επιτρέπεται, όμως, στο δικαστή να λαμβάνει υπόψη (αυτεπάγγελτα και χωρίς απόδειξη σύμφωνα με το άρθρο 336 ΚΠολΔ), αφενός τα πασίδηλα, αφετέρου τα διδάγματα της κοινής πείρας. Διδάγματα της κοινής πείρας καλούνται οι γενικές αρχές, κρίσεις και συλλογισμοί, οι οποίοι συνάγονται επαγωγικώς από την καθημερινή παρατήρηση, τις κοινές εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, τη συμμετοχή στις συναλλαγές κλπ. αναφορικά με την εξέλιξη των βιοτικών σχέσεων, των πραγματικών καταστάσεων.

Τα διδάγματα της κοινής πείρας μπορεί να χρησιμοποιεί ο δικαστής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- για την εκτίμηση των αποδείξεων, όταν ισχύει το σύστημα της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων.
- για τη συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων.
- μερικές φορές για την απόδειξη της αλήθειας ορισμένων πραγματικών γεγονότων, π.χ. αν σε συγκεκριμένη ώρα, ημέρα του μήνα Μαΐου είχε δύσει ο ήλιος ή όχι,
- για την υπαγωγή των πραγματικών γεγονότων στους κανόνες δικαίου (και ειδικότερα στο πραγματικό των κανόνων δικαίου).

Αντικείμενο αποδείξεως

Απόδειξη διατάσσεται, σύμφωνα με το αρθρ. 335 ΚΠολΔ, για τους πραγματικούς ισχυρισμούς και τα πραγματικά γεγονότα. Αυτό σημαίνει, ότι, κατ' αρχήν, δεν αποτελούν αντικείμενο αποδείξεως οι κανόνες δικαίου, γιατί ο δικαστής οφείλει να τους γνωρίζει και να τους εφαρμόζει εξ επαγγέλματος (σύμφωνα με τον παραδοσιακό δικονομικό κανόνα *jura novit curia*). Εξαίρεση ισχύει για τα έθιμα και τους αλλοδαπούς νόμους, για τα οποία μπορεί, με ορισμένες προϋποθέσεις, να διαταχθεί απόδειξη, αλλά και να χρησιμοποιηθεί κάθε άλλο πρόσφορο, σύμφωνα με την κρίση του δικαστού, αποδεικτικό μέσο (ΚΠολΔ 337).

Πρέπει ο πραγματικός ισχυρισμός να είναι ουσιώδης, δηλαδή να ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, και να αμφισβητείται.

Ορισμένες φορές δεν διατάσσεται απόδειξη έστω κι αν υπάρχει αμφισβήτηση. Αυτό γίνεται όταν:

- κάποιο γεγονός είναι πασίδηλο, δηλαδή τόσο κοινά γνωστό, έτσι ώστε δεν υπάρχει εύλογη αιτία αμφισβήτησώς του, ή αμφιβολίας περί τούτου.

- κάποιο γεγονός είναι γνωστό στο δικαστήριο, δηλαδή περιήλθε στη γνώση του δικαστού από άλλη δικαστική ενέργεια επισήμως και αποτελεί αλήθεια απέναντι σε όλους (ΚΠολΔ αρθρ. 336 § 2)
- υπάρχει αμάχητο τεκμήριο,
- ο δικαστής έχει ήδη σχηματίσει δικανική πεποίθηση με αποδείξεις, οι οποίες προσκομίσθηκαν νόμιμα και δεν υπάρχει (πλέον) στάδιο ανταποδείξεως.

ΒΑΡΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ

Βάρος αποδείξεως καλείται **το καθήκον κάποιου διαδίκου προς απόδειξη** (της αλήθειας) κάποιου πραγματικού γεγονότος.

Σύμφωνα με το άρθρο 338 ΚΠολΔ κάθε διάδικος οφείλει να αποδεικνύει τα γεγονότα, τα οποία αποτελούν αναγκαίως τη βάση – δηλαδή την ιστορική βάση – της αυτοτελούς αιτήσεώς του, ή ανταιτήσεώς του.

Όταν υπάρχει νόμιμο μαχητό τεκμήριο, το βάρος της αποδείξεως ή μάλλον της ανταποδείξεως μετατίθεται στον αντίδικο.

Η επιβολή του βάρους της αποδείξεως στον ένα ή στον άλλο διάδικο έχει σπουδαιότητα σημασία, γιατί ισχύει ο κανόνας, σύμφωνα με τον οποίο **«μη αποδεικνύοντος του φέροντος το βάρος της αποδείξεως, ο αντίδικος απαλλάσσεται»** (**«actore non probante reus absoluitur»**), δηλαδή ο αναπόδεικτος ισχυρισμός απορρίπτεται και αν ακόμη ο αντίδικος εκείνου, που φέρει το βάρος της αποδείξεως δεν προσκομίσει καμιά απόδειξη ή ανταπόδειξη.

Υποκειμενικό βάρος απόδειξης καλείται η υποχρέωση του συγκεκριμένου εκάστοτε διαδίκου να αποδείξει, ενώ το αντικειμενικό βάρος αποδείξεως καθορίζει ποίος από τους διαδίκους θα υποστεί τις συνέπειες της μη αποδείξεως δηλαδή ως προς ποίον διάδικο θα εφαρμοστεί ο κανόνας, που ισχύει σε περίπτωση ελλείψεως αποδείξεων.

Παράλληλα προς το βάρος αποδείξεως, υφίσταται σύμφωνα με το σύστημα συζητήσεως και **το βάρος επικλήσεως ή προτάσεως ή ισχυρισμού, το οποίο φέρει ο διάδικος**, που έχει συμφέρον για την εφαρμογή κάποιου συγκεκριμένου κανόνα, δηλαδή αυτός ο διάδικος, **που φέρει και το βάρος αποδείξεως**.

Αυτός (ο διάδικος), που επικαλείται κάποιο δικαίωμα οφείλει να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία είναι, σύμφωνα με το δίκαιο, που ισχύει, παραγωγικά της γενέσεως του επικαλούμενου δικαιώματος, όχι όμως και την κατά το παρόν ύπαρξη αυτού (του δικαιώματος). Εάν όμως ο αντίδικος ισχυρίζεται, ότι το δικαίωμα (που επικαλείται ο αντίδικός του) καταργήθηκε ή αποσβέστηκε, τότε φέρει αυτός το βάρος αποδείξεως των καταργητικών, αποσβεστικών κ.λπ. γεγονότων.

ΚΑΤ' ΙΔΙΑΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ

Ομολογία

Ομολογία λέγεται η κατάθεση ή η παραδοχή επιβλαβών γεγονότων, τα οποία είναι ουσιώδη για την έκβαση της δίκης, όπως αυτά που αποτελούν στοιχείο της ιστορικής βάσεως της αγωγής ή αντενστάσεως γι' αυτόν, που ομολογεί.

Αμφισβήτηση υπάρχει ως προς το νομικό χαρακτήρα της ομολογίας, με ορισμένους να χαρακτηρίζουν αυτή ως ανακοίνωση της αντιλήψεως αυτού, που ομολογεί, με άλλους να θεωρούν, ότι πρόκειται για παραίτηση αυτού, που ομολογεί από το δικαίωμα αμφισβήτησεως της αλήθειας ορισμένων περιστατικών, ενώ κατά την τρίτη άποψη υπάρχει διαδικαστική δικαιοπραξία, που περιέχει απαλλοτρίωση.

Δικαστική καλείται η ομολογία, η οποία γίνεται κατά τη διάρκεια της δίκης, κατά την οποία χρησιμεύει ως μέσο αποδείξεως και ενώπιον του δικαστή της υποθέσεως στο ακροατήριο ή εκτός αυτού (εντεταλμένου δικαστή, εισηγητή κλπ.), προφορικά ή γραπτά. Εξώδικη θεωρείται κάθε μη δικαστική ομολογία.

Η σιωπηρή ομολογία είναι εκείνη, η οποία συνάγεται από τη σιωπή του διαδίκου, σε όποιες περιπτώσεις αυτός είναι υποχρεωμένος να απαντήσει, όπως π.χ. είναι εκείνη η ομολογία, η οποία συνάγεται από τη μη απάντηση του εναγομένου στην ιστορική βάση της αγωγής.

Η δικαστική ομολογία αποτελεί, κατά το αρθρ. 352 § 2 ΚΠολΔ, πλήρη απόδειξη κατά της οποίας δεν επιτρέπεται ανταπόδειξη, ενώ η εξώδικη ομολογία, αδιάφορα αν έγινε ή όχι δεκτή από τον αντίδικο εκτιμάται ελεύθερα από το δικαστή (ΚΠολΔ 352 § 2).

Τεκμήρια

Τεκμήρια καλούνται τα συμπεράσματα, τα οποία συνάγει ο νόμος ή ο δικαστής από γνωστά πράγματα για άγνωστα (πράγματα / γεγονότα / περιστατικά).

Νόμιμα τεκμήρια λέγονται αυτά, τα οποία συνάγονται άμεσα από το νόμο², όπως π.χ. το τεκμήριο της συναποβιώσεως, κατά το οποίο, αν περισσότεροι έχουν πεθάνει και δεν μπορεί να αποδειχθεί, ότι ο ένας επέζησε από κάποιον άλλο, θεωρείται ότι όλοι πέθαναν ταυτόχρονα (ΑΚ 38). Δ) Τα νόμιμα τεκμήρια υποδιαιρούνται: α) σε μαχητά και β) αμάχητα, ανάλογα αν (κατ' αυτών) επιτρέπεται ή όχι ανταπόδειξη (ΚΠολΔ 338 § 2). **Ο επικαλούμενος νόμιμο μαχητό τεκμήριο απαλλάσσεται από το βάρος της αποδείξεως, το οποίο μετατίθεται στον αντίδικο του για ανταπόδειξη.**

Δικαστικά τεκμήρια καλούνται αυτά, που συνάγει ο δικαστής στηριζόμενος στο νόμο με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας, τους κανόνες της λογικής κλπ.

Μάρτυρες

Μάρτυρες καλούνται τρίτα πρόσωπα, εκτός από τους διαδίκους και το δικαστή, τα οποία καταθέτουν ό,τι αντιλήφθηκαν, ή από διηγήσεις άλλων γνωρίζουν, για τα πράγματα / γεγονότα, που πρέπει να αποδειχθούν.

Οι μάρτυρες διαφέρουν από τους πραγματογνώμονες, γιατί οι μάρτυρες καταθέτουν γεγονότα και μάλιστα γεγονότα, που έχουν συμβεί στο παρελθόν και είναι εκ των πραγμάτων **περιορισμένοι στον αριθμό και αναντικατάστατοι**, ενώ οι τελευταίοι (δηλαδή οι παραγματογνώμονες) εκφέρουν **κρίσεις, και συνήθως για παρόντα πράγματα και είναι απεριόριστοι και αντικαταστάτοί**, με την έννοια ότι καθένας, που έχει τις απαιτούμενες γνώσεις έχει εξ ορισμού και τα προσόντα (και μπορεί επομένως) να διορισθεί παραγματογνώμονας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις, στις οποίες το ίδιο πρόσωπο μπορεί να συγκεντρώνει τις ιδιότητες παραγματογνώμονα και μάρτυρα. Τα πρόσωπα αυτά καλούνται ειδικοί ή παραγματογνώμονες μάρτυρες.

Ο ΚΠολΔ (αρθρ. 393 επ.) δεν επιτρέπει απεριόριστα την απόδειξη με μάρτυρες, γιατί **προτιμά την απόδειξη με έγγραφα ως ασφαλέστερη** και θέλει να εξαναγκάζει με αυτό τον τρόπο (έμμεσα) εκείνους, που συνάπτουν δικαιοπραξίες να συντάσσουν έγγραφα. Έτσι, κατά κανόνα, για απόδειξη συμβάσεων και συλλογικών πράξεων η εξέταση μαρτύρων συγχωρείται τότε **μόνον, εάν και εφόσον η αξία του αντικειμένου τους δεν υπερβαίνει** ορισμένο ποσό, το οποίο τώρα ανέρχεται **στα 20.000 €** (ΚΠολΔ 393 § 1).

Αν από το νόμο ή από τα μέρη ορίζεται για τη δικαιοπραξία το έγγραφο ως συστατικός ή ως αποδεικτικός τύπος, δεν επιτρέπεται η απόδειξη με μάρτυρες, έστω και αν η αξία του αντικειμένου της δικαιοπραξίας είναι μικρότερη από τα 20.000 € και συγχωρείται μόνο στη περίπτωση της τυχαίας απώλειας του εγγράφου. Επίσης δεν επιτρέπεται να αποδειχθεί με μάρτυρες ακόμα και κάτω από το ποσό αυτό των 20.000 €, γεγονός αντίθετο με το περιεχόμενο του εγγράφου.

Ορισμένα πρόσωπα, τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 399 ΚΠολΔ δεν εξετάζονται καθόλου ως μάρτυρες λόγω ορισμένης ιδιότητας ή καταστάσεως αυτών. Άλλα πρόσωπα πάλι δεν εξετάζονται, γιατί από διάφορους λόγους (μπορεί να) θεωρείται η μαρτυρία τους είτε μη προσήκουσα, είτε αντιδεοντολογική, είτε μη συμβιβασζόμενη με κάποιες ηθικές υποχρεώσεις, είτε ακόμα και ύποπτη. Οι πρώτοι χαρακτηρίζονται ως ανίκανοι μάρτυρες ενώ οι δεύτεροι ως εξαιρέσιμοι ή εξαιρετέοι μάρτυρες.

Από την ανικανότητα και την εξαίρεση των μαρτύρων διακρίνεται το δικαίωμα της αρνήσεως της μαρτυρίας (άρθρο 401 ΚΠολΔ) αφενός και της μη εξετάσεως των μαρτύρων για ορισμένο ζήτημα αφετέρου (άρθρο 402 ΚΠολΔ).

Εξέταση των διαδίκων

Η εξέταση των διαδίκων διαφέρει από τη μαρτυρία, αφενός γιατί οι μάρτυρες είναι τρίτα πρόσωπα εκτός από τους διαδίκους και αφετέρου γιατί κατά κανόνα το θέμα της εξετάσεως των μαρτύρων είναι περισσότερο συγκεκριμένο σε σύγκριση με το θέμα, στο οποίο αφορά η εξέταση των διαδίκων.

Το δικαστήριο μπορεί να εξετάσει έναν ή περισσότερους διαδίκους για την αλήθεια των πραγματικών γεγονότων χωρίς η εξέταση αυτή να είναι επικουρική έναντι των άλλων αποδεικτικών μέσων.

Η διαδικασία της εξέτασης των διαδίκων περιγράφεται στα άρθρα 415-420 ΚΠολΔ.

Το δικαστήριο εκτιμά ελεύθερα την ανώμοτη ή ένορκη κατάθεση των διαδίκων, την χωρίς δικαιολογημένη αιτία μη εμφάνιση του διαδίκου, που έχει κληθεί για ανώμοτη ή ένορκη κατάθεση, την άρνηση αυτού να καταθέσει ή να απαντήσει στις υποβαλλόμενες σ' αυτόν ερωτήσεις, καθώς και τη (τυχόν) διαφορά της ένορκης από την προηγούμενη ανώμοτη κατάθεση (ΚΠολΔ 470).

Έγγραφα

Τα έγγραφα συντάσσονται κατά κανόνα για την απόδειξη νομικών γεγονότων (ad probationem). Μερικές φορές όμως επιβάλλεται η σύνταξη του εγγράφου και ως πανηγυρικός τύπος για την σύσταση κάποιας δικαιοπραξίας (ad solemnitatem).

Δημόσια έγγραφα λέγονται τα έγγραφα, τα οποία σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις **συντάσσονται από δημόσιο υπάλληλο, που είναι υλικά, λειτουργικά και τοπικά αρμόδιος** (ΚΠολΔ 438).

Ιδιωτικά έγγραφα ονομάζονται τα έγγραφα, τα οποία συντάσσονται από ιδιώτες και γενικά όσα δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως δημόσια (ΚΠολΔ 442). Στα ιδιωτικά έγγραφα υπάγονται και τα εμπορικά βιβλία, δηλαδή τα βιβλία, τα οποία τηρούν οι έμποροι, καθώς γενικότερα και τα βιβλία που τηρούν σύμφωνα με το νόμο οι επαγγελματίες.

Ως ιδιωτικά έγγραφα θεωρούνται και οι φωτογραφικές ή κινηματογραφικές αναπαραστάσεις, οι φωνητικές εγγραφές, όπως και κάθε άλλη μηχανική απεικόνιση (ΚΠολΔ 444).

Πρωτότυπα ονομάζονται εκείνα τα έγγραφα, τα οποία πιστοποιούν την ενέργεια ή την επανάληψη της πράξεως. Αντίγραφα λέγονται, όσα συντάσσονται κατά απομίμηση του πρωτότυπου. Τα αντίγραφα ονομάζονται **επικυρωμένα (αντιπεφωνημένα), εφόσον συντάσσονται από τον αρμόδιο υπάλληλο, ο οποίος βεβαιώνει την ακρίβεια της αντιγραφής**. Διαφορετικά ονομάζονται απλά αντίγραφα.

Αρχές που ισχύουν για τα έγγραφα:

- Δεν πρέπει να είναι τεμαχισμένα, τρυπημένα ή διαγραμμένα. Δεν πρέπει επίσης να έχουν ξυσίματα, ή εξαλείψεις, ή να είναι δυσανάγνωστα, ή να έχει υποστεί μεταβολή το περιεχόμενο τους (ΚΠολΔ 432).
- Τεκμαίρεται, ότι ο τυχόν τεμαχισμός, η τυχόν διάτρηση ή η διαγραφή κ.λπ. έχουν γίνει για το σκοπό της εκμηδενίσεως της αποδεικτικής τους αξίας, εκτός εάν αποδειχθεί το αντίθετο (ΚΠολΔ 433).
- Εάν υπάρχουν μεταβολές στο έγγραφο, εκείνος, που διεξάγει απόδειξη με το έγγραφο αυτό πρέπει να αποδείξει, ότι οι μεταβολές έγιναν είτε από τον εκδότη του εγγράφου, είτε από εκείνον, εναντίον του οποίου πρόκειται να χρησιμοποιηθεί το έγγραφο ως αποδεικτικό μέσο ή από το πρόσωπο, που απέκτησε το δικαίωμα, είτε ότι αυτές έγιναν με τη συναίνεσή του (ΚΠολΔ 434). Εάν έγγραφο καταστραφεί ή γίνει δυσανάγνωστο ή άχρηστο, αυτός, που διεξάγει απόδειξη οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη του εγγράφου, καθώς και τη νομότυπη σύνταξή του, ή το περιεχόμενό του ή όλα τα πιο πάνω με κάθε αποδεικτικό μέσο, ακόμη και αν πρόκειται για έννομη σχέση, για σύσταση της οποίας επιβάλλεται από το νόμο ή τα μέρη η σύνταξη εγγράφου (ΚΠολΔ 435).

Αποδεικτική δύναμη:

- Δημόσια έγγραφα

Αναφορικά με τα γεγονότα, τα οποία βεβαιώνονται, ότι **έγιναν από το δημόσιο υπάλληλο**, ο οποίος έχει συντάξει το έγγραφο, ή τα οποία **υπέπεσαν ή έπρεπε να υποπέσουν στην άμεση αντίληψή του**, έχουν τα δημόσια έγγραφα **πλήρη αποδεικτική δύναμη για όλους** (έναντι όλων κατά την παραδοσιακή ορολογία), χωρίς να επιτρέπεται άλλη ανταπόδειξη, εκτός από την προσβολή του συγκεκριμένου εγγράφου ως πλαστού (ΚΠολΔ 438).

Αναφορικά με τα γεγονότα, **των οποίων την αλήθεια όφειλε να διαπιστώσει ο υπάλληλος**, που συνέταξε το έγγραφο, έχουν τα δημόσια έγγραφα πλήρη αποδεικτική δύναμη για όλους (έναντι όλων), επιτρέπεται όμως απλή ανταπόδειξη. Στην περίπτωση αυτή η ανταπόδειξη μπορεί νόμιμα να γίνει και με μάρτυρες ή και με δικαστικά τεκμήρια.

Τα έγγραφα, που συντάσσονται προς σύσταση ή βεβαίωση δικαιοπραξίας αποτελούν πλήρη απόδειξη έναντι όλων ως προς το περιεχόμενο των δικαιοπρακτικών δηλώσεων, επιτρέπεται όμως ανταπόδειξη χωρίς χρησιμοποίηση όμως στην περίπτωση αυτή των αποδεικτικών μέσων των μαρτύρων και των δικαστικών τεκμηρίων λόγω του περιορισμού, που θεσπίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 393 και 395 ΚΠολΔ. Το ίδιο ισχύει και για όσα αναφέρονται στο έγγραφο κατά τρόπο διηγηματικό (*per verba enunciativa*), εφόσον αυτά έχουν άμεση σχέση με το κύριο περιεχόμενο αυτού του εγγράφου.

- Ιδιωτικά έγγραφα

Έγγραφα ιδιωτικά, τα οποία έχουν συνταχθεί με τους νόμιμους τύπους, εφόσον η γνησιότητά τους αναγνωρίσθηκε ή αποδείχθηκε, αποτελούν **πλήρη απόδειξη, ότι η δήλωση η οποία περιέχεται στα έγγραφα αυτά προέρχεται από τον εκδότη του εγγράφου**, επιτρέπεται όμως στην περίπτωση αυτή ανταπόδειξη. Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές τα ιδιωτικά έγγραφα αποτελούν **πλήρη απόδειξη και ως προς το περιεχόμενο των δικαιοπρακτικών δηλώσεων**. Τα ιδιωτικά έγγραφα δεν αποδεικνύουν ταυτόχρονα και την ακρίβεια της χρονολογίας τους, δηλαδή δεν έχουν, όπως λέγεται, από μόνα τους βέβαιη χρονολογία²² έναντι των τρίτων.

Τα ιδιωτικά έγγραφα **δεν αποτελούν κατά κανόνα απόδειξη υπέρ του εκδότη τους (αλλά μόνο εναντίον του**, εφόσον βέβαια συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις για να παράγουν, ή άλλως να δημιουργούν, απόδειξη). Εξαίρεση από τον κανόνα αυτό ισχύει μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις: 1) Εάν το έγγραφο **προσήγαγε ο αντίδικος**. 2) Εάν πρόκειται για τα **υποχρεωτικά εμπορικά βιβλία** ή τα βιβλία, που εξομοιώνονται προς αυτά.

Τα υποχρεωτικά εμπορικά βιβλία, και τα προς αυτά εξομοιούμενα βιβλία επαγγελματιών κλπ., εφ' όσον είναι συντεταγμένα σύμφωνα με τους νόμιμους τύπους, αποτελούν, μεταξύ εμπόρων ή άλλων προσώπων, που είναι υποχρεωμένα να τηρούν όμοια βιβλία, πλήρη απόδειξη για όσα αναφέρονται σε αυτά, επιτρέπεται όμως ανταπόδειξη. Εναντίον άλλων προσώπων, τα οποία δεν είναι υποχρεωμένα να τηρούν τέτοια βιβλία, αποτελούν μεν πλήρη απόδειξη για το μέγεθος της απαιτήσεως, πλην όμως στην περίπτωση αυτή με την προϋπόθεση, ότι η ύπαρξη της συγκεκριμένης απαιτήσεως αποδεικνύεται με άλλο τρόπο και μόνο για ένα έτος αφότου γίνει η εγγραφή, εκτός εάν έγινε αναγνώριση του περιεχομένου του βιβλίου με την υπογραφή του υπόχρεου, γιατί τότε υπάρχει ένα συνηθισμένο ιδιωτικό έγγραφο (ΚΠολΔ 448 § 1).

Η γνησιότητα ιδιωτικού εγγράφου, εφόσον αμφισβητείται – καθώς δε ισχύει τεκμήριο γνησιότητας υπέρ αυτών – πρέπει να αποδεικνύεται από αυτόν, που το επικαλείται και το προσάγει, εκτός αν το έγγραφο αυτό έχει υποστεί τόσες μεταβολές, ώστε το δικαστήριο να μπορεί αμέσως και ασφαλώς να διαπιστώσει τη μη γνησιότητά του.

²² Τα ιδιωτικά έγγραφα (μπορούν να) αποκτούν όμως βέβαιη χρονολογία μόνο: 1) Με τη θεώρησή τους από συμβολαιογράφο ή άλλο αρμόδιο σύμφωνα με το νόμο υπάλληλο, 2) με το θάνατο ενός από εκείνους, που είχαν υπογράψει το έγγραφο, οπότε στην περίπτωση αυτή ως «ύστατη» βέβαιη χρονολογία είναι η ημερομηνία θανάτου εκείνου, που φέρεται ότι έχει υπογράψει το επίμαχο έγγραφο (με την έννοια δηλαδή, ότι δεν είναι εκ των πραγμάτων δυνατό το έγγραφο να υπεγράφη από το συγκεκριμένο πρόσωπο μετά το θάνατό του). 3) με τη μνεία κατά το ουσιώδες περιεχόμενο του ιδιωτικού εγγράφου σε κάποιο δημόσιο έγγραφο (ΚΠολΔ 446).

ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Η πρωτογενής απονομή της δικαιοσύνης από τα δικαστήρια στα οποία άγεται η διαφορά ιδιωτικού δικαίου καταλήγει συχνά σε απόφαση, η οποία **δεν ανταποκρίνεται στην ορθή έννοια των εφαρμοστέων κανόνων δικαίου και/η στην αλήθεια των πραγμάτων**. Επιπλέον, μπορεί να έχει εμφιλοχωρήσει **διαδικαστικό σφάλμα** στην απονομή της δικαιοσύνης.

Η παροχή στον βλαπτόμενο πρόσθετης δυνατότητας προστασίας με την κρίση της υπόθεσής του σε δεύτερο βαθμό από ένα ανώτερο δικαστήριο εξασφαλίζει την μέγιστη δυνατή προστασία στον ιδιώτη, καθιστά ελεγκτή την άσκηση του δικαιοδοτικού έργου και προσεκτικότερη την απονομή της πρωτογενούς δικαιοσύνης εξαιτίας του επαπειλούμενου ελέγχου.

Η δευτερογενής έννομη προστασία δεν κρίνει αποκλειστικά και πρωταρχικά την εξώδικη συμπεριφορά αλλά ελέγχει κυρίως την προσβαλλομένη δικαστική απόφαση και ελέγχει:

- Το περιεχόμενό της.
- Τη μέθοδο παραγωγής της, την διαδικασία δηλαδή που ακολουθήθηκε για να φθάσει στο πέρας της πρωτοβάθμιας δίκης.

Ορισμός και εννοιολογικά στοιχεία

Ένδικα μέσα ονομάζονται οι διαδικαστικές πράξεις των διαδίκων, με τις οποίες ζητείται από το ίδιο ή από ανώτερο δικαστήριο η εξαφάνιση ή η μεταρρύθμιση δικαστικής αποφάσεως προς επανόρθωση σφαλμάτων σε όφελος του διαδίκου.

Κύριο γνώρισμά τους είναι η **προσβολή δικαστικής απόφασης** και μάλιστα με τον σκοπό εξαφάνισης ή διόρθωσής της.

Τα ένδικα μέσα στηρίζονται σε **ισχυρισμό περί σφάλματος** της δικαστικής απόφασης. Ο λόγος, επομένως, για τον οποίο προσβάλλεται η απόφαση δεν είναι γιατί δεν επέβαλε σκόπιμη ή μη ενδεικνυόμενη κρίση αλλά αποκλειστικά και μόνο επειδή περιέχει **κρίση νομικά ή πραγματικά εσφαλμένη**. Για την άσκηση του ενδίκου μέσου, αρκεί να ισχυρίζεται ο ασκών την ύπαρξη του σφάλματος. Αυτή η τελευταία συνιστά προϋπόθεση όχι για την έννοια αλλά για την ευδοκίμηση του ενδίκου μέσου.

Τα ένδικα μέσα **ασκούνται από διαδίκους** και μόνο. Η θεμελιώδης δικονομική αρχή της διαθέσεως ισχύει και στο πεδίο των ενδίκων μέσων. Απαιτείται επομένως αίτηση του ενδιαφερομένου διαδίκου προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία ελέγχου της απόφασης και η αίτηση αυτή διατυπώνεται με την άσκηση του ενδίκου μέσου. **Η αίτηση προϋποθέτει την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος, ανάγκης δηλαδή εννόμου προστασίας, την οποία κατ' αρχήν έχει ο ηττηθείς διάδικος**.

Απευθύνονται είτε σε ανώτερο δικαστήριο είτε και στο ίδιο που εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση. Στην δεύτερη περίπτωση που αφορά τα ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας και της αναψηλαφίσεως, δεν υπάρχει μομφή κατά των δικαστών και γι αυτό η υπόθεση δεν μεταβιβάζεται σε ανώτερο δικαστήριο αλλά κρίνεται από το ίδιο δικαστήριο που εξέδωσε την αρχική απόφαση.

Με την αίτηση διορθώσεως ή ερμηνείας της απόφασης λόγω γραφικών ή λογιστικών παραδρομών ή ελλিপύς ή ανακριβούς διατυπώσεως του διατακτικού της, δεν καθίσταται αντικείμενο ελέγχου η ορθότητα της προηγούμενης απόφασης.

Ούτε η αγωγή αναγνωρίσεως του ανυποστάτου δικαστικής αποφάσεως κατ' άρθρον 313 ΚΠολΔ αποτελεί ένδικο μέσω καθώς έχει καθαρά αναγνωριστικό χαρακτήρα και μπορεί να επιτευχθεί με την προβολή απλής ενστάσεως.

Ένδικο μέσο δεν αποτελεί ούτε η ανακοπή, την οποία ασκεί κατά δικαστικής ή εξώδικης πράξεως πρόσωπο, το οποίο δεν συμμετείχε σ' αυτήν ή η ανακοπή του άρθρου 933-936 ΚΠολΔ κατά της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.

Για τον λόγο της προβολής της από μη διαδίκους δεν αποτελεί ένδικο μέσο ούτε η τριτανακοπή εφόσον ασκείται εξ' ορισμού και μόνο από τρίτους.

Σκοπός

Είναι η ολοκλήρωση της έννομης προστασίας με την παροχή δευτερογενούς κρίσης μέσα στο πλαίσιο της ίδια της δικαστικής λειτουργίας και εναντίον πράξεων της που εμφανίζονται εσφαλμένες.

Με τον επανέλεγχο της υπόθεσης από κατά κανόνα ανώτερους και εμπειρότερους δικαστές, αυξάνονται οι εγγυήσεις ορθής απονομής της δικαιοσύνης για τα πρόσωπα που προσφεύγουν στην κρίση της. Παρέχεται επίσης η ευκαιρία στους ίδιους τους διαδίκους να επανορθώσουν και δικές τους παραλείψεις κατά την πρωτοβάθμια διαδικασία.

Δευτερεύοντες σκοποί των ενδίκων μέσων είναι:

- Η επιμελέστερη απονομή της δικαιοσύνης στο πρωτόβαθμο στάδιο καθώς λειτουργεί η δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων προληπτικά με αποτέλεσμα την μεγαλύτερη προσοχή του δικαστή του πρώτου βαθμού εφόσον γνωρίζει ότι η απόφασή του υπόκειται σε κρίση αν υφίστανται σφάλματα.
- Εφόσον με τα ένδικα μέσα ελέγχεται η ορθότητα της αποφάσεως με βάση την αιτιολογία της, η ύπαρξη του θεσμού συντελεί στην **βελτίωση, συγκεκριμενοποίηση και εξειδίκευση** των αιτιολογιών.
- Επιφέρουν την κατά βαθμίδες ενοποίηση της νομολογίας και κατ' επέκταση του ισχύοντος δικαίου.

NUMEROUS CLAUSUS ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Περιορισμός του αριθμού των ενδίκων μέσων – numerous clausus

Η ανάγκη οριστικής διάγνωσης της υποθέσεως που εξυπηρετείται και με τον θεσμό του δεδικασμένου επιβάλλει η δυνατότητα της προκλήσεως ελέγχου της ορθότητας των δικαστικών αποφάσεων με τα ένδικα μέσα **να μην υπάρχει επ' άπειρον**.

Η εσφαλμένη δικαστική απόφαση παρά το σφάλμα της παραμένει έγκυρη και τα ένδικα μέσα προσβάλλουν κατ' αρχήν έγκυρες αποφάσεις και με την αποδοχή τους οδηγούν σε μεταβολή έγκυρων πολιτειακών πράξεων. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο τα ένδικα μέσα συνιστούν εξαιρετικό φαινόμενο στο σύστημά μας.

Από τον εξαιρετικό αυτόν χαρακτήρα των ενδίκων μέσων απορρέει και ο περιορισμένος ή κλειστός αριθμός τους. Τα ένδικα μέσα στο ελληνικό δίκαιο είναι μόνο τα 4 που απαριθμούνται στο άρθρο 495 ΚΠολΔ., ήτοι η ανακοπή ερημοδικίας, η έφεση, η αναψηλάφηση (επανάληψη της διαδικασίας) και η αναίρεση.

Προκύπτει επίσης ότι τόσο **οι όροι άσκησης όσο και τα αποτελέσματά τους διαγράφονται δεσμευτικά από τον νόμο**. Η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί ούτε να διαπλάσει ένδικα μέσα άγνωστα στον νόμο ούτε να διαφοροποιήσει τις προϋποθέσεις ή την ενέργεια των ενδίκων μέσων.

Διακρίσεις ενδίκων μέσων

Τακτικά καλούνται τα ένδικα μέσα, τα οποία επιτρέπονται, κατά κανόνα, **κατά κάθε αποφάσεως και για κάθε λόγο**. Τακτικά ένδικα μέσα είναι η ανακοπή ερημοδικίας²³ και μάλιστα, κυρίως, η έφεση. Τα ένδικα μέσα αυτά ονομάζονται έτσι καθώς κανονική, τακτική, συνέπεια της δικαστικής αποφάσεως είναι το δεδικασμένο και τα ένδικα μέσα που οδηγούν σ' αυτό είναι η έφεση και η ανακοπή ερημοδικίας.

Έκτακτα είναι εκείνα που συγχωρούνται **κατά ορισμένων αποφάσεων και για ορισμένους λόγους**. Έκτακτα είναι η αναψηλάφηση και η αναίρεση. Με τα έκτακτα ένδικα μέσα επιδιώκεται η ανατροπή του δεδικασμένου των αποφάσεων που προσβάλλονται για συγκεκριμένους λόγους που αναφέρονται περιοριστικά στον νόμο.

Μεταβιβαστικά λέγονται τα ένδικα μέσα, με την άσκηση των οποίων η υπόθεση φέρεται ενώπιον άλλου δικαστηρίου, ιεραρχικά ανώτερου από εκείνο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Μεταβιβαστικό ένδικο μέσο είναι η έφεση και η αναίρεση στον

²³ Παρά το γεγονός ότι σήμερα προβλέπεται μόνο ως αιτιολογημένη, δηλαδή για συγκεκριμένους λόγους, επιχείρημα αντλείται από το άρθρο 321 ΚΠολΔ κατά το οποίο η τελεσιδικία και το δεδικασμένο απαιτούν εξάντληση και της έφεσης και της ανακοπής ερημοδικίας.

βαθμό που ο Άρειος Πάγος έχει το δικαίωμα να κρατήσει την υπόθεση και να τη δικάσει στην ουσία της.

Μη μεταβιβαστικά εξάλλου είναι όσα δεν έχουν το αποτέλεσμα αυτό, αλλά εισάγονται στο δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Η αναίρεση δεν έχει, κατά το δίκαιο που ισχύει, μεταβιβαστικό αποτέλεσμα, διότι ενώπιον του Αρείου Πάγου κατά το αναιρετικό και ακυρωτικό **στάδιο συζητείται και εξετάζεται μόνο η ορθότητα της αποφάσεως από νομικής απόψεως**, όχι όμως και το πραγματικό μέρος της υποθέσεως. Μη μεταβιβαστικά ένδικα μέσα είναι η ανακοπή ερημοδικίας και η αναψηλάφηση.

Ανασταλτικά είναι τα ένδικα μέσα, εξαιτίας της ασκήσεως των οποίων κωλύεται η εκτέλεση της αποφάσεως που προσβάλλεται. Μη ανασταλτικά θεωρούνται, εξάλλου, εκείνα τα ένδικα μέσα, των οποίων η άσκηση δεν επάγεται το αποτέλεσμα αυτό. Ανασταλτικά είναι η έφεση και κατ' εξαίρεση η αναψηλάφηση και η αναίρεση. Η ανακοπή ερημοδικίας είναι μη ανασταλτικό ένδικο μέσο, ωστόσο εξαιτίας του γεγονότος ότι η προθεσμία της έφεσης και της ανακοπής ερημοδικίας τρέχουν παράλληλα κατά το διάστημα αυτό υπάρχει αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης εξαιτίας της έφεσης²⁴. Επομένως, η ερήμην απόφαση που έχει εμπροθέσμως προσβληθεί ή ενδέχεται (λόγω μη παρελεύσεως της προθεσμίας της εφέσεως) να προσβληθεί με έφεση δεν μπορεί κατ' αποτέλεσμα να εκτελεστεί.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΤΟΥ

Παραδεκτό και βάσιμο

Όπως και στην πρωτοβάθμια απονομή της δικαιοσύνης, έτσι και στον στάδιο των ενδίκων μέσων, πρώτα ελέγχεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο η συνδρομή των προϋποθέσεων του παραδεκτού του ενδίκου μέσου και μετά το βάσιμο αυτού. Δεν μπορεί να εξετάσει στην ουσία το ένδικο μέσο αν δεν συντρέχει κάποια προϋπόθεση του παραδεκτού ακόμη και αν είναι προδήλως βάσιμο.

Κρίνει επίσης το δικαστήριο και το παραδεκτό κάθε λόγου που επικαλείται ο ασκών το ένδικο μέσο και στην συνέχεια κρίνει το βάσιμο των λόγων. Προκειμένου να γίνει δεκτό ένα ένδικο μέσο απαιτείται αλλά και αρκεί να διαγνωσθεί ως παραδεκτός και βάσιμος ένας μόνο λόγος από αυτούς που στηρίζουν το αίτημα του ασκούντος.

Εάν δεν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις του παραδεκτού κάποιου ενδίκου μέσου που απαιτούνται κάθε φορά, ή διαφορετικά αν λείπει μία τουλάχιστον προϋπόθεση του

²⁴ Σε περίπτωση όμως που δεν υπάρξει επίδοση της αποφάσεως και άρα εφαρμοστεί η καταχρηστική προθεσμία των 3 ετών για την έφεση, μετά την πάροδο αυτών των ετών, η εκτέλεση μπορεί να γίνει κανονικά καθώς η ανακοπή ερημοδικίας δεν έχει μεν για την άσκησή της καταχρηστική προθεσμία αλλά ούτε και ανασταλτικό αποτέλεσμα.

επιτρεπτού αυτού, αυτό το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο και δεν μπορεί να ασκηθεί, εάν δε παρά ταύτα ασκηθεί, απορρίπτεται ως απαράδεκτο.

Το απαράδεκτο της ασκήσεως κάποιου ενδίκου μέσου εξετάζεται και λαμβάνεται, συνήθως υπόψη και αυτεπάγγελα από το δικαστή. Εξαίρεση ισχύει:

- κάθε φορά που το απαράδεκτο προέρχεται από την αποδοχή της αποφάσεως που προσβάλλεται ή από την παραίτηση από το δικαίωμα της ασκήσεως του ενδίκου αυτού μέσου, ή
- κάθε φορά που κάποια προϋπόθεση του παραδεκτού εξαρτάται από γεγονός που πραγματοποιείται εξαιτίας πρωτοβουλίας ή αιτήσεως των διαδίκων ή από γεγονός που δεν προκύπτει από τα έγγραφα της δίκης και τα πραγματικά στοιχεία που τίθενται υπόψη του δικαστηρίου.

Επιπλέον στο επίπεδο των λόγων του ενδίκου μέσου προηγείται η εξέταση του παραδεκτού καθενός από τους λόγους που προβάλλονται καθενός ξεχωριστά ενδίκου μέσου, και μόνο αν κριθεί αυτός παραδεκτός, επακολουθεί ο έλεγχος της βασιμότητάς του. Στη σειρά της έρευνας αυτής προηγούνται συνήθως οι λόγοι που στηρίζονται σε παράβαση ή μη τήρηση κάποιας δικονομικής διατάξεως και ακολουθούν λόγοι που αφορούν την ουσία της υποθέσεως νομικής ή πραγματικής φύσεως.

Εάν κάποιος από τους λόγους του συγκεκριμένου ενδίκου μέσου θεωρηθεί απαράδεκτος, απορρίπτεται χωρίς παραπέρα έλεγχο της βασιμότητάς του. Στην αντίθετη περίπτωση, εξετάζεται εάν το παράπονο που προβάλλεται με το λόγο αυτό είναι δικαιολογημένο ή όχι. Στην πρώτη περίπτωση ο λόγος γίνεται δεκτός και αντιστοίχως κατά την έκταση και τη σημασία αυτού γίνεται δεκτό και το ένδικο μέσο ολικά ή μερικά, ενώ στην δεύτερη περίπτωση απορρίπτονται και τα δύο ολικά ή μερικά.

Αν γίνει δεκτός ένας λόγος, περιττεύει συνήθως η εξέταση των άλλων λόγων που τυχαίνει να υπάρχουν. Εξαίρεση ισχύει:

- σε περίπτωση σωρεύσεως αγωγών (αντικειμενικής ή υποκειμενικής) ή συνεκδικάσεως περισσότερων αγωγών, που έχουν ασκηθεί ξεχωριστά ή σε περίπτωση ασκήσεως ανταγωγής, κύριας ομοδικιακής πρόσθετης παρεμβάσεως ή και προσεπικλήσεως και γενικά σε περίπτωση αποφάσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν περισσότερα κεφάλαια,
- κάθε φορά που υπάρχει **ειδικό έννομο συμφέρον** ενός από τους διαδίκους προς αυτό, π.χ. προς αποτροπή της δημιουργίας (δυσμενούς) δεδικασμένου από την εσφαλμένη κρίση.

Το παραδεκτό περιλαμβάνει τρεις επιμέρους προϋποθέσεις:

- Το επιτρεπτό του ενδίκου μέσου
- Την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος
- Την τήρηση ορισμένου τύπου και ορισμένης διαδικασίας

Επιτρεπτό των ενδίκων μέσων

Το επιτρεπτό των ενδίκων μέσων αναφέρεται στο είδος της προσβαλλομένης απόφασης και στην ιδιότητα του προσώπου που ασκεί το ένδικο μέσο.

Πρώτη προϋπόθεση του επιτρεπτού της ασκήσεως ενδίκου μέσου είναι η ύπαρξη αποφάσεως, που υπόκειται σύμφωνα με το νόμο, κατ' αρχήν και αφηρημένα στην προσβολή με αυτό το ένδικο μέσο. Έχουν υποστηριχθεί 3 θεωρίες σχετικά με το ζήτημα των στοιχείων βάσει των οποίων θα κριθεί το επιτρεπτό:

- Υποκειμενική θεωρία:

Το παραδεκτό των ενδίκων μέσων εναντίον μιας αποφάσεως κρίνεται με βάση την απόφαση, **όπως αυτή εκδόθηκε και με τη μορφή υπό την οποία αυτή εκδόθηκε.**

- Αντικειμενική θεωρία:

Το επιτρεπτό της ασκήσεως κάποιου ενδίκου μέσου κατά κάποιας αποφάσεως πρέπει να καθορίζεται ενόψει της **διαδικασίας και του τύπου, υπό τον οποίο έπρεπε κατά νόμο να εκδοθεί** η συγκεκριμένη απόφαση.

- Μεικτή θεωρία:

Μπορεί, κατ' αρχήν, να γίνεται δεκτή κάθε φορά η περισσότερο ευνοϊκή λύση ενόψει των δύο ακραίων ως άνω απόψεων, εκτός αν ο νόμος αποκλείει γενικά την άσκηση ενδίκου μέσου.

Η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να έχει περιέλθει σε ορισμένο βαθμό δικονομικής ωριμότητας για να καταστεί προσβλητή με ένδικο μέσο. Πρέπει λοιπόν να είναι οριστική η απόφαση υπό την έννοια που δόθηκε παραπάνω. Βάσει αυτής της αρχής ο νόμος δεν επιτρέπει ούτε την προσβολή οριστικών διατάξεων αν η απόφαση δεν είναι ήδη εν όλω οριστική αλλά όταν αυτή καταστεί εν όλω οριστική, τότε θεωρούνται και συμπροσβαλλόμενες και οι προηγούμενες μη οριστικές αποφάσεις.

Το παραδεκτό ή επιτρεπτό της ασκήσεως των ενδίκων μέσων κρίνεται, κατ' αρχήν, ενόψει της συνδρομής των προϋποθέσεων που απαιτούνται κ.λπ. **κατά το δίκαιο, το οποίο ισχύει κατά το χρόνο της εκδόσεως ή καλύτερα της δημοσιεύσεως** της αποφάσεως που πρόκειται (κάθε φορά) να προσβληθεί.

Όσον αφορά τον κρίσιμο χρόνο για την **συνδρομή των προϋποθέσεων του παραδεκτού και του επιτρεπτού** έχουν υποστηριχθεί τρία χρονικά σημεία:

- Κατά τα πραγματικά περιστατικά που ίσχυαν κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης.
- Κατά τον χρόνο άσκησης του ενδίκου μέσου
- Ο χρόνος έκδοσης της οριστικής απόφασης επί του ενδίκου μέσου.

Έννομο συμφέρον

Δεύτερη προϋπόθεση του παραδεκτού είναι το **έννομο συμφέρον**. Για άσκηση ενδίκου μέσου απαιτείται η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος από εκείνον που το ασκεί.

Το έννομο αυτό συμφέρον έχει ο διάδικος που **υφίσταται βλάβη** από την προσβαλλόμενη απόφαση.

Βλάβη θεωρείται, κατά κανόνα τουλάχιστον ότι επέρχεται, όταν ο διάδικος για τον οποίο πρόκειται **ηττήθηκε, δηλαδή όταν απορρίφθηκε, ολικά ή μερικά, αίτησή του περί παροχής έννομης προστασίας** ή έγινε, ολικά ή μερικά, δεκτή εναντίον του όμοια αίτηση του αντιδίκου του.

Ο διάδικος που νίκησε έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει ένδικο μέσο όταν:

- Πρόκειται για δίκες δημοσίας τάξεως, όπως και σε γαμικές διαφορές, σε διαφορές που αφορούν σχέσεις γονέων και τέκνων.
- Η νίκη του μπορούσε να επιτευχθεί με λιγότερες θυσίες. Αυτό συμβαίνει όταν υπάρχει αντικειμενική σώρευση και απορρίπτεται μια από τις περισσότερες αγωγές του ή όταν απορρίπτεται μη αυτοτελής ένσταση του εναγομένου και δέχεται ένσταση συμψηφισμού. Όταν το δικαστήριο απορρίπτει την κύρια βάση και δέχεται την επικουρική ο ενάγων έχει το δικαίωμα να ασκήσει ένδικο μέσο καθώς βάσει της αρχής της διαθέσεως το αίτημα δικαστικής προστασίας που κατέθεσε στηριζόταν πρώτα στην κύρια βάση.

Για να διαπιστωθεί η ύπαρξη και η έκταση της ήττας γίνεται σύγκριση αφενός των αιτημάτων που προέβαλλε στην πρώτη δίκη ο ενδιαφερόμενος διάδικος και του δεδικασμένου αφετέρου. Εφόσον το δεδικασμένο, δημιουργημένο ή αναμενόμενο (στα τακτικά ένδικα μέσα) υπολείπεται από τα αιτήματα του διαδίκου, υφίσταται ήττα και άρα βλάβη.

Αν η εναντίον του αγωγή απορρίφθηκε απλώς ως απαράδεκτη, ο εναγόμενος έχει το έννομο συμφέρον να ασκήσει ένδικο μέσο με τον σκοπό να απορριφθεί αυτή ως νόμω ή ουσία αβάσιμη έτσι ώστε να δημιουργηθεί υπέρ αυτού δεδικασμένο²⁵.

²⁵ Σημειωτέον ότι η απόρριψη μιας αγωγής ως απαράδεκτης συνιστά απόρριψή της για τυπικούς λόγους και δεν οδηγεί στην δημιουργία δεδικασμένου επί της ουσίας παρά μόνο για το δικονομικό ζήτημα του απαράδεκτου. Η απόφαση που αποφαινεται για το απαράδεκτο του ενδίκου μέσου, η οποία είναι ή καθίσταται τελεσίδικη, παράγει δεδικασμένο, αλλά μόνο ως προς το δικονομικό ζήτημα που κρίθηκε και όχι ως προς την ουσία της υποθέσεως. Διαφορετικά έχει το πράγμα, όταν πρόκειται για οριστική ή τελειωτική απόφαση, η οποία αποφαινεται για το νομικά ή πραγματικά αβάσιμο του ενδίκου μέσου και απορρίπτει ή δέχεται αυτό και αντίστοιχα και ανάλογα (απορρίπτει ή δέχεται) την αίτηση περί παροχής έννομης προστασίας ολικά ή μερικά. Η απόφαση αυτή, όταν είναι τελεσίδικη από την έκδοσή της ή όταν καταστεί τελεσίδικη, αν συντρέχουν και οι λοιπές νόμιμες προϋποθέσεις, παράγει πλήρες και κανονικό ουσιαστικό δεδικασμένο.

Απόσβεση του εννόμου συμφέροντος και παραίτηση από τα ένδικα μέσα

Η άσκηση ενδίκων μέσων αποκλείεται, εφόσον ο ενδιαφερόμενος (διάδικος κ.λπ.) αποδέχθηκε την απόφαση που προσβάλλεται ή παραιτήθηκε από το δικαίωμα της ασκήσεώς τους.

Και τα ένδικα μέσα υπόκεινται στην γενική αρχή της διαθέσεως, η οποία κυριαρχεί στην πολιτική δικονομία. Η παραίτηση μπορεί να γίνει μετά τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης αλλά και πριν από αυτήν καθώς και μετά την άσκηση του ενδίκου μέσου.

Η παραίτηση μετά την δημοσίευση της οριστικής απόφασης σημαίνει αποδοχή του περιεχομένου της δικαστικής απόφασης έστω κι αν δεν σημαίνει κατ' ανάγκην αναγνώριση των αξιώσεων του αντιδίκου ή ομολογία των ισχυρισμών του. Σημαίνει μόνο αναγνώριση της ορθότητας της δικαστικής κρίσεως ή, εν πάσει περιπτώσει, του μάταιου και ανώφελου χαρακτήρα του περαιτέρω δικαστικού αγώνα.

Η παραίτηση αυτή ουσιαστικά ταυτίζεται με την αποδοχή της αποφάσεως, ρυθμίζεται από τα άρθρα 299 και 298 και δεν υπόκειται σε τύπο αλλά μπορεί να γίνει σιωπηρά (298 παρ. 2 ΚΠολΔ) με πράξεις από τις οποίες συνάγεται σαφώς η αποδοχή όπως η συμμόρφωση του ηττηθέντος διαδίκου προς το περιεχόμενο της αποφάσεως, εφόσον δεν απειλείται αμέσως αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του με αποτέλεσμα να παραμένει η βούλησή του ελεύθερη. Σε διατυπώσεις υπόκειται η παραίτηση στην περίπτωση των γαμικών διαφορών κατ' άρθρα 606 και 614 ΚΠολΔ.

Η παραίτηση ex ante, δηλαδή πριν δημοσιευθεί η δικαστική απόφαση και συνεπώς χωρίς να είναι γνωστό το περιεχόμενό της, ουσιαστικά συνιστά έναν παραμερισμό των επόμενων βαθμίδων με την συνομολόγηση της αναμενόμενης πρωτοβάθμιας απόφασης ως τελεσίδικης και αμετάκλητης. Μπορεί λοιπόν να υπάρξει μια τέτοια συμφωνία των διαδίκων και το κύρος της προκύπτει και a contrario από τα άρθρα 606 και 614 ΚΠολΔ που απαγορεύουν τέτοιες συμφωνίες στις διαφορές μεταξύ γονέων και τέκνων.

Η παραίτηση από ήδη ασκηθέν ένδικο μέσο υπόκειται **σε αυστηρότερες προϋποθέσεις και γίνεται μόνο ρητά, είτε με δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά του δικαστηρίου είτε με δικόγραφο που επιδίδεται στον αντίδικο**. Δέσμευση υπάρχει επίσης και από τον χρονικό περιορισμό του άρθρου 294 ΚΠολΔ, εφόσον δηλαδή ο αντίδικος δεν έχει εισέλθει στην ουσία της υπόθεσης. Το ένδικο μέσο **θεωρείται ότι δεν ασκήθηκε και είναι δυνατή η εκ νέου άσκησή του**. Επιβάλλεται η διάκριση μεταξύ της παραιτήσεως από το δικόγραφο του ενδίκου μέσου και της παραιτήσεως από το δικαίωμα της ασκήσεώς του με αποτέλεσμα την απόσβεση του δικαιώματος αυτού.

Κανόνας της άπαξ ασκήσεως του ενδίκου μέσου

Μία φορά μόνο επιτρέπεται στον καθένα από τους διαδίκους η άσκηση του ίδιου ενδίκου μέσου κατά της ίδιας αποφάσεως. Δεν ισχύει ο κανόνας αυτός όταν έγινε **απόρριψη για**

τυπικούς λόγους²⁶ ή έλαβε χώρα παραίτηση από το δικόγραφο του ενδίκου μέσου (εφόσον βέβαια υπάρχει ακόμη η προθεσμία για την άσκηση του ενδίκου μέσου).

Ο κανόνας αυτός ισχύει, όταν:

- ο ίδιος διάδικος
- ασκεί το ίδιο κατ' είδος και από απόψεως νομικού χαρακτηρισμού ένδικο μέσο
- κατά της ίδιας αποφάσεως

Ο κανόνας (και η απαγόρευση) ισχύει, όταν ο διάδικος που άσκησε το πρώτο ένδικο μέσο, στη συνέχεια **παραιτήθηκε ήδη από το δικονομικό δικαίωμα ασκήσεως** αυτού του ενδίκου μέσου.

Τύπος ασκήσεως των ενδίκων μέσων

Κατά το άρθρο 495 ΚΠολΔ, τα ένδικα μέσα ασκούνται με κατάθεση αυτοτελούς δικογράφου στην γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση.

Εν αντιθέσει με την άσκηση της αγωγής, η άσκηση των ενδίκων μέσων δεν προϋποθέτει την επίδοσή τους στον αντίδικο αλλά αρκεί η κατάθεση για την οποία συντάσσεται αμελλητί έκθεση και καταχωρίζεται σε ειδικό βιβλίο. Από την σύνταξη της εκθέσεως αυτής αρχίζουν τα αποτελέσματα της ασκήσεως των ενδίκων μέσων.

Κατ' εξαίρεση τα μη μεταβιβαστικά ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας και αναψηλαφίσεως κατά ειρηνοδικειακών αποφάσεων μπορούν να ασκηθούν και προφορικά οπότε και συντάσσεται έκθεση.

Απαιτείται η κατάθεση αυτοτελούς δικογράφου και άρα δεν είναι δυνατή η παρεμπίπτουσα άσκηση ενδίκου μέσου.

Πρέπει πέρα από όλα τα στοιχεία των δικογράφων όπως αυτά περιγράφονται στο άρθρο 118 ΚΠολΔ να περιλαμβάνει και τουλάχιστον έναν σαφή, βάσιμο και ορισμένο λόγο. Κατά τη νομολογία στην περίπτωση της εφέσεως απαιτείται το αρχικό δικόγραφο να περιέχει ορισμένο λόγο προκειμένου να είναι παραδεκτό το δικόγραφο των προσθέτων λόγων. Αντίθετα, στην περίπτωση της Αναίρεσης η νομολογία του Αρείου Πάγου δέχεται ότι οι πρόσθετοι λόγοι μπορούν να κατατεθούν και να περιέχουν ορισμένους και βάσιμους λόγους έστω κι αν στο δικόγραφο της αναίρεσεως δεν περιέχεται ορισμένος λόγος.

Το δικόγραφο του ενδίκου μέσου κατατίθεται πάντα στην γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση και όχι του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου απευθύνεται. Ο λόγος είναι ότι με αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται η αμφιβολία περί της αρμοδιότητας του δικαστηρίου που παραλαμβάνει το ένδικο μέσο και είναι ευχερές για τον αντίδικο να βρει όλα τα απαραίτητα στοιχεία στον οικείο φάκελο. Στην περίπτωση των μεταβιβαστικών ενδίκων μέσων, σε άλλο δικαστήριο **κατατίθεται και σε άλλο απευθύνεται το ένδικο μέσο.**

²⁶ Για την δυνατότητα άσκησης του ενδίκου μέσου για δεύτερη φορά μετά την απόρριψή του ως απαραδέκτου βλέπε παρακάτω σελ. 89.

Το δικόγραφο των ενδίκων μέσων υπογράφεται από δικηγόρο και κατ' εξαίρεση μόνο από τον διάδικο τον ίδιο στις περιπτώσεις όπου κατατίθεται στο ειρηνοδικείο.

Μετά την κατάθεση του ενδίκου μέσου **ο ενδιαφερόμενος διάδικος πρέπει να ζητήσει κυρωμένο αντίγραφο από την γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο κατατέθηκε και προσάγοντάς το στο δικαστήριο προς το οποίο απευθύνεται τον προσδιορισμό της δικασίμου.**

Η κλήση προς συζήτηση επιδίδεται στον αντίδικο (498 ΚΠολΔ), ο οποίος τότε λαμβάνει για πρώτη φορά γνώση της ασκήσεως και του περιεχομένου του ενδίκου μέσου.

Προθεσμία ασκήσεως των ενδίκων μέσων

Τα ένδικα μέσα αποτελούν διαδικαστικές πράξεις που βάλλουν κατά της ισχύος έγκυρων δικαστικών αποφάσεων και για τον λόγο αυτό δεν είναι δυνατόν να παραμένουν απρόθεσμα. Η θέσπιση προθεσμίας γίνεται προκειμένου να μη μένει μετέωρη η ισχύς της απόφασης και των ιδιωτικών δικαιωμάτων που αποτέλεσαν το αντικείμενό της.

Καθιερώνεται όχι παραγραφή αλλά αποσβεστική προθεσμία κατά τα άρθρα 279 και 280 ΑΚ, της οποίας η παρέλευση λαμβάνεται υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.

Ο προθεσμίες των ενδίκων μέσων, οι οποίες προβλέπονται στα οικεία άρθρα για κάθε ένδικο βοήθημα ξεκινούν από την επίδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως και τρέχουν όχι μόνο κατά του δέκτη της επιδόσεως αλλά και κατά του διαδίκου ο οποίος επιμελήθηκε της επιδόσεως. Απαιτείται αυθεντική γνωστοποίηση και γι αυτό αν ο διάδικος που δικαιούται να ασκήσει το ένδικο μέσο απεβίωσε, ενώ έτρεχε ακόμη η προθεσμία **απαιτείται νέα επίδοση της υπο προσβολή αποφάσεως στους κληρονόμους του από την οποία αρχίζει νέα πλήρης προθεσμία.**

Καθορίζουν οι εν λόγω προθεσμίες μόνο **το απώτατο χρονικό σημείο και όχι το minimum καθώς μπορεί να ασκηθούν από την ημέρα της δημοσιεύσεως της απόφασης έστω κι αν δεν έχει λάβει χώρα η επίδοση.**

Οι προθεσμίες αυτές αναστέλλονται μόνο κατά τον μήνα Αύγουστο και μόνο όπου προβλέπεται για το Δημόσιο μεγαλύτερη αναστολή επεκτείνεται και αυτή στους ιδιώτες διαδίκους για λόγους ισότητας.

Υπό τον φόβο της μη επίδοσης της υπό προσβολή αποφάσεως, ο ΚΠολΔ θέσπισε για τα ένδικα μέσα της εφέσεως, της αναψηλαφίσεως και της αναιρέσεως μια καταχρηστική προθεσμία 3 ετών από την δημοσίευση της απόφασης. Η στάθμιση αυτή του νομοθέτη έγινε προκειμένου να μη διαιωνίζονται οι διαφορές μέχρι τον απώτατο χρόνο της 20ετούς παραγραφής. Τέτοια καταχρηστική προθεσμία δεν ισχύει για την ανακοπή ερημοδικίας καθώς θα υπήρχε περίπτωση ο ερημοδικασθείς διάδικος να χάσει τον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας και να μην είναι αποτελεσματική η δικαστική του προστασία.

Επανειλημμένη και διαδοχική άσκηση των ενδίκων μέσων

Εφόσον διακρίνεται η κατάθεση του δικογράφου από το δικαίωμα άσκησης του ενδίκου μέσου συνάγεται ότι η κατάθεση του δικογράφου δεν εξαντλεί την άσκηση του δικαιώματος, η οποία θα μπορούσε κατ' αρχήν να επαναληφθεί. Δεν νοείται τέτοια επανάληψη όταν το ένδικο μέσο απορριφθεί για λόγους ουσιαστικούς μετά την ουσιαστική εξέτασή του.

Στην πρώτη περίπτωση της παραίτησης από το δικόγραφο, το ένδικο μέσω θεωρείται ως μηδέποτε ασκηθέν και επομένως μπορεί να ασκηθεί εκ νέου εφόσον βέβαια σώζεται η προθεσμία.

Στην περίπτωση της απόρριψης του ενδίκου μέσου ως απαραδέκτου, κατά την κρατούσα γνώμη στη θεωρία, από την ενιαία ρύθμιση τόσο για την έφεση (514 ΚΠολΔ) όσο και για την αναψηλάφηση (541 ΚΠολΔ) και για την αναίρεση (555 ΚΠολΔ) **δεν επιτρέπεται η δεύτερη άσκηση του ίδιου ενδίκου μέσου κατά της ίδιας αποφάσεως ως προς το ίδιο ή άλλο κεφάλαιο για τον ίδιο ή άλλο λόγο.** Ωστόσο σύμφωνα με άλλη άποψη (Κλαμαρής και Ορφανίδης) δεν υπάρχει απαγόρευση ασκήσεως του ενδίκου μέσου και παλι καθώς δεν δημιουργείται δεδικασμένο παρά μόνο για το δικονομικό ζήτημα Η Νομολογία του Αρείου Πάγου δέχεται εξαίρεση και άρα επιτρέπει την δεύτερη άσκηση του ενδίκου όταν **η πρώτη έφεση ασκήθηκε χωρίς να υπάρχει καν δικαίωμα εφέσεως με βάση την αντίληψη ότι το ένδικο μέσο αυτό είναι οιονεί ανυπόστατο.**

Περισσότερα ένδικα μέσα που επιτρέπονται κατά της ίδιας αποφάσεως δεν μπορούν ν' ασκούνται συγχρόνως και σωρευτικά, αλλά μόνο διαδοχικά και σύμφωνα με τη σειρά που ορίζεται από το νόμο. Με βάση αυτή τη σειρά τα τακτικά ένδικα μέσα προηγούνται των εκτάκτων, ειδικότερα δε η ανακοπή ερημοδικίας και η έφεση προηγούνται της αναψηλαφήσεως και η τελευταία της αναιρέσεως. Κύρωση είναι η απόρριψη του ενδίκου μέσου ως απαραδέκτου εκτός αν υπάρχει ρητή δήλωση παραιτήσεως από το εγγύτερο ένδικο μέσο ή όταν ασκείται το έκτακτο ένδικο μέσο επικουρικά και μόνο του τακτικού.

Ως προς τη σειρά ασκήσεως στο πεδίο των τακτικών ενδίκων μέσων –δηλαδή της ανακοπής ερημοδικίας και της εφέσεως– ήδη με βάση το αστικό δικονομικό δίκαιο, που ισχύει σήμερα, δεν προβλέπεται κάποια χρονική προτεραιότητα υποχρεωτικής μορφής μεταξύ της ασκήσεως αυτών. Δηλαδή οι ερήμην αποφάσεις προσβάλλονται από τη δημοσίευσή τους τόσο με ανακοπή ερημοδικίας, όσο και με έφεση. Επομένως και για να μην απωλεσθεί ή να μην παρέλθει τελικά άπρακτη ή προθεσμία ασκήσεως εφέσεως είναι **επιτρεπτή η σωρευτική άσκηση κατά ερήμην αποφάσεως τόσο ανακοπής ερημοδικίας όσο και εφέσεως με την αυτονόητη προϋπόθεση βέβαια ότι η άσκηση εφέσεως θα ασκείται επικουρικά και ότι η εκδίκαση της εφέσεως θα ορισθεί ή θα αναβληθεί για ένα μεταγενέστερο χρονικό σημείο,** ώστε εν τω μεταξύ να έχει αποφανθεί το αρμόδιο δικαστήριο επί της ασκηθείσας ανακοπής ερημοδικίας.

ΑΝΑΚΟΠΗ ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑΣ

Έννοια και αποστολή

Ανακοπή ερημοδικίας είναι το ένδικο μέσο ή βοήθημα, με το οποίο ο ερήμην δικαστείς διάδικος ζητεί από το ίδιο δικαστήριο την εξαφάνιση της ερήμην αυτού εκδοθείσας αποφάσεως και την εκ νέου συζήτηση της υποθέσεως.

Η ανακοπή παρέχεται για την περίπτωση που ένας διάδικος δεν συμμετείχε χωρίς υπαιτιότητά του στη δίκη με αποτέλεσμα να δικασθεί ερήμην (άρθρ. 501) και να εκδοθεί σε βάρος του μια ερήμην απόφαση. Το ένδικο μέσο προϋποθέτει δηλαδή την μη συμμετοχή στη δίκη ενός από τους διαδίκους (άρθρ. 270 παρ. 1 εδ. 5).

Αρχικά η ανακοπή ερημοδικίας ήταν αναιτιολόγητη με αποτέλεσμα ο ερημοδικαζόμενος διάδικος να μπορεί να προσβάλλει την ερήμην εκδοθείσα απόφαση χωρίς να πρέπει να δικαιολογήσει την απουσία του. Όπως δέχθηκε ο Άρειος Πάγος, ο χαρακτηρισμός μιας αποφάσεως ως ερήμην εκδοθείσας **εξαρτάται από την πραγματική ή πλασματική απουσία του διαδίκου κατά τη συζήτηση** κατά την οποία εκδόθηκε και όχι από το αν η απόφαση αυτή στηρίχθηκε σε συναγωγή δυσμενών συνεπειών (τεκμηρίων) ερημοδικίας.

Η ανακοπή αποτελεί τακτικό ένδικο μέσο που έχει ανασταλτικό, όχι όμως μεταβιβαστικό αποτέλεσμα.

Πλέον, υπό το καθεστώς του ΚΠολΔ υπάρχει μόνο η αιτιολογημένη ανακοπή ερημοδικίας σε περίπτωση **που ο μη παραστάς διάδικος δεν κλητεύθηκε καθόλου ή δεν κλητεύθηκε νομίμως ή εμπροθέσμως ή αν συντρέχει λόγος ανωτέρας βίας**. Η ανακοπή συνδέεται δηλαδή με την ύπαρξη συγκεκριμένων λόγων απουσίας που δεν οφείλονται και δεν μπορούν να καταλογισθούν στον ερημοδικασθέντα διάδικο.

Προϋποθέσεις του παραδεκτού²⁷

Η άσκηση της ανακοπής ερημοδικίας **προϋποθέτει την έκδοση μιας ερήμην αποφάσεως**. Ερημοδικία υφίσταται, αν ο διάδικος δεν εμφανισθεί κατά την εκφώνηση της υποθέσεως ή δεν προσέλθει κατά τη διάρκεια της συζητήσεως (άρθρ. 280 παρ. 1) ή καίτοι εμφανίζεται δεν λαμβάνει νόμιμα μέρος στη συζήτηση (άρθρ. 270 παρ. 1 εδ. 5).

Σε δίκες με υποχρεωτική σύμπραξη πληρεξουσίου δικηγόρου (άρθρ. 94 παρ. 1) η μη παράσταση με πληρεξούσιο δικηγόρο έχει ως συνέπεια να δικάζεται ο διάδικος ερήμην. Παράλειψη κανονικής (άρθρ. 260 παρ. 1, 271 παρ. 1 και 2) ή νόμιμης (άρθρ. 270 παρ. 1 εδ. 5) συμμετοχής του διαδίκου που επίσης συνεπάγεται την ερημοδικία υφίσταται όταν ο

²⁷ Επιγραμματικά οι προϋποθέσεις του παραδεκτού είναι: Α) Η ύπαρξη αποφάσεως που υπόκειται σε ανακοπή. Β) Η άσκησή της από δικαιούμενο πρόσωπο και η απεύθυνσή της κατά του προσώπου που νομιμοποιείται. Γ) Η άσκησή της μέσα στη νόμιμη προθεσμία και Δ) Η άσκησή της σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις.

διάδικος καίτοι συμμετέχει σε δίκη, παραλείπει εν γένει κάθε τοποθέτηση επί της ουσίας της υποθέσεως (arg. από το άρθρ. 280 παρ. 3) ή δεν καταθέτει προτάσεις στις δίκες στις οποίες είναι υποχρεωτική η κατάθεσή τους.

Η επαναφορά των πλασμάτων ομολογίας και παραιτήσεως από το δικαίωμα της αγωγής για την περίπτωση της ερημοδικίας εναγομένου και ενάγοντος αντιστοίχως (άρθρ. 271 παρ. 3 και άρθρ. 272 παρ. 1) επηρέασε και τη ρύθμιση του άρθρ. 528 ΚΠολΔ που προβλέπει την άσκηση εφέσεως κατ' ερήμην αποφάσεως. Αν η ερημοδικία λάβει χώρα στο δεύτερο βαθμό, τότε η αντιμετώπιση είναι διαφορετική ανάλογα αν απουσιάζει ο εκκαλών ή ο εφεσίβλητος. **Αν απουσιάζει ο εκκαλών** εφαρμόζονται οι διατάξεις για την ερημοδικία του ενάγοντος. Η έφεση δηλαδή **θα απορριφθεί ως ανυποστήρικτη και τεκμαίρεται παραίτηση από την άσκησή της** (άρθρ. 524 παρ. 3). **Αν απουσιάζει ο εφεσίβλητος, η διαδικασία προχωρεί σαν να ήταν και αυτός παρών (άρθρ. 524 παρ. 4 εδ. 1).**

Ανακοπή ερημοδικίας επιτρέπεται εναντίον **ερήμην οριστικών αποφάσεων κάθε, κατά κανόνα, πολιτικού δικαστηρίου πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου** (ειρηνοδικείου, πολυμελούς ή μονομελούς πρωτοδικείου, εφετείου).

Κατ' εξαίρεση **δεν υπόκεινται σε ανακοπή:**

- α) Οι αποφάσεις των διαιτητικών δικαστηρίων και των διαιτητών εν γένει,
- β) Οι αποφάσεις του **Αρείου Πάγου (των τμημάτων και της Ολομέλειας),**
- γ) Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε ασφαλιστικά ή επείγουσας φύσης (προσωρινά, συντηρητικά και εξασφαλιστικά) μέτρα,
- δ) Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε **δίκες περί την εκτέλεση.** Το απαράδεκτο αυτό περιλαμβάνει όχι μόνον τις πρωτόδικες αλλά και τις κατ' έφεση εκδιδόμενες αποφάσεις,
- ε) Οι αποφάσεις που εκδίδονται με τη **διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας**
- στ) Οι αποφάσεις που απορρίπτουν την ανακοπή ως ανυποστήρικτη, εκτός εάν ο ανακόπτων δεν κλητεύθηκε καθόλου ή κλητεύθηκε άκυρα ή εκπρόθεσμα.

Δικαίωμα ανακοπής έχει ο ερήμην, με την προαναφερθείσα έννοια δικασθείς διάδικος (ενάγων, εναγόμενος, εκκαλών, εφεσίβλητος ακόμη και ο κυρίως παρεμβάς), εφόσον έχει έννομο συμφέρον.

Σε σχέση με το έννομο συμφέρον ισχύουν όσα ισχύουν γενικά για κάθε μέσο. Πρέπει μόνο ειδικά να υπομνησθεί ότι εναγόμενος δεν έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας, αν η αγωγή που ασκήθηκε εναντίον του απερρίφθη εκτός αν υφίσταται βλάβη. **Έννομο συμφέρον για άσκηση ανακοπής υφίσταται και όταν η αγωγή ερήμην του ενάγοντος απορρίπτεται ως απαράδεκτη ή νόμω αβάσιμη. Δεν ισχύει το ίδιο σε περίπτωση που ερημοδικασθείς είναι ο εναγόμενος²⁸.**

²⁸ Ο εναγόμενος είναι νικητής διάδικος που δεν υπέβαλε συνεπεία της ερημοδικίας του αίτημα για απόρριψη της αγωγής. Η ερημοδικία του ενάγοντος ή του εναγομένου δεν απαλλάσσει το δικαστήριο από την υποχρέωσή του να ελέγξει προηγουμένως αυτεπαγγέλτως το παραδεκτό και το νόμω βάσιμο της αγωγής.

Στην απλή ομοδικία κάθε ένας από τους ομοδίκους δικαιούται να ασκήσει ανακοπή για τον εαυτό του. Στην αναγκαστική ή υποχρεωτική ομοδικία δικαίωμα ασκήσεως ανακοπής έχει καθένας από τους δικασθέντες ερήμην διαδίκους και όλοι αυτοί, η άσκηση δε ανακοπής ερημοδικίας από κάποιον από του ομοδίκους έχει αποτελέσματα και για τους λοιπούς²⁹.

Ο προσθέτως παρεμβαίνων δεν έχει δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή, και όταν θεωρείται ομόδικος του διαδίκου υπέρ του οποίου παρενέβη, εκτός αν ανέλαβε τη δίκη. Μπορεί όμως ο προσθέτως παρεμβάς να ασκήσει, οιονεί πλαγιαστικώς, το δικαίωμα ανακοπής του διαδίκου, υπέρ του οποίου παρενέβη. Η προθεσμία τρέχει στην περίπτωση αυτή από την επίδοση της αποφάσεως στο διάδικο υπέρ του οποίου παρενέβη. Το δικαίωμα ανακοπής του ερήμην δικασθέντος (διαδίκου κ.λπ.) δικαιούνται σύμφωνα με το άρθρ. 72 (73) ΚΠολΔ, κατά την ορθότερη γνώμη να ασκήσουν οι δανειστές του.

Στην απλή ομοδικία, η ανακοπή μπορεί να στρέφεται κατά ενός ή περισσοτέρων ή όλων των ομοδίκων. Στην αναγκαστική ομοδικία, η ανακοπή πρέπει να απευθύνεται κατά όλων των ομοδίκων. Έτσι έχει αναμφίβολα το πράγμα, όταν η ανακοπή ασκείται από τον αντίδικο των τελούντων σε αναγκαστική ομοδικία, **όχι όμως και όταν η ομοδικία υφίσταται στην πλευρά του ασκούντος την ανακοπή**. Στην τελευταία περίπτωση δεν απαιτείται μεν να ασκηθεί κατά και των λοιπών **ομοδίκων οι οποίοι όμως πρέπει επί ποινή απαραδέκτου της συζητήσεως για όλους να κλητευθούν κατά το άρθρο 76 ΚΠολΔ**.

Η προθεσμία της ανακοπής των πολυμελών και μονομελών δικαστηρίων είναι **δεκαπενθήμερη και αρχίζει από την (επόμενη) της επιδόσεως** της ερήμην αποφάσεως στον ερήμην δικασθέντα διάδικο.

Εάν ο ερήμην δικασθείς διάδικος διαμένει στην αλλοδαπή ή είναι άγνωστης διαμονής, η προθεσμία της ανακοπής είναι εξήντα ημέρες και αρχίζει από την τελευταία των κατά το άρθρ. 135 § 1 ΚΠολΔ δημοσιεύσεων περίληψης του αποδεικτικού επίδοσης της απόφασης.

Εάν ο ερήμην δικασθείς διάδικος **πέθανε**, η προαναφερθείσα προθεσμία της ανακοπής αρχίζει από την (επόμενη) της **επιδόσεως της ερήμην αποφάσεως στον ή στους κληρονόμους του**³⁰.

Δεν υπάρχει καταχρηστική προθεσμία σε περίπτωση μη επίδοσης της προσβαλλομένης διατάξεως και συνεπώς η ανακοπή μπορεί να ασκηθεί οποτεδήποτε με δεδομένο ότι για παραγραφή του δικαιώματος της ανακοπής δεν είναι δυνατό να γίνεται λόγος διότι ο ΚΠολΔ δεν αναγνωρίζει παραγραφή δικονομικών δικαιωμάτων ή εξουσιών και ευχερειών.

²⁹ Δικαίωμα ανακοπής παρέχεται και όταν **δικασθεί ερήμην ένας μόνον των αναγκαίων ομοδίκων**. Η αρχή της ακροάσεως **επιβάλλει να μην θεωρηθεί στην περίπτωση αυτή ως αντιπροσωπευόμενος από τους αναγκαίους ομοδίκους που παρέστησαν (άρθρ. 76 παρ. 1)**. Ωστόσο, η άποψη αυτή μπορεί να **θεωρηθεί αντίθετη με τη ρητή ρύθμιση του άρθρου 76 και την λογική της αναγκαίας ομοδικίας**.

³⁰ Σημειώνεται πάντως, ότι ο θάνατος του διαδίκου δεν επιφέρει παύση της πληρεξουσιότητας, ώστε να είναι δυνατή η επίδοση της οριστικής αποφάσεως στον παραστάτη δικηγόρο (άρθρ. 101). Με την επίδοση αρχίζει ή συνεχίζει τρέχουσα η προθεσμία ανακοπής.

Αποτελέσματα της προθεσμίας της ανακοπής ερημοδικίας

Κατά τη διάρκειά της προθεσμίας δεν αναστέλλεται η εκτέλεση της αποφάσεως.³¹ Δεν έχει όμως μεγάλη σημασία καθώς κατά κανόνα, με την εξαίρεση της έλλειψης της καταχρηστικής προθεσμίας επί ανακοπής, οι προθεσμίες εφέσεως και ανακοπής συντρέχουν και υπερισχύει το ανασταλτικό αποτέλεσμα της εφέσεως.

Εξαίρεση ισχύει για αποφάσεις που κηρύχθηκαν προσωρινώς εκτελεστές (άρθρ. 908), των οποίων δεν αναστέλλεται η εκτέλεση.

Όσο διαρκεί η προθεσμία αυτής δεν αρχίζουν οι προθεσμίες της αναψηλαφήσεως και της αναίρέσεως. Αυτό ισχύει και όταν η ερημοδικία λαμβάνει χώρα στο δεύτερο βαθμό. Για να καταστεί η απόφαση τελεσίδικη, **θα πρέπει να επιδοθεί η απόφαση του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου που έκρινε ερήμην του εκκαλούντος ή του εφεσιβλήτου.** Αν εκδόθηκε ερήμην απόφαση στο δεύτερο βαθμό, αναίρεση επιτρέπεται αν δεν συγχωρείται πλέον ανακοπή ερημοδικίας (λόγω παρελεύσεως της προθεσμίας, παραιτήσεως κλπ.).

Αν ασκηθεί ανακοπή και **απορριφθεί, τότε σε αναίρεση υπόκειται και η ερήμην εκδοθείσα απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου και η απορριπτική της ανακοπής ερημοδικίας απόφαση του ιδίου δικαστηρίου.**

Αποτελέσματα της ασκήσεως της ανακοπής ερημοδικίας

Το δικόγραφο θα πρέπει να περιέχει αναφορά ενός τουλάχιστον από τους προβλεπόμενους στο νόμο λόγους (άρθρ. 501). Ο λόγος θα πρέπει να είναι σαφής και ορισμένος. Δεν αρκεί η αόριστη επίκληση του άρθρου 501 ή η απλή αναφορά στο δικόγραφο της ανακοπής, ότι ο ανακόπτων δεν κλητεύθηκε νομίμως και εμπροθέσμως ή ότι εκ λόγων ανώτερης βίας δεν μπόρεσε να παραστεί κατά τη συζήτηση.

Νέοι λόγοι ανακοπής μπορούν να προβληθούν με μεταγενέστερο δικόγραφο που κατατίθεται και επιδίδεται νόμιμα. Αντίθετα, δεν είναι δυνατή η κατάθεση με τις προτάσεις. Το επιτρεπτό των προσθέτων λόγων προκύπτει από τη θέση για άπαξ άσκηση του ενδίκου μέσου.

Η άσκηση της ανακοπής ερημοδικίας δεν επιφέρει πια αναστολή εκτελέσεως καθώς το άρθρο 506 ΚΠολΔ καταργήθηκε.

Συζήτηση και απόφαση

³¹ Εκτελεστό τίτλο συνιστούν κατά το 904 παρ. 2 οι τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις και κατά το άρθρο 321 ΚΠολΔ, τελεσίδικες είναι οσες οριστικές αποφάσεις δεν μπορούν να προσβληθούν με ανακοπή ερημοδικίας και έφεση. Με βάση αυτό η παλαιότερη θεωρία υποστήριζε το ανασταλτικό αποτέλεσμα της ανακοπής ερημοδικίας.

Το δικαστήριο εξετάζει αρχικά το παραδεκτό της ανακοπής. Εάν λείπει μια τουλάχιστον από τις προϋποθέσεις του παραδεκτού της ανακοπής, αυτή απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

Στη συνέχεια εξετάζεται το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων ανακοπής. Αν ένας τουλάχιστον από τους λόγους της ανακοπής κριθεί, έστω και με πιθανολόγηση, βάσιμος εξαφανίζεται η ερήμην απόφαση και οι διάδικοι επανέρχονται στην πριν από την πιο πάνω απόφαση θέση και στάση της δίκης, το δε δικαστήριο προβαίνει αμέσως στην περαιτέρω εξέταση της διαφοράς δίχως νέα κλήτευση (άρθρ. 509).

Ο ανακόπτων μπορεί να προτείνει όλους τους πραγματικούς ισχυρισμούς και να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα υπερασπίσεως. Εάν γίνει δεκτή η ανακοπή, οι διάδικοι εναντίον των οποίων αυτή απευθύνεται μπορούν να προτείνουν και νέους πραγματικούς ισχυρισμούς.

Το δικαστήριο ελέγχει αν κλητεύθηκε νομίμως και εμπροθέσμως **ο ανακόπτων αν αυτός είναι απών και η συζήτηση της ανακοπής γίνεται με επιμέλεια αυτού** ή χωρεί μεν με επιμέλεια του καθ' ου η ανακοπή, αλλά, κατ' εφαρμογή των οριζόμενων από το άρθρο 271 (281) ΚΠολΔ, διαπιστώνεται ότι αυτός ερημοδικεί, αν και κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα, διότι, διαφορετικά, κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση κ.λπ., **το δικαστήριο απορρίπτει την ανακοπή ως ανυποστήρικτη.**

Εάν στην δικάσιμο παρίσταται ο ανακόπτων, αλλά απουσιάζει δικονομικά ο καθ' ού η ανακοπή, η διαδικασία προχωρεί σαν να ήταν και αυτός παρών. Πριν από αυτό εξετάζονται αυτεπάγγελτα, εκτός από τη νόμιμη και εμπρόθεσμη κλήτευση του απόντος διαδίκου κ.λπ. το επιτρεπτό της ερημοδικίας, κατά την ορθότερη γνώμη, και το παραδεκτό της ανακοπής.

Ο ΚΠολΔ αρκείται σε πιθανολόγηση των λόγων ανακοπής και δεν απαιτεί πλήρη απόδειξη των λόγων της. Αν γίνει δεκτή η ανακοπή, εξαφανίζεται η ερήμην απόφαση και συζητείται αμέσως η ουσία της διαφοράς (509). Συνεπώς εκδίδεται μία ενιαία απόφαση τόσο για την αποδοχή της ανακοπής όσο και για την ουσία. Δεν εκδίδονται δηλαδή δύο χωριστές αποφάσεις.

ΈΦΕΣΗ

Έννοια και αποστολή

Έφεση είναι το τακτικό ένδικο μέσο, με το οποίο ο διάδικος προσβάλλει την απόφαση που εκδόθηκε σε πρώτο βαθμό (πρωτόδικα) ενώπιον ανωτέρου (δευτεροβαθμίου) δικαστηρίου και ζητεί την εξαφάνιση ή μεταρρύθμισή της και την εκ νέου εξέταση και διάγνωση της υποθέσεως, με σκοπό την έκδοση ορθότερης και κατά κανόνα ευνοϊκότερης γι' αυτόν αποφάσεως.

Επομένως τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της έφεσης είναι τα εξής:

- Γίνεται ενώπιον ανωτέρου δικαστηρίου
- Ζητεί την εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση
- Ζητεί την εκ νέου διάγνωση της υποθέσεως για την έκδοση ορθότερης απόφασης
- Είναι τακτικό, ανασταλτικό και μεταβιβαστικό ένδικο μέσο

Η έφεση δεν είναι ακυρωτικό ένδικο μέσο, που να περιορίζεται μόνο στην εξαφάνιση της προσβαλλομένης απόφασης, αν κριθεί εσφαλμένη αλλά μετά την εξαφάνιση της προσβαλλομένης ζητείται η εκ νέου εκδίκαση της διαφοράς κατ' ουσίαν.

Πρόκειται για επανάληψη της πρωτοβάθμιας διαδικασίας με βάση το νομικό και πραγματικό υλικό που είχε ο δικαστής στην πρωτοβάθμια δίκη. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους διαδίκους να εμπλουτίσουν ή να διευρύνουν το υλικό της πρωτοβάθμιας δίκης λαμβάνοντας υπόψη τις ενδιάμεσες εξελίξεις.

Παραδεκτό και βάσιμο

Πρώτα το δικαστήριο εξετάζει τη συνδρομή των προϋποθέσεων του παραδεκτού του ενδίκου μέσου της εφέσεως, ήτοι το αν η απόφαση υπόκειται σε έφεση, το αν υπάρχει ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση, αν ασκείται μέσα στην νόμιμη προθεσμία και κατά τη νόμιμη διαδικασία. Στην συνέχεια εξετάζεται το παραδεκτό του κάθε προβαλλόμενου λόγου και τέλος το βάσιμο αυτών. Με δεδομένο ότι οποιοδήποτε σφάλμα της εκκαλουμένης μπορεί να οδηγήσει σε ευδοκίμηση της έφεσης δεν θα έπρεπε να απέβαινε ποτέ νόμω αβάσιμη. Ωστόσο μπορεί το σφάλμα της εκκαλουμένης να είναι απλό obiter dictum και αρα να μην επηρέασε καθόλου το διατακτικό της.

Αποφάσεις που υπόκεινται σε έφεση

Σε έφεση υπόκεινται οι αποφάσεις των πρωτοβαθμίων πολιτικών δικαστηρίων, δηλ. των ειρηνοδικείων και των πρωτοδικείων (μονομελών και πολυμελών) καθώς και των προέδρων πρωτοδικών. Οι εφέσεις κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικείων εκδικάζονται

από το Πολυμελές Πρωτοδικείο, το οποίο εν προκειμένω έχει κατ' εξαίρεση τη λειτουργική αρμοδιότητα του Δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου. Οι εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και πολυμελών πρωτοδικείων εκδικάζονται από το Εφετείο, το οποίο άλλωστε και κατά κανόνα έχει τη λειτουργική αρμοδιότητα του Δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου.

Με έφεση προσβάλλεται κατά κανόνα κάθε απόφαση που εκδόθηκε σε πρώτο βαθμό. Αποκλείεται επομένως η έφεση κατά τελεσίδικων αποφάσεων, με οποιοδήποτε τρόπο και αν προέκυψε η τελεσιδικία. Απαιτείται η απόφαση να είναι τόσο οργανικά (να προέρχεται από Πρωτοδικείο ή Ειρηνοδικείο) όσο και λειτουργικά (πρέπει να επέλυσαν την διαφορά πρωτογενώς). Το εκκλητό δεν επηρεάζεται από το περιεχόμενο ή το κύρος της εκκαλουμένης απόφασης. Επομένως μπορούν να προσβληθούν με έφεση τόσο απαράδεκτες όσο και ανύπαρκτες αποφάσεις.

Ανέκκλητες **λόγω της φύσεως ή του αντικειμένου τους** είναι ορισμένες αποφάσεις που εκδίδονται σε διάφορες ειδικές διαδικασίες, όπως π.χ. οι αποφάσεις που διατάζουν την αφαίρεση του κληρονομητηρίου ή το κηρύσσουν ανίσχυρο ή το τροποποιούν ή το ανακαλούν.

Κατά τον ΚΠολΔ 47, απόφαση του πολυμελούς πρωτοδικείου δεν μπορεί να προσβληθεί με έφεση κ.λπ. ειδικά για το λόγο ότι η υπόθεση υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς πρωτοδικείου ή του ειρηνοδικείου, ενώ εξ άλλου, δεν μπορεί να εκκληθεί κ.λπ. απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου, ειδικά για το λόγο ότι η υπόθεση υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του ειρηνοδικείου.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 513 § 1 εδάφιο β' ΚΠολΔ κατά «των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί ερήμην, έφεση επιτρέπεται από τη δημοσίευσή τους». Επομένως – όπως προκύπτει και από το συνδυασμό αυτής της δικονομικής διατάξεως με τη διάταξη του άρθρου 503 ΚΠολΔ και με τη διάταξη του άρθρου 518 ΚΠολΔ – και οι προθεσμίες ασκήσεως ανακοπής ερημοδικίας και εφέσεως συντρέχουν, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπεται εκ των πραγμάτων και η σωρευτική άσκηση ανακοπής ερημοδικίας και εφέσεως. Η δυνατότητα αυτή συνεπάγεται και από δικονομικής επόψεως μη ευκαταία αποτελέσματα, αφού έχει ως αποτέλεσμα την ταυτόχρονη εκκρεμοδικία δύο διαφορετικών ενδίκων μέσων (αφενός της ανακοπής ερημοδικίας και αφετέρου της εφέσεως) κατά της ίδιας δικαστικής αποφάσεως σε δύο διαφορετικά δικαστήρια. Σε μία τέτοιας μορφής σωρευτική άσκηση αυτών των δύο διαφορετικών ενδίκων μέσων δεν θα εκδικασθούν και τα δύο ταυτόχρονα, αλλά εκ των πραγμάτων η δίκη επί της εφέσεως θα (πρέπει να) αναβληθεί, έως ότου εκδικασθεί η ανακοπή ερημοδικίας, οπότε ανάλογα με την έκβαση της δίκης επί της ανακοπής ερημοδικίας θα ακολουθήσει η οικεία διαδικασία.

Με έφεση προσβάλλονται, κατ' αρχήν, αυτοτελώς μόνον οι τελειωτικές ή οριστικές αποφάσεις. Οι μη οριστικές αποφάσεις δεν είναι κατά κανόνα επιδεκτικές προσβολής με αυτοτελή έφεση, αλλά εκκαλούνται μαζί με την οριστική ή τελειωτική απόφαση. Εάν η απόφαση είναι **εν μέρει οριστική και εν μέρει μη οριστική, δεν επιτρέπεται έφεση**

ούτε κατά των οριστικών διατάξεων, πριν την έκδοση οριστικής αποφάσεως στη δίκη.

Χαρακτηριστική περίπτωση εν μέρει οριστικής απόφασης που δεν μπορεί να προσβληθεί με έφεση είναι η περίπτωση της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών όπου το δικαστήριο κρίνει οριστικά για την μία αγωγή αλλά εκδίδει προδικαστική απόφαση για την άλλη.

Την άποψη για το μη παραδεκτό της εφέσεως έχει ακολουθήσει η νομολογία αναφορικά με την άσκηση εφέσεως κατά εν μέρει οριστικής αποφάσεως, όταν η τελευταία αποφαίνεται οριστικώς για ορισμένα μόνο κεφάλαια ή κονδύλια της αγωγής.

Έχει κριθεί μεταξύ των άλλων από τα δικαστήρια, ότι παραδεκτώς ασκείται έφεση κατά οριστικής αποφάσεως πρωτοβαθμίου δικαστηρίου η οποία αποφαίνεται μόνο για την αγωγή ή μόνο για την ανταγωγή. Όπως επίσης κατά αποφάσεως που αποφαίνεται οριστικά σε μια μόνο από τις περισσότερες αυτοτελείς αγωγές, οι οποίες συνεκδικάσθηκαν κατ' άρθρο 246 ΚΠολΔ. Το ίδιο έχει ακολουθήσει η νομολογία του Αρείου Πάγου και σχετικά με την περίπτωση της υποκειμενικής σώρευσης των αγωγών όταν η αγωγή κρίνεται οριστικά για ορισμένους ομοδίκους και μη οριστικά για άλλους ομοδίκους, σε αναφορά προς τους πρώτους η απόφαση θεωρείται εκκλητή τόσο από τους ίδιους όσο και από τους αντιδίκους τους.

Ανεπίτρεπτη και ανίσχυρη είναι η συμφωνία των διαδίκων, με την οποία επιτρέπεται η έφεση κατά ανέκκλητης ή τελεσίδικης αποφάσεως ή επιτρέπεται η εισαγωγή της υποθέσεως απ' ευθείας στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

Τα πρόσωπα που μετέχουν στην εκκλητή δίκη ενεργητικώς και παθητικώς

Δικαίωμα εφέσεως έχουν οι διάδικοι της πρωτόδικης δίκης, δηλαδή, ο ενάγων, ο εναγόμενος, σε περίπτωση απλής ή αναγκαστικής ομοδικίας καθένας των ομοδίκων για τον εαυτό του και ανεξάρτητα από τους λοιπούς, και ο κυρίως παρεμβάς και **ο προσθέτως παρεμβάς υπέρ οιασδήποτε των αρχικών διαδίκων** ή του κυρίως παρεμβάντος παρεμβάς, όχι μόνο ως προς την πρόσθετη παρέμβαση και την ενδεχόμενη συνεκδικαζόμενη προσεπίκληση **αλλά και ως προς την κύρια υπόθεση** (αγωγή, ανταγωγή, κύρια παρέμβαση), καθώς εν τέλει και ο εισαγγελέας των πρωτοδικών, όταν παραστάθηκε ως κύριος διάδικος.

Εκτός από τους διαδίκους, δικαίωμα εφέσεως έχουν και οι καθολικοί και οιονεί καθολικοί διάδοχοί τους και από τους ειδικούς διαδόχους τους οι μετά την άσκηση της αγωγής γενόμενοι ειδικοί διάδοχοι.

Τρίτοι, δηλ. πρόσωπα, τα οποία δεν είχαν διατελέσει διάδικοι ούτε θεωρούνται, κατά τα πιο πάνω σ' άλλα σημεία αναφερθέντα, ότι εκπροσωπούνται στην πρωτόδικη δίκη, δεν έχουν δικαίωμα ασκήσεως εφέσεως, έστω και αν δεσμεύονται από το ουσιαστικό δεδικασμένο, το οποίο προκύπτει από την πρωτόδικη απόφαση, όταν καταστεί τελεσίδικη.

Έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν έφεση εφόσον νικήθηκαν ολικά ή μερικά στην πρωτόδικη απόφαση ή νίκησαν αλλά έχουν έννομο συμφέρον προς άσκηση της έφεσης. Αυτό συμβαίνει, όταν μπορούσαν να νικήσουν με λιγότερες θυσίες π.χ. **απορρίφθηκε ένσταση, καταχρηστική ή μη γνήσια λ.χ. η ένσταση εξοφλήσεως και έγινε δεκτή ένσταση γνήσια λ.χ. η ένσταση του συμψηφισμού** ή προς αποτροπή του ουσιαστικού δεδικασμένου, το οποίο θα προέκυπτε, αν γινόταν τελεσίδικη η απόφαση που απέρριψε επί αντικειμενικής σωρεύσεως αγωγών μία ή περισσότερες βάσεις της αγωγής, της ανταγωγής ή της κύριας παρεμβάσεως και δέχθηκε άλλη ή άλλες βάσεις. Δικαίωμα έχει επίσης να ασκήσει έφεση ο ενάγων εφόσον το δικαστήριο έκανε δεκτή μόνο την επικουρική βάση της αγωγής του καθώς στην περίπτωση αυτή κατά την αρχή της διαθέσεως ο ενάγων έχει δικαίωμα να επιδιώξει την αξίωσή του με τον τρόπο που θέλει.

Κατά το άρθρο 517 ΚΠολΔ η έφεση στρέφεται κατά εκείνων των διαδίκων της πρωτόδικης δίκης, **οι οποίοι ήσαν αντίδικοι του εκκαλούντος** και απέναντι στους οποίους αυτός έχει έννομο συμφέρον να επιτύχει την εξαφάνιση της προσβαλλομένης απόφασης. Στην απλή ομοδικία η έφεση που ασκείται από τον αντίδικο μπορεί να απευθύνεται και εναντίον μερικών μόνον από τους ομοδίκους, απέναντι στους οποίους επιδιώκει να επιτύχει την εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση της αποφάσεως ο εκκαλών. **Η έφεση που ασκείται από κάποιον εκ των ομοδίκων μπορεί να απευθύνεται και κατά άλλου ή άλλων ομοδίκων εφόσον η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει διάταξη υπέρ αυτών και εναντίον του εκκαλούντος.**

Στην αναγκαστική ομοδικία, η έφεση πρέπει να απευθύνεται κατά όλων των ομοδίκων, με ποινή απαραδέκτου. Η ρύθμιση αυτή **ισχύει όταν η έφεση ασκείται από τον αντίδικο των αναγκαίων ομοδίκων όχι όμως και όταν ασκείται από κάποιον εκ των αναγκαίων ομοδίκων** οπότε και δεν μπορεί να στρέψει την έφεση και κατά των ομοδίκων του. Ωστόσο **οι αναγκαίοι ομόδικοι πρέπει, επί ποινή απαραδέκτου της συζητήσεως για όλους, να καλούνται κατ' άρθρον 76 ΚΠολΔ** στην κατ' έφεση δίκη.

Η έφεση που ασκείται από κάποιον των αρχικών διαδίκων πρέπει να στρέφεται και κατά του κυρίως παρεμβάντος πρωτοδίκως. Η έφεση πρέπει, κατά την ορθότερη άποψη, να απευθύνεται **και κατά του προσθέτως παρεμβάντος στην πρωτόδικη δίκη υπέρ του εφεσιβλήτου**, εναντίον δε του υπέρ του εκκαλούντος προσθέτως παρεμβάντος, μόνον αν η προσβαλλόμενη απόφαση **περιέχει διάταξη ευνοϊκή υπέρ του και κατά του εκκαλούντος.**

Αποτελέσματα προθεσμίας της εφέσεως

Κατά τη διάρκειά της αναστέλλεται η εκτέλεση της πρωτόδικης αποφάσεως (δηλαδή η προθεσμία της εφέσεως έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα). Κάθε πράξη που ενεργείται κατά τη διάρκεια της προθεσμίας της εφέσεως είναι άκυρη, επιτρέπεται όμως η λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Εξαίρεση ισχύει στις προσωρινώς εκτελεστές αποφάσεις. Εξαίρεση από την

εξαίρεση αυτή και επάνοδος στον κανόνα του ανασταλτικού αποτελέσματος ισχύει, εάν πρόκειται να γίνει εκτέλεση κατά τρίτου.

Πριν από την πάροδο της προθεσμίας αυτής δεν αρχίζουν οι προθεσμίες αναψηλαφήσεως και αναιρέσεως.

Κατά τη διάρκεια της πιο πάνω προθεσμίας είναι απαράδεκτη η άσκηση αναψηλαφήσεως και αναιρέσεως.

Άσκηση και λόγοι της εφέσεως

Η άσκηση της αγωγής γίνεται με κατάθεση δικογράφου στη γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την πρωτοβάθμια απόφαση.

Η έλλειψη ή ακριβέστερα η μη αναφορά ενός τουλάχιστον λόγου εφέσεως, δεν μπορεί να αναπληρωθεί μεταγενέστερα με την κατάθεση των προσθέτων λόγων³² και καθιστά το δικόγραφο της εφέσεως άκυρο, μόνο δε νέα έφεση μπορεί να ασκηθεί εφόσον δεν παρήλθε η προθεσμία αυτής.

Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως επιτρέπονται, μόνον εφόσον αναφέρονται στα εκκληθέντα και στα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα κεφάλαια της εκκαλούμενης αποφάσεως, μπορούν δε να προβληθούν μόνο με μεταγενέστερο ειδικό δικόγραφο (πρόσθετο εφετήριο ή άλλως δικόγραφο προσθέτων λόγων), που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, συντάσσεται έκθεση κάτω από αυτό και κοινοποιείται οκτώ ημέρες πριν από τη συζήτηση της εφέσεως στον εφεσίβλητο.

Το δικόγραφο της εφέσεως πρέπει να περιέχει αίτηση για εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση της εκκαλουμένης αποφάσεως και έκδοσης ορθής.

Ανασταλτικό αποτέλεσμα

Τόσο η προθεσμία της εφέσεως όσο και η άσκησή της έχουν ως αποτέλεσμα να αναστέλλεται η εκτέλεση της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Κάθε πράξη εκτελέσεως που ενεργείται μετά από αυτήν, είτε με τη στενή, είτε με την ευρεία σημασία της λέξεως (δηλ. ενέργεια σύμφωνη ή με βάση το διατακτικό της προσβαλλόμενης αποφάσεως) είναι άκυρη. Επιτρέπεται όμως η λήψη ασφαλιστικών ή επείγουσας φύσεως (προσωρινών, συντηρητικών και εξασφαλιστικών) μέτρων.

Το ανασταλτικό αποτέλεσμα **αρχίζει από την άσκηση της εφέσεως ωστόσο ανατρέχει ουσιαστικά από την δημοσίευση της προσβαλλομένης απόφασης.**

Το αποτέλεσμα αυτό αρχίζει ανεξάρτητα από το βάσιμο ή όχι της εφέσεως, διότι γι' αυτό έχει αρμοδιότητα να κρίνει, κατά κανόνα τουλάχιστον, μόνο το δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

³² Αντίθετα ισχύουν στην ανáιρεση όπου κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου αρκεί να περιέχεται ένας ορισμένος και βάσιμος λόγος στο δικόγραφο των προσθέτων λόγων έστω κι αν δεν υπάρχει τέτοιος στο δικόγραφο της αναιρέσεως.

Όμως, σύμφωνα με την κρατούσα αντίληψη, απαράδεκτη έφεση δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα παρά το γεγονός ότι το παραδεκτό το κρίνει κατά κανόνα το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο.

Το ανασταλτικό αποτέλεσμα της ασκήσεως της εφέσεως διαρκεί μέχρι την περάτωση της έκκλητης δίκης με την έκδοση οριστικής ή – κατ’ άλλη διατύπωση – τελειωτικής αποφάσεως ή με άλλο νόμιμο τρόπο.

Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα

Πρόκειται για εφαρμογή του συζητητικού συστήματος και της αρχής της διαθέσεως με αποτέλεσμα να ισχύει η αρχή «*tantum devolutum quantum appellatum*», δηλαδή η υπόθεση μεταβιβάζεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο όχι ολόκληρη, αλλά κατά τα όρια που καθορίζονται από το **δικόγραφο της εφέσεως** και τους νομίμως και εμπροθέσμως ασκηθέντες **πρόσθετους λόγους εφέσεως και ιδίως του αιτήματός** τους.

Η οριοθέτηση από το αίτημα και τους λόγους γίνεται τόσο έναντι της έκτασης των προσβαλλομένων κεφαλαίων όσο και ως προς τα σφάλματα που αποδίδονται στην εκκαλούμενη απόφαση.

Δεν μπορεί συνεπώς στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο να προστεθεί βάση στην αγωγή καθώς στην περίπτωση αυτή έχουμε διαφορετικό αίτημα από την πρωτόβαθμη κρίση. Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα καθορίζει την έκταση της διαδικασίας κατά την εκκλητή δίκη και οριοθετεί το παραδεκτό της αντεφέσεως. Καθιστά έτσι τελεσίδικη την κρίση για τα κεφάλαια, τα οποία δεν προσεβλήθησαν (εφόσον δεν έχει υπάρξει αντέφεση με ισχύ νέας αυτοτελούς εφέσεως από τον αντίδικο) και άρα δεν μεταβιβάστηκαν στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

Τα κεφάλαια της απόφασης καθορίζονται από τα αιτήματα του ενάγοντος καθώς και από τις νομικές βάσεις. Γίνεται επίσης δεκτό ότι στην περίπτωση των γνησίων, μη αυτοτελών ενστάσεων οι οποίες στηρίζονται σε αυτοτελές δικαίωμα (επίσχεση, μη εκπληρωθέν συνάλλαγμα αλλά και η ιδιώνυμη ένσταση συμψηφισμού) αυτές κρίνονται με ιδιαίτερο κεφάλαιο του διατακτικού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πως προκειμένου να καταστούν αντικείμενο της εκκλητής δίκης θα πρέπει να προσβληθούν από τον εκκαλούμενο αλλιώς καθίστανται τελεσίδικες κρίσεις και γεννούν δεδικασμένο.

Αν το δικαστήριο έκανε δεκτή την κύρια βάση της αγωγής αφήνοντας ανεξέταστη την επικουρική βάση, τότε αν το εφετείο κάνει δεκτή την έφεση και εξαφανίσει την εκκαλούμενη, εισερχόμενο στην ουσία της υποθέσεως μπορεί να κρίνει και περί της επικουρικής βάσης καθώς η σχέση επικουρικότητας εμφανίζεται για πρώτη φορά στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

Ακόμη και αν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διαπιστώνει την ύπαρξη προφανούς σφάλματος, το οποίο όμως δεν αποτέλεσε λόγο εφέσεως, δεν μπορεί βάσει του άρθρου 522 ΚΠολΔ να το λάβει υπ’ όψιν.

Κατ' εξαίρεση από το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα το δευτεροβάθμιο δικαστήριο μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το νόμω βάσιμο και το παραδεκτό της αγωγής έστω κι αν δεν υπάρχει μομφή ως προς αυτά.

Επικοινωνιακό αποτέλεσμα

Το αποτέλεσμα αυτό έχει την έννοια, ότι ο εφεσίβλητος δικαιούται, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, να ασκήσει αντέφεση και να ζητήσει τη μεταρρύθμιση υπέρ αυτού της εκκαλούμενης αποφάσεως, έστω και αν έχει παρέλθει η προθεσμία (για άσκηση) της εφέσεως.

Αντέφεση λέγεται η έφεση του εφεσίβλητου κατά του εκκαλούντος και κατά της εκκαλούμενης αποφάσεως, η οποία αφορά στα με την κύρια έφεση προσβαλλόμενα και τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα κεφάλαια της εκκαλούμενης αποφάσεως και έχει ως αίτημα την υπέρ του αντεκκαλούντος μεταρρύθμισή της

Η αντέφεση αποτελεί ουσιαστικά επιθετικό μέσο καθώς δεν περιορίζεται στην αμφισβήτηση των ισχυρισμών του εκκαλούντος και στην απόρριψη της εφέσεως αλλά σκοπείται η μεταρρύθμιση της εκκαλουμένης αποφάσεως υπέρ αυτού κατά κατάρριψη του μεταβιβαστικού φραγμού. Με την αντέφεση αλλά και την αντίθετη έφεση ανοίγεται ο δρόμος στο δικαστήριο όχι μόνο να αποδεχθεί ή να απορρίψει την έφεση αλλά και να μεταρρυθμίσει την απόφαση ακόμη και σε βάρος του εκκαλούντος και της αρχής της μη χειροτέρευσης της θέσης του.

Αντέφεση λέγεται η έφεση του εφεσίβλητου κατά του εκκαλούντος και κατά της εκκαλούμενης αποφάσεως, η οποία αφορά στα με την κύρια έφεση προσβαλλόμενα και τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα κεφάλαια της εκκαλούμενης αποφάσεως και έχει ως αίτημα την υπέρ του αντεκκαλούντος μεταρρύθμισή της.

Προϋποθέσεις του παραδεκτού της εφέσεως είναι:

- Πρέπει να στρέφεται κατά των με την έφεση προσβαλλόμενων ή με αυτά αναγκαίως συνεχόμενων κεφαλαίων της αποφάσεως.
Με τον όρο κεφάλαια, ο νόμος εννοεί, κατά την ορθότερη άποψη, τις αιτήσεις παροχής προστασίας και όχι τα διάφορα νομικά ή πραγματικά ζητήματα. Επομένως η κρίση περί ενστάσεως δεν συνιστά αυτοτελές κεφάλαιο αλλά κρίνεται στο κεφάλαιο του αιτήματος έναντι του οποίου προβλήθηκε η ένσταση.
- Εξαίρεση ισχύει, στις περιπτώσεις που τα περισσότερα κεφάλαια συνεχονται αναγκαία ή αφορούν αδιαίρετο αντικείμενο π.χ. εάν με την αγωγή ζητήθηκαν κεφάλαιο και τόκοι.
- Επιτρέπεται η άσκηση αντεφέσεως, και αν ο εφεσίβλητος έχει αποδεχθεί την εκκαλούμενη απόφαση ή παραιτήθηκε από το δικαίωμα της εφέσεως.

Η αντέφεση ασκείται με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, συντάσσεται έκθεση κάτω από αυτό και κοινοποιείται (τουλάχιστον) οκτώ ημέρες πριν από τη συζήτηση της εφέσεως στον εκκαλούντα.

Αντέφεση μπορεί να ασκηθεί μόνο μέχρι την έναρξη του **30ημέρου** πριν από την αρχική δικάσιμο της εφέσεως ή και **30** τουλάχιστον ημέρες πριν από κάθε άλλη μετ' αναβολή συζήτηση; Η γραμματική διατύπωση του άρθρ. 523 § 2 ΚΠολΔ παρέχει επιχείρημα υπέρ της επεικούς λύσεως. Την ορθή αυτή άποψη έχει υιοθετήσει και η νομολογία, σύμφωνα με την οποία η επίδοση μπορεί να γίνει – τηρουμένης πάντοτε της **30ήμερης** προπαρασκευαστικής προθεσμίας – **είτε πριν από τη συζήτηση που λαμβάνει χώρα στην αρχική δικάσιμο, είτε στη συζήτηση που λαμβάνει χώρα μετά από αναβολή ή μετά από ματαίωση όχι όμως και μετά την επανάληψη της δίκης κατ' άρθρον 254 ΚΠολΔ.**

Η άσκηση αντεφέσεως έχει ανασταλτικό και μεταβιβαστικό αποτέλεσμα, σύμφωνα με την προαναφερθείσα έννοια. Δεν έχει όμως επικοινωντικό αποτέλεσμα.

Από δικονομική άποψη η αντέφεση θεωρείται ως παρεπόμενο της κύριας εφέσεως και εξαρτάται κατ' αρχήν από το παραδεκτό της κύριας εφέσεως και όχι από το βάσιμο αυτής:

- Εάν η κύρια έφεση απορριφθεί ως άκυρη ή απαράδεκτη ή εκπρόθεσμη απορρίπτεται και η αντέφεση, εκτός εάν ασκήθηκε ενόσω διαρκούσε η υπάρχουσα για τον αντεκκαλούντα προθεσμία, οπότε θεωρείται αυτοτελής έφεση.
- Εάν όμως η κύρια έφεση απορριφθεί ως νόμω αβάσιμη ή πράγματι ανυπόστατη, εξετάζεται η αντέφεση.
- Εάν ο εκκαλών παραιτηθεί της εφέσεως μετά την άσκηση της αντεφέσεως, αυτή δεν επηρεάζεται από την παραίτηση αυτή, αλλά εξετάζεται.

Συζήτηση στο ακροατήριο

Στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, η υπόθεση συζητείται, σύμφωνα με την αρχή της μη υπερβάσεως του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας και την αρχή της υπάρξεως δύο βαθμών δικαιοδοσίας μέσα στα όρια που καθορίζει το εφετήριο και οι πρόσθετοι λόγοι εφέσεως. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η υπέρβαση των ορίων αυτών και αναγνωρίζεται η δυνατότητα προβολής νέων αιτημάτων και νέων ισχυρισμών.

Σύμφωνα με το άρθρο 525 ΚΠολΔ «κάθε αίτηση παροχής έννομης προστασίας, ή και δικονομικής φύσεως, που καθορίζει τα όρια και την έκταση της εξουσίας επεμβάσεως του δικαστή και έχει υποβληθεί πρωτόδικα, ακόμη και αν δεν αποφάνθηκε γι' αυτήν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο της έκκλητης δίκης. Οι αιτήσεις αυτές μπορούν να τροποποιηθούν ή να περιοριστούν, αρκεί να μη μεταβάλλεται η βάση της αγωγής». Επομένως, **τα όρια της έκκλητης δίκης τα διαγράφουν τα αιτήματα των διαδίκων και όχι από το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασης.**

Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η υποβολή νέων αιτήσεων:

- για παρεπόμενες απαιτήσεις, εάν αυτές είναι οψιγενείς, δηλ. γεννήθηκαν μετά τη συζήτηση, για την οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση.
- εφόσον αυτές είναι συναφείς με την κύρια αίτηση ή υποβάλλονται από τον ασκήσαντα κύρια παρέμβαση στην έκκλητη δίκη.

Μεταβολή της αγωγής, δηλαδή της βάσεως, του επίδικου αντικειμένου και του αιτήματος αυτής δεν επιτρέπεται, όπως λέχθηκε, κατ' αρχήν, έστω και αν συναινεί ο αντίδικος. Το απαράδεκτο αυτό λαμβάνεται υπ' όψη και αυτεπάγγελα (από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο).

Κατ' αρχήν, στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο **δεν επιτρέπεται η πρόταση νέων πραγματικών ισχυρισμών που δεν προβλήθηκαν πρωτόδικα**. Οι πραγματικοί ισχυρισμοί που προτείνονται παρά τον περιορισμό αυτό, απορρίπτονται ως απαράδεκτοι. Π.χ. ο εναγόμενος δεν δικαιούται, κατά κανόνα, να προτείνει κατ' έφεση την ένσταση εξοφλήσεως ή της παραγραφής που δεν προβλήθηκαν πρωτόδικα.

Εξαίρεση από τον εκτεθέντα περιορισμό ισχύει:

1. Στους **οψιγενείς ισχυρισμούς**, δηλ. που στηρίζονται σε γεγονότα που συνέβησαν μετά την πρωτόδικη απόφαση, όπως π.χ. είναι ο ισχυρισμός ότι έλαβε χώρα στο μεταξύ εξόφληση της απαιτήσεως ή απόσβεση της απαιτήσεως ή συμπλήρωση κτητικής ή αποσβεστικής παραγραφής σε επιδικία ή με άλλο νόμιμο τρόπο.
2. Στους **προνομιακούς ισχυρισμούς δημόσιας τάξεως και ιδιωτικού συμφέροντος**, όπως π.χ. είναι η έλλειψη προδικασίας ή νομιμοποίησης του διαδίκου.
3. Όταν **οι νέοι ισχυρισμοί συντελούν στην άμυνα ή απολογία κατά της εφέσεως και σε υποστήριξη της προσβαλλόμενης αποφάσεως**. Το δικαίωμα τούτο έχει μόνον ο εφεσίβλητος, όχι μόνον όταν είναι εναγόμενος, αλλά και όταν ήταν ενάγων ή παρεμβαίνων στην πρωτόδικη δίκη, **αρκεί μόνο με τους νέους ισχυρισμούς να μη μεταβάλλεται η βάση της αγωγής ή της παρεμβάσεως**.
4. Όταν οι ισχυρισμοί αυτοί προτείνονται από τον παρεμβαίνοντα τρίτο στην έκκλητη δίκη με **κύρια παρέμβαση ή με αυτοτελή πρόσθετη παρέμβαση**.
5. Όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρ. 269 ΚΠολΔ, δηλ. εφόσον πρόκειται για πραγματικούς ισχυρισμούς, οι οποίοι αποδεικνύονται εγγράφως ή με δικαστική ομολογία του αντιδίκου ή, κατά την κρίση του δικαστηρίου, δεν προβλήθηκαν έγκαιρα από δικαιολογημένη αιτία.
6. Ο εκκαλών, **ο οποίος δικάστηκε ερήμην**, δικαιούται να προβάλει όλους τους πραγματικούς ισχυρισμούς, τους οποίους μπορούσε να προτείνει πρωτόδικα. Στις περιπτώσεις αυτές, το ίδιο δικαίωμα για λόγους ισότητας έχει και ο εφεσίβλητος.

Αντίθετα με τους πραγματικούς ισχυρισμούς είναι επιτρεπτή η επίκληση νέων νομικών λόγων και νέων επιχειρημάτων, αρκεί με αυτά να μην επέρχεται μεταβολή της βάσεως, του αντικειμένου και του αιτήματος της αγωγής.

Ερημοδικία στην εφετειακή δίκη

Εάν στη δικάσιμο που ορίστηκε για συζήτηση της εφέσεως **είναι δικονομικώς απών ο εκκαλών** και παρίσταται προσηκόντως ο εφεσίβλητος – δηλαδή πρόκειται για ερημοδικία του εκκαλούντος – τότε εφαρμόζονται ως προς την έφεση οι διατάξεις για την ερημοδικία του ενάγοντος, ενώ το ίδιο ισχύει σε περίπτωση ερημοδικίας του εφεσιβλήτου ως προς την αντέφεση.

Επομένως:

- ερευνάται με πρωτοβουλία ποίου γίνεται η συζήτηση και
- Αν αυτή γίνεται με **επιμέλεια του εκκαλούντος** και αυτός δεν εμφανιστεί ή εμφανιστεί πλην όμως δεν λάβει μέρος σε αυτήν κανόνικά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο **συζητεί την υπόθεση χωρίς αυτόν και απορρίπτει την έφεση**.
- Εφόσον βέβαια, την **πρωτοβουλία για τη συζήτηση είχε ο εφεσίβλητος** πρέπει να ερευνάται περαιτέρω, κατ' εφαρμογή της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασεως, **εάν ο εκκαλών κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα**. Εφόσον διαπιστωθεί η προσήκουσα κλήτευση του εκκαλούντος, **τότε απορρίπτεται η έφεση, διότι ο εκκαλών θεωρείται ότι παραιτείται από αυτήν**.

Εάν είναι δικονομικώς απών ο εφεσίβλητος εφαρμόζονται, ως προς την έφεση, οι διατάξεις του άρθρ. 524 § 4 ΚΠολΔ, δηλ. η διαδικασία προχωρεί σαν να ήταν και ο εφεσίβλητος παρών. Επομένως, η υπόθεση εξετάζεται κατ' ουσία, ως εάν ο εφεσίβλητος να ήταν δικονομικώς παρών, δίχως δηλαδή εν προκειμένω να ισχύει το τεκμήριο ομολογίας.

Σε κάθε περίπτωση σε περίπτωση ερημοδικίας του εφεσιβλήτου ως προς την έφεση, καθώς και σε περίπτωση ερημοδικίας του εκκαλούντος ως προς την αντέφεση, ο διάδικος που παρίσταται υποχρεούται μέσα σε πέντε ημέρες από τη συζήτηση να προσκομίσει αντίγραφα του εισαγωγικού δικογράφου και των προτάσεων του αντιδίκου του, που κατατέθηκαν στην πρωτοβάθμια δίκη, όπως επίσης και τα πρακτικά και τις εκθέσεις που λήφθηκαν κατ' αυτήν, διαφορετικά κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

Εάν ερημοδικεί ο κυρίως παρεμβαίνων:

- Εάν η παρέμβαση ασκήθηκε στην πρωτόδικη δίκη και ο κυρίως παρεμβάς είτε ηττήθηκε είτε νίκησε, έχει τη θέση του εκκαλούντος (αν άσκησε ο ίδιος έφεση) ή εφεσίβλητου (αν ασκήθηκε εναντίον του έφεση), οπότε εφαρμόζονται τα πιο πάνω αναφερθέντα.
- Εάν η κύρια παρέμβαση έγινε για πρώτη φορά στην έκκλητη δίκη, εφαρμόζονται οι κανόνες που εκτέθηκαν για την ερημοδικία του κυρίως παρεμβάντος στη συζήτηση της πρωτόδικης δίκης.

Απόφαση επί της εφέσεως

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο οφείλει να εξετάσει και αυτεπάγγελτα, εάν συντρέχουν οι διαδικαστικές και οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της εφέσεως καθώς και εάν αυτή ασκήθηκε σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις.

Στην συνέχεια το δικαστήριο προβαίνει στην εξέταση του παραδεκτού και βασίμου των λόγων της εφέσεως και αρχικά τους αναγόμενους στις **δικονομικές παραβάσεις** και έπειτα, στη συνέχεια, αυτούς που αφορούν το **νόμω βάσιμο και το πράγματι υποστατό** της αιτήσεως παροχής έννομης προστασίας.

Εάν ένας από τους λόγους της εφέσεως κριθεί παραδεκτός και βάσιμος, η εκκαλούμενη απόφαση εξαφανίζεται. Η εξαφάνιση μπορεί να είναι ολική ή μερική, **ανάλογα με τα όρια του λόγου εφέσεως που έγινε δεκτός και του αιτήματος της εφέσεως και της εκτάσεως του σφάλματος ή του ελαττώματος** για το οποίο έγινε δεκτός ο λόγος της εφέσεως.

Οι λοιποί λόγοι εφέσεως που προτάθηκαν νόμιμα εξετάζονται, εάν η εξαφάνιση της αποφάσεως δεν είναι καθολική. Διαφορετικά θεωρούνται ως πραγματικοί ισχυρισμοί που κρίνονται με την ουσία της υποθέσεως εν γένει.

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να κρίνει την ορθότητα της εκκαλούμενης αποφάσεως, λαμβάνει υπόψη του και εφαρμόζει **τους κανόνες δικαίου** (κυρίως ουσιαστικού αλλά μερικές φορές και δικονομικού) **που ισχύουν κατά το χρόνο δημοσιεύσεως της αποφάσεως** και όχι τους κανόνες που εισήχθησαν μεταγενέστερα και ισχύουν κατά την έκκλητη δίκη.

Η ορθότητα της προσβαλλόμενης αποφάσεως **κρίνεται από το διατακτικό** και όχι από το αιτιολογικό της. Για το λόγο αυτό, **το δευτεροβάθμιο δικαστήριο μπορεί να επικυρώσει την πρωτόδικη απόφαση και να αντικαταστήσει τις υπάρχουσες αιτιολογίες** ή να προσθέσει και άλλες αιτιολογίες, που οδηγούν στο ίδιο διατακτικό.

Ισχύει η αρχή της reformation in reius, δηλαδή το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν δικαιούται να εκδώσει επιβλαβέστερη από την εκκαλούμενη απόφαση για τον εκκαλούντα, δηλ. δεν έχει εξουσία να κάνει χειρότερη τη θέση του, παρά μόνον όταν ο εφεσίβλητος άσκησε αυτοτελή (κύρια) έφεση ή αντέφεση. Η απαγόρευση αυτή ισχύει μόνο πριν τη παραδοχή της εφέσεως και την εξαφάνιση της εκκαλουμένης όχι όμως και όταν το εφετείο μετά την εξαφάνιση κ.λπ. κρατεί την υπόθεση και δικάζει αυτή κατ' ουσία (όπως το πρωτοβάθμιο δικαστήριο), οπότε και δίχως άσκηση κύριας (αυτοτελούς) εφέσεως από τον εφεσίβλητο ή αντεφέσεως, ως προς το σημείο αυτό, μπορεί να εκδώσει δυσμενέστερη απόφαση για τον εκκαλούντα, π.χ. να απορρίψει ολικά την αγωγή που απορρίφθηκε εν μέρει πρωτόδικα ή αντίστροφα να δεχθεί ολικά την αγωγή που έγινε δεκτή εν μέρει πρωτόδικα, εφόσον δεχθεί έφεση του ενάγοντος στην πρώτη περίπτωση ή του εναγομένου στη δεύτερη περίπτωση.

Προκειμένου να εξετάσουμε αν υπάρχει χειροτέρευση της θέσης του εκκαλούντος διαδίκου θα πρέπει να εξετάσουμε το δεδικασμένο των δύο αποφάσεων. Όπως γίνεται δεκτό η απόρριψη αγωγής ως απαράδεκτης δημιουργεί μεν δεδικασμένο για το δικονομικό ζήτημα όμως το δεδικασμένο αυτό δεν είναι ισοσθενές με αυτό που δημιουργείται από την επι της ουσίας κρίση της υποθέσεως και ενδεχομένως την απόρριψή της ως νόμω ή ουσία αβάσιμης.

Αν στον πρώτο βαθμό η αγωγή απορρίφθηκε ως απαράδεκτη, ο ενάγων ως ηττηθείς έχει έτσι κι αλλιώς έννομο συμφέρον αλλά έννομο συμφέρον έχει και ο εναγόμενος ο οποίος μπορεί να ασκήσει έφεση προκειμένου να πετύχει την επι της ουσίας απόρριψη της αγωγής και άρα την δημιουργία ουσιαστικού δεδικασμένου.

Αν επομένως στον πρώτο βαθμό η αγωγή έγινε εν μέρει δεκτή η κατάσταση διαμορφώνεται ως εξής αναλόγως του αν ασκεί έφεση ο ενάγων ή ο εναγόμενος.

- Αν έφεση ασκήσει ο ενάγων με σκοπό και αίτημα να γίνει δεκτή η αγωγή στο σύνολό της και το δικαστήριο στον δεύτερο βαθμό την απορρίψει ως απαράδεκτη, τότε δεν υπάρχει χειροτέρευση της θέσης του διαδίκου καθώς δεν υπάρχει ισοσθενές δεδικασμένο και έχει ως αποτέλεσμα ο ενάγων να μπορεί να επανασκήσει την αγωγή. Αν όμως το δικαστήριο απορρίψει την αγωγή ως νόμω αβάσιμη στο σύνολό της τότε υπάρχει χειροτέρευση της θέσης του ενάγοντος γιατί δημιουργείται ουσιαστικό δεδικασμένο.
- Αν έφεση ασκήσει ο εναγόμενος με σκοπό να απορριφθεί η αγωγή στο σύνολό της ως ουσία αβάσιμη και το δικαστήριο στον δεύτερο βαθμό την απορρίψει ως απαράδεκτη τότε υπάρχει χειροτέρευση της θέσης γιατί αναιρείται το επί της ουσίας δεδικασμένο που θα είχε με την ισχύ της πρωτόβαθμης απόφασης. Αν όμως το δικαστήριο απορρίψει την αγωγή ως νόμω αβάσιμη στο σύνολό της τότε δεν υπάρχει χειροτέρευση της θέσης του εναγομένου γιατί δημιουργείται ουσιαστικό δεδικασμένο και μάλιστα υπάρχει βελτίωση της θέσης του.

Έκταση της εξουσίας του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου

Η εξουσία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου κατ' αρχήν εκτείνεται στα όρια, τα οποία διαγράφονται από το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της ασκήσεως της εφέσεως, δηλαδή από το αίτημα και τους λόγους εφέσεως.

Ορθά έγινε κατ' επανάληψη δεκτό από τη νομολογία, ότι **και δίχως ειδικό παράπονο κύριας εφέσεως ή αντεφέσεως, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο μπορεί να εξετάσει το παραδεκτό και το νόμω βάσιμο της αγωγής ή της ανταγωγής ή της κύριας παρεμβάσεως.** Το εφετείο, όπως έγινε δεκτό, έχει την εξουσία να εξετάσει, **εάν ορθά ή εσφαλμένα δεν διατάχθηκε απόδειξη για προταθέντες παραδεκτώς κατά της αγωγής ουσιώδεις και αμφισβητούμενους πραγματικούς ισχυρισμούς,** διότι η

απόδειξη της αλήθειας αυτών των ισχυρισμών καταλύει συνήθως, ολικά ή μερικά, κατ' ουσία το νόμο βάσιμο της αγωγής. Το ίδιο ισχύει και ως προς την **αοριστία της αγωγής**.

Επεκτατικό αποτέλεσμα

Εάν περισσότεροι ηττήθηκαν με την ίδια απόφαση και για τους ίδιους λόγους και ένας μόνο από αυτούς άσκησε έφεση ή αντέφεση, η απόφαση που δέχεται την έφεση ισχύει και υπέρ των λοιπών ομοδίκων, οι οποίοι δεν άσκησαν έφεση, εφόσον δεν αποδέχθηκαν την εκκαλούμενη απόφαση.

ΑΝΑΨΗΛΑΦΙΣΗ

Έννοια και αποστολή

Αναψηλάφηση ή επανάληψη της διαδικασίας είναι το έκτακτο ένδικο μέσο, με το οποίο προσβάλλεται στο ίδιο, ομοειδές και ισόβαθμο δικαστήριο τελεσίδικη απόφαση για ορισμένους λόγους και ζητείται η εξαφάνιση ή ακύρωσή της και η συζήτηση, εξέταση και διάγνωση της ουσίας της υποθέσεως εκ νέου.

Η ιδιαιτερότητα της αναψηλαφήσεως έγκειται στο ότι με αυτή **δεν προσάπτεται συνήθως στο δικαστή που δίκασε σφάλμα κρίσεως ή διαγνώσεως** και μάλιστα ψευδής ερμηνεία ή εσφαλμένη εφαρμογή των κανόνων του δικαίου ή κακή εκτίμηση των πραγμάτων που προτάθηκαν και των αποδείξεων που προσήχθησαν, αλλά κυρίως προσβάλλεται η απόφαση ως **εσφαλμένη, είτε λόγω, σοβαρών κατά κανόνα, αταξιών της διαδικασίας, που οφείλονται κυρίως σε παραδρομές ή αβλεψίες του δικαστή, είτε εξαιτίας δόλιων ενεργειών των διαδίκων**.

Αποφάσεις που υπόκεινται σε αναψηλάφηση

Σε αναψηλάφηση υπόκεινται όλες οι αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων, και του Αρείου Πάγου εφόσον δικάζει στην ουσία. Αναψηλάφηση επιδέχονται οι οριστικές αποφάσεις, που έγιναν τελεσίδικες με έναν από τους τρόπους που προβλέπει ο νόμος, ή που είναι ανέκκλητες (δηλαδή που δεν υπόκεινται σε ανακοπή ερημοδικίας και σε έφεση). Οι μη οριστικές αποφάσεις δεν μπορούν να προσβληθούν αυτοτελώς με αναψηλάφηση, αλλά μόνο μαζί με την οριστική απόφαση. Αν η απόφαση είναι μερικά οριστική και μερικά μη οριστική, δεν χωρεί αναψηλάφηση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων, πριν από την έκδοση οριστικής αποφάσεως.

Αναψηλάφηση χωρεί τόσο κατά των αποφάσεων που εκδίδονται κατ' αντιμωλία

όσο και κατά αυτών που εκδίδονται ερήμην, αρκεί αυτές να κατέστησαν τελεσίδικες με οποιοδήποτε νόμιμο τρόπο. Αν η ανακοπή ερημοδικίας απορρίφθηκε, η αναψηλάφηση πρέπει **να απευθύνεται κατά της αποφάσεως που απέρριψε την ανακοπή**, οπότε θεωρείται ότι προσβλήθηκε και η ερήμην απόφαση, κατά της οποίας είχε στραφεί η ανακοπή ερημοδικίας, **εφόσον δεν παρήλθε η προθεσμία για την άσκηση αναψηλαφήσεως εναντίον της**.

Σε αναψηλάφηση υπόκεινται και οι αποφάσεις, οι οποίες απορρίπτουν την αγωγή για τυπικούς λόγους. Δεν επιτρέπεται δεύτερη αναψηλάφηση από τον ίδιο διάδικο κατά της ίδιας αποφάσεως ως προς το ίδιο ή άλλο κεφάλαιο.

Υποκείμενα της δίκης αναψηλαφήσεως

Δικαίωμα για την άσκηση αναψηλαφήσεως έχουν όλοι όσοι διετέλεσαν διάδικοι στη δίκη, στην οποία εκδόθηκε η απόφαση που προσβάλλεται και μάλιστα ο ενάγων, ο εναγόμενος, ο εκκαλών, ο εφεσίβλητος, ο αναιρεσείων, ο αναιρεσίβλητος, **αυτοί που άσκησαν κύρια και πρόσθετη παρέμβαση**, οι καθολικοί και οιονεί καθολικοί διάδοχοι και αυτοί που έγιναν **ειδικοί διάδοχοί τους μετά την άσκηση** της αγωγής.

Εκτός από τους διαδικούς αναψηλάφηση μπορούν να ασκήσουν και οι δανειστές τους πλαγιαστικά κατά το άρθρο 72 ΚΠολΔ.

Επιπλέον προϋπόθεση για την άσκηση της αναψηλάφησης είναι να έχουν έννομο συμφέρον υπό την έννοια που εκτέθηκε στην έφεση³³.

Η αναψηλάφηση πρέπει να απευθύνεται εναντίον εκείνων, οι οποίοι ήταν διάδικοι στη δίκη, στην οποία εκδόθηκε η απόφαση που προσβάλλεται, και αντίδικοι του αιτούντος και έναντι των οποίων αυτός έχει έννομο συμφέρον να πετύχει την εξαφάνιση ή ακύρωση της παραπάνω αποφάσεως, ή, σε περίπτωση θανάτου του προσώπου αυτού, εναντίον των καθολικών διαδόχων ή των κληροδόχων τους. Σε περίπτωση απλής ομοδικίας η αναψηλάφηση δεν είναι ανάγκη να απευθύνεται εναντίον όλων των αντιδίκων του αιτούντος που συνδέονται με ομοδικία, εκτός αν ο αιτών επιδιώκει την εξαφάνιση της προσβαλλόμενης αποφάσεως έναντι όλων. Σε περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας, η αναψηλάφηση πρέπει να απευθύνεται εναντίον όλων των ομοδίκων του αντιδίκου του αιτούντος. Η αναψηλάφηση παραδεκτώς ασκείται και κατά των αναγκαίως ομοδίκων του αιτούντος όταν η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει κάποια διάταξη υπέρ των προσώπων αυτών και κατά του αιτούντος.

³³ Αυτό συμβαίνει κατά κανόνα, όταν **ηττήθηκαν ολικά ή μερικά στη δίκη**, στην οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, κατ' εξαίρεση όμως και **όταν νίκησαν, αλλά έχουν έννομο συμφέρον να επιτύχουν τη μεταρρύθμιση της προσβαλλόμενης αποφάσεως** ή για την αποτροπή της δημιουργίας της δυνάμεως του ουσιαστικού δεδικασμένου, η οποία θα παράγεται από την απόρριψη μιας από τις αγωγές που ασκήθηκαν σε αντικειμενική σώρευση, καίτοι έγινε δεκτή άλλη βάση, που καταλήγει στο ίδιο αίτημα, σε δίκες που ενδιαφέρουν τη δημόσια τάξη, ή γιατί μπορούσαν να πετύχουν τη νίκη με λιγότερες θυσίες.

Λόγοι αναψηλαφήσεως (544 ΚΠολΔ)

Η αναψηλαφήση ως έκτακτο ένδικο μέσο συγχωρείται για ορισμένους μόνο λόγους οι οποίοι αναφέρονται περιοριστικά στο άρθρο 544 ΚΠολΔ.

Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, αυτή δηλαδή που σχετίζεται με **παραδρομές ή σφάλματα του δικαστή, για τις οποίες επιτρέπεται αναψηλάφηση** διακρίνονται οι εξής περιπτώσεις:

- Έκδοση αντιφατικών αποφάσεων στην ίδια υπόθεση ανάμεσα στους ίδιους διαδίκους από το ίδιο δικαστήριο ή από διαφορετικά δικαστήρια στην ίδια υπόθεση: θα πρέπει για την ευδοκίμηση του λόγου αυτού να συντρέχουν οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων θα μπορούσε στη συζήτηση της δεύτερης απόφασης να προβληθεί επιτυχώς η ένσταση ουσιαστικού δεδικασμένου, η οποία όμως δεν προβλήθηκε, ούτε ελήφθη υπ' όψιν με οιονδήποτε τρόπο.
- Αν προτάθηκε ή εξετάστηκε το ζήτημα του ουσιαστικού δεδικασμένου και υποστηρίζεται ότι η κρίση, που εξέφερε το δικαστήριο, δεν ήταν ορθή, μπορεί να προταθεί αυτό ως λόγος αναιρέσεως.

Όσον αφορά την δεύτερη κατηγορία, αυτή δηλαδή που σχετίζεται με **δόλιες ενέργειες του αντιδίκου** διακρίνονται οι εξής περιπτώσεις:

- Ψευδής κατάθεση μάρτυρα ή διαδίκου ή νόμιμου αντιπροσώπου του
- Ψευδής έκθεση ή κατάθεση πραγματογνώμονα,
- Ψευδής όρκος διαδίκου, εφόσον αυτά αναγνωρίστηκαν με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, όταν, όμως, πρόκειται για κατάθεση διαδίκου κ.λπ. και με δικαστική ομολογία του προσώπου αυτού:

Αν η άσκηση ποινικής αγωγής ή η πρόοδος της ποινικής διαδικασίας είναι αδύνατη για οποιονδήποτε λόγο (εκτός από την έλλειψη αποδείξεων), η αναγνώριση της ψευδομαρτυρίας κ.λπ. μπορεί να γίνει **με απόφαση του δικαστηρίου που δικάζει την αναψηλάφηση** ή οποιουδήποτε άλλου αρμόδιου δικαστηρίου, η οποία εκδίδεται σε σχέση με κύρια αγωγή, **που ασκείται μέσα σε ένα εξάμηνο από την έκδοση της αποφάσεως που προσβάλλεται.**

- Αν η απόφαση στηρίζεται σε πλαστά (ή νοθευμένα) έγγραφα, υπό την προϋπόθεση ότι η πλαστογραφία αναγνωρίστηκε δικαστικά.
- Αν ο διάδικος που ζητάει την αναψηλάφηση βρήκε ή έλαβε στην κατοχή του μετά την έκδοση της αποφάσεως που προσβάλλεται νέα κρίσιμα έγγραφα, τα οποία δεν μπορούσε να προσαγάγει έγκαιρα, από ανώτερη βία ή τα οποία κατακρατούνταν από τον αντίδικο του ή τρίτο, που βρισκόταν σε συνεννόηση με τον αντίδικο του, και των οποίων την ύπαρξη και την κατοχή από τον αντίδικο ή τον παραπάνω τρίτο αγνοούσε όσο διαρκούσε η δίκη:

Τα έγγραφα πρέπει να **κατακρατούνταν από τον αντίδικο** ο οποίος θα ήταν **υποχρεωμένος να τα επιδείξει αν του ζητούνταν με τη νόμιμη διαδικασία ή**

από τρίτο, ο οποίος ήταν αντιπρόσωπος του αντιδίκου ή τελούσε σε εξάρτηση από αυτόν. Επιπλέον, τα έγγραφα πρέπει να είναι αφενός **νέα, δηλαδή να μην προσήχθησαν στην αρχική δίκη**, και αφετέρου **κρίσιμα και αποφασιστικά για την κρίση στην ουσία της υποθέσεως**, ολικά ή μερικά, ή γιατί ισχύει σε σχέση με αυτά το σύστημα των νομικών αποδείξεων ή σε αντίθετη περίπτωση, σύμφωνα με την εκτίμηση του δικαστού.

Τα έγγραφα πρέπει να βρέθηκαν μετά **την τελευταία συζήτηση, μετά την οποία εξεδόθη η απόφαση και ο αιτών να αγνοούσε την ύπαρξή τους και την κατοχή τους από τον αντίδικο**.

- Αν η απόφαση που προσβάλλεται είναι πλαστή, είτε γιατί αναφέρει ψευδώς, ότι το δικαστήριο συγκροτήθηκε από το σύμφωνα με το νόμο αριθμό δικαστών, είτε γιατί δεν εξεδόθη με την απαιτούμενη πλειοψηφία.

Το αξιόποινο της πράξεως συνήθως θα συντρέχει αλλά δεν αποτελεί στοιχείο ή προϋπόθεση του παραδεκτού ή επιτρεπτού του παραπάνω λόγου. Αυτός ο λόγος της αναψηλαφήσεως αναγνωρίζεται ρητά μόνο στις δύο περιπτώσεις που ειδικώς αναφέρονται πιο πάνω.

- Αν ο διάδικος κλήτευσε στη δίκη τον αντίδικό του ως άγνωστης διαμονής, αν και γνώριζε τη διαμονή του:

Συντρέχουν οι προϋποθέσεις τόσο όταν αυτός που ασκεί την κλήση είναι ο προσθέτως παρεμβάς όσο και όταν αυτός που καλείται είναι όχι μόνο ο κύριος διάδικος, ο αντίδικος αυτού που καλεί, αλλά και αυτός που είχε παρέμβει πρόσθετα υπέρ του αντιδίκου τούτου.

- Όταν το περιεχόμενο της προσβαλλόμενης απόφασης επηρεάστηκε ουσιωδώς από δωροληψία ή από άλλη εκ προθέσεως παράβαση καθήκοντος συμπράττοντος στην έκδοσή της δικαστή, εφόσον η δωροληψία ή η παράβαση καθήκοντος αποδεικνύονται με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου:

Όσον αφορά την τρίτη κατηγορία, αυτή δηλαδή που σχετίζεται με **έλλειψη εκπροσωπήσεως ή κακή εκπροσώπηση των διαδίκων** διακρίνονται οι εξής περιπτώσεις:

- Αν κάποιος διάδικος δεν εκπροσωπήθηκε νόμιμα στη δίκη, εφόσον μεταγενέστερα δεν εγκρίθηκε (προσηκόντως) ρητά ή σιωπηρά η διεξαγωγή της δίκης:

Αφορά κυρίως περιπτώσεις όπου πρόσωπα χωρίς ικανότητα δικαστικής παράστασης όπως οι ανήλικοι, παρέστησαν χωρίς το νόμιμο εκπρόσωπό τους ή χωρίς τη συναίνεσή του ή δεν είχαν τον κατάλληλο αντιπρόσωπο, αλλά άλλο ψευδοαντιπρόσωπο ή όταν ο νόμιμος αντιπρόσωπος δεν εξουσιοδοτήθηκε νόμιμα και δεν τήρησε τις διατυπώσεις που απαιτούνται για τη διεξαγωγή της δίκης. Όμως δεν αφορά μόνο τα πρόσωπα αυτά αλλά θεμελιώνεται και στη μη νόμιμη εκπροσώπηση οποιουδήποτε άλλου διαδίκου. Τέτοια συντρέχει και κάθε φορά που δεν τηρήθηκαν οι διατυπώσεις που επιβάλλονται από το νόμο για τη **συμπλήρωση**

της ικανότητας για παράσταση σε δικαστήριο των προσώπων με περιορισμένη ικανότητα γι' αυτό, όπως, εφόσον πρόκειται για ανήλικο, δεν συναίνεσε για τη διεξαγωγή της δίκης εκείνος που τον εκπροσωπεί.

Η σιωπηρή έγκριση της διεξαγωγής της δίκης πρέπει να στηρίζεται σε αναμφισβήτητα στοιχεία, που μπορούν εύκολα να διαγνωστούν ή να γίνουν αντιληπτά. Εξάλλου, η έγκριση της διεξαγωγής της δίκης, η οποία αποκλείει σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη την προβολή του σχετικού λόγου αναψηλαφήσεως, πρέπει να έχει λάβει χώρα πριν από την άσκηση της αναψηλαφήσεως. Διαφορετικά, μόνο ρητή παραίτηση από την αναψηλάφηση που ασκήθηκε είναι δυνατό να γίνει.

- Αν το ίδιο πρόσωπο παραστάθηκε ως διάδικος με το δικό του όνομα με περισσότερες ιδιότητες ή εκπροσώπησε όμοια διαδίκους, που είχαν αντίθετα συμφέροντα στη δίκη:

Στην πρώτη περίπτωση, προϋποτίθεται, ότι το ίδιο πρόσωπο παραστάθηκε ως διάδικος με περισσότερες ιδιότητες (π.χ. ως ενάγων και εναγόμενος).

Εξάλλου, η δεύτερη περίπτωση συντρέχει, κάθε φορά που το ίδιο πρόσωπο εκπροσώπησε (ως αυτός που ασκεί τη γονική μέριμνα, ως επίτροπος κ.λπ.) δύο ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που είχαν αντίθετα συμφέροντα στη δίκη. Συνήθως υφίσταται ανάμεσα στα πρόσωπα αυτά **αντιδικία και από τυπική πλευρά. Αυτό όμως δεν είναι απαραίτητο για τη θεμελίωση του λόγου αυτού.** Αρκεί να υφίσταται και να είναι εμφανής και ευχερώς αντιληπτή η αντίθεση συμφερόντων.

- Αν παραστάθηκε κάποιος ως πληρεξούσιος διαδίκου χωρίς πληρεξουσιότητα, εφόσον μεταγενέστερα δεν εγκρίθηκε η διεξαγωγή της δίκης.

Στην προκειμένη περίπτωση δεν ορίζει ο νόμος, όπως στην προηγούμενη, αν αρκεί σιωπηρή έγκριση της διεξαγωγής της δίκης ή απαιτείται αντίθετα ρητή έγκριση. Λόγος διακρίσεως δεν φαίνεται να συντρέχει και άρα θα πρέπει να γίνει δεκτή και σιωπηρή έγκριση.

Όσον αφορά την ύπαρξη **τυπικών ελαττωμάτων της διαδικασίας ή την ύπαρξη μεταγενέστερων γεγονότων που αποδεικνύουν την μη ορθότητα της κρίσεως** θεσπίζονται από τον ΚΠολΔ οι εξής λόγοι αναψηλαφήσεως:

- Αν η απόφαση (που προσβάλλεται) δεν φέρει τις υπογραφές των προσώπων που ορίζονται από το νόμο και δεν είναι δυνατή η υπογραφή της από αυτούς.
- Αν η απόφαση που προσβάλλεται στηρίζεται σε απόφαση πολιτικού, ποινικού ή διοικητικού δικαστηρίου, η οποία ανατράπηκε αμετάκλητα ύστερα από την τελευταία συζήτηση, μετά την οποία εκδόθηκε η απόφαση που προσβάλλεται:

Προϋποτίθεται ότι η απόφαση που ανατράπηκε αφορά την ίδια υπόθεση ή τουλάχιστον άλλη που συνδέεται αναπόσπαστα και είναι συναφής με εκείνη, για την οποία έχει εκδοθεί η απόφαση που προσβάλλεται, και ότι αυτή που ανέτρεψε την

προηγούμενη απόφαση ήταν από την έκδοσή της ή έγινε μεταγενέστερα αμετάκλητη.

Στην προκειμένη περίπτωση δεν τέθηκε ούτε εξετάστηκε αυτεπάγγελα ζήτημα ισχύος ουσιαστικού δεδικασμένου και κάθε φορά που τυχόν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του. Απαραίτητο, εξάλλου, είναι η ανατροπή της αποφάσεως να έλαβε χώρα ύστερα από την τελευταία συζήτηση, μετά την οποία εκδόθηκε η απόφαση που προσβάλλεται.

- Αν ο διάδικος που ζητά την αναψηλάφηση βρήκε ή πήρε στην κατοχή του μετά από την έκδοση της αποφάσεως που προσβάλλεται νέα κρίσιμα έγγραφα, τα οποία δεν μπορούσε να προσαγάγει έγκαιρα από ανωτέρα βία:

Ο όρος "ανωτέρα βία" έχει κατά βάση την έννοια που αποδίδεται στο κοινό δίκαιο. Δηλαδή, νοείται με αυτόν περιστατικό ή σύνολο περιστατικών, εκτός από το τυχαίο, που οφείλεται σε φυσικά ή άλλα έκτακτα αίτια, απρόβλεπτα, και δεν μπορεί να αποτραπεί με επιμελή ανθρώπινη ενέργεια κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων και σύμφωνα με τα διδάγματα της λογικής και της κοινής πείρας. Θα πρέπει όμως ενόψει της ratio να ερμηνεύεται ευρύτερα ο σχετικός όρος και όπως δέχθηκε και η νομολογία να περιλαμβάνεται κάθε άλλο γεγονός το οποίο καθιστά αδύνατη την έγκαιρη προσαγωγή και επίκληση κρίσιμων εγγράφων που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα έστω και από αμέλεια του διαδίκου που ζητά την αναψηλάφηση, ακόμη και αν δεν προέρχεται από έκτακτα φυσικά φαινόμενα.

Προθεσμία αναψηλαφήσεως και αποτελέσματα αυτής

Η προθεσμία της αναψηλαφήσεως είναι εξήντα ημερών, αν ο διάδικος που ζητά την αναψηλάφηση διαμένει στην ημεδαπή, και εκατόν είκοσι ημερών, αν ο διάδικος διαμένει στην αλλοδαπή ή είναι άγνωστης διαμονής.

Έναρξη της προθεσμίας:

- Στην περίπτωση της ασκήσεως της αναψηλαφήσεως λόγω **εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων από την επίδοση της νεότερης από τις αποφάσεις.**
- Όταν ζητείται η αναψηλάφηση λόγω **κακής εκπροσωπήσεως κ.λπ. του διαδίκου, από την επίδοση της αποφάσεως, που προσβάλλεται, στο διάδικο που κατέστη ικανός ή σε αυτόν που τον αντιπροσωπεύει νόμιμα.**
- Στην περίπτωση ασκήσεως της αναψηλαφήσεως λόγω **παραστάσεως χωρίς πληρεξουσιότητα, από την επίδοση της αποφάσεως που προσβάλλεται προσωπικά σε αυτόν που ζητάει την αναψηλάφηση.**
- Όταν ως λόγος της αναψηλαφήσεως προβάλλεται **η ψευδορκία κ.λπ., από το αμετάκλητο της αποφάσεως, με την οποία αναγνωρίζεται αυτή.**

- Σε περίπτωση ασκήσεως της αναψηλαφήσεως **λόγω ανευρέσεως κρίσιμων εγγράφων, από την ημέρα, κατά την οποία έλαβε γνώση της υπάρξεως των εγγράφων** που αναφέρθηκαν αυτός που ζητάει την αναψηλάφηση.
- Όταν ζητείται η αναψηλάφηση **λόγω ανατροπής της αποφάσεως** στην οποία στηρίχθηκε η απόφαση που προσβάλλεται, **από την ημέρα κατά την οποία αυτός που ζητάει την αναψηλάφηση έλαβε γνώση της ανατρεπτικής αποφάσεως.**
- Στην περίπτωση της ασκήσεως αναψηλαφήσεως λόγω **κακής κλητεύσεως του διαδίκου κ.λπ., από την επίδοση της αποφάσεως** που προσβάλλεται.
- Στην περίπτωση της ασκήσεως αναψηλαφήσεως **λόγω δωροληψίας ή παραβάσεως καθήκοντος κατ' άρθρο 544 αρ. 10 ΚΠολΔ** η προθεσμία ασκήσεως αναψηλαφήσεως αρχίζει από το **αμετάκλητο της αποφάσεως με την οποία αναγνωρίζεται η δωροληψία ή η παράβαση καθήκοντος** του δικαστού.
- Στις περιπτώσεις της αναγνωρίσεως λόγου αναψηλαφήσεως της πρώτης ως άνω κατηγορίας, η προθεσμία της αναψηλαφήσεως **δεν αρχίζει, αν δεν προηγηθεί επίδοση της αποφάσεως, που προσβάλλεται.** Διαφορετικά, αρχίζει η εν λόγω προθεσμία από την επίδοση της αποφάσεως που προσβάλλεται και (δηλαδή μετά) το αμετάκλητο της αποφάσεως που αναγνωρίζει την ψευδορκία κτλ.

Αν δεν επιδόθηκε η απόφαση υπάρχει κατά τον ΚΠολΔ καταχρηστική προθεσμία 3 ετών και αρχίζει από τη δημοσίευση της προσβαλλόμενης αποφάσεως, εφόσον αυτή είναι τελεσίδικη ή ανέκκλητη, διαφορετικά από την ημέρα, κατά την οποία αυτή έγινε τελεσίδικη.

Η προθεσμία της αναψηλαφήσεως δεν έχει, κατά κανόνα, ανασταλτικό αποτέλεσμα. Εξαίρεση ισχύει μόνο σε αποφάσεις, που εκδίδονται σε γαμικές διαφορές ή σε διαφορές, που αφορούν σχέσεις γονέων και τέκνων ή που διατάσσουν την εξάλειψη υποθήκης ή προσημειώσεως.

Μπορεί όμως το δικαστήριο που δικάζει την αναψηλάφηση, μετά από αίτηση κάποιου από τους διαδίκους, η οποία υποβάλλεται με τις προτάσεις κατά τη συζήτηση της αναψηλαφήσεως, να διατάξει, σε περίπτωση εξαλείψεως υποθήκης, προσημειώσεως ή κατασχέσεως, την άρση του ανασταλτικού αποτελέσματος με παροχή ανάλογης εγγυήσεως.

Το δικαστήριο που δικάζει την αναψηλάφηση μπορεί, **μετά από αίτηση κάποιου** από τους διαδίκους, που υποβάλλεται με τις προτάσεις (κατά τη συζήτηση της αναψηλαφήσεως), να **διατάξει και την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως που προσβάλλεται στο σύνολό της ή σε ένα μέρος αυτής** με παροχή ανάλογης εγγυήσεως.

Η προθεσμία αναψηλαφήσεων δεν αναστέλλει την προθεσμία άσκησης της αναιρέσεως και άρα δεν είναι απαράδεκτη η άσκηση αναιρέσεως διαρκούσης της προθεσμίας για την αναψηλάφηση.

Άσκηση της αναψηλαφήσεως και αποτελέσματα αυτής

Η άσκηση της αναψηλαφήσεως γίνεται **με κατάθεση** δικογράφου στη γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση που προσβάλλεται.

Θα πρέπει το δικόγραφο της αναψηλαφήσεως να περιέχει τους σχετικούς λόγους, οι οποίοι πρέπει να **διατυπώνονται σαφώς και με ορισμένο τρόπο**. Η έλλειψη ή ακριβέστερα η μη αναγραφή ενός τουλάχιστον τέτοιου λόγου αναψηλαφήσεως καθιστά το δικόγραφο της άκυρο, ενώ το ελάττωμα αυτό δεν μπορεί να διορθωθεί αργότερα.

Προκειμένου να προβληθούν πρόσθετοι λόγοι αναψηλαφήσεως πρέπει αφενός το κύριο δικόγραφο της αναψηλαφήσεως να είναι έγκυρο και **ορισμένο** και αφετέρου οι πρόσθετοι λόγοι να αναφέρονται στα ίδια κεφάλαια που προσεβλήθησαν ή στα αναγκαίως συνεχόμενα με αυτά. Οι πρόσθετοι λόγοι αναψηλαφήσεως ασκούνται **μόνο με χωριστό δικόγραφο**, που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, προς το οποίο απευθύνεται η αναψηλάφηση, ενώ συντάσσεται έκθεση κάτω από αυτό και **κοινοποιείται στον καθ' ου η αναψηλάφηση είκοσι ημέρες πριν από τη συζήτησή της**.

Επιπλέον το δικόγραφο πρέπει να περιέχει αίτηση για ακύρωση ή εξαφάνιση της προσβαλλομένης απόφασης και για νέα συζήτησή της με σκοπό την έκδοση ορθότερης και ευνοϊκότερης απόφασης για τον αιτούντα.

Κατά κανόνα, η άσκηση αναψηλαφήσεως **δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα**. Εξαίρεση ισχύει μόνο στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα και η προθεσμία της αναψηλαφήσεως.

Η άσκηση αναψηλαφήσεως **δεν έχει μεταβιβαστικό αποτέλεσμα**, γιατί αυτή εισάγεται στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση που προσβάλλεται.

Δεν προσδίδεται στην αναψηλάφηση επικοινωντικό αποτέλεσμα. Δηλαδή, ο αντίδικος αυτού που άσκησε την αναψηλάφηση δεν μπορεί να ασκήσει ανταναψηλάφηση, αλλά μόνο αυτοτελή αναψηλάφηση με τις προϋποθέσεις που περιλαμβάνει ο ΚΠολΔ.

Αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκασή της είναι το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση που προσβάλλεται. Σε περίπτωση εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων από διάφορα πολιτικά δικαστήρια, επειδή προσβάλλεται η τελευταία από τις αποφάσεις αυτές, αρμόδιο είναι το δικαστήριο που την εξέδωσε. Αν το δικαστήριο αυτό **δεν υπάρχει πια (όπως π.χ. στην περίπτωση της καταργήσεως)**, καθορίζει ο Άρειος Πάγος, σύμφωνα με το άρθρ. 20 § 2 στοιχ. β' ΚΠολΔ, άλλο ομοιόβαθμο δικαστήριο.

Συζήτηση και απόφαση επί της αναψηλαφήσεως

Η σχετική με την αναψηλάφηση συζήτηση διεξάγεται, κατά βάση, σύμφωνα με τους σχετικούς με τη διαδικασία στο ακροατήριο κανόνες της πρωτόδικης και έκκλητης δίκης με την εφαρμογή των άρθρων 227, 233 έως 269, 270 παρ. 2, 4, 5 εδάφια α' και β', 6, 271 έως 312, και 524 παρ. 2 επ. έως 534 ΚΠολΔ.

Η διαδικασία της αναψηλαφήσεως διαιρείται στο ακυρωτικό στάδιο και στο ουσιαστικό.

Στο πρώτο στάδιο, το ακυρωτικό, εξετάζεται αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της αναψηλαφήσεως που εκτέθηκαν και αν αυτή ασκήθηκε νόμιμα. Αν δεν συντρέχουν το δικαστήριο την απορρίπτει και αυτεπαγγέλτως. Αν, αντίθετα, συντρέχουν όλες οι παραπάνω προϋποθέσεις και αυτή ασκήθηκε όπως πρέπει, το δικαστήριο προβαίνει στην εξέταση των λόγων της αναψηλαφήσεως, και, αν ένας τουλάχιστον από τους λόγους της αναψηλαφήσεως είναι παραδεκτός, βάσιμος και υποστατός, τη δέχεται και ακυρώνει την απόφαση που προσβάλλεται. Σε περίπτωση εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων, ακυρώνεται και εξαφανίζεται η τελευταία απόφαση. Μπορεί με το κύριο ή πρόσθετο δικόγραφο να υποβληθεί αίτηση για επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση πριν την εκτέλεση της εξαφανισθείσας αποφάσεως.

Στο δεύτερο στάδιο, το οποίο ακολουθεί μόνο σε περίπτωση παραδοχής της αναψηλαφήσεως, συζητείται η ουσία της υποθέσεως. Η συζήτηση αυτή γίνεται **στην ίδια συνεδρίαση**, στην οποία λαμβάνει χώρα η συζήτηση για το παραδεκτό, **εφόσον συναινούν οι διάδικοι και υποβάλλουν προτάσεις και για την ουσία της υποθέσεως**, ή σε άλλη συνεδρίαση που ορίζεται γι' αυτό το σκοπό, οπότε τηρούνται οι συνήθεις διατυπώσεις.

Όσον αφορά την ερημοδικία στο πρώτο στάδιο:

- Αν είναι δικονομικά απών αυτός που άσκησε την αναψηλάφηση
 - ο Το δικαστήριο εξετάζει, πρώτα από όλα, ποίος επισπεύδει τη συζήτηση.
 - ο Αν τη συζήτηση επισπεύδει **ο απών διάδικος ή επισπεύδεται βέβαια αυτή από τον αντίδικο, αλλά αποδεικνύεται, ότι ο απών διάδικος κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα, απορρίπτεται**, σύμφωνα με τις προτάσεις του αντιδίκου, η αναψηλάφηση.
 - ο Αν δεν κλητεύθηκε ο απών διάδικος, διατάσσεται νέα κλήτευση και κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση.
- Αν στο ίδιο στάδιο και στην ίδια συζήτηση είναι απών ο καθ' ου η αναψηλάφηση,
 - ο Εξετάζεται και εδώ πρώτα από όλα, **αν αυτός κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα, εκτός αν αυτός επισπεύδει τη συζήτηση.**
 - ο Σε περίπτωση μη κλητεύσεως διατάσσεται νέα κλήτευση.
 - ο Στην αντίθετη περίπτωση, προχωρεί η διαδικασία και το δικαστήριο εξετάζει αυτεπάγγελτα το παραδεκτό και το νομικά βάσιμο των λόγων της αναψηλαφήσεως.
- Αν στο ίδιο στάδιο απουσιάζει αυτός που άσκησε πρόσθετη παρέμβαση υπέρ κάποιου από τους κύριους διαδίκους για πρώτη φορά στη δίκη αυτή
 - ο η υπόθεση δικάζεται σαν να μην είχε ασκηθεί πρόσθετη παρέμβαση

Όσον αφορά την ερημοδικία στο δεύτερο στάδιο της αναψηλαφήσεως εφαρμόζονται οι κανόνες για την ερημοδικία στον πρώτο ή δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας.

Κατά της απόφασης που εκδίδεται για την αναψηλάφηση **συγχωρούνται, εφόσον εννοείται συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, όλα τα ένδικα μέσα** (εκτός από τη δεύτερη αναψηλάφηση).

ΑΝΑΙΡΕΣΗ

Έννοια

Είναι το έκτακτο ένδικο μέσο, με το οποίο προσβάλλεται ενώπιον του Αρείου Πάγου κάποια απόφαση και ζητείται η ακύρωση ή εξαφάνισή της για παράβαση κανόνα δικαίου. Κύριο χαρακτηριστικό της αναιρέσεως, είναι ότι με αυτήν αποδίδονται νομικά σφάλματα στην προσβαλλόμενη απόφαση και επαφίεται η από νομικής απόψεως ορθότητά της στην κρίση και τον έλεγχο του Αρείου Πάγου.

Αποφάσεις επιδεκτικές αναιρέσεως

Σε αναίρεση υπόκεινται οι αποφάσεις όλων, κατά κανόνα, των πολιτικών δικαστηρίων και ειδικότερα των ειρηνοδικείων, των πρωτοδικείων (μονομελών και πολυμελών), όπως και των εφετείων.

Αντίθετα δεν επιτρέπεται αναίρεση κατά των αποφάσεων του Αρείου Πάγου και των προέδρων πρωτοδικών και εφετών.

Αναίρεση επιτρέπεται ν' ασκηθεί, κατ' αρχήν, μόνο κατά των **οριστικών** (ή τελειωτικών) και ανεκκλήτων αποφάσεων ή αυτών, που έγιναν τελεσίδικες με νόμιμο τρόπο, δηλαδή αυτές που δεν υπόκεινται πλέον σε ανακοπή ερημοδικίας και σε έφεση. Επιτρέπεται αναίρεση κατά των οριστικών αποφάσεων που περατώνουν όλη τη δίκη ή μόνο τη δίκη για την αγωγή ή την ανταγωγή. Αν η απόφαση είναι κατά ένα μέρος οριστική (και κατά ένα μέρος μη οριστική), δεν επιτρέπεται να ασκηθεί αναίρεση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων, πριν εκδοθεί οριστική απόφαση στη δίκη. Και στην περίπτωση «υποκειμενικής» σωρεύσεως αγωγών ή άλλως ομοδικίας, αν η απόφαση είναι οριστική (ή τελειωτική) ως προς έναν ή περισσότερους ομοδίκους και μη οριστική (ή μη τελειωτική) ως προς έναν ή περισσότερους από τους υπολοίπους, δεν υπόκειται σε αναίρεση ούτε ως προς τις οριστικές διατάξεις³⁴.

Αναίρεση μπορεί, κατ' αρχήν, ν' ασκηθεί, μόνο κατά των αποφάσεων που εκδόθηκαν κατ' αντιμωλίαν και όχι κατ' εκείνων που εκδίδονται κατ' ερήμην.

Κατ' εξαίρεση και οι ερήμην αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν με αναίρεση:

- Αν δεν υπόκεινται σε ανακοπή κατά την έκδοσή τους,

³⁴ Ratio είναι η αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων.

- αν πέρασε η προθεσμία της ανακοπής³⁵,
- αν (κατά κάποια γνώμη), ο ενδιαφερόμενος παραιτήθηκε του δικαιώματος της ανακοπής,
- αν ασκήθηκε ανακοπή και απορρίφθηκε ως εκπρόθεσμη, απαράδεκτη, άκυρη ή ανυποστήρικτη
- αν η **αναίρεση ασκείται επικουρικά** με την αίρεση της απορρίψεως της ανακοπής ως εκπρόθεσμης ή απαράδεκτης,
- αν η ανακοπή ερημοδικίας **απορρίφθηκε**, η αναίρεση (πρέπει να) απευθύνεται **κατά της αποφάσεως που απέρριψε την ανακοπή**, οπότε θεωρείται, ότι η αναίρεση απευθύνεται **και κατά της ερήμην αποφάσεως**, κατά της οποίας είχε ασκηθεί η ανακοπή, **εφόσον δεν πέρασε η προθεσμία για την άσκηση αναιρέσεως κατά της απόφασης αυτής.**

Σε αναίρεση υπόκεινται τόσο οι αποφάσεις που αποφαινόνται στην ουσία όσο και οι αποφάσεις, οι οποίες απορρίπτουν την αγωγή για λόγους τυπικούς ή δικονομικούς.

Δεύτερη αναίρεση του ίδιου διαδικού κατά της ίδιας αποφάσεως ως προς το ίδιο ή άλλο κεφάλαιο δεν επιτρέπεται.

Υποκείμενα της αναιρετικής δίκης

Δικαίωμα για άσκηση αναιρέσεως έχουν όσοι διατέλεσαν διάδικοι στη δίκη, κατά την οποία εκδόθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Συγκεκριμένα το δικαίωμα αυτό έχουν ο ενάγων, ο εναγόμενος, ο εκκαλών, ο εφεσίβλητος, αυτός που ζητά την αναψηλάφηση, εκείνος, κατά του οποίου στρέφεται η αναψηλάφηση, **εκείνοι που είχαν ασκήσει κύρια ή πρόσθετη παρέμβαση**, οι καθολικοί (και οιονεί καθολικοί) διάδοχοι αυτών, αλλά και εκείνοι, οι οποίοι έγιναν **ειδικοί διάδοχοι μετά την άσκηση της αγωγής.**

Όλα τα παραπάνω πρόσωπα έχουν δικαίωμα ν' ασκήσουν αναίρεση σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, εφόσον έχουν έννομο συμφέρον, δηλαδή εφόσον νικήθηκαν ολικά ή εν μέρει κατά τη δίκη, στην οποία εκδόθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ή νίκησαν αλλά **έχουν έννομο συμφέρον να πετύχουν την εξαφάνιση ή την ακύρωση της παραπάνω αποφάσεως**, ή γιατί θέλουν ν' **αποτρέψουν την παραγωγή της δυνάμεως του ουσιαστικού δεδικασμένου**, το οποίο προέρχεται, σε περίπτωση αντικειμενικής σωρεύσεως αγωγών, από την απόρριψη της μιας βάσεως της αγωγής και την αποδοχή άλλης βάσεως, ή **γιατί, κατά τη γνώμη τους, έπρεπε να νικήσουν με λιγότερες θυσίες**, π.χ. απορρίφθηκε καταχρηστική, ενώ έγινε δεκτή γνήσια ένσταση, όπως επίσης σε δίκες δημόσιας τάξεως κ.λπ. Περαιτέρω προϋπόθεση είναι, ότι τα πρόσωπα αυτά **δεν αποδέχθηκαν την προσβαλλόμενη απόφαση, ούτε παραιτήθηκαν από το δικαίωμα ασκήσεως αναιρέσεως.**

³⁵ Προσοχή στην περίπτωση που η απόφαση δεν επιδόθηκε, δεν υπάρχει καταχρηστική προθεσμία για την άσκηση της ανακοπής ερημοδικίας.

Επιπλέον, ο Εισαγγελεύς του Αρείου Πάγου έχει δικαίωμα να ζητήσει την αναίρεση υπέρ του νόμου σε κάθε περίπτωση, κατά οποιασδήποτε αποφάσεως και για κάθε λόγο.

Η αναίρεση απευθύνεται εναντίον εκείνων, οι οποίοι ήταν διάδικοι στη δίκη, στην οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, και αντίδικοι του ανααιρεσείοντα και απέναντι στους οποίους ο τελευταίος έχει έννομο συμφέρον να πετύχει την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης.

Λόγοι αναίρεσεως – 559 ΚΠολΔ

Οι λόγοι αυτοί είναι δύο ειδών και αφορούν ειδικότερα είτε **παραβιάσεις κανόνων του ουσιαστικού δικαίου (λόγοι υπ. αριθμ. 1 και 19)** είτε **ορισμένες δικονομικές παραβάσεις (λόγοι υπ. αριθμ. 1 - 18 και 20)**. Ενώ κάθε παράβαση κανόνα ουσιαστικού δικαίου θεμελιώνει λόγο αναίρεσης, μόνο ορισμένες δικονομικές παραβάσεις έχουν το ίδιο αποτέλεσμα.

Αριθμ.	Κείμενο Νόμου	Βασικά στοιχεία ερμηνείας
2	Αν το δικαστήριο δεν είχε τη νόμιμη σύνθεση ή έλαβε μέρος στη σύνθεσή του δικαστής, του οποίου είχε γίνει δεκτή η εξαίρεση ή κατά του οποίου ασκήθηκε αγωγή κακοδικίας	- Και όταν έλαβαν μέρος λιγότεροι απ' ότι απαιτείται. - Και αν δεν μετείχε ως γραμματέας ο αρμόδιος υπάλληλος - Πρόκειται για δικαστή, του οποίου ζητήθηκε και έγινε τυπικά δεκτή η εξαίρεση και διατάχθηκε ν' απέχει αυτός από την εκτέλεση των καθηκόντων του ή κατά του οποίου ασκήθηκε αγωγή κακοδικίας, χωρίς ν' αρκούν ωστόσο άλλες προπαρασκευαστικές διατυπώσεις
3	Αν το δικαστήριο απέρριψε αίτηση για εξαίρεση δικαστή, αν και ο δικαστής αυτός, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά που δέχτηκε η απόφαση, έπρεπε κατά το νόμο να εξαιρεθεί	Πρόκειται για απευθείας παράβαση (εσφαλμένη ερμηνεία ή μη προσήκουσα εφαρμογή) των διατάξεων για την εξαίρεση των δικαστών.
4	Αν το δικαστήριο υπερέβη τη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων, όπως καθορίζεται από το ισχύον Σύνταγμα και από τα άρθρα 1-4 ΚΠολΔ	
5	Αν το δικαστήριο σε περίπτωση καθ' ύλην αρμοδιότητας εσφαλμένα δέχτηκε, ότι είναι αρμόδιο ή αναρμόδιο, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 47 ή αν παραβιάστηκαν οι διατάξεις του άρθρ. 46 από το δικαστήριο, στο οποίο, παραπέμφθηκε η υπόθεση	- Ο πρώτος λόγος μπορεί να γίνει δεκτός όταν το δικαστήριο παρέβη τις διατάξεις για την καθ' ύλην αρμοδιότητα μόνο όσον αφορά την δική του αρμοδιότητα και όχι άλλου δικαστηρίου (μη κρατούσα άποψη). - Ο δεύτερος λόγος στηρίζεται στην παράβαση των διατάξεων του άρθρ. 46 ΚΠολΔ σε σχέση με τις συνέπειες της διαπιστώσεως της αναρμοδιότητας, την παραπομπή και τη δέσμευση του δικαστηρίου, στο οποίο παραπέμπεται η υπόθεση, από την απόφαση αυτή που παραπέμπει

6	Αν παρά το νόμο και ιδιαίτερα παρά τις σχετικές με την επίδοση διατάξεις εκδικάστηκε η υπόθεση ερήμην κάποιου διαδίκου	- Δεν εφαρμόζεται και στην αντίστροφη περίπτωση, όταν δηλαδή ένας από τους διαδίκους δικάστηκε κατ' αντιμωλίαν, ενώ δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις και έπρεπε να γίνει η συζήτηση ερήμην του. - Εννοούνται οι διατάξεις εκείνες η παράβαση των οποίων δημιουργεί λόγους δικονομικής ακυρότητας (159 ΚΠολδ). Είναι απαραίτητο από την παράβαση αυτή να επήλθε ακυρότητα, η οποία απαγγέλθηκε ή μπορεί ν' απαγγελθεί.
7	Αν παράνομα αποκλείστηκε η δημοσιότητα της διαδικασίας	Η μη τήρηση ή μη εφαρμογή της μυστικότητας της διαδικασίας σε περιπτώσεις, στις οποίες αυτή επιβαλλόταν, δεν πληροί τις προϋποθέσεις του παραδεκτού αυτού του λόγου αναιρέσεως
8	Αν το δικαστήριο, παρά το νόμο, έλαβε υπόψη πράγματα που δεν προτάθηκαν και έχουν, σύμφωνα με το νόμο, ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης	- Με τον όρο πράγματα νοούνται πραγματικά γεγονότα και αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί³⁶ όχι όμως και αιτήσεις για παροχή προστασίας ή διαδικαστικές αιτήσεις - Δεν περιλαμβάνονται οι αρνήσεις των πραγματικών ισχυρισμών καθώς δεν είναι αυτοτελείς ισχυρισμοί. - Δεν έχει σημασία, αν οι κρίσιμοι για την εφαρμογή της διατάξεως αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί περιέχονται στο εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή στις προτάσεις των διαδίκων. - Απαιτείται να προβλήθηκαν εγκαίρως και προσηκόντως και να είναι επαρκώς ορισμένοι από νομικής και ουσιαστικής πλευράς. - Ουσιώδη επιρροή ασκούν όταν οδηγούν στην ολική ή μερική παραδοχή ή απόρριψη άλλου αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού, ή αιτήσεως (κύριας ή παρεμπίπτουσας) για παροχή έννομης / δικαστικής προστασίας.
9	Αν το δικαστήριο επιδίκασε κάτι που δεν ζητήθηκε (α) ή επιδίκασε περισσότερα (β) (από όσα ζητήθηκαν) ή άφησε αίτηση αδίκαστη (γ)	- Οι α και β ανάγονται στο σύστημα της συζητήσεως ενώ ο γ στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. - Με τον όρο «αιτήσεις» νοούνται δηλώσεις ή προτάσεις για παροχή έννομης προστασίας, ή κύριες ή παρεμπίπτουσες, ίσως ακόμη και διαδικαστικής φύσεως, εφόσον αποτελούν ουσιώδη προϋπόθεση για την ολική ή μερική παραδοχή της αιτήσεως για την παροχή έννομης προστασίας
10	Αν το δικαστήριο δέχτηκε πράγματα, που έχουν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης ως αληθινά χωρίς απόδειξη ή αν απορρίφθηκε κάποιος ουσιώδης ισχυρισμός ως αναληθής, χωρίς απόδειξη	- Ο πρώτος λόγος στηρίζεται στην παράβαση του συστήματος της συζητήσεως και ο δεύτερος στην παράβαση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως και στην προσβολή του δικαιώματος υπεράσπισης. - Στην πρώτη περίπτωση, παραπονείται ο αντίδικος εκείνου που πρότεινε τον πραγματικό ισχυρισμό ή εκείνου, προς όφελος του οποίου έχει ληφθεί υπ' όψη κάποιο πραγματικό γεγονός.

³⁶ Όπως έχει αναφερθεί είναι αυτοί που επικαλούνται την εφαρμογή ενός κανόνα δικαίου ευνοϊκού γι αυτόν που τους προτείνει.

		• Στη δεύτερη περίπτωση το παράπονο διατυπώνει ο διάδικος που πρότεινε τον πραγματικό ισχυρισμό.
11	Αν το δικαστήριο έλαβε υπ' όψη αποδεικτικά μέσα που ο νόμος δεν επιτρέπει ή παρά το νόμο έλαβε υπ' όψη αποδείξεις που δεν προσκομίστηκαν ή δεν έλαβε υπ' όψη αποδεικτικά μέσα που οι διάδικοι επικαλέστηκαν και προσκόμισαν.	• Ο πρώτος λόγος συντρέχει είτε όταν το αποδεικτικό μέσο δεν επιτρέπεται με κανέναν τρόπο από τον νόμο είτε όταν επιτρέπεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις και δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές. • Ο δεύτερος λόγος θεμελιώνεται, όταν λαμβάνονται υπόψη αποδείξεις που επιτρέπονται μεν, αλλά ή δεν προσάγονται καθόλου ή προσάγονται κατά παράβαση των εκτεθέντων κανόνων για τη διεξαγωγή της αποδείξεως.
12	Αν το δικαστήριο της ουσίας παραβιάζει (ερμηνεύει εσφαλμένα και δεν εφαρμόζει προσηκόντως) τους ορισμούς του νόμου σχετικά με το βάρος της αποδείξεως	• Κυρίως όταν το βάρος της αποδείξεως επιβλήθηκε στον αναιρεσιόντα, ενώ κατά το νόμο δεν το έφερε αυτός. • Κατά το πνεύμα της διατάξεως η εσφαλμένη κατανομή του βάρους της αποδείξεως αποτελεί λόγο αναιρέσεως, αν ο σχετικός ισχυρισμός απορρίφθηκε ή δεν έχει ληφθεί υπόψη λόγω ελλείψεως αποδείξεων, κατ' εφαρμογή του κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο «όταν δεν αποδεικνύει αυτός που φέρει το βάρος της αποδείξεως, ο αντίδικος απαλλάσσεται», ή λόγω του ότι οι αποδείξεις δεν ήταν επαρκείς.
13	Αν το δικαστήριο παραβιάζει τους ορισμούς του νόμου σχετικά με τη δύναμη των αποδεικτικών μέσων	• Σημασία μόνο εφόσον μεταξύ των χρησιμοποιηθέντων αποδεικτικών μέσων υπάρχουν κάποια για τα οποία ισχύει το σύστημα της θεωρίας των αποδείξεων. • Κατά την παλαιότερη νομολογία του ΑΠ γινόταν δεκτός ο λόγος αυτός μόνο αν ρητά αναφερόταν ότι προσδίδεται σε ορισμένο μέσο συγκεκριμένη αποδεικτική δύναμη και όχι πχ όταν αναφέρει ο τι η δικαστική ομολογία δεν έχει πλήρη αποδεικτική δύναμη.
14	Αν το δικαστήριο, παρά το νόμο, κήρυξε ή δεν κήρυξε ακυρότητα, έκπτωση από δικαίωμα ή απαράδεκτο	• Η ακυρότητα αναφέρεται στην δικονομική ακυρότητα και το απαράδεκτο στο δικονομικό απαράδεκτο. • Αν το δικαστήριο έπρεπε να κηρύξει το απαράδεκτο ή την ακυρότητα βάσει των διατάξεων του ΚΠολΔ και δεν το έκανε, τότε ιδρύεται ο λόγος αυτός. • Αν όμως το δικαστήριο απαγγείλει ή δεν κηρύξει ακυρότητα ή απαράδεκτο, αλλά σύμφωνα με όσα το ουσιαστικό δίκαιο ορίζει, τότε θεμελιώνεται λόγος αναιρέσεως για παράβαση κανόνων του ουσιαστικού δικαίου.
15	Αν παρά το νόμο ανακλήθηκε οριστική απόφαση	
16	Αν το δικαστήριο, κατά παράβαση του νόμου, δέχτηκε ότι υπάρχει ή ότι δεν υπάρχει δεδικασμένο ή ότι υπάρχει δεδικασμένο με βάση απόφαση που εξαφανίστηκε ύστερα από ένδικο μέσο ή αναγνωρίστηκε ως ανύπαρκτη	• Κατά κανόνα, προϋπόθεση της εφαρμογής αυτού του λόγου είναι ότι προτάθηκε η ένσταση του δεδικασμένου και ότι έγινε δεκτή ή ότι απορρίφθηκε. • Δεν αποκλείεται, όμως, να συντρέξει περίπτωση δημιουργίας του ίδιου λόγου, και όταν το δεδικασμένο έχει ληφθεί υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.

17	Αν η ίδια απόφαση περιέχει αντιφατικές διατάξεις	- Από την ύπαρξη αντιφατικών διατάξεων εμποδίζεται η παραγωγή και η ανάπτυξη των συνεπειών της αποφάσεως (του ουσιαστικού δεδικασμένου, της εκτελεστότητας κ.λπ.). - Η αντίφαση πρέπει να υπάρχει στο διατακτικό της αποφάσεως.
18	Αν το δικαστήριο της παραπομπής δεν συμμορφώθηκε προς την αναιρετική απόφαση.	Σε περίπτωση αναιρέσεως για δικονομικούς λόγους μπορεί να παραπεμφθεί η υπόθεση σε δικαστήριο ισόβαθμο και ομοειδές με εκείνο που εξέδωσε την απόφαση που αναιρέθηκε.
20	Αν το δικαστήριο (της ουσίας) παραμόρφωσε το περιεχόμενο εγγράφου με το να δεχτεί πραγματικά γεγονότα προφανώς διαφορετικά από εκείνα που αναφέρονται στο έγγραφο αυτό.	- Μόνο όταν πρόκειται για έγγραφο που λαμβάνεται υπ' όψιν και συνάγεται από αυτό αποδεικτικό υλικό. - Με τον όρο «έγγραφο» νοείται, επομένως, στην προκειμένη περίπτωση το αποδεικτικό έγγραφο. - Δεν περιλαμβάνονται κατ' αρχήν τα διαδικαστικά έγγραφα. - Ο λόγος υφίσταται μόνο όταν το έγγραφο χρησιμοποιείται για άμεση απόδειξη και όχι όταν καταγράφει πχ έκθεση πραγματογνώμονα. - Κατά πάγια νομολογία του ΑΠ, η οποία όμως επικρίνεται συντρέχει ο λόγος μόνο όταν είναι το μοναδικό αποδεικτικό μέσο και αυτό οδήγησε σε πρόδηλα εσφαλμένο πόρισμα.
1	Αν παραβιάστηκε κανόνας του ουσιαστικού δικαίου, στον οποίο περιλαμβάνονται και οι ερμηνευτικοί κανόνες των δικαιοπρασιών, αδιάφορα αν πρόκειται για νόμο ή έθιμο, ελληνικό ή ξένο, εσωτερικού ή διεθνούς δικαίου. Η παράβαση των διδαγμάτων της κοινής πείρας αποτελεί λόγο αναιρέσεως μόνο αν τα διδάγματα αυτά αφορούν την ερμηνεία των κανόνων του δικαίου ή την υπαγωγή των πραγματικών γεγονότων σ' αυτούς.	- Πρόκειται για τους ουσιαστικούς νόμους. - Αποκλείονται οι απλώς τυπικοί νόμοι που περιέχουν διοικητικές πράξεις καθώς και οι δικονομικοί κανόνες δικαίου. - Κατευθείαν παράβαση των διδαγμάτων της κοινής πείρας, αποτελεί λόγο αναιρέσεως, εφόσον αυτά χρησιμεύουν για την εφαρμογή των κανόνων δικαίου ή με την σ' αυτούς υπαγωγή των πραγματικών γεγονότων. - Παράβαση υπάρχει όταν έχει λάβει χώρα ψευδής ερμηνεία ή μη εφαρμογή ή εσφαλμένη εφαρμογή. Ψευδής ερμηνεία: είναι η απόδοση στον υπό εξέταση κανόνα μη αληθινής ή μη προσήκουσας έννοιας ή στενής έννοιας. Εσφαλμένη ή μη ορθή εφαρμογή: είναι η εφαρμογή κάποιου κανόνα δικαίου ακόμα και όταν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτού. Με αυτήν εξομοιώνεται η μη εφαρμογή όμοιου κανόνα, παρά τη συνδρομή των προϋποθέσεων για την εφαρμογή αυτού του κανόνα
19	Αν η απόφαση στερείται νομίμου βάσεως, ιδιαίτερα αν στερείται παντελώς αιτιολογιών ή έχει αντιφατικές ή ανεπαρκείς αιτιολογίες για ζήτημα που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης	- Πρόκειται για την έμμεση ή εκ πλαγίου παραβίαση των κανόνων ουσιαστικού δικαίου. - Όταν ο ΑΠ δεν μπορεί από τις αιτιολογίες και γενικά από την απόφαση ως σύνολο να διαπιστώσει, εάν εφαρμόστηκε καλά ή όχι ένας κανόνας δικαίου, αφού δεν παρατίθεται με σαφήνεια και αιτιολογημένα, εάν συντρέχουν εν όλω ή εν μέρει οι προϋποθέσεις εφαρμογής

		του. • Κατά την πάγια νομολογία του ΑΠ η εφαρμογή αυτού του λόγου ακυρώσεως περιορίζεται μόνο στους ουσιαστικούς κανόνες δικαίου και όχι στους δικονομικούς. • Ο προκείμενος λόγος αναιρέσεως υφίσταται και όταν η έμμεση ή η εκ πλαγίου παράβαση λαμβάνει χώρα ως προς την χρησιμοποίηση των διδαγμάτων της κοινής πείρας και της λογικής κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων του δικαίου ή την σε αυτούς υπαγωγή των πραγματικών γεγονότων.
--	--	--

Όλοι οι λόγοι αναιρέσεως που αφορούν τις διάφορες κατηγορίες αποφάσεων, αναφέρονται περιοριστικά από το νόμο. Κάθε άλλος λόγος αναιρέσεως πέραν των προβλεπομένων από το άρθρο 559 ΚΠολΔ είναι απαράδεκτος και απορρίπτεται από τον Άρειο Πάγο.

Κανένας δεν μπορεί να δημιουργήσει λόγο αναιρέσεως από δικές του πράξεις ή από πράξεις προσώπων που ενεργούν στο όνομά του εκτός αν πρόκειται για λόγους που αφορούν την δημόσια τάξη.

Είναι προδήλως απαράδεκτος λόγος αναιρέσεως ο οποίος στηρίζεται σε ισχυρισμό που δεν προτάθηκε νόμιμα στο δικαστήριο της ουσία εφόσον κατ' αρχήν δεν επιτρέπεται η προβολή νέων ισχυρισμών στο δικαστήριο της ουσίας.

Εξαίρεση στον κανόνα αυτό ισχύει:

- Για παράβαση, η οποία δεν ήταν δυνατόν να προβληθεί στο δικαστήριο της ουσίας.
- Για σφάλμα, το οποίο προκύπτει από την ίδια απόφαση, με άλλα λόγια το ζήτημα για το οποίο προβάλλεται ο λόγος αναιρέσεως δεν έχει εξεταστεί από το δικαστήριο που εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση,
- Αν πρόκειται για ισχυρισμό που αφορά την δημόσια τάξη όπως πχ η υπέρβαση καθηκόντων και η έλλειψη δικαιοδοσίας ή η καθ' ύλην αρμοδιότητα.

Και στην περίπτωση των εξαιρέσεων όμως πρέπει τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίζεται ο οικείος λόγος αναιρέσεως να έχουν προταθεί έγκαιρα στο δικαστήριο της ουσίας.

Προθεσμία της αναιρέσεως και αποτελέσματα αυτής

Η προθεσμία της ασκήσεως αναιρέσεως είναι τριάντα ημέρες.

Η προθεσμία αυτή αρχίζει σύμφωνα με τις γενικές αρχές από την επίδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως και μάλιστα από την επομένη της επιδόσεως. Εάν ο διάδικος που δικαιούται να ασκήσει αναίρεση πέθανε, η προθεσμία για την άσκηση αναιρέσεως αρχίζει μετά την παρέλευση της προθεσμίας αποποιήσεως της κληρονομιάς και την προς τους κληρονόμους ή τους κληροδόχους επίδοση της αποφάσεως που περατώνει την δίκη.

Αν δεν επιδοθεί η απόφαση είναι δυνατόν να ασκηθεί αναίρεση εντός καταχρηστικής προθεσμίας 3 ετών,

Η προθεσμία της αναίρεσεως αναστέλλεται εκτός των γενικών λόγων κατά κανόνα κατά τη διάρκεια των προθεσμιών της ανακοπής και της εφέσεως, γιατί πριν από την παρέλευση αυτών η απόφαση δεν έχει καταστεί τελεσίδικη και δεν χωρεί αναίρεση κατ' αυτής.

Η προθεσμία της αναίρεσεως **δεν έχει κατά κανόνα ανασταλτικό αποτέλεσμα**. Εξαίρεση ισχύει για τις δίκες που αφορούν γαμικές διαφορές ή σχέσεις γονέων και τέκνων (αποκήρυξη τέκνου κ.λπ) όπως και τις δίκες περί εξαλείψεως υποθήκης, προσημειώσεως ή κατασχέσεως και προκειμένου περί αποφάσεων που κηρύττουν κάποιο έγγραφο πλαστό.

Άσκηση της αναίρεσεως και αποτελέσματα αυτής

Η άσκηση της αναίρεσεως γίνεται με την κατάθεση δικογράφου στη γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

Το αναιρετήριο δικόγραφο πρέπει να περιέχει μνεία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης καθώς και τους προσβαλλόμενους λόγους αναίρεσης, οι οποίοι πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια και ορισμένα. Επιπλέον θα πρέπει να περιέχει αίτηση για αναίρεση ή ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και αίτηση επί της ουσίας της υποθέσεως.

Σύμφωνα με την κρατούσα νομολογία του ΑΠ το δικόγραφο της αναίρεσης δεν είναι απαραίτητο να περιέχει και ορισμένο λόγο αναίρεσεως προκειμένου να ασκηθεί το δικόγραφο των προσθέτων λόγων. Το αντίθετο συμβαίνει στην έφεση όπου το δικόγραφο των προσθέτων λόγων δεν θεωρείται αυτοτελές και προϋποθέτει την ύπαρξη ενός τουλάχιστον ορισμένου λόγου στο κύριο δικόγραφο της εφέσεως. Η προβολή πρόσθετων λόγων αναίρεσεως επιτρέπεται μεν ακόμα και αν η αίτηση αναίρεσεως δεν περιέχει λόγο τυπικά παραδεκτό και ορισμένο, πλην όμως είναι επιτρεπτοί μόνο εφόσον ανάγονται στα ίδια κεφάλαια της προσβαλλόμενης αποφάσεως, καθώς και σε εκείνα που αναγκαστικά συνδέονται με αυτά.

Οι πρόσθετοι λόγοι ασκούνται μόνο με χωριστό δικόγραφο που κατατίθεται στην γραμματεία του ΑΠ τουλάχιστον 30 ημέρες πριν την συζήτηση. Αντίγραφο του δικογράφου των προσθέτων λόγων πρέπει να επιδίδεται από τον αναιρεσείοντα πριν από την ίδια προθεσμία στον αναιρεσίβλητο και τους άλλους διαδίκους. Η επίδοση είναι δυνατό να γίνει στον πληρεξούσιο δικηγόρο του αναιρεσιβλήτου, εάν η συζήτηση επισπεύδεται από αυτόν.

Η άσκηση της αναίρεσεως δεν έχει κατά κανόνα ανασταλτικό αποτέλεσμα. Εξαίρεση ισχύει για τις περιπτώσεις που και η προθεσμία αναίρεσεως έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Στις περιπτώσεις που η άσκηση της αναίρεσεως δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, είναι δυνατόν παρά ταύτα να διαταχθεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις η αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως. Πράγματι, εάν από την εκτέλεση της αποφάσεως πιθανολογείται κίνδυνος βλάβης ή αποκατάσταση της οποίας δε θα είναι εύκολη, μπορεί να διαταχθεί έπειτα από αίτηση κάποιου διαδίκου η αναστολή της εκτελέσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, με

τον όρο παροχής ανάλογης εγγυήσεως ή και χωρίς εγγύηση ή να εξαρτηθεί η εκτέλεση της αποφάσεως από την παροχή εγγυήσεως από το διάδικο που νίκησε. Η αναστολή είναι δυνατό να διαταχθεί μόνο για καταψηφιστικές αποφάσεις, διότι εκτέλεση μόνο σε αυτές μπορεί να νοηθεί. Αναστολή άλλων συνεπειών της προσβαλλόμενης αποφάσεως δεν προβλέπεται.

Τέλος η άσκηση της αναιρέσεως δεν έχει μεταβιβαστικό ή επικοινωντικό αποτέλεσμα.

Συζήτηση της αναιρέσεως

Η συζήτηση της αναιρέσεως διεξάγεται δημόσια και προφορικά **χωρίς να είναι κατά κανόνα υποχρεωτική υποβολή εγγράφων προτάσεων**. Εξαίρεση ισχύει για τον **αναιρεσίβλητο, ο οποίος υποχρεούται να καταθέσει (εγγράφως) προτάσεις, όταν προτείνει ενστάσεις κατά του παραδεκτού και του εμπρόθεσμου της αναιρέσεως και των πρόσθετων λόγων**. Οι προτάσεις των διαδίκων πρέπει να κατατίθενται είκοσι τουλάχιστον ημέρες πριν τη δικάσιμο.

Νέοι ισχυρισμοί των διαδίκων καθώς και νέα αποδεικτικά μέσα για την μετ' αναίρεση κατ' ουσίαν εκδίκαση της υποθέσεως από τον Άρειο Πάγο υποβάλλονται με βάση όσα ισχύουν για τα δικαστήρια ουσίας.

Στη διαδικασία της δίκης της αναιρέσεως εφαρμόζονται οι διατάξεις των παρακάτω άρθρων του ΚΠολΔ:

- 1) 233-236 (για την έναρξη και διεξαγωγή της συζητήσεως στο ακροατήριο, την εξουσία και το καθήκον επιβολής ερωτήσεων κλπ.)·
- 2) 245 (για την εξουσία του δικαστηρίου να διατάσσει αυτοπρόσωπη εμφάνιση των διαδίκων κ.λπ.)·
- 3) 246 (για συνεκδίκαση ή χωρισμός περισσότερων δικών)·
- 4) 252-261 (για πρόσληψη διερμηνέα κ.λπ.)·
- 5) 286-308 (για διακοπή, επανάληψη και περάτωση της δίκης κ.λπ.)·
- 6) 310 (για γνωστοποίηση δικαστικών αποφάσεων)·
- 7) 312-334 (σύνταξη, περιεχόμενο, διόρθωση και ερμηνεία των δικαστικών αποφάσεων, δεδικασμένο).

Μετά την εκφώνηση της υποθέσεως και εφόσον παρίστανται όλοι οι διάδικοι (με τον τρόπο που ορίζει ο νόμος) αρχίζει η συζήτηση στο ακροατήριο με την ανάγνωση της εκθέσεως του εισηγητή. Στη συνέχεια αγορεύουν οι πληρεξούσιοι εκείνου που ασκεί την αναίρεση (αναιρεσεύοντα), εκείνου κατά του οποίου στρέφεται η αναίρεση (του αναιρεσιβλήτου) καθώς και των τυχόν άλλων διαδίκων. Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου αγορεύει τελευταίος, εκτός αν είναι διάδικος ή εκπροσωπεί Εισαγγελέα, ο οποίος έχει ασκήσει αναίρεση.

Αν ο διάδικος **με επιμέλεια του οποίου γίνεται η συζήτηση** δεν παρασταθεί σε αυτή ή δεν λάβει μέρος με τον προσήκοντα τρόπο, τότε ο Άρειος Πάγος προβαίνει στη συζήτηση της υποθέσεως σαν να ήταν παρόντες όλοι οι διάδικοι.

Εάν ο αντίδικος του διαδίκου που επιμελήθηκε την επίσπευση της συζητήσεως δεν εμφανισθεί σε αυτή (ή αφού εμφανισθεί δε μετέχει σε αυτή σύμφωνα με το νόμο), ο Άρειος Πάγος εξετάζει αυτεπάγγελτα, αν έχει κλητευθεί νόμιμα και εμπρόθεσμα. Εάν η κλήση για συζήτηση δεν επιδόθηκε καθόλου ή δεν επιδόθηκε νόμιμα και εκπρόθεσμα, ο Άρειος Πάγος κηρύσσει απαράδεκτη τη συζήτηση και ενδεχόμενα προβαίνει στον καταλογισμό των εξόδων, ενώ η υπόθεση επαναφέρεται για συζήτηση με νέα κλήτευση. Σε αντίθετη περίπτωση (δηλαδή αν υπήρξε νόμιμη και εμπρόθεσμη κλήτευση), ο Άρειος Πάγος προχωρεί στη συζήτηση παρά την απουσία των διαδίκων.

Κατά των αποφάσεων αυτών του ΑΠ **δεν επιτρέπεται ανακοπή ερημοδικίας καθώς δεν γίνεται κατ' ουσία συζήτηση εναντίον του απόντος ή των απόντων.**

Το δικαστήριο του Αρείου Πάγου συζητά πρώτα για το παραδεκτό της αναιρέσεως. Εξετάζει δηλαδή, εάν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις του παραδεκτού της αναιρέσεως και αν η τελευταία ασκήθηκε σύμφωνα με τις νόμιμες προϋποθέσεις και προθεσμίες. Στη συνέχεια, εφόσον συντρέχει περίπτωση, προχωρεί στην εξέταση του παραδεκτού και του βασίμου των λόγων αυτής.

Εξουσία του Αρείου Πάγου

Ο ΑΠ κρίνει με βάση τα **πραγματικά γεγονότα, που έγιναν δεκτά από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση**, και τα προαποδεικτικά έγγραφα και λοιπά στοιχεία που προσκόμισαν οι διάδικοι.

Κατά απαράβατο κανόνα ο Άρειος Πάγος **δεν διατάσσει τη διεξαγωγή αποδείξεων**, καθώς αυτή θεωρείται ασυμβίβαστη με την αναιρετική διαδικασία. Εξάιρεση μπορεί να ισχύει μόνο για γεγονότα, τα οποία ανάγονται στις προϋποθέσεις του παραδεκτού της αναιρέσεως ή σε γεγονότα παρεμπίπτοντα, που προέκυψαν κατά τη διαδικασία στον Άρειο Πάγο.

Ο έλεγχος του Αρείου Πάγου περιορίζεται μόνο στη νομική ορθότητα της προσβαλλόμενης αποφάσεως, χωρίς να εκτείνεται και στην ορθότητα της διαπιστώσεως, κατόπιν εκτιμήσεως, του πραγματικού υλικού που αποτελεί τη βάση της δικαστικής κρίσης.

Κατά το άρθρο 561 ΚΠολΔ «η εκτίμηση από το δικαστήριο της ουσίας των πραγματικών γεγονότων και κυρίως του περιεχομένου εγγράφων, δεν υπόκειται στον έλεγχο του ΑΠ, παρά μόνο στην περίπτωση που παραβιάσθηκαν κανόνες δικαίου συμπεριλαμβανομένων και των ερμηνευτικών κανόνων, ή αν συντρέχει λόγος αναιρέσεως κατά το άρθρο 559 αριθμ. 19 και 20. Η εκτίμηση του περιεχομένου διαδικαστικών εγγράφων της ίδιας ή άλλης δίκης, κυρίως δε των αγωγών, παρεμβάσεων, ενδίκων μέσων, προτάσεων ή δικαστικών αποφάσεων υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου». Η εκτίμηση του περιεχομένου και της ουσιαστικής

βαρύτητας ή δυνάμεως των αποδεικτικών μέσων ή εγγράφων που αποτελούν μέσα αποδείξεως γίνεται κατά βάση ανέλεγκτα από τα δικαστήρια της ουσίας.

Κατ' εξαίρεση, **ελέγχεται, στο μέτρο που υπάρχουν οι παραπάνω διατυπωμένοι, επώνυμοι δικονομικοί λόγοι αναιρέσεως**, αν τηρήθηκαν και σωστά εφαρμόστηκαν οι κανόνες που καθορίζουν τον τρόπο της ενάρξεως και της διεξαγωγής της δίκης και την πορεία της διαδικασίας.

Ο ΚΠολΔ επιτρέπει ρητά και επιβάλλει στον ΑΠ την έλεγχο επί της εκτιμήσεως του περιεχομένου των διαδικαστικών εγγράφων, στον οποίο προβαίνουν τα δικαστήρια της ουσίας. Έτσι ελέγχεται από το Ακυρωτικό, εάν σωστά ή όχι έκριναν τα δικαστήρια της ουσίας, σχετικά με το αν το δικόγραφο της αγωγής ή της παρεμβάσεως περιέχει ένα ή περισσότερους πραγματικούς ισχυρισμούς, αν αυτά έλαβαν ή όχι υπόψη ολόκληρο το περιεχόμενό τους ή των προτάσεων των διαδίκων ή δικαστικών αποφάσεων.

Ο Άρειος Πάγος ελέγχει:

- εάν σωστά θεωρήθηκε ως εφαρμοστέος ο κανόνας δικαίου, ο οποίος εφαρμόστηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση, αν αποδόθηκε σ' αυτόν η προσήκουσα αληθής ερμηνεία ή έννοια, αν κατ' επέκταση έγινε η ορθή εφαρμογή του, δηλαδή αν διατυπώθηκε σωστά η μείζονα πρόταση του συλλογισμού·
- εάν κατά τη **συλλογή και τη διαπίστωση της αλήθειας του πραγματικού υλικού**, που αποτελεί την ελάχιστο πρόταση του ανωτέρω συλλογισμού, **χώρησε παράβαση κανόνα δικαίου από αυτούς που καθορίζουν τα σχετικά ζητήματα αναφορικά με τον τρόπο συλλογής και διαπιστώσεως της αλήθειας του υλικού αυτού**, που **να συνιστά λόγο αναιρέσεως**, π.χ. εάν δεν ελήφθησαν υπόψη οι προσαγόμενες αποδείξεις ή αν έγινε χρήση αποδεικτικών μέσων, που δεν επιτρέπονται από το νόμο κ.λπ.· Αντιθέτως, δεν ελέγχεται από τον ΑΠ, κατά τη διαπίστωση της αληθείας του πραγματικού υλικού από το δικαστήριο της ουσίας, η εκτίμηση των αποδείξεων (αποδεικτικών μέσων) και των πραγματικών γεγονότων.
- εάν **σωστά έγινε υπαγωγή του πραγματικού υλικού σύμφωνα με τον κανόνα δικαίου, δηλαδή αν υφίσταται λογική ακολουθία μεταξύ μείζονος προτάσεως και ελάχιστο προτάσεως και συμπεράσματος** του παραπάνω συλλογισμού.

Όσον αφορά τις αόριστες αξιολογικές έννοιες το ζήτημα του ελέγχου της ερμηνείας που έδωσαν τα δικαστήρια της ουσίας από τον ΑΠ αμφισβητείται.

Σύμφωνα με μία άποψη, υπό την προϋπόθεση ότι θα συντρέχουν οι όροι που θεωρούνται απαραίτητοι για να υπάρχει λόγος αναιρέσεως σύμφωνα με τον αριθμ. 20 του άρθρ. 559 ΚΠολΔ, ο έλεγχος του Ακυρωτικού χωρεί σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με την οποία ο δικαστής, **μπορεί να συμπληρώνει την αόριστη κ.λπ. έννοια, διατυπώνοντας ειδικότερο κανόνα, ο οποίος δεν αφορά μόνο τη συγκεκριμένη περίπτωση, αλλά και κάθε άλλη όμοια** – και δεν γίνεται επί την βάση των πραγματικών δεδομένων αλλά γενικά και αφηρημένα – **και ο οποίος θα εφαρμοσθεί επί των πραγματικών περιστατικών που έχουν διαπιστωθεί**. Την κρίση αυτή του δικαστή ελέγχει ο ΑΠ.

Ωστόσο η νομολογία του ΑΠ δεν είναι σταθερή στο ζήτημα αυτό και άλλες φορές δέχεται τον έλεγχο ενώ άλλες όχι.

Όσον αφορά εξάλλου την εκτίμηση του περιεχομένου των δικαιιοπρασιών ή άλλων δηλώσεων βουλήσεως ή εκδηλώσεων σκέψεων και αντιλήψεων και εν γένει του περιεχομένου αποδεικτικών εγγράφων παρατηρείται ότι η παράβαση των ερμηνευτικών κανόνων του ΑΚ συνιστά ψευδή ερμηνεία και εσφαλμένη εφαρμογή των υπολοίπων κανόνων δικαίου. Ειδικότερα για τις διατάξεις των άρθρων 173 και 200 ΑΚ η νομολογία του ΑΠ σχεδόν πάγια δέχεται, ότι είναι ανέλεγκτη αναιρετικά η εκτίμηση από το δικαστήριο της ουσίας του περιεχομένου των δικαιιοπρασιών που κυρίως αποδεικνύονται εγγράφως και των άλλων δηλώσεων βουλήσεως, εφ' όσον το δικαστήριο αυτό δέχεται, ότι το περιεχόμενο αυτό είναι σαφές και δεν έχει ανάγκη ερμηνείας. Εφόσον όμως **τίθεται ζήτημα και αμφιβολία σχετικά με την έννοια της δηλώσεως κλπ. και παρίσταται ανάγκη ερμηνείας**, σύμφωνα με την κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, τότε επιβάλλεται η χρησιμοποίηση και εφαρμογή σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή των ερμηνευτικών κανόνων των ανωτέρω αναφερομένων διατάξεων και κυρίως των άρθρ. 173 και 200 ΑΚ. Στο πλαίσιο αυτό χωρεί έλεγχος από τον ΑΠ ως προς την ορθή και προσήκουσα ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων αυτών.

Καταρχήν εφαρμοστέος είναι ο κανόνας που ισχύει κατά το χρόνο της εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως και του οποίου σημειώθηκε παράβαση, όπως προβάλλεται με τους λόγους της αναιρέσεως.

Η απόφαση επί της αναιρέσεως

Ο Άρειος Πάγος εξετάζει πρώτα το νομότυπο της εισαγωγής της υποθέσεως προς συζήτηση και στη συνέχεια το παραδεκτό της αναιρέσεως γενικά, δηλαδή αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του παραδεκτού αυτής, και έπειτα το παραδεκτό και τη βασιμότητα κάθε λόγου αναιρέσεως (περιλαμβανομένων και των πρόσθετων λόγων). Εξετάζονται πρώτα οι λόγοι που ανάγονται σε δικονομικές παραβάσεις και έπειτα οι λόγοι που αφορούν τη μη ορθή ερμηνεία ή εφαρμογή των κανόνων του ουσιαστικού δικαίου.

Αν περαιτέρω ένας από τους λόγους της αναιρέσεως κριθεί όχι μόνο παραδεκτός αλλά και βάσιμος, η αναίρεση γίνεται δεκτή και δεν εξετάζονται οι υπόλοιποι λόγοι. Διαφορετική είναι η περίπτωση, όταν η προσβαλλόμενη απόφαση έχει περισσότερα κεφάλαια ή υπάρχει έννομο συμφέρον για την εξέταση και την αποδοχή ή την απόρριψη ενός ή και όλων των άλλων λόγων της αναιρέσεως.

Όταν κρίνεται η βασιμότητα των λόγων της αναιρέσεως, **λαμβάνεται υπόψη και εν προκειμένω το διατακτικό** της προσβαλλόμενης αποφάσεως. **Αν αυτό είναι ορθό, απορρίπτεται η αναίρεση, έστω και αν οι αιτιολογίες είναι εσφαλμένες. Κατ' εξαίρεση, απορρίπτεται η αναίρεση, κι αν ακόμη το διατακτικό είναι ορθό, αν από**

την απόρριψη κάποιου ισχυρισμού ή αιτήσεως παράγεται δεδικασμένο, με σκοπό ακριβώς την αποτροπή αυτής της συνέπειας.

Αν η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει περισσότερα κεφάλαια, η αναίρεση περιορίζεται σε ένα ή κάποια μόνο ή εκτείνεται σε περισσότερα ή όλα, ανάλογα με το αν η αίτηση αναίρεσεως στρέφεται κατά ενός ή περισσοτέρων ή όλων των κεφαλαίων της και ο λόγος που έγινε δεκτός πλήττει και ανατρέπει το έρεισμα του ενός, κάποιων ή όλων αυτών των κεφαλαίων.

Μετά την αναίρεση κάποιας αποφάσεως, οι διάδικοι επανέρχονται στην κατάσταση που βρίσκονταν πριν από την απόφαση που αναιρέθηκε, ενώ η πριν από αυτή διαδικασία ακυρώνεται μόνο, εφόσον στηρίζεται σε παράβαση, για την οποία έγινε δεκτή η αναίρεση.

Κατά το άρθρο 580 ΚΠολΔ:

- Αν ο Άρειος Πάγος αναιρέσει την απόφαση **λόγω υπερβάσεως δικαιοδοσίας**, τα πολιτικά δικαστήρια δεν μπορούν να επιληφθούν περαιτέρω της υποθέσεως, ενώ **αναιρείται επίσης η πρωτόδικη απόφαση που τυχόν επικυρώθηκε απο την αναιρεθείσα απόφαση**, εφόσον αυτή ενέχει υπέρβαση καθηκόντων ή υπέρβαση δικαιοδοσία.
- Αν ο Άρειος Πάγος αναιρέσει την απόφαση για παράβαση των διατάξεων περί αρμοδιότητας, παραπέμπει την υπόθεση στο κατά την κρίση του αρμόδιο δικαστήριο.
- Αν ο Άρειος Πάγος αναιρέσει την απόφαση για οποιοδήποτε άλλο λόγο, εκτός από αυτούς που αναφέρονται παραπάνω, το δικάζον Αναιρετικό Τμήμα του Αρείου Πάγου μπορεί να κρατήσει την υπόθεση και να επιληφθεί της εκδικάσεώς της κατ' ουσία, ιδίως αν κατά την κρίση του δεν χρειάζονται περαιτέρω διευκρινίσεις (με την προϋπόθεση βέβαια ότι οι διάδικοι ή τουλάχιστον ένας από αυτούς είχαν υποβάλει προτάσεις επί της ουσίας). Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή αν η υπόθεση δεν είχε διευκρινισθεί κατ' ουσία, παραπέμπεται στο αρμόδιο τμήμα παραπομπής.

Το δικαστήριο της παραπομπής δεσμεύεται από την αναιρετική απόφαση, χωρίς να μπορεί να αποφανθεί αντίθετα με αυτή και ιδιαίτερα δεν μπορεί να αποφανθεί σύμφωνα με την απόφαση που αναιρέθηκε (και ειδικότερα ως προς τα σημεία που αναιρέθηκε).

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Έννοια και αποστολή

Αναγκαστική εκτέλεση είναι η με τη συνδρομή των αρμοδίων κρατικών οργάνων και του κρατικού καταναγκασμού αναγκαστική πραγμάτωση της ενσαρκούμενης σε εκτελεστό τίτλο ουσιαστικής αξιώσεως.

Ο δικαιούχος της αξίωσης, η οποία βεβαιώνεται με εκτελεστό τίτλο έχει δικαίωμα έννομης προστασίας υπό την μορφή αναγκαστικής εκτελέσεως έναντι της Πολιτείας, το οποίο θεμελιώνεται στο 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Η αξίωση αυτή ανήκει στο δημόσιο δίκαιο και είναι διακριτή από την αναγκαστικώς πραγματοποιούμενη ουσιαστική αξίωση. Εφόσον, λοιπόν, κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες αποκλείουν ή θεσπίζουν περιορισμούς στο δικαίωμα επί τη αναγκαστική εκτέλεση είναι αντισυνταγματικές και απαγορευμένες.

Η αναγκαστική εκτέλεση στο σύστημα του ΚΠολΔ συνιστά ξεχωριστό σύνολο ενεργειών από τη διαδικασία της διαγνωστικής δίκης. Τα δικαστήρια, καίτοι δεν είναι όργανα της αναγκαστικής εκτέλεσης διαδραματίζουν ουσιώδη και σημαντικό ρόλο καθώς η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης χαρακτηρίζεται από μια αυξημένη τυπικότητα και στηρίζεται στην ύπαρξη ενός εκτελεστού τίτλου καθώς και σε μια σειρά προθεσμιών, οι οποίες είναι δέσμιες ως προς τη διατύπωσή τους.

Το επιτρεπτό των συμφωνιών περί την εκτέλεση

Από την φύση των κανόνων περί την αναγκαστική εκτέλεση ως κανόνων δημοσίου δικαίου (*ius cogens*) προκύπτει ότι σε αντίθεση με τη διαγνωστική δίκη το καθιερούμενο σύστημα της αναγκαστικής εκτελέσεως εκφεύγει από την ιδιωτική διάθεση.

Επομένως, συμφωνίες μεταξύ δανειστή και οφειλέτη βάσει των οποίων αποκλείεται η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης ή παρακάμπτεται η εφαρμογή των βασικών κανόνων του συστήματος, απαγορεύονται. Ως κύρωση προβλέπεται η ακυρότητα των διενεργούμενων βάσει αυτών διαδικαστικών πράξεων της αναγκαστικής εκτελέσεως και μάλιστα χωρίς να χρειάζεται η συνδρομή του κατ' άρθρον 159 περ. 3 ΚΠολΔ στοιχείου της δικονομικής βλάβης.

Όμως, με δεδομένη την αρχή της προστασίας του οφειλέτη ως ασθενέστερου μέρους, η θεωρία και η νομολογία κρίνουν ότι οι συμφωνίες που συμβαδίζουν με την αρχή της ευνοϊκότερης μεταχείρισεως του ασθενέστερου μέρους, επιτρέπονται. Επομένως, ό,τι συμφωνηθεί με σκοπό να απαλυνθεί το καθεστώς εξαναγκασμού του οφειλέτη και να εξασφαλισθούν ηπιότεροι τρόποι πίεσεως δεν θεωρείται απαγορευμένο. Κατά την θεωρία

είναι επιτρεπτές οι συμφωνίες που περιορίζουν το δικαίωμα του επισπεύδοντος **χρονικώς ή κατ' έκταση ή κατ' αντικείμενο**.

Η ισχύς των συμφωνιών περί την εκτέλεση τελεί υπό τον πρόσθετο όρο να μην παραβλάπτονται τα συμφέροντα τρίτων προσώπων όπως τυχόν άλλους δανειστές.

Φύση των πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης

Πρόκειται για μια σειρά πράξεων που συνθέτουν μια διαδικασία εξωδίκου χαρακτήρα και έχουν διαφορετική μορφή ανάλογα με το είδος της αναγκαστικής εκτέλεσης. Κάθε μια από τις πράξεις έχει αυτοτέλεια και είναι δεκτική αυτοτελούς προσβολής **μόνο με το ένδικο βοήθημα της ανακοπής (933 και 936 ΚΠολΔ)**. Τυχόν ακυρότητα της προηγούμενης πράξης, δεν συνεπάγεται αυτομάτως και ακυρότητα της επόμενης αλλά θα πρέπει να έχει ασκηθεί αυτοτελώς ανακοπή και κατά της επόμενης πράξης έστω με μόνο λόγο προσβολής την προσβολή της προηγούμενης διαδικαστικής ενέργειας.

Πρόκειται όπως και οι πράξεις της διαγνωστικής δίκης για διαδικαστικές ενέργειες εξωδίκου μεν χαρακτήρα αλλά που κατατείνουν στην εκπλήρωση του σκοπού της παροχής εννόμου προστασίας υπό τη μορφή της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Οι διαδικαστικές πράξεις της αναγκαστικής εκτέλεσης διέπονται από μια αυξημένη τυπικότητα, η οποία εγγυάται τη νομιμότητα της διαδικασίας εκτέλεσης και την προστασία του οφειλέτη.

Είδη αναγκαστικής εκτέλεσης

Ανάλογα με το είδος της ουσιαστικής αξιώσεως για την ικανοποίηση της οποίας επισπεύδεται η αναγκαστική εκτέλεση διακρίνεται η αναγκαστική εκτέλεση σε:

- Εκτέλεση για την ικανοποίηση αξιώσεως
 - ο Προς παράδοση ή απόδοση ορισμένου κινητού πράγματος
 - ο Προς απόδοση ποσότητας αντικαταστατών πραγμάτων
 - ο Προς παράδοση ή απόδοση ακινήτου
- Εκτέλεση για την ικανοποίηση αξιώσεως προς διενέργεια υλικής πράξεως ή προς παράλειψη ή ανοχή πράξης
- Εκτέλεση για την ικανοποίηση χρηματικής απαιτήσεως

Ανάλογα με το αποτέλεσμα της η αναγκαστική εκτέλεση διακρίνεται σε

- Άμεση όταν τείνει στην ικανοποίηση της ουσιαστικής αξιώσεως του δανειστή κατά τρόπο αυτούσιο (941, 942, 943 ΚΠολΔ).
- Έμμεση όταν τείνει στην άσκηση ψυχολογικού εκβιασμού σε βάρος του οφειλέτη ώστε να καμφθεί η άρνησή του προς εκούσια εκπλήρωση της παροχής του.

Αναπληρωματική τέλος καλείται η αναγκαστική εκτέλεση που επιστρατεύεται στην περίπτωση που η άμεση κατ' αυτού εκτέλεση αποβαίνει ανέφικτη και η ικανοποίηση της

απαιτήσεως του δανειστή δεν μπορεί να επιτευχθεί κατά τρόπο αυτούσιο, οπότε και η αξίωση μετατρέπεται σε χρηματική (942, 945 ΚΠολΔ).

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ

Η αναγκαστική εκτέλεση συνιστά διαδικασία εξωδίκου χαρακτήρα, η οποία απλώς εποπτεύεται από το δικαστήριο. Βασική κατευθυντήρια αρχή που απορρέει από τον κανόνα του απαλλοτριωτού των ιδιωτικών δικαιωμάτων είναι αυτή συμφώνα με την οποία η δικαστική προστασία υπό οποιαδήποτε μορφή είναι για τον δικαιούχο προαιρετική. Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης χαρακτηρίζεται από μια αυξημένη τυπικότητα χωρίς ωστόσο να θυσιάζεται η ταχύτητα της διαδικασίας που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική ικανοποίηση του δανειστή.

Αρχή της διαθέσεως και της πρωτοβουλίας του επισπεύδοντος

Το κρατικό όργανο δικαιούται να προβεί σε επιχείρηση πράξεων εκτελέσεως, **μόνο αν αυτό του ζητηθεί** από τον επισπεύδοντα, με την προς αυτό κατ' άρθρον 927 εντολή για διενέργεια της πρώτης πράξης της κύριας διαδικασίας της αναγκαστικής εκτελέσεως και **μόνο κατά την έκταση που θα του ζητηθεί. Μπορεί βέβαια η εντολή προς το όργανο εκτελέσεως να είναι διατυπωμένη με μεγάλη ευρύτητα και να αναφέρεται γενικώς σε οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο του οφειλέτη.**

Από την αρχή της διαθέσεως εκφεύγει η επιλογή του **είδους και των μέσων της αναγκαστικής εκτέλεσης, η οποία δεν ανήκει στην εξουσία του επισπεύδοντος αλλά καθορίζεται από τον νόμο.**

Επιπλέον ο επισπεύδων έχει το δικαίωμα να προβεί σε ανάκληση της κατ' άρθρον 927 ΚΠολΔ εντολής του με αποτέλεσμα την αποξένωση του δανειστή από την αναγκαστική εκτέλεση στο σύνολό της και όχι όσον αφορά ορισμένες μόνο πράξεις. Βέβαια ο δανειστής έχει το δικαίωμα να παραιτηθεί και από συγκεκριμένες πράξεις της αναγκαστικής εκτέλεσης (είναι συνήθης η πρακτική αυτή όταν ασκείται κατά της πράξης ανακοπή του 933 ΚΠολΔ με λόγο, ο οποίος μπορεί να διορθωθεί με ορθή επανάληψη της πράξης εκτελέσεως).

Στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτέλεσης ισχύει και η αρχή της κίνησης της διαδικασίας με πρωτοβουλία του επισπεύδοντος καθώς με την εντολή του 927 ΚΠολΔ εκδηλώνεται και η βούλησή του για θέση σε κίνηση της εκτελεστικής διαδικασίας με τη διενέργεια τόσο της πρώτης πράξης της κύριας διαδικασίας εκτελέσεως όσο και των μεταγενέστερων πράξεων. Εκδήλωση της ίδιας αρχής αποτελεί και το ως άνω αναφερθέν δικαίωμα ανάκλησης της εντολής και παραίτησης από συγκεκριμένες πράξεις της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Ένα ζήτημα που ανέκυψε στο σημείο αυτό είναι αυτό του **κύρους της παραιτήσεως είτε από την εντολή είτε από επιμέρους πράξεις όταν έχουν ήδη αναγγελθεί δανειστές του καθ' ου η εκτέλεση δυνάμει εκτελεστού τίτλου.**

- Κατά μια άποψη, το δικαίωμα της ανακλήσεως από την εντολή ή της παραιτήσεως από συγκεκριμένη πράξη δεν επηρεάζεται ούτε κωλύεται από τις αναγγελίες. Αν υπάρχουν δανειστές με εκτελεστό τίτλο, η παραίτηση του επισπεύδοντος **δεν επιδρά στην εκκρεμότητα της αναγκαστικής εκτέλεσης γιατί η αναγγελία του αυτή ισοδυναμεί με αναγκαστική κατάσχεση.**
- Κατ' άλλη άποψη, η ανάκληση της εντολής είναι ανίσχυρη αν έχουν αναγγελθεί δανειστές με τίτλο εκτελεστό.

Η τυπικότητα των πράξεων της εκτελεστικής διαδικασίας

Η τυπικότητα βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την εξασφάλιση της παροχής εννόμου προστασίας υπό τη μορφή της αναγκαστικής εκτελέσεως. Ο ΚΠολΔ συνδύασε την τυπικότητα με την ελαστικότητα καθώς καθιέρωσε ως κανόνα την κήρυξη της ακυρότητας μόνο αν κατά την κρίση του δικαστηρίου της εκτελέσεως η παράβαση αυτή επέφερε στον προτείνοντα αυτή βλάβη που δεν μπορεί να επανορθωθεί διαφορετικά παρά μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας.

Δεν αρκεί επομένως για την βασιμότητα του προβαλλόμενου λόγου ανακοπής η παράβαση του τύπου αλλά θα πρέπει να προβληθεί και να αποδειχθεί από τον ανακόπτοντα ότι έχει υποστεί και ανεπανόρθωτη βλάβη. Η εξαίρεση και άρα η κήρυξη της ακυρότητας χωρίς την επέλευση του στοιχείου της βλάβης καθιερώνεται όταν παραβιάζονται βασικές διατάξεις του δικαίου της εκτέλεσης όπως πχ όταν επισπεύδεται αναγκαστική εκτέλεση χωρίς προηγούμενη περιαφή του εκτελεστού τίτλου με εκτελεστότητα ή όταν δεν έχει προηγηθεί η αναγκαία κατά τον νόμο προδικασία ή επίσπευση της διαδικασίας χωρίς την ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων της.

Παρά την τυπικότητα της διαδικασίας το σύστημα αναγκαστικής εκτέλεσης του ΚΠολΔ περιλαμβάνει σειρά διατάξεων που συντελούν στην ταχύτητα της εκτελεστικής διαδικασίας με την καθιέρωση χρονικών φραγμών στην προβολή των ακυροτήτων της αναγκαστικής εκτελέσεως:

- Κατά στάδια προσβολή των πράξεων (934 παρ. 1 ΚΠολΔ)
- Θέσπιση του συγκεντρωτικού συστήματος (935 ΚΠολΔ)
- Οι ισχυρισμοί που αφορούν την απόσβεση της απαίτησης θα πρέπει να αποδεικνύονται αμέσως³⁷ (933 παρ. 4 ΚΠολΔ)

³⁷ Αυτό ισχύει και επί της προβολής συμψηφισμού, ο οποίος έχει επέλθει ήδη. Όμως, ο οφειλέτης μπορεί στην δίκη περί την εκτέλεση να προβάλλει το πρώτον ένσταση συμψηφισμού οπότε και θα πρέπει να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του ομοειδούς και εκκαθαρισμένου των απαιτήσεων.

Απαγόρευση καταχρηστικής διαγωγής στην αναγκαστική εκτέλεση

Βάσει των διατάξεων 25 παρ. 3 Συντ. και 116 ΚΠολΔ απαγορεύεται η καταχρηστική διαγωγή και στο πεδίο της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Έκφανση της αρχής αυτής αποτελεί και η αρχή της αναλογικότητας όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 951 παρ. 2 ΚΠολΔ κατά την οποία η κατάσχεση δεν επιτρέπεται να επεκταθεί σε περισσότερα απ' όσα χρειάζονται για να ικανοποιηθεί η απαίτηση. Δεν αφορά μόνο τις ενέργειες του επισπεύδοντος αλλά οποιονδήποτε, ο οποίος παραβιάζει την αρχή της καλόπιστης διεξαγωγής της αναγκαστικής εκτελέσεως.

ΕΚΤΕΛΕΣΤΟΣ ΤΙΤΛΟΣ

Εκτελεστός τίτλος είναι έγγραφο στο οποίο ενσαρκώνεται ουσιαστική αξίωση του δανειστή κατά του οφειλέτη του, δεκτική ικανοποίησης και θεμελιώνεται δημοσίου δικαίου αξίωση κατά της Πολιτείας για τέλεση από τα όργανά της των προβλεπόμενων πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης.

Ο εκτελεστός τίτλος στηρίζει αξίωση κατά της πολιτείας επί αναγκαστική εκτέλεση ανεξαρτήτως του αν η πιστοποιούμενη σ' αυτόν απαίτηση είναι υπαρκτή ή όχι. Τα όργανα της αναγκαστικής εκτέλεσης δεν δικαιούνται να ελέγξουν το κατά πόσο συντρέχει ουσιαστικά η πιστοποιούμενη απαίτηση και ο ισχυρισμός του καθ' ου περί ανυπαρξίας της ουσιαστικής αξιώσεως του επισπεύδοντος θεμελιώνει μόνο λόγο της κατ' άρθρον 933 ΚΠολΔ ανακοπής. Αντιθέτως, τα όργανα της εκτελέσεως έχουν την υποχρέωση να ελέγξουν κατά τον χρόνο της εκτελέσεως το κατά πόσο υπάρχει εκτελεστός τίτλος και εκεί εξαντλείται το δικαίωμα ελέγχου τους.

Σύμφωνα με τη ρητή νομοθετική επιλογή οι εκτελεστοί τίτλοι είναι μόνον έγγραφα και μάλιστα δημόσια, τα οποία καθορίζονται από τον νόμο και μάλιστα κατά τρόπο περιοριστικό (904 ΚΠολΔ).

Δικαστικές αποφάσεις

Οι δικαστικές αποφάσεις προκειμένου να αναπτύσσουν την μια από τις κύριες συνέπειές τους, την εκτελεστότητα, πρέπει να είναι τελεσίδικες και καταψηφιστικές. Οι αναγνωριστικές και διαπλαστικές αποφάσεις δεν αναπτύσσουν εκτελεστότητα εκτός από την διάταξη για την δικαστική δαπάνη.

Εκτελεστό τίτλο αποτελεί μόνο η απόφαση που επιδίκασε την απαίτηση και όχι η τυχόν δευτεροβάθμια απόφαση που απορρίπτει την έφεση και επικυρώνει την πρωτόδικη καταψηφιστική απόφαση. Αν όμως το δευτεροβάθμιο δικαστήριο κάνει δεκτή την έφεση,

απορρίψει την πρωτόβαθμη, κρατήσει και δικάσει την υπόθεση στην ουσία της εκτελεστό τίτλο αποτελεί πλέον η καταψηφιστική απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

Αναγκαστική εκτέλεση μπορεί να επισπευσθεί και δυνάμει οριστικής απλώς καταψηφιστικής απόφασης εφόσον αυτή κηρυχθεί προσωρινώς εκτελεστή κατά τα άρθρα 907 επ. ΚΠολΔ.

Η κήρυξη μιας αποφάσεως προσωρινώς εκτελεστής απαιτεί σε κάθε περίπτωση **υποβολή σχετικού αιτήματος** από τον διάδικο υπέρ του οποίου καταδικάζει η πρωτόβαθμη απόφαση. Το αίτημα αυτό υποβάλλεται με **το δικόγραφο της αγωγής, τις προτάσεις, την ανταγωγή αλλά όχι και με αυτοτελές δικόγραφο**

Η κήρυξη μιας απόφασης προσωρινώς εκτελεστής είναι κατ' αρχήν **δυνητική για το δικαστήριο** όταν αυτό θεωρεί ότι συντρέχουν εξαιρετικοί γι αυτό λόγοι ή ότι η καθυστέρηση στην εκτέλεση μπορεί να προκαλέσει σημαντική ζημία στον διάδικο που νίκησε. Το δικαστήριο μπορεί σε κάθε περίπτωση να **μην** κηρύξει την απόφαση προσωρινώς εκτελεστή **αν πιθανολογήσει ότι η εκτέλεση θα βλάψει ανεπανόρθωτα τον διάδικο που ηττήθηκε.**

Κατ' εξαίρεση, για περιοριστικώς αναφερόμενους στο άρθρο 910 λόγους το δικαστήριο **υποχρεούται να κηρύξει προσωρινώς εκτελεστή μια απόφαση.** Πρόκειται για αποφάσεις που αφορούν:

- Απόδοση μισθίου ή καταβολή καθυστερούμενων μισθωμάτων
- Απαιτήσεις από συναλλαγματική, γραμμάτια εις διαταγήν ή τραπεζικές επιταγές
- Απαιτήσεις διατροφής ή καθυστερούμενων μισθών για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο των 3 μηνών από την άσκηση της αγωγής.

Κατ' εξαίρεση πάλι, στο άρθρο 909 ΚΠολΔ αναφέρονται οι περιπτώσεις όπου το δικαστήριο απαγορεύεται να κηρύξει προσωρινώς εκτελεστή μια απόφαση. Η απαγόρευση αφορά:

- Τις καταψηφιστικές αποφάσεις κατά του δημοσίου, των δήμων και κοινοτήτων
- Τη διάταξη για τη δικαστική δαπάνη σε κάθε περίπτωση
- Τις αποφάσεις που κατά το ουσιαστικό δίκαιο προϋποθέτουν την ύπαρξη τελεσιδικίας.

Αναστολή εκτελεστότητας προσωρινώς εκτελεστής απόφασης

Πρόκειται για αναστολή της δύναμης εκτελεστότητας του εκτελεστού τίτλου στο σύνολό του και διακρίνεται από την αναστολή των επιμέρους πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης κατ' άρθρον 938 ΚΠολΔ.

Η αναστολή μπορεί να ζητηθεί εφόσον ασκηθεί κατά της προσωρινώς εκτελεστής απόφασης τακτικό ένδικο μέσο ανακοπής ερημοδικίας ή εφέσεως. Η αναστολή μπορεί να ζητηθεί:

- Από το δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλομένη μέχρι την πρώτη συζήτηση των τακτικών ενδίκων μέσων. Τυπική προϋπόθεση είναι η άσκηση τακτικού ενδίκου μέσου ενώ ουσιαστική προϋπόθεση είναι η πιθανολόγηση της βασιμότητας τουλάχιστον ενός εκ των λόγων του ενδίκου μέσου.
- Μετά την πρώτη συζήτηση από το δικαστήριο των ενδίκων μέσων κατ' άρθρον 913 ΚΠολΔ. Τυπική προϋπόθεση είναι η εκκρεμοδικία ενώπιον του δικαστηρίου που δικάζει την ανακοπή ερημοδικίας ή την έφεση και στάση της δίκης, ήτοι στάδιο κατά το οποίο το ένδικο μέσο να φέρεται προς συζήτηση.

Επιπλέον, στον διάδικο που καταδικάσθηκε σε χρηματική ή άλλου είδους παροχή δυνάμει προσωρινώς εκτελεστής απόφασης παρέχεται το δικαίωμα να ζητήσει την επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση αφού ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας ή έφεση. Η επαναφορά διατάσσεται από **το δικαστήριο του τακτικού ενδίκου μέσου** μετά την εξαφάνιση της αποφάσεως που εκτελέσθηκε. Η προαπόδειξη της εκτελέσεως που πραγματοποιήθηκε δυνάμει προσωρινώς εκτελεστής απόφασης αποτελεί προϋπόθεση για την παραδεκτή υποβολή αιτήματος επαναφορά στο δικαστήριο του ενδίκου μέσου.

Άλλοι εκτελεστοί τίτλοι κατά το 904

Σύμφωνα με την περιοριστική απαρίθμηση του 904 ΚΠολΔ εκτελεστούς τίτλους πέραν των καταψηφιστικών δικαστικών αποφάσεων αποτελούν:

- Οι διαιτητικές αποφάσεις (arbitral awards)
- Τα πρακτικά των ελληνικών δικαστηρίων όταν περιέχουν δικαστικό ή εξώδικο συμβιβασμό καθώς και όταν γίνεται προσδιορισμός των δικαστικών εξόδων.
- Τα συμβολαιογραφικά έγγραφα εφόσον περιέχουν αξίωση δεκτική αναγκαστικής εκτέλεσης.
- Οι διαταγές πληρωμής.
- Οι αλλοδαποί τίτλοι με τους όρους του 904 παρ. 2 ΚΠολΔ.

ΥΠΑΡΞΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΩΣΗΣ

Αποτελεί ιδιαίτερη και αυτοτελή προϋπόθεση, η ύπαρξη ενσαρκούμενης στον τίτλο απαίτησης, η οποία πρέπει να είναι βεβαία και εκκαθαρισμένη.

Βεβαία είναι η απαίτηση όταν δεν τελεί **υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία** και εκκαθαρισμένη όταν **είναι ορισμένη κατά την ποιότητα και ποσότητά της. Το εκκαθαρισμένο της απαίτησης πρέπει να πηγάζει από τον ίδιο τον εκτελεστό τίτλο** ενώ η βεβαιότητα αυτής αρκεί να αποδεικνύεται κατά το άρθρο 915 εδ. Β'. Η απαίτηση

είναι εκκαθαρισμένη όταν είναι ορισμένη τόσο κατά το ποσό όσο και κατά το ποιόν της. Αν η απαίτηση μπορεί να καθορισθεί κατά ποσό με αριθμητικό υπολογισμό ή σύμφωνα με τα περιλαμβανόμενα στον τίτλο στοιχεία πληρούται η προϋπόθεση του νόμου.

Ζήτημα δημιουργήθηκε στην περίπτωση κατά την οποία η απαίτηση, κατά τον χρόνο συντάξεως ή εκδόσεως του εκτελεστού τίτλου δεν ήταν βέβαιη αλλά κατέστη βεβαία μεταγενεστέρως. Κατά την νομοθετική πρόβλεψη η βεβαιότητα της απαίτησης θα πρέπει να προκύπτει από τον ίδιο τον εκτελεστό τίτλο. Μπορεί όμως καιτοι μη βεβαία κατά τον τίτλο να επισπευστεί εκτέλεση όταν **η πλήρωση της αναβλητικής αίρεσης προκύπτει και αποδεικνύεται με δημόσιο έγγραφο καθώς και με ιδιωτικό έγγραφο εφόσον εξεδόθη από τον ίδιο τον οφειλέτη.**

Αν η απαίτηση δεν είναι βέβαιη και εκκαθαρισμένη υπάρχει έλλειψη τίτλου και **ακυρότητα της επιταγής και των περαιτέρω πράξεων** της εκτέλεσης χωρίς την συνδρομή του στοιχείου της ανεπανόρθωτης βλάβης.

Η ύπαρξη ή μη εκκαθαρισμένη απαιτήσεως κατ' ανάγκην θα κριθεί από το δικαστήριο μετά την άσκηση ανακοπής του 933 ΚΠολΔ, με την οποία θα προβάλλεται ως λόγος **η ανυπαρξία τίτλου και αξιώσεως επί τη αναγκαστική εκτέλεσει. Δεν αναφέρεται επομένως στην απαίτηση αλλά στον ίδιο τον εκτελεστό τίτλο.**

Όταν η ίδια η εκτέλεση τίθεται υπό αναβλητική αίρεση για το αν θα συμβεί ορισμένο γεγονός δεν ανακύπτει ζήτημα του αν η ενσαρκούμενη αξίωση είναι βέβαιη γιατί η αίρεση δεν αναφέρεται στην αξίωση αλλά στον ίδιο τον εκτελεστό τίτλο.

ΕΚΤΕΛΕΣΤΟ ΑΠΟΓΡΑΦΟ

Οι εκτελεστοί τύποι αποτελούν μεν έγγραφα θεμελιωτικά της αξίωσης επί αναγκαστική εκτέλεσει αλλά δεν έχουν αυτοδικαίως την δύναμη της εκτελέσεως. Προκειμένου να αποκτήσουν την τελευταία πρέπει να περιβληθούν προηγουμένως τον εκτελεστήριο τύπο, ο οποίος συνίσταται στην **εντολή εκ μέρους της δικαστικής αρχής προς τα κρατικά να προβούν στις πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης στο όνομα του ελληνικού λαού.**

Η επιχειρούμενη αναγκαστική εκτέλεση δυνάμει εκτελεστού εγγράφου, το οποίο δεν έχει περιβληθεί τον εκτελεστήριο τύπο, είναι άκυρη χωρίς τη συνδρομή δικονομικής βλάβης.

Απόγραφο καλείται το αντίγραφο του εκτελεστού τίτλου, το οποίο χορηγείται στον δανειστή προκειμένου να επισπεύσει κατά του οφειλέτη Διακρίνεται από την περιαφή του εκτελεστήριου τύπου και ως προς τα όργανα που είναι αρμόδια λειτουργικώς καθώς στην περίπτωση αυτή αρμόδιος είναι ο γραμματέας του δικαστηρίου ενώ για την περιαφή αρμόδιο (τουλάχιστον ως προς τις δικαστικές αποφάσεις) είναι το δικαστήριο που εξέδωσε την δικαστική απόφαση.

Σύμφωνα με το άρθρο 918 ΚΠολΔ χορηγείται ένα μόνο απόγραφο στον καθέναν που έχει έννομο συμφέρον προκειμένου να αποτραπεί η ταυτόχρονη αναγκαστική εκτέλεση σε περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη κείμενα σε διαφορετικούς τόπους. Σύμφωνα με το 918 παρ. 4 ΚΠολΔ, θα πρέπει η περιεχόμενη απαίτηση να είναι βεβαία και εκκαθαρισμένη. Τον έλεγχο της προϋπόθεσης αυτής διενεργεί το αρμόδιο για την περιαφή του εκτελεστηρίου τύπου όργανο (δηλαδή ο δικαστής ή ο συμβολαιογράφος) και όχι το όργανο, το οποίο είναι λειτουργικώς αρμόδιο για την έκδοση του απογράφου.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

Ως υποκείμενα της αναγκαστικής εκτέλεσης νοούνται αφενός τα πρόσωπα, τα οποία έχουν την εξουσία να επισπεύσουν την αναγκαστική εκτέλεση έναντι άλλου προσώπου, αφετέρου τα πρόσωπα έναντι των οποίων μπορούν να απευθυνθούν οι πράξεις της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Ο κανόνας, ο οποίος περιέχεται στο άρθρο 919 ΚΠολΔ είναι ότι τα υποκείμενα της αναγκαστικής εκτέλεσης συμπίπτουν με τον φερόμενο ως δικαιούχο στον εκτελεστό τίτλο της ενσαρκούμενης ουσιαστικής αξιώσεως και τον φερόμενο ως υπόχρεο της παροχής αυτής. Η νομιμοποίηση ως εξουσία επισπεύσεως διακρίνεται από την ικανότητα του διαδίκου στην διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως, ικανότητα την οποία έχει όποιος είναι ικανός να είναι διάδικος στην διαγνωστική δίκη.

Εμφανίζονται όπως και στην διαγνωστική δίκη περιπτώσεις νομιμοποιήσεως των λεγόμενων μη δικαιούχων και μη υποχρέων διαδίκων. Την ιδιότητα λ.χ. του νομιμοποιούμενου προς επίσπευση εκτελέσεως για την ικανοποίηση του φορέα της ουσιαστικής αξίωσης πτωχού έχει ο σύνδικος πτώχευσης.

Τα υποκειμενικά όρια της εκτελεστότητας των δικαστικών και διαιτητικών αποφάσεων

Κατά το άρθρο 919 αρ. 1 ενεργητικώς και παθητικώς νομιμοποιούμενα είναι τα εξής πρόσωπα:

- Οι διάδικοι, οι οποίοι στη δικαστική απόφαση φέρονται ως δικαιούχοι ή ως υπόχρεοι της επιδικασθείσης απαιτήσεως.
- Οι καθολικοί διάδοχοι των διαδίκων.
- Οι ειδικοί διάδοχοι των διαδίκων εφόσον η διαδοχή έλαβε χώρα **κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας της δίκης**. Το γεγονός της ενάρξεως της εκκρεμοδικίας δεν στερεί από τον διάδικο το δικαίωμα να διαθέσει το αντικείμενο της δίκης και στην περίπτωση αυτή εφόσον ο ειδικός διάδοχος δεν συμμετάσχει στη δίκη με την άσκηση

παρέμβασης, νομιμοποιείται ενεργητικώς και παθητικώς στην διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης.

- Οι οιονεί καθολικοί διάδοχοι όπως λ.χ. σε περίπτωση συγχώνευσης ή μετατροπής εταιριών.
- Οι νεμόμενοι ή κατέχοντες το επίδικο αντικείμενο **στο όνομα κάποιου διαδίκου αδιαφόρως του είδους της σχέσης και του χρόνου όπου επήλθε η σχέση αυτή.**
- Όσοι απέκτησαν την νομή ή κατοχή του επιδίκου, **κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας της δίκης, όχι δυνάμει έννομης σχέσης με τους διαδίκους ή τους διαδόχους τους (ακόμη δηλαδή και βάσει κλοπής).**

Τα υποκειμενικά όρια της εκτελεστότητας των άλλων εκτελεστών τίτλων

Κατά το άρθρο 919 αρ. 2 ενεργητικώς και παθητικώς νομιμοποιούμενα είναι τα εξής πρόσωπα:

- Οι φερόμενοι ως δικαιούχοι ή ως υπόχρεοι της απαιτήσεως.
- Τα πρόσωπα των άρθρων 325-327 ΚΠολΔ εφόσον η διαδοχή έλαβε χώρα **μετά τη σύνταξη του εγγράφου ή την έκδοση του τίτλου.**
- Οι οιονεί καθολικοί διάδοχοι όπως λ.χ. σε περίπτωση συγχώνευσης ή μετατροπής εταιριών.
- Όσοι απέκτησαν την νομή ή κατοχή του πράγματος, **μετά τη σύνταξη του εγγράφου ή την έκδοση του τίτλου (ακόμη δηλαδή και βάσει κλοπής).**

Ομόρρυθμος εταίρος Ο.Ε. ή Ε.Ε.

Είναι δυνατή η αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του ομορρύθμου εταίρου, δυνάμει εκτελεστού τίτλου που έχει εκδοθεί κατά της εταιρίας ακόμη κι αν στον τίτλο δεν αναφέρεται το όνομά του.

Δεν είναι επικουρική έναντι της εκτέλεσης σε βάρος της εταιρίας και δεν απαιτείται η επίδοση επιταγής κατά της ΟΕ ή ΕΕ αλλά απαιτείται επίδοση ιδιαίτερης επιταγής προς εκτέλεση στον Ομόρρυθμο εταίρο.

Επομένως ως προς τον Ομόρρυθμο Εταίρο ισχύουν τα εξής για τις κύριες συνέπειες της δίκης:

- Κατά το άρθρο 329 ΚΠολΔ υπάρχει επέκταση του δεδικασμένου απόφασης που αφορά την εταιρία στους εταίρους (οποιουδήποτε είδους).
- Κατά το άρθρο 920, υπάρχει επέκταση της εκτελεστότητας της δικαστικής απόφασης που εξεδόθη σε βάρος της εταιρίας για τον Ομόρρυθμο εταίρο.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

Προδικασία Αναγκαστικής Εκτελέσεως

Η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης αρχίζει με την επίδοση στον καθ' ου η εκτέλεση αντιγράφου εξ απογράφου, κάτω από το οποίο περιέχεται επιταγή προς αυτόν προς εκούσια συμμόρφωση. Πρόκειται για την έγγραφη πρόσκληση προς τον οφειλέτη για την εκπλήρωση της περιεχόμενης στον εκτελεστό τίτλο υποχρέωσης του οφειλέτη και συγχρόνως προειδοποίηση για τις συνέπειες μη συμμορφώσεώς του προς το περιεχόμενό της.

Η επίδοση γίνεται με δικαστικό επιμελητή, ο οποίος λειτουργεί ακόμη στο στάδιο αυτό ως όργανο επιδόσεως και όχι ως όργανο αναγκαστικής εκτέλεσης. Η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση αποτελεί την πρώτη πράξη της εν γένει διαδικασίας της εκτελέσεως και συνιστά απαραίτητη προδικασία της κύριας διαδικασίας εκτελέσεως. Αν η αναγκαστική εκτέλεση επισπευσθεί χωρίς προηγούμενη επίδοση επιταγής, είναι άκυρη και χωρίς να συντρέχει μάλιστα δικονομική βλάβη.

Όπως και στη διαγνωστική δίκη η ιδιότητα του διαδίκου είναι τυπική έτσι και στην αναγκαστική εκτέλεση η ιδιότητα του επισπεύδοντος κτάται με την παραγγελία προς επίδοση ενώ η ιδιότητα του καθ' ου με την επίδοση της επιταγής ανεξάρτητα από τις τυχόν τυπικές ακυρότητές της.

Βασική προϋπόθεση του κύρους της εξώδικης πράξης της επιταγής είναι η ύπαρξη εκτελεστού τίτλου για τις αναφερόμενες σ' αυτήν αξιώσεις. Οι ακυρότητα που δημιουργείται στην περίπτωση που η επιταγή αφορά ποσό μεγαλύτερο απ' ότι ο εκτελεστός τίτλος, είναι μερική και διατηρείται το κύρος της επιταγής για το πράγματι οφειλόμενο ποσό.

Η επιταγή προς εκτέλεση πρέπει να είναι **πλήρης και ορισμένη**, πρέπει δηλαδή να ορίζεται σ' αυτή **η απαίτηση** της οποίας ζητείται η εκπλήρωση **κατά τρόπο σαφή, ορισμένο και αναμφίβολο**. Πρέπει να προκύπτει από την επιταγή η αιτία της απαιτήσεως χωρίς να είναι αναγκαία η αναφορά του ιστορικού του κάθε κονδυλίου. Πρέπει να συγκοινοποιηθούν και τα νομιμοποιητικά έγγραφα τα οποία αποδεικνύουν την πλήρωση της τυχόν υπάρχουσας αιρέσεως άλλως δημιουργείται ακυρότητα της επιταγής. Αν επιτάσσεται η διενέργεια υλικής πράξης επιβάλλεται ο καθορισμός του είδους τους και αν επιτάσσεται η απόδοση ακινήτου, η ακριβής περιγραφή του.

Όσον αφορά τα ουσιαστικά αποτελέσματα της επίδοσης αυτά είναι η διακοπή της παραγραφής καθώς και η έναρξη τοκοφορίας καθώς λειτουργεί ως όχληση με αποτέλεσμα την υπερημερία του καθ' ου.

Μετά την επίδοση της επιταγής, σύμφωνα με το άρθρο 926 ΚΠολΔ δεν επιτρέπεται η διενέργεια καμίας πράξης εκτέλεσης πριν περάσουν 3 εργάσιμες ημέρες από την επίδοση. Η

προθεσμία αυτή συνιστά ένα minimum χρονικού διαστήματος προδικασίας και έχει θεσπισθεί προκειμένου να δοθεί στον οφειλέτη η δυνατότητα εκούσιας εκπλήρωσης της περιεχόμενης στον εκτελεστό τίτλο υποχρεώσεώς του. Το μέγιστο χρονικό διάστημα εντός του οποίου πρέπει να διενεργηθεί η πράξη της κύριας εκτελέσεως είναι 1 έτος από την επίδοση καθώς μετά από αυτό η επιταγή αποδυναμώνεται και οποιαδήποτε πράξη διενεργηθεί βάσει αυτής είναι άκυρη χωρίς τη συνδρομή δικονομικής βλάβης.

Κύρια διαδικασία Αναγκαστικής Εκτελέσεως

Μετά την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας του άρθρου 926 ΚΠολΔ, μπορούν πια να επιχειρηθούν εναντίον του οι προβλεπόμενες από τον νόμο πράξεις της κύριας διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται βάσει εντολής του που δίνεται επί του απογράφου προς τον δικαστικό επιμελητή, ο οποίος πλέον υπό την ιδιότητά του ως όργανο της εκτέλεσης διενεργεί τις πράξεις.

Η κατ' άρθρον 927 εντολή προς τον δικαστικό επιμελητή αποτελεί διαδικαστική πράξη και σ' αυτή στηρίζονται όλες οι μετέπειτα ενέργειες της αναγκαστικής εκτελέσεως. Πρέπει η εντολή πέραν από τα στοιχεία του δικαστικού επιμελητή να περιέχει **καθορισμό του είδους της εκτελέσεως (κατάσχεση κινητού ή αφαίρεση κινητού) καθώς και τα αντικείμενα της εκτελέσεως ενώ αρκεί γενική εντολή για κατάσχεση της κινητής και ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη.**

Με την εντολή και την βάσει αυτής διενέργεια της πρώτης πράξεως της κύριας διαδικασίας τα υποκείμενα της προδικασίας γίνονται υποκείμενα της κύριας διαδικασίας και δημιουργείται μεταξύ αυτών και του οργάνου της εκτέλεσης η τριμερής δικονομική σχέση της αναγκαστικής εκτέλεσης. Από τον δημόσιο χαρακτήρα της σχέσης που δημιουργείται προκύπτει ότι ο επισπεύδων δεν ευθύνεται σε αποζημίωση για τις παράνομες πράξεις του οργάνου που διενεργήθηκαν από αυτό κατά τη διάρκεια της εκτελεστικής διαδικασίας.

Η εντολή μπορεί να ανακληθεί και η νομολογία καίτοι δεν προβλέπεται ρητώς τύπος έκανε δεκτή την εφαρμογή των άρθρων 294-299 ΚΠολΔ και άρα και του 297 ΚΠολΔ που επιβάλλει ορισμένο τύπο για την παραίτηση. Είναι ανάγκη για το κύρος της ανάκλησης να περιέλθει σε γνώση τόσο του καθ' ου όσο και των οργάνων της εκτελέσεως κατά τρόπο ασφαλή.

Στις περιπτώσεις της άμεσης εκτέλεσης η κύρια διαδικασία ολοκληρώνεται με μία μόνο πράξη. Συνεπώς, με την αφαίρεση των κινητών πραγμάτων από τον καθ' ου η εκτέλεση περατούται η διαδικασία εκτελέσεως για την παράδοση ή απόδοση ορισμένου πράγματος ή ποσότητας αντικαταστατών πραγμάτων. Επίσης με την αποβολή του καθ' ου και την εγκατάσταση του υπέρ ου η εκτέλεση περατούται η διαδικασία για την παράδοση ή απόδοση ακινήτου.

Αντιθέτως, στις άλλες περιπτώσεις η κύρια διαδικασία εκτελέσεως αποτελείται από σειρά διαδικαστικών πράξεων.

ΑΝΑΚΟΠΗ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

Γενικές παρατηρήσεις - φύση

Ο ΚΠολΔ με την καθιέρωση του ενδίκου βοηθήματος της ανακοπής θεσπίζει αυτοτελές σύστημα κανόνων προσβολής και ελέγχου του κύρους των διαδικαστικών πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Η ανακοπή αποτελεί το μοναδικό επιτρεπόμενο μέσο άμυνας κατά του κύρους πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Με την άσκηση της ανακοπής δημιουργείται δίκη περί την εκτέλεση, της οποίας το αντικείμενο συνίσταται στον έλεγχο του κύρους των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης για τους προβλεπόμενους στον νόμο λόγους. Λειτουργεί και ως μέσο ακυρώσεως των πράξεων αυτών.

Η άσκηση της ανακοπής είτε του 933 ΚΠολΔ είτε του 936 ΚΠολΔ, δεν έχει ως συνέπεια την αυτοδίκαιη αναστολή της διαδικασίας εκτέλεσης. Η αναστολή αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την κατ' άρθρον 938 ΚΠολΔ αίτηση αναστολής της αναγκαστικής εκτέλεσης καθώς και με το σημείωμα προ πάσης εκτελέσεως του ιδίου άρθρου για πιο γρήγορη προστασία.

Εξαιτίας της πολυπλοκότητας της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης σε περίπτωση ικανοποίησης των χρηματικών απαιτήσεων και του κινδύνου παραλείψεων ή παρατυπιών προβλέπεται στο άρθρο 954 παρ. 4 ΚΠολΔ ανακοπή, της οποίας ο ρόλος είναι διορθωτικός και αποβλέπει στην διόρθωση ελλείψεων και ελαττωμάτων της εκθέσεως κατασχέσεως, αναφερόμενων ιδίως στην περιγραφή του κατασχεθέντος, στην εκτίμησή του και στην τιμή πρώτης προσφοράς που ορίστηκε ως τιμή ενάρξεως. Πρόκειται για ρυθμιστικό μέτρο της εκτελεστικής διαδικασίας.

Η ανακοπή είναι μέσο **αμυντικό** και η λειτουργία της είναι **κατασταλτική** ουχί δε προληπτική. Αποτελεί το δικονομικό εκείνο μέσο με το οποίο κύριως ο καθ' ου αλλά και τρίτοι μπορεί να προβάλλει ενώπιον του δικαστηρίου της εκτελέσεως τους ισχυρισμούς του, η βασιμότητα των οποίων συνεπάγεται ακύρωση των πράξεων της εκτελεστικής διαδικασίας. Έχει επομένως η ανακοπή **και ακυρωτική λειτουργία και η απόφαση επί αυτής είναι διαπλαστική**. Οι λόγοι μπορεί να αφορούν είτε παράβαση της διαδικασίας είτε την απαίτηση ή το κύρος του τίτλου και στην τελευταία αυτή περίπτωση το αίτημα

είναι η ακύρωση της διαδικασίας εκτελέσεως, η οποία στηρίχθηκε στον τίτλο αυτό και όχι του τίτλου καθ' εαυτού.

Η εκτέλεση βάλλεται με ανακοπή από την έναρξή της, με την κοινοποίηση της κατ' άρθρον 924 ΚΠολΔ επιταγής προς τον οφειλέτη, η οποία συνιστά την πρώτη πράξη της προδικασίας μέχρι και την τελευταία πράξη της κύριας διαδικασίας λ.χ. την αφαίρεση του κινητού ή την κατακύρωση στον πλειστηριασμό.

Με δεδομένο ότι η ανακοπή φέρει τον χαρακτήρα εναντιώσεως στις πράξεις της αναγκαστικής εκτέλεσης, στην επί της ανακοπής δίκη, ο ανακόπτων έχει την θέση του **εναγομένου** καθώς βάλλοντας κατά της πράξεως της εκτελέσεως και ζητώντας την ακύρωσή της ο ανακόπτων **αποκρούει κατ' ουσίαν το δικαίωμα του επισπεύδοντος, το αρνείται ή προβάλλει κατ' αυτού ενστάσεις**. Δεν είναι έγκυρη παραίτηση από το δικαίωμα ανακοπής εκ των προτέρων, πριν δηλαδή διενεργηθούν οι πράξεις της εκτέλεσης ενώ αυτή είναι δυνατή μεταγενεστέρως, μετά δηλαδή από την διενέργεια της πράξεως της αναγκαστικής εκτέλεσης,

Αν η διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως επισπεύδεται δυνάμει διαταγής πληρωμής, ο οφειλέτης μπορεί να ασκήσει παράλληλα τόσο την κατ' άρθρον 632 ΚΠολΔ ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής όσο και την κατ' άρθρον 933 ΚΠολΔ ανακοπή.

Τρόπος ασκήσεως ανακοπής

Αποτελεί ειδικότερη μορφή της κατ' άρθρα 583-585 ΚΠολΔ ανακοπής καθώς συνιστά και αυτή εναντίωση κατά πράξεως της εκτελεστικής διαδικασίας.

Προϋποθέτει επομένως βλάβη στα συμφέροντα του ανακόπτοντος, καθ' ου η εκτέλεση ή δανειστή του, ο οποίος πρέπει να είναι τρίτος ως προς την παρανομία και να μην έχει καμία σχέση με αυτή.

Ασκείται όπως η αγωγή με **κατάθεση και επίδοση** στον καθ' ου ή στους καθ' ων η ανακοπή και πρέπει να περιέχει και τους προβαλλόμενους λόγους, τις ελλείψεις ή παραβάσεις που επιφέρουν ακύρωση της ανακοπτόμενης πράξεως.

Νέοι λόγοι ανακοπής μπορούν να προβληθούν με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων, το οποίο όπως και στην περίπτωση της εφέσεως **δεν είναι αυτοτελές** και ανεξάρτητο από το κυρίως δικόγραφο της ανακοπής, υπό την έννοια **ότι απαιτείται η ύπαρξη ορισμένου και βάσιμου λόγου στο κυρίως δικόγραφο για να είναι παραδεκτό** και έγκυρο το δικόγραφο των προσθέτων λόγων. Οι πρόσθετοι λόγοι, σύμφωνα με την κρατούσα στην νομολογία γνώμη, πρέπει να **ασκηθούν μέσα στις προθεσμίες που ορίζει το άρθρο 934 ΚΠολΔ για την άσκηση της ανακοπής, άλλως απορρίπτονται ως εκπρόθεσμοι**³⁸. **Απαραδέκτως**

³⁸ Το ζήτημα αμφισβητείται. Κατά μία άποψη, η οποία και έχει επικρατήσει στη **νομολογία**, οι προσθετοι λόγοι πρέπει να ασκούνται και μέσα στις προθεσμίες του 934 ΚΠολΔ και δεν αρκεί για το παραδεκτό τους ότι ασκήθηκαν κατά την διάταξη του 585 παρ.2 ΚΠολΔ οκτώ τουλάχιστον μέρες πριν τη συζήτηση. Κατά άλλη όμως γνώμη, η οποία είναι κρατούσα **στη θεωρία**, για το παραδεκτό των προσθέτων λόγων αρκεί η τήρηση της προθεσμίας του άρθρου 585 παρ. 2 ΚΠολΔ.

προβάλλονται νέοι λόγοι ανακοπής για πρώτη φορά στο εφετείο έστω κι αν αφορούν ισχυρισμούς που αναφέρονται στα άρθρα 269 και 527 ΚΠολΔ.

Γενική καθ' ύλην αρμοδιότητα για την εκδίκαση της ανακοπής έχει το **μονομελές πρωτοδικείο** ενώ καθ' ύλην αρμοδιότητα έχει το ειρηνοδικείο αν ο εκτελεστός τίτλος προέρχεται ή έχει εκδοθεί από αυτό.

Κατά τόπον αρμόδιο είναι το δικαστήριο του τόπου, **όπου διενεργήθηκαν οι πράξεις της αναγκαστικής εκτελέσεως**. Για την προσβολή της επιταγής προς εκτέλεση, η οποία συνιστά και την πρώτη πράξη εκτελέσεως γενικώς και σηματοδοτεί την έναρξη της προδικασίας αρμόδιο κατά τόπον είναι το δικαστήριο της γενικής δωσιδικίας του ανακόπτοντος.

Η προθεσμία κλητεύσεως του καθ' ου είναι 30 ημέρες πριν από τη συζήτηση η οποία βάσει της νέας διάταξης πρέπει να προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε 60 ημέρες από την κατάθεσή της ενώ η απόφαση επί της ανακοπής πρέπει να δημοσιευτεί σε δημόσια συνεδρίαση μέσα σε 60 ημέρες από τη συζήτηση.

Προϋποθέσεις παραδεκτού της ανακοπής

Ενεργητικώς νομιμοποιείται για την άσκηση της ανακοπής **το παθητικό υποκείμενο της αναγκαστικής εκτέλεσης** είτε είναι ο φερόμενος στον τίτλο ως υπόχρεος της παροχής είτε είναι ένα από τα παθητικώς νομιμοποιούμενα πρόσωπα στα άρθρα 919-921 ΚΠολΔ. Ως ανακόπτων νομιμοποιείται και εκείνος στον οποίο κοινοποιήθηκε, έστω και εσφαλμένα, η επιταγή προς εκτέλεση με συνέπεια να αποκτήσει σύμφωνα με το τυπικό κριτήριο την ιδιότητα του παθητικού υποκειμένου της αναγκαστικής εκτελέσεως. Νομιμοποιούνται επίσης και τα πρόσωπα κατά των οποίων απευθύνθηκαν οι πράξεις της εκτελέσεως λόγω της ιδιότητάς τους ως μη υποχρέων διαδίκων.

Ενεργητικώς νομιμοποιούνται επίσης και οι δανειστές του καθ' ου **εφόσον έχουν έννομο συμφέρον**, το οποίο εκπληρώνει εν προκειμένω νομιμοποιητική λειτουργία.

Παθητικώς νομιμοποιούμενος είναι ο επισπεύδων ενώ αν έχει διενεργηθεί πλειστηριασμός παθητικώς νομιμοποιούμενος είναι και ο κατασχών αλλά και ο υπερθεματιστής με αποτέλεσμα να υπάρχει μεταξύ τους σχέση αναγκαίας παθητικής ομοδικίας. Η ανακοπή που ασκείται από τον δανειστή του καθ' ου απευθύνεται τόσο κατά αυτού όσο και κατά του επισπεύδοντος.

Πρέπει πέραν της νομιμοποίησης να δικαιολογείται σχετικό έννομο συμφέρον για την προσβολή και ακύρωση της πράξεως της αναγκαστικής εκτέλεσης άλλως η ανακοπή του απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Μόνη η ιδιότητα του ανακόπτοντος δεν αρκεί για τη θεμελίωση εννόμου συμφέροντος προς ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως της εκτελέσεως. Πρέπει να επικαλεστεί και να αποδείξει ότι συντρέχει ανάγκη δικαστικής προστασίας του. Δεν θεμελιώνεται συμφέρον του ανακόπτοντος στο γεγονός ότι θα χάσει

την κυριότητα του ακινήτου στον πλειστηριασμό καθώς η συνέπεια αυτή αποτελεί τη νόμιμη κύρωση για την μη εκούσια εκπλήρωση των υποχρεώσεων του.

Έννομο συμφέρον υπάρχει όταν **συνδέεται με την προσδοκώμενη από την ακύρωση της πράξης ωφέλειά του και όχι με τη βλάβη που απορρέει από την παράβαση συγκεκριμένης διατάξεως**, ανεξαρτήτως του αν η ωφέλειά του είναι διαδικαστική ή συνδέεται με τα ουσιαστικά του δικαιώματα. Λ.χ. θεμελιώνεται έννομο συμφέρον αν επικαλεσθεί ότι χωρίς τις παραβιάσεις που επικαλείται θα επιτυχανόταν μεγαλύτερο πλειστηρίασμα, επαρκές για την ικανοποίηση περισσότερων δανειστών του.

Όταν η ακυρότητα των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης προβλέπεται μόνο επί συνδρομής μη επανορθώσιμης βλάβης, εκείνης δηλαδή που δεν μπορεί να αποκατασταθεί διαφορετικά παρά μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας, τότε η επίκληση της βλάβης **εμπεριέχει και επίκληση εννόμου συμφέροντος**, ως της αναμενόμενης από την ακύρωση της πράξεως ωφελείας.

Πράξεις δεκτικές προσβολής με ανακοπή – Αντικείμενο της δίκης επί ανακοπής

Προσβάλλονται για ακυρότητα όλες οι διαδικαστικές πράξεις της προδικασίας και της κύριας διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως, ανεξαρτήτως από τη μορφή της εκτελέσεως.

Το αντικείμενο της δίκης επί της ανακοπής συνίσταται στο διαπλαστικό αίτημα **απαγγελίας της ακυρότητας** της προσβαλλομένης πράξης της αναγκαστικής εκτελέσεως. Οι λόγοι ανακοπής σύμφωνα με τη ρύθμιση του 933 παρ. 1 ΚΠολΔ μπορεί να αναφέρονται:

- Στην εγκυρότητα του εκτελεστού τίτλου

Αναφέρονται είτε σε τυπικά είτε σε ουσιαστικά ελαττώματα του τίτλου:

- ο Οριστική απόφαση, η οποία δεν έχει κηρυχθεί εκτελεστή.
- ο Μη περιγραφή του εκτελεστού τίτλου με τον εκτελεστήριο τύπο.
- ο Μη ενσάρκωση στον τίτλο βεβαίας και εκκαθαρισμένης απαίτησης.
- ο Μη συγκοινοποίηση των κατά το άρθρο 915 ΚΠολΔ αναγκαίων εγγράφων όταν η ενσαρκούμενη στον τίτλο αξίωση τελεί υπό αναβλητική αίρεση.
- ο Όταν δεν προκύπτει η ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση ή στρέφεται κατά προσώπων που δεν νομιμοποιούνται.

Μέχρι πρότινος, η κρατούσα άποψη στη νομολογία αντιμετώπιζε ως ελάττωμα του τίτλου την άσκηση της αξίωσης επί αναγκαστική εκτέλεση κατά τρόπο προδήλως αντίθετο στην καλή πίστη και στα χρηστά ήθη³⁹. Ορθότερη είναι η διάκριση αναλόγως με το αν η αντίθεση της επισπευδόμενης διαδικασίας στα όρια του 281 ΑΚ και 116 ΚΠολΔ αναφέρεται στην εγκυρότητα του τίτλου ή αφορά την ενσωματούμενη στον τίτλο αξίωση ή τον τρόπο διεξαγωγής της διαδικασίας.

- Στην διαδικασία εκτελέσεως

³⁹ Όπως όταν η όλη προηγούμενη συμπεριφορά του επισπεύδοντος έχει δημιουργήσει την εύλογη πεποίθηση στον καθ' ου περί μη εκτελέσεως του εκτελεστού τίτλου εις βάρος του.

Πρόκειται για τους λόγους που αναφέρονται σε σφάλματα της διαδικασίας και παραβάσεις των κανόνων της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Τέτοιου είδους παραβάσεις μπορεί να αφορούν:

- ο Τις πράξεις της διαδικασίας, όπως το **κύρος της επιταγής προς εκτέλεση** και ειδικότερα την επίδοσή της στον καθ' ου ή το περιεχόμενό της.
 - ο Την έκδοση του απογράφου.
 - ο Την κύρια διαδικασία της εκτελέσεως, όπως την αποβολή από το ακίνητο, την κατάσχεση ή τον πλειστηριασμό.
- Στην εκτελούμενη απαίτηση
Οι λόγοι κατά της απαιτήσεως της οποίας επιδιώκεται η εκπλήρωση, είτε συνιστούν **άρνηση της υπάρξεώς της**, είτε αφορούν **ελαττώματα που ανάγονται στην γέννηση, άσκηση και απόσβεσή της**.
Επομένως, λόγο ανακοπής κατά της απαιτήσεως αποτελεί κάθε είδους ένσταση, παρακωλυτική της υπάρξεως ή της ασκήσεως της απαιτήσεως καθώς και καταλύσεως αυτής.

Κατά στάδια προσβολή των πράξεων της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως

Το άρθρο 934 ΚΠολΔ εισάγει την κατά στάδια προσβολή των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης μέσα σε διαφορετικές προθεσμίες ανάλογα με το **είδος του λόγου ανακοπής που προβάλλεται**. Η ρύθμιση αυτή αφορά το παραδεκτό της προβολής του κάθε συγκεκριμένου λόγου και έχει ως αποτέλεσμα το απαράδεκτο της προβολής σε μεταγενέστερο στάδιο της εκτελεστικής διαδικασίας λόγων ανακοπής, οι οποίοι μπορούσαν να προβληθούν σε προγενέστερο στάδιό της και δεν προβλήθηκαν.

Η άπρακτη πάροδος των προβλεπόμενων προθεσμιών επιφέρει **έκπτωση από το σχετικό δικαίωμα προσβολής και θεραπείας της ακυρότητας**. Επιπλέον, ο λόγος ανακοπής απορρίπτεται ως απαράδεκτος και η πράξη εκτελέσεως που δεν προσβλήθηκε εμπροθέσμως με ανακοπή ισχυροποιείται και καθίσταται στο εξής απρόσβλητη τόσο σε νέα μεταγενέστερη ανακοπή όσο και σε οποιαδήποτε άλλη δίκη (935 ΚΠολΔ). Η παρεμπίπτουσα κρίση περί ακυρότητας είναι παραδεκτή μόνο για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημιώσεως του καθ' ου η εκτέλεση ή αδικαιολογήτου πλουτισμού.

Άμεση συνέπεια του **απροσβλήτου** της πράξης που δεν προσεβλήθη εμπροθέσμως είναι ότι τα **ελαττώματα αυτής δεν μπορούν να θεμελιώσουν λόγους προσβολής για ακυρότητα των μεταγενέστερων πράξεων της εκτελεστικής διαδικασίας**.

Η ακυρότητα προηγούμενης πράξης συμπαρασύρει σε ακυρότητα και την επόμενη πράξη μόνο εφόσον η επόμενη πράξη προσβληθεί με ανακοπή εμπροθέσμως με λόγο την ακυρότητα της προηγούμενης πράξης.

Τα χρονικά όρια του άρθρου 934 παρ. 1 έχουν ως εξής:

- Αν οι λόγοι ανακοπής αφορούν το **κύρος του τίτλου ή τις πράξεις της διαδικασίας** (από την έκδοση απογράφου και την επιταγή προς εκτέλεση μέχρι την διενέργεια της πρώτης πράξης κύριας εκτελέσεως), **τότε η προθεσμία ανακοπής είναι 15 ημέρες από την επομένη της πρώτης μετά την επιταγή πράξης εκτελέσεως.**
- Αν οι λόγοι ανακοπής αφορούν το κύρος των πράξεων εκτελέσεως που έγιναν από την πρώτη μετά την επιταγή πράξη **ή την απαίτηση, τότε πρέπει να ασκηθεί η ανακοπή ως την έναρξη της τελευταίας πράξης της εκτέλεσης**, η οποία επί εκτελέσεως για ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων θεωρείται η σύνταξη εκθέσεως πλειστηριασμού και κατακυρώσεως.
- Αν οι λόγοι αφορούν το κύρος της τελευταίας πράξης, τότε η ανακοπή πρέπει να ασκηθεί εντός 6 μηνών από τη διενέργεια της πράξης. Ειδικά όμως στην εκτέλεση για ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων, η ανακοπή πρέπει να ασκείται **εντός 30 ημερών από τη διεξαγωγή του πλειστηριασμού ή του αναπλειστηριασμού κινητών και 90 ημερών από τη μεταγραφή της περιλήψεως της κατακυρωτικής εκθέσεως για ακίνητα.**
- Όσον αφορά την **άμεση** εκτέλεση με δεδομένο ότι η πρώτη και τελευταία πράξη της κύριας διαδικασίας συμπίπτουν γίνεται δεκτό από τη νομολογία ότι οι λόγοι που αφορούν την κύρια διαδικασία ή την απαίτηση προβάλλονται εντός του 6μηνου της προθεσμίας του 934 παρ. 1 εδ. γ'.

Σύστημα του «άνευ επικουρίας δικάζεσθαι» - 935 ΚΠολΔ

Το άρθρο 935 ΚΠολΔ εισάγει και στην διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως όπως και στη διαγνωστική δίκη του συγκεντρωτικό σύστημα. Σύμφωνα με αυτό, όλοι οι λόγοι ακυρότητας, οι οποίοι **είχαν γεννηθεί και μπορούσαν να προταθούν με προγενέστερη ανακοπή ή με δικόγραφο προσθέτων λόγων της, δεν επιτρέπεται να αποτελέσουν βάση μεταγενέστερης ανακοπής επί ποινή απαραδέκτου αυτής ή να ερευνηθούν επ' ευκαιρία άλλης δίκης.** Αν λ.χ. προσεβλήθη η έκθεση αναγκαστικής κατασχέσεως με λόγο την απόσβεση της εκτελούμενης αξιώσεως, ο οποίος απερρίφθη, δεν μπορεί να προβληθεί και πάλι ως λόγος κατά της περιλήψεως που εξεδόθη στη συνέχεια.

Το απαράδεκτο ισχύει ανεξαρτήτως του αν οι λόγοι ανακοπής αφορούν τον τίτλο, τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως ή την απαίτηση. Επιπλέον, κατά την κρατούσα άποψη, έχει εφαρμογή για οποιαδήποτε μεταγενέστερη δίκη, στην οποία ανακύπτει ζήτημα κύρους της πράξης της εκτελέσεως και όχι μόνο νέα ακυρωτική ανακοπή αλλά και την άσκηση εκ μέρους του οφειλέτη αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής περί αναγνωρίσεως της ανυπαρξίας της αξιώσεως.

Το απαράδεκτο ερευνάται από το δικαστήριο και αυτεπαγγέλτως.

Απαράδεκτο λόγων ανακοπής συνεπεία δεδικασμένου

Αφορά κυρίως τις ενστάσεις, ο οποίες μπορούν να αποτελέσουν λόγους ανακοπής κατά το άρθρο 933 ΚΠολΔ. Κατ' αρχήν δεν υπάρχει κώλυμα θεμελιώσεως λόγου ανακοπής σε ένσταση κατά της ουσιαστικής αξιώσεως εκτός αν ο αποκλεισμός του είναι απόρροια της εμβέλειας του ουσιαστικού δεδικασμένου κατ' άρθρον 330 ΚΠολΔ. Επομένως, το απαράδεκτο αφορά όλες τις καταχρηστικές ενστάσεις είτε προβλήθηκαν είτε όχι, όσες γνήσιες ενστάσεις προβλήθηκαν καθώς και τις γνήσιες αυτοτελείς ενστάσεις που δεν προβλήθηκαν αλλά μπορούσαν να προβληθούν. Δεν καταλαμβάνει αντιθέτως τις γνήσιες μη αυτοτελείς ενστάσεις οι οποίες στηρίζονται σε αυτοτελές δικαίωμα, το οποίο μπορεί να ασκηθεί και επιθετικά με κύρια αγωγή.

Κρίσιμο είναι το χρονικό σημείο, στο οποίο προέκυψε ο συγκεκριμένος λόγος που θεμελιώνει ένσταση και η εξέταση του αν ο ανακόπτων είχε δικονομικό βήμα προβολής του συγκεκριμένου λόγου κατ' ένσταση σε προγενέστερο στάδιο.

Απαράδεκτο λόγων ανακοπής συνεπεία μη άμεσα αποδεικνυόμενων

Κατά την διάταξη του άρθρου 933 παρ. 4 αφορά τις αποσβεστικές της εκτελούμενης αξίωσης ενστάσεις, των οποίων η προβολή δεν προσκρούει στο απαράδεκτο λόγω δεδικασμένου. Προκειμένου, λοιπόν, να αποτελέσουν παραδεκτώς λόγους ανακοπής, πρέπει να αποδεικνύονται αμέσως (παραχρήμα).

Ως παραχρήμα απόδειξη νοείται η απόδειξη μόνο με έγγραφο, είτε δημόσιο είτε ιδιωτικό έγγραφο μαρτυρίας, δηλαδή έγγραφο με το οποίο ο υπογράφων εκδότης του αναγνωρίζει την εξόφληση απαιτήσεώς του έναντι του οφειλέτη. Παραχρήμα είναι και η απόδειξη με δικαστική ομολογία του αντιδίκου του ανακόπτοντος.

Αφορά οποιονδήποτε αποσβεστικό ισχυρισμό και όχι μόνο την εξόφληση. Κατά τη νομολογία ισχύει και για τις δικαιοανασταλτικές ενστάσεις που παρεμποδίζουν την άσκηση του δικαιώματος (όχι όμως και για τις δικαιοκωλυτικές). Η νομολογιακή θέση κατά την οποία η ένσταση του 281 ΑΚ πρέπει να αποδεικνύεται παραχρήμα είναι δογματικά εσφαλμένη αφού δεν εμπίπτει ο ισχυρισμός αυτός στους ισχυρισμούς οι οποίοι πρέπει κατά το άρθρο 935 ΚΠολΔ να αποδεικνύονται παραχρήμα.

Η κατ' άρθρον 936 ΚΠολΔ ανακοπή του τρίτου

Με την επισπευδόμενη αναγκαστική εκτέλεση δεν είναι δυνατόν να προσβάλλεται ουσιαστικό δικαίωμα τρίτου στο αντικείμενο της εκτέλεσης, το οποίο αντιτάσσεται κατά του καθ' ού.

Η ανακοπή του τρίτου αποτελεί ένδικο βοήθημα εντασσόμενο στο πλαίσιο του δικαίου της αναγκαστικής εκτέλεσης και η ζητούμενη προστασία αφορά την ακύρωση των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά το μέτρο που προσβάλλουν το δικαίωμά του.

Προϋποθέτει εκκρεμή **κύρια διαδικασία** της αναγκαστικής εκτέλεσης από την οποία και να προσβάλλεται το δικαίωμα του τρίτου επί του αντικειμένου της εκτέλεσης. Η ανακοπή του τρίτου μπορεί, επομένως να ασκηθεί από την έναρξη της κύριας διαδικασίας μέχρι και το πέρας της. Γίνεται δεκτό ότι μπορεί να ασκηθεί **και μετά τον πλειστηριασμό, πριν όμως από την εγκατάσταση του υπερθεματιστή στην νομή του πλειστηριασθέντος. Μετά το πέρας της αναγκαστικής εκτέλεσης ο τρίτος προστατεύεται με τα μέσα του ουσιαστικού δικαίου όπως η διεκδικητική αγωγή** (με προθεσμία ασκήσεως 5 έτη από τη μεταγραφή της περίληψης κατακυρωτικής εκθέσεως).

Αποτελεί επιθετική πράξη με την οποία σκοπείται η προστασία του δικαιώματος του τρίτου.

Το δικαίωμα το οποίο προβάλλει ως λόγο ο τρίτος πρέπει να είναι ισχυρότερο από αυτό του καθ' ου προκειμένου να αντιταχθεί σ' αυτόν. Δικαίωμα που μπορεί να προβληθεί είναι και αυτό του άρθρου 281 ΑΚ προς απόκρουση της αναγκαστικής εκτέλεσης και διατήρηση της υπέρ αυτού δημιουργηθείσης κατάστασης.

Εφόσον το κριτήριο κτήσης της ιδιότητας του υποκειμένου της αναγκαστικής εκτέλεσης είναι τυπικό, οποιοσδήποτε άλλος εκτός αυτών θεωρείται τρίτος. Κατ' άλλη άποψη τρίτος θεωρείται αυτός, ο οποίος επικαλείται δικαίωμα ισχυρότερο και αντιτασσόμενο κατά του καθ' ου.

Η ανακοπή του τρίτου πρέπει να απευθύνεται **υποχρεωτικά και κατά του επισπεύδοντος και κατά του καθ' ου, μεταξύ των οποίων δημιουργείται σχέση παθητικής αναγκαίας ομοδικίας.**

Ως προς το αίτημα της ανακοπής του τρίτου διατυπώθηκαν περισσότερες απόψεις.

- Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, το αίτημα συνίσταται στην **κήρυξη της εκτελέσεως ως ανίσχυρης έναντι του τρίτου ή ως άκυρης.**
- Σύμφωνα με μια δεύτερη άποψη πρόκειται για **σώρευση δύο αιτημάτων, αφενός αιτήματος σχετικά με το ουσιαστικό δικαίωμα του τρίτου αφετέρου αιτήματος σχετικού με το κύρος των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης.**
- Σύμφωνα με μια τρίτη άποψη, πρόκειται για **αίτημα ακυρώσεως της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης παρεμπιπτόντως ερευνωμένου του δικαιώματος του τρίτου.**
- Σύμφωνα με την τέταρτη άποψη, ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι το αίτημα του τρίτου είναι **διαπλαστικό και συνίσταται στην ακύρωση της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.**

Το ανίσχυρο της εκτελέσεως έναντι του τρίτου δεν είναι αίτημα αλλά συνέπεια της απαγγελόμενης ακυρότητάς της.

Κατ' ανάγκην θα ερευνηθεί η ύπαρξη ή ανυπαρξία του δικαιώματος παρεμπιπτόντως προκειμένου να γίνει αποδεκτό ή όχι το αίτημα του τρίτου.

ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ 938 ΚΠολΔ

Κατά το άρθρο 937 παρ. 1 ΚΠολΔ τα ασκούμενα κατά των αποφάσεων που εκδίδονται στις δίκες περί την εκτέλεση ένδικα μέσα δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα. Η προβλεπόμενη ρύθμιση αφορά πρακτικά μόνο την έφεση καθώς η άσκηση ανακοπής ερημοδικίας απαγορεύεται ενώ τα έκτακτα ένδικα μέσα δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Οι αποφάσεις επί των ανακοπών έχουν άμεση διαπλαστική ενέργεια.

Η άσκηση όμως των ανακοπών δεν έχει ανασταλτικό της αναγκαστικής εκτέλεσης αποτέλεσμα. Παρέχεται όμως στον οφειλέτη η δυνατότητα αναστολής της διαδικασίας της εκτελέσεως υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 938 ΚΠολΔ. Σκοπεί η αναστολή αυτή στην προστασία των ασκούντων τις ανακοπές μέχρι να κριθεί δικαστικώς το κύρος των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Διαφέρει από την κατά τα άρθρα 912 και 913 ΚΠολΔ αναστολή της εκτελεστότητας καθώς αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο σε κατ' ιδίαν πράξεις της αναγκαστικής εκτελέσεως.

Δεν πρόκειται για γνήσιο ασφαλιστικό μέτρο αλλά για ρυθμιστικό μέτρο το οποίο χορηγείται υπό τις ειδικές προϋποθέσεις του άρθρου 938 ΚΠολΔ. Δεν απαιτείται πιθανολόγηση υπάρξεως ουσιαστικής αξίωσης του αιτούντος αναστολή.

Το μέτρο της αναστολής συνίσταται στην παρεμπόδιση της διενέργειας της επικείμενης πράξης της εκτελεστικής διαδικασίας και αποτελεί μέτρο παρακωλυτικό της περαιτέρω εξελίξεως της διαδικασίας με απώτατο χρονικό σημείο διάρκειάς του την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της ανακοπής.

Προϋποθέσεις χορήγησης αναστολής

Απαιτείται κατά πρώτον η προηγούμενη ή σύγχρονη άσκηση της κατ' άρθρον 933 ακυρωτικής ανακοπής ή της ανακοπής τρίτου του άρθρου 936 ΚΠολΔ. Ενώ δεν απαιτείται πιθανολόγηση της υπάρξεως ουσιαστικής αξίωσης, απαιτείται πιθανολόγηση ότι η ανακοπή ασκήθηκε παραδεκτώς και εμπροθέσμως.

Επίσης απαιτείται να πιθανολογηθεί η βασιμότητα ενός τουλάχιστον από τους λόγους της. Η πιθανολογούμενη ακυρότητα αποτελεί το πραγματικό θεμέλιο της χορηγήσεως αναστολής.

Περαιτέρω προϋπόθεση είναι η πιθανολόγηση από το δικαστήριο ότι η διενέργεια της εκτελέσεως θα προξενήσει ανεπανόρθωτη βλάβη στον αιτούντα. Τέτοια υφίσταται ακόμη και όταν μπορεί να ζητήσει την επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση.

Χρόνος υποβολής αιτήσεως αναστολής

Κατά κανόνα απαιτείται η προηγούμενη ή σύγχρονη άσκηση ανακοπής.

Είναι όμως δυνατή η άσκηση αναστολής **ακόμη και αν δεν έχει ασκηθεί ανακοπή εφόσον η άσκηση της τελευταίας είναι τουλάχιστον σύγχρονη με την κλήση προς συζήτηση ή την επίδοση αντιγράφου της αίτησης αναστολής.**

Μπορεί η αίτηση αναστολής να προβληθεί μέχρι τη συζήτηση της ασκηθείσας ανακοπής. Επιτρέπεται δε να χορηγηθεί μόνο μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της ανακοπής. Με δεδομένη την νέα ρύθμιση σχετικά με την υποχρεωτική συζήτηση της αιτήσεως αναστολής με την εκδίκαση της ανακοπής μέσα σε 60 ημέρες από την κατάθεση της τελευταίας πρέπει η αίτηση αναστολής να υποβληθεί μέχρι τη συζήτηση της ανακοπής μέσα στο 60ήμερο.

Προϋποθέτει επίσης εκκρεμή εκτελεστική διαδικασία καθώς μετά το πέρας αυτής η αναστολή καθίσταται άνευ αντικειμένου.

Ειδικώς η αναστολή του πλειστηριασμού είναι απαράδεκτη αν δεν κατατεθεί 5 εργάσιμες μέρες πριν την ημέρα του πλειστηριασμού.

Συνέπειες της αποφάσεως αναστολής

Άμεση συνέπεια είναι η **απαγόρευση διενέργειας οποιασδήποτε πράξεως της αναγκαστικής εκτελέσεως. Για να επέλθει όμως αυτό το αποτέλεσμα απαιτείται η γνωστοποίηση της αποφάσεως στα όργανα της εκτελέσεως.**

Η απόφαση είναι διαπλαστική και δεν επηρεάζεται ο χαρακτήρας αυτός από την προϋπόθεση της γνωστοποίησης, η οποία αποτελεί **ειδικό κατά νόμο στοιχείο του πραγματικού του κανόνα που προβλέπει τις έννομες συνέπειές της.**

Οι πράξεις της ανακοπής που διενεργούνται παρά τη γνωστοποίηση μπορούν να προσβληθούν για ακυρότητα με ανακοπή, στην οποία η ύπαρξη δικονομικής βλάβης είναι αυταπόδεικτη.

Το σημείωμα αναστολής εκτέλεσης

Ο δικαστής έχει τη δυνατότητα να εκδώσει σημείωμα προ πάσης εκτελέσεως με το οποίο εμποδίζεται η πρόοδος της διαδικασίας και απαγορεύεται η διενέργεια κάθε περαιτέρω πράξης.

Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη καθώς άμεση συνέπεια είναι η αδρανοποίηση της διαδικασίας εκτελέσεως μέχρι το δικαστήριο να πιθανολογήσει τη βασιμότητα των λόγων της αιτήσεως αναστολής.

Αμφισβητείται η φύση του σημειώματος αυτού. Κατά την κρατούσα άποψη δεν αποτελεί δικαστική απόφαση αλλά εκτελεστή πράξη της δικαστικής αρχής, η οποία περιέχει γραπτή προσταγή προς τα όργανα της αναγκαστικής εκτέλεσης να αναστείλουν κάθε διαδικαστική ενέργεια. Στην θεωρία γίνεται δεκτή και η άποψη σύμφωνα με την οποία το σημείωμα αποτελεί περιληπτική δικαστική απόφαση. Αποτελεί κατά την άποψη αυτή προσωρινό μέτρο αλλά όχι ασφαλιστικό μέτρο επομένως δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις περί ανακλήσεως των ασφαλιστικών μέτρων.

Προϋποθέτει πιθανολόγηση ότι η ενέργεια της αναγκαστικής εκτελέσεως θα επιφέρει ανεπανόρθωτη βλάβη στον αιτούντα, λόγω πιθανολογήσεως ενός τουλάχιστον λόγου της άσκησης.

Μπορεί να εκδοθεί μόνο κατόπιν αιτήματος του καθ' ου η εκτέλεση, το οποίο συνήθως υποβάλλεται μαζί με την αίτηση περί αναστολής.

Το σημείωμα έχει τις εξής συνέπειες:

- Είναι δεσμευτικό για τα όργανα της αναγκαστικής εκτελέσεως, τα οποία δεν επιτρέπεται να ελέγξουν το αν συντρέχουν οι νόμιμοι όροι για την έκδοσή του.
- Πρέπει να γνωστοποιηθεί στα όργανα εκτελέσεως με έναν από τους τρόπους του άρθρου 939 ΚΠολΔ.
- Η μη συμμόρφωση των οργάνων επιφέρει την ακυρότητα των πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης που συνεχίστηκε χωρίς ανάγκη συνδρομής του στοιχείου της βλάβης.
- Απώτατο χρονικό σημείο διάρκειας είναι η έκδοση αποφάσεως περί αναστολής της εκτελέσεως, η οποία εκδικάζεται την ίδια μέρα με την ανακοπή.

Το δικαίωμα αποζημιώσεως του άρθρου 940

Σε περίπτωση εξαφάνισεως της εις βάρος του εκτελεσθείσης αποφάσεως προβλέπεται αξίωση αποζημιώσεως και επαναφοράς στην προηγούμενη κατάσταση αν αποδείξει ότι αυτός που επέσπευσε την εναντίον του εκτέλεση γνώριζε ή από βαρεία αμέλεια αγνοούσε την ανυπαρξία δικαιώματός του.

Η παράγραφος 1 αφορά την περίπτωση της προσωρινώς εκτελεστής απόφασης ενώ η παράγραφος 2 αφορά την περίπτωση της εκτέλεσης βάσει τελεσιδίκου αποφάσεως.